

Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBA 2021

2022

Satura rādītājs

1. Lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas nozīme tautsaimniecībā.....	1
1.1. Ieguldījums tautsaimniecības izaugsmē	1
1.2. Lauksaimniecības ekonomiskās darbības raksturojums	3
1.3. Lauksaimniecības zemes izmantošana	10
2. Lauksaimniecības nozaru attīstība	12
2.1. Kopsavilkums.....	12
2.2. Piena un piena produktu ražošana	16
2.3. Cūkgaļas ražošana	21
2.4. Liellopu gaļas ražošana.....	28
2.5. Olu un putnu gaļas ražošana	33
2.6. Aitkopības un kazkopības nozares attīstība.....	37
2.7. Zirgkopība	41
2.8. Graudu ražošana.....	44
2.9. Augļu un dārzeņu ražošana	53
2.10. Puķu, augļu koku un ogulāju, dekoratīvo koku un krūmu stādījumu platības	60
2.11. Kartupeļu ražošana.....	65
2.12. Eļļas augu un šķiedraugu ražošana	71
2.13. Biškopība	74
2.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares.....	77
2.15. Bioloģiskā lauksaimniecība	82
2.16. Lauksaimniecības augu un dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana	86
2.17. Traktortehnika	89
2.18. Mēslošanas līdzekļu un substrātu aprīte	90
2.19. Vidi saudzējoša lauksaimniecība	91
2.20. Lopbarības augu sēkludzēšana.....	96
3. Pārtikas nozares attīstība	100
3.1. Pārtikas ražošanas nozares raksturojums	100
3.2. Pārtikas kvalitātes shēmas	104
4. Zivsaimniecība	108
5. Nacionālais atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai.....	116
5.1. Nacionālās subsīdijas	116
5.2. Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai.....	117
5.3. Aizdevumi un garantijas lauku uzņēmējiem	118
5.4. Nodokļi	122
5.5. Atbalsts kooperatīviem un nevalstiskajām organizācijām.....	124
6. ES pasākumi lauksaimniecībai un lauku attīstībai	128
6.1. Tiešie maksājumi.....	128

6.2.	Savstarpējā atbilstība.....	145
6.3.	Kopējā tirgus atbalsta instrumenti	146
6.4.	Latvijas Lauku attīstības programma 2014.–2020. gadam.....	151
6.5.	Valsts lauku tīkls.....	171
7.	Ārējā tirdzniecība	175
7.1.	Starptautiskās tirdzniecības līgumi	175
7.1.	Ārējās tirdzniecības analīze.....	177
8.	Izglītība, zinātne, konsultācijas	186
8.1.	Latvijas Lauksaimniecības universitāte.....	186
8.2.	Bulduru Dārzkopības vidusskola	198

Tekstā lietotie saīsinājumi un abreviatūras

Abreviatūra vai saīsinājums	Paskaidrojums
AS	akciju sabiedrība
AREI	Agroresursu un ekonomikas institūts
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
att.	attēls
BPV	bruto pievienotā vērtība
BSA	brīvprātīgs saistītais atbalsts
CECAF	Centrālaustumu Atlantijas zvejas rajons
cnt	centners
DNS	dezoksiribonukleīnskābe
EJIZ	ekoloģiski jutīgie ilggadīgie zālāji
EK	Eiropas Komisija
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ENP	ekoloģiski nozīmīga platība
ENRD	Eiropas Tīkls lauku attīstībai
ES	Eiropas Savienība
EUR	eiro
Eurostat	Eiropas Savienības Statistikas birojs
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
ESAF	Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultāte
ha	hektārs
IKP	iekšzemes kopprodukts
ITF	Informācijas tehnoloģiju fakultāte
IZ	ilggadīgie zālāji
kg	kilograms
KLP	Kopējā lauksaimniecības politika
I/s	lauksaimniecība
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAP	Lauku attīstības programma
LBB	Latvijas Biškopības biedrība
LDC	Lauksaimniecības datu centrs
LGLA	šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija SIA "Latvijas gaļas liellopu audzētāju asociācija"
LEK	lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins
LF	Lauksaimniecības fakultāte
LIZ	lauksaimniecībā izmantojamā zeme
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras
LLKC	sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs"
LLU	Latvijas Lauksaimniecības universitāte
LLVN	laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi
LZAA	biedrība "Latvijas Zvēraudzētāju asociācija"
MF	Meža fakultāte
milj.	miljoni
MK	Ministru kabinets
MLS	Mazo lauksaimnieku atbalsta shēma
NACE	saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Savienībā
NEAFC	Ziemeļaustrumu Atlantijas zvejniecības komisija
NNFSP	netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi
NPKS	Nacionālā pārtikas kvalitātes shēma
NVO	nevalstiskā organizācija
NVS	Neatkarīgo Valstu Savienība

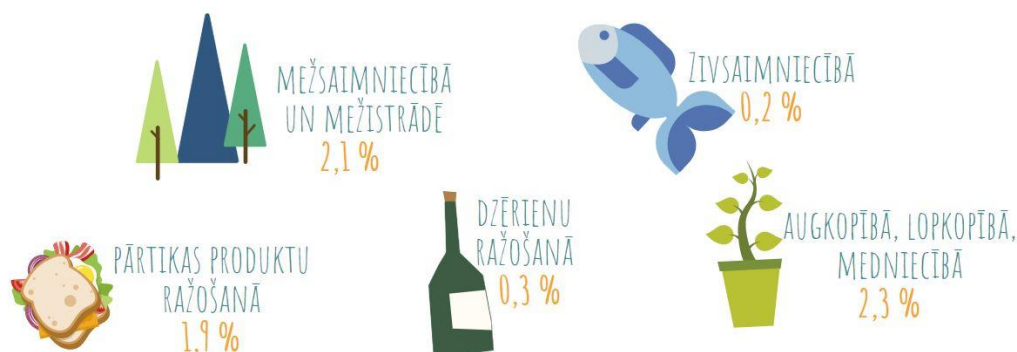
PTF	Pārtikas tehnoloģijas fakultāte
PTO	Pasaules Tirdzniecības organizācija
PVD	Pārtikas un veterinārais dienests
RO	ražotāju organizācijas
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SEG	siltumnīcefekta gāzes
SUDAT	Saimniecību uzskaites datu tīkls
t	tonna
t.i.	tas ir
t.sk.	tajā skaitā
tab.	tabula
TF	Tehniskā fakultāte
THC	tetrahidrokanabinols
TKO	Tirgus kopējā organizācija
tūkst.	tūkstotis
u.tml.	un tamlīdzīgi
VAAD	Valsts augu aizsardzības dienests
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VLT	Valsts Lauku tīkls
VPM	vienotais platības maksājums
VPS	vispārējo preferenču sistēma
VPS+	īpašais veicināšanas režīms ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai
VRG	vietējās rīcības grupas
VTU	Valsts tehniskās uzraudzības aģentūra
VZD	Valsts zemes dienests
ZS	zemnieku saimniecība
ZM	Zemkopības ministrija

1. Lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas nozīme tautsaimniecībā

1.1. Ieguldījums tautsaimniecības izaugsme

Faktu lapa 2021

IKP PIEVIENOTĀ VĒRTĪBĀ

Avots: ZM sagatavota infogafika

Ekonomikas attīstību visā pasaulē, tostarp Latvijā ir būtiski ietekmējusi Covid-19 pandēmija. Tās ietekmē IKP 2020. gadā Latvijā saruka par 3,8%, un lielākais kritums bija vērojams gada 2. ceturksnī, kad ekonomika saruka par 9,1 procentu. Tiesa, tas ir salīdzinoši labs rādītājs, jo ES IKP 2. ceturksnī vidēji saruka par 13,8 procentiem. Saglabājoties epidemioloģiskajiem ierobežojumiem, arī 2021. gada 1. ceturksnī ekonomikā bija vērojama neliela lejupslīde (kritums par 0,9%), tomēr līdz ar pavasara

iestāšanos, atsākoties sezonas darbiem un uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai, ko veicināja vakcinācija, ekonomiskā aktivitāte pakāpeniski palielinājās. 2021. gada 2. ceturksnī IKP bija par 10,6 % lielāks nekā pirms gada. Izaugsme turpinājās arī 3. un 4. ceturksnī. Kopumā IKP 2021. gadā Latvijā pieauga par 4,5 % salīdzinājumā ar 2020. gadu un par 0,5 % salīdzinājumā ar 2019. gadu. Apjomīgie valdības un Eiropas Savienības fondu atbalsta pasākumi ir devuši iespēju Latvijas ekonomikai 2022. gadā turpināt atveseļoties, tomēr, Krievijai 2022. gada 24. februārī iebrūkot Ukrainā, ir pasliktinājusies ģeopolitiskā situācija un pastāv liela nenoteiktība par to, kā karš un ar to saistītās sankcijas ietekmēs ekonomisko attīstību. Ekonomikas ministrija prognozē, ka 2022. gadā ekonomikas izaugsme ģeopolitisko faktoru dēļ samazināsies vismaz par trim procentpunktiem salīdzinājumā ar iepriekš prognozēto, tomēr izaugsme paliks pozitīva un var sasniegt 2–3 % gadā.¹

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozares struktūrā dominē lauksaimniecība un mežsaimniecība. Nozares darbība ir cieši saistīta ar laikapstākļiem, tādēļ nozarē kopumā vērojama svārstīga izaugsme. 2020. gadā nozaru apjomi nedaudz pieauga. Produkcijas apjomi pieauga gan augkopībā un lopkopībā, gan zivsaimniecībā, bet mežsaimniecībā un mežsaimniecībā produkcijas apjomi kritās. 2021. gadā kopumā nozaru apjomi strauji samazinājās. Produkcijas apjomi samazinājās visās trijās apakšnozarēs. Būtisks samazinājums bija vērojams augkopības nozarē nelabvēlīgo laikapstākļu dēļ, kas ievērojami samazināja ražu visiem graudaugu kultūraugiem. Nozarē pēdējos gados līdz pandēmijai lēnām pieauga gan nodarbināto, gan arī aizņemto darbavietu skaits, bet 2020. gadā Covid-19 ietekmē darbavietu skaits saruka, ko ietekmēja straujš to kritums mežsaimniecības nozarē. 2021. gadā aizņemtu darbavietu skaits saruka visās apakšnozarēs.¹

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības (NACE 2. red. A, fakt. cenās; A iekļauj A01, A02, A03) pievienotā vērtība 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu kopumā ir palielinājusies par 11,6 %, un tās īpatsvars sasniedz 4,6 % no kopējās IKP pievienotās vērtības (sk. 1.1. tab.).²

1.1. tabula

Iekšzemes kopprodukta rādītāji 2019.–2021. gadā, faktiskajās cenās (NACE 2. red.)²²¹

Gads	2019.		2020.		2021.	
	tūkst. EUR	%	tūkst. EUR	%	tūkst. EUR	%
Rādītāji						
Iekšzemes kopprodukts	30 647 220	...	29 456 816	...	32 866 510	...
Pievienotā vērtība kopā	26 691 549	100,00	25 599 465	100,00	28 762 937	100,00
Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītās palīgdarbības (A01)	615 471	2,31	636 924	2,49	662 366	2,30
Mežsaimniecība un mežizstrāde (A02)	562 768	2,11	493 972	1,93	608 838	2,12
Zivsaimniecība (A03)	46 169	0,17	58 505	0,23	56 381	0,20
Pārtikas produktu ražošana (C10)	531 368	1,99	533 184	2,08	546 499	1,90
Dzērienu ražošana (C11)	80 324	0,30	73 785	0,29	80 131	0,28

Avots: ZM pēc CSP datiem

Darba tirgū 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu vecumgrupā no 15 līdz 64 gadiem nodarbināto iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 30,2 tūkstošiem jeb 3,5 % un bezdarbnieku skaits – par 8,1 tūkstoti jeb 10,3 %. 2021. gadā valstī bija 822,0 tūkstoši nodarbinātu iedzīvotāju un 70,2 tūkstoši bezdarbnieku. Kopējais bezdarba līmenis vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem bija 7,6 % – par 0,5 procentpunktiem zemāks nekā 2020. gadā un par 1,3 procentpunktiem augstāks nekā 2019. gadā.²

Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju skaits 2022. gada sākumā salīdzinājumā ar gadu iepriekš ir samazinājies par 17,5 tūkstošiem jeb 0,9 %, sasniedzot 1,876 milj. iedzīvotāju. Laikposmā no 2011. gada sākuma līdz 2022. gada sākumam iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 198,9 tūkstošiem jeb 9,6 %.²

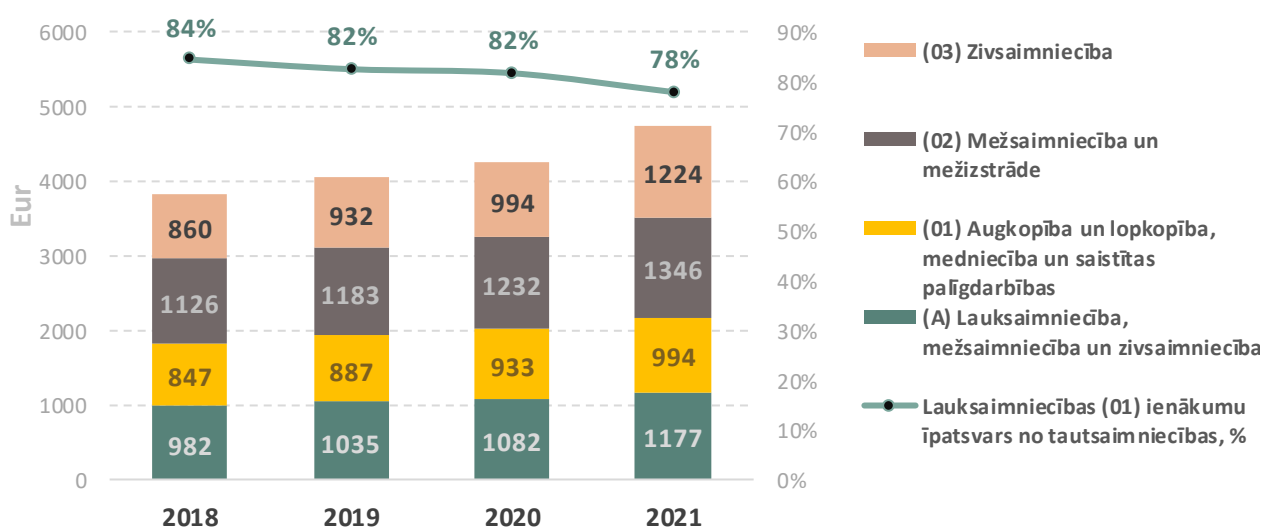
¹ 2022. gada aprīļa makroekonomiskais apskats “Latvijas makroekonomiskais apskats #78 | 2022. gada aprīlis” <https://www.em.gov.lv/latvijas-makroekonomiskais-apskats>.

² Dati var tikt precizēti atbilstoši CSP datu revīzijas politikai.

2022. gada sākumā laukos dzīvojošo skaits ir samazinājies par 1,8 tūkstošiem jeb 0,3 %, bet pilsētās dzīvojošo skaits – par 15,5 tūkstošiem jeb 1,2 %. 2022. gada sākumā laukos dzīvojošo iedzīvotāju īpatsvars bija 32,0 %. Bezdarba līmenis vecumgrupā no 15 līdz 64 gadiem pilsētās 2021. gadā bija 7,7 % – par 0,4 procentpunktiem mazāks nekā 2020. gadā, savukārt laukos bezdarba līmenis samazinājās līdz 8,1 % un bija par 1,0 procentpunktu mazāks nekā gadu iepriekš.²

2021. gadā lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā kopā (NACE 2. red., A) nodarbināto vidējais skaits vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem bija 58,5 tūkstoši. Nodarbināto skaits augkopībā, lopkopībā un medniecībā (A01) salīdzinājumā ar 2020. gadu samazinājās par 4,3 tūkstošiem jeb par 9,4 %, t.i., līdz 41,8 tūkst. nodarbināto. Augkopībā, lopkopībā un medniecībā (A01) nodarbināto īpatsvars no visa nodarbināto skaita valstī 2021. gadā veidoja 4,8 % – par 0,3 procentpunktiem mazāk nekā 2020. gadā.²

Kopš 2010. gada mēneša vidējais bruto atalgojums valstī pakāpeniski turpina palielināties. 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu mēneša vidējā bruto darba samaksa lauksaimniecībā (A01) palielinājās par 61 eiro jeb 6,5 % un bija 994 eiro. Vidējā atalgojuma līmenis lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā kopā (A) palielinājās par 95 eiro jeb 8,8 % un bija 1177 eiro (sk. 1.1. att.).²

1.1. attēls. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa pa darbības veidiem (NACE 2. red.) 2018.–2021. gadā²

Avots: ZM

1.2. Lauksaimniecības ekonomiskās darbības raksturojums

Lauksaimniecības sektora ekonomiskie rādītāji par 2021. gadu analizēti, izmantojot Lauksaimniecības ekonomisko kopaprēķinu (turpmāk – LEK). Tas aptver lauksaimniecības sektoru kopumā, iekļaujot visas saimniecību kategorijas un lauksaimniecības darbības veidus, arī nelauksaimnieciskās blakusdarbības, ja par tām saimniecībā nav atsevišķas uzskaites.

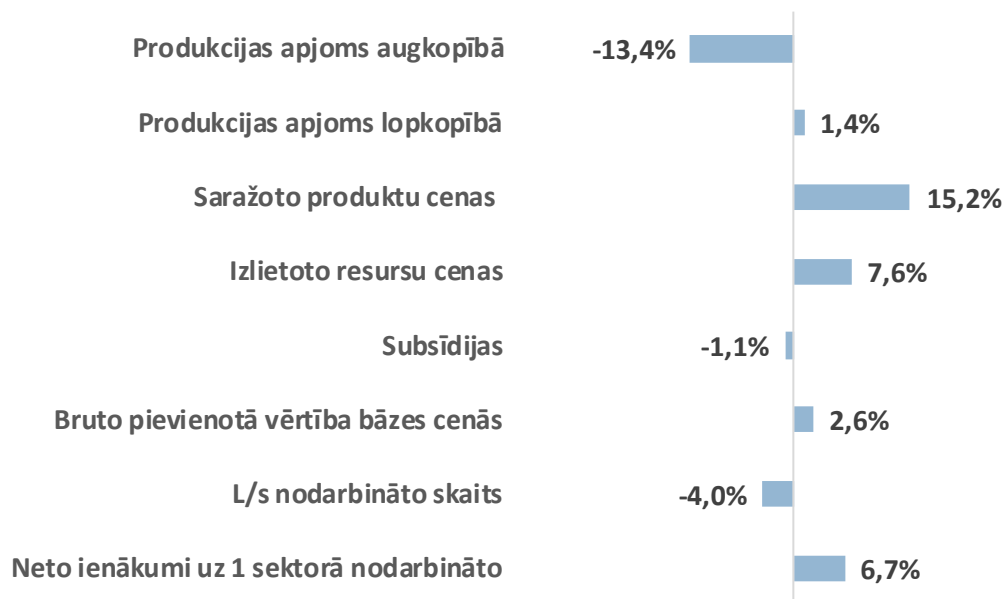
Ienākumu novērtējums iegūts, apkopojot visa sektora datus par ražotās produkcijas apjomu, tās izlietojumu, cenām, atbalstu, ražošanas izmaksām un ienākumu pārdali. Galvenie izmantotie informācijas avoti ir Centrālās statistikas pārvaldes, Saimniecību uzskaites datu tīkla (SUDAT) un Lauku atbalsta dienesta dati, pēc nepieciešamības tos pārreķināt vai uz tiem balstot novērtējumu. Pēc datu precizēšanas koriģēti iepriekšējo gadu rādītāji. Tā kā informācija par 2021. gadu vēl nav pilnībā pieejama, iegūtie rezultāti ir provizoriski, īpaši par izmaksām.

Ienākumu analizē atbilstoši ES lietotajai LEK metodikai tiek izmantota galaprodukcija, kas no kopējās saražotās atšķiras ar to, ka tajā neietilpst atsevišķi izlietojuma veidi – galvenokārt patēriņš pašu saimniecībā tā paša produkta ražošanai, kā arī blakusprodukti u.c.

2021. gada rezultāti lauksaimniecības sektorā liecina par to, ka ienākumi turpinājuši palielināties salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kurā savukārt bija būtisks kāpums salīdzinājumā ar 2019. gadu.

Tātad var secināt, ka lauksaimniecībā pēdējos gados vērojama stabila kopējo ienākumu pieauguma tendence. Kā redzams no 1. attēla apkopotās informācijas, galvenais faktors, kas palielināja ienākumus, bijis saražoto produktu cenu kāpums (vidēji par 15,2%), kas spēja nosegt daudzu citu nelabvēlīgu faktoru ietekmi. Savukārt galvenais ienākumus mazinošais faktors bija produkcijas apjoma kritums augkopībā par 13,4% mazākas galveno augkopības kultūru ražības dēļ. Turpretī lopkopības apjoms ir nedaudz palielinājies (par 1,4%). Arī izlietoto resursu cenas ir būtiski kāpušas (par 7,6%), tomēr to ar uzviju kompensēja produkcijas cenu kāpums (sk. 1.2. att.).

1.2. attēls. Galvenosektora rādītāju pārmaiņas 2021./2020. gadā

Avots: AREI (LEK)

Tomēr ienākumu kāpums ir ievērojami mazāks nekā 2020. gadā, un lielāko daļu palielinājuma uz vienu nozarē nodarbināto (+6,7%) nodrošināja darbaspēka izlietojuma samazinājums par 4%. Pēdējais gan ir provizoriski novērtēts lielums, jo precīzi dati tiek iegūti tikai reizi trijos gados.

Fiziskā apjoma pārmaiņas

Augkopības apjoma izmaiņas ietekmēja būtisks gandrīz visu augkopības kultūraugu ražības kritums. Sējumu kopplatība paplašinājās par 2,0%, un mainījās tās struktūra: palielinājās kviešu un pākšaugu platība, bet samazinājās ilggadīgo zālāju, miežu, auzu, rudzu, kartupeļu un dārzeņu platība. Visbūtiskāk kritās graudaugu (īpaši vasarāju) un pākšaugu ražība, un arī gandrīz visiem pārējiem augkopības kultūraugiem (izņemot segto platību dārzeņus) novērots ražības samazinājums karstās vasaras dēļ. Tādējādi galveno augkopības kultūraugu kopražā ir samazinājusies: kviešiem – par 9,5%, rapšiem – par 6%, augļiem un ogām – par 31%, atklātā lauka dārzeņiem – par 23%, bet visvairāk auzām un pākšaugiem – par 36%, kartupeļiem – par 34% un miežiem – par 30%. Savukārt siltumnīcās izaudzēto dārzeņu kopražā palielinājusies par 14%.

Lopkopības nozarēs kopējais apjoms turas diezgan stabilā līmenī, ar nelielu ikgadēju palielinājumu. 2021. gadā ir konstatēts kopējā apjoma kāpums par 1,4%. Izmaiņu tendences atsevišķiem lopkopības produktiem ir atšķirīgas. Palielinājumu noteica kāpums piena galaprodukcijas ieguvē (par 2,3%), liellopu izaudzēšanā (par 5,8%), olu ražošanā (1,7%), kā arī medus ieguvē (33,3%), taču ir samazinājusies pārējo gaļas veidu ražošana (īpaši aitu un kazu gaļas – par 17%, bet cūkgaļa – vien par 4%), toties ievērojams kritums ir kažokādu ieguvē – par 32%.

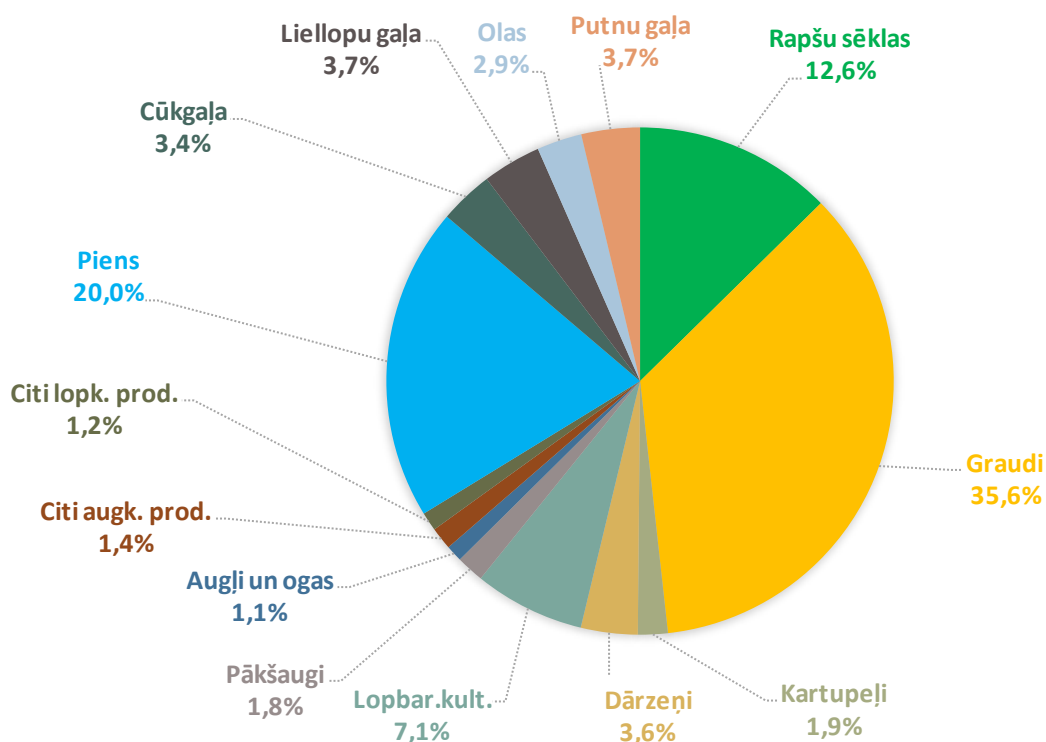
Cenu pārmaiņas

Cenu pārmaiņām parasti mēdz būt atšķirīga tendence nekā apjomu pārmaiņām. Izņēmums nav bijis arī 2021. gadā, turklāt gan ārējo, gan iekšējo faktoru ietekmē ir būtiski palielinājusies gandrīz visu lauksaimniecības produktu cena. Daļēji tas saistīts ar Covid-19 ietekmes mazināšanos un pasaules ekonomikas atgūšanos un daļēji – ar resursu sadārdzināšanos globālajā tirgū, jo tas skāra arī lauksaimniecības resursus. Arī Latvijā, palielinoties ienākumiem, pieprasījums bija augstā līmenī. Straujākais cenu kāpums bija augkopības produkcijai – vidēji par 20,9 %, tomēr arī lopkopības produkcijai tas ir nozīmīgs – par 8,6 %.

Starp nozīmīgākajiem produktiem lielākais cenu kāpums konstatēts rudziem, miežiem, rapšiem un lauka dārzeņiem (par 28–30 %). Kviešu un pākšaugu cena kāpusi par 17 %, kartupeļu – par 11 %. Neliels cenu samazinājums – par 3 % – novērots augļiem un ogām. Turpretī griķu cena palielinājusies pat par 68 %. Savukārt lopkopībā ievērojami palielinājusies liellopu un aitu gaļas cena – par 15 %. No iepriekšējā gada samazinājuma atguvusies piens, pakāpjoties par 13 %. Mērenāks bijis putnu gaļas cenas palielinājums – par 8 %, taču vislielākais kāpums pēc iepriekšējā krituma konstatēts kažokādu cenai – par 88 %. Turpretī būtiski samazinājusies cūkgāļas cena – par 13 %. Strauji augušā ražošanas apjoms dēļ nedaudz samazinājusies medus cena – par 3 %.

Produkcijas vērtība un struktūra

Kopējā lauksaimniecības preču izlaides vērtība bāzes cenās (ar produktu subsīdijām) 2021. gadā sasniedza 1585 milj. eiro, kas ir ne vien par 4,6 % vairāk nekā 2020. gadā, bet arī vairāk nekā jebkurā iepriekšējā gadā. No kopējās vērtības teju divas trešdaļas (66 %) veidoja augkopība un tikai 34 % – lopkopība. Augkopības īpatsvars produkcijas struktūrā ir saglabājies līdzšinējā līmenī. Galveno produktu īpatsvars kopējā gala produkcijas struktūrā 2021. gadā ir atspoguļots 1.3. attēlā.

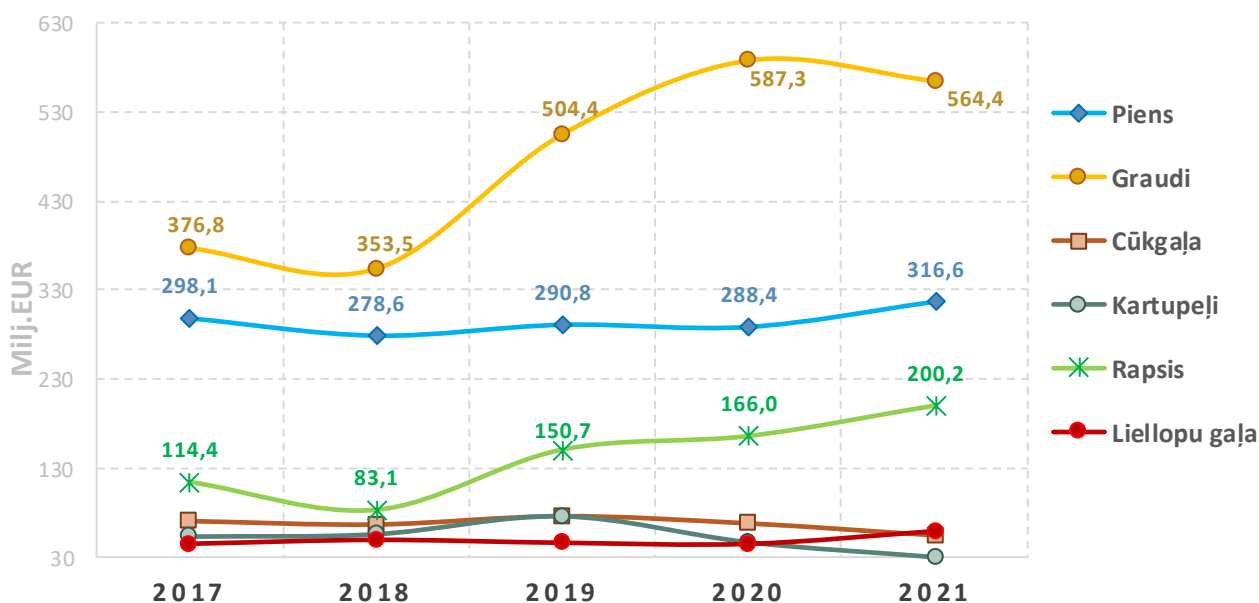
1.3. attēls. Lauksaimniecības preču galaprodukcijas struktūra 2021. gadā (prognoze) (bāzes cenās)

Avots: AREI (LEK)

Produktu struktūrā nozīmīgākās izmaiņas 2021. gadā ieviesuši rapši, kuru īpatsvars palielināšanās par 1,7 procentpunktiem. Nedaudz palielinājies arī lopbarības kultūraugu, piens un liellopu gaļas īpatsvars, toties samazinājies graudu, kartupeļu un cūkgāļas īpatsvars (par 0,8 procentpunktiem), kā

arī par 0,6 % – pākšaugu īpatsvars. Pārējo nozīmīgo produktu daļa produkcijas struktūrā mainījies nedaudz.

Nozīmīgāko lauksaimniecības produkcijas veidu vērtības izmaiņas laikā no 2017. līdz 2021. gadam apkopotas 1.4. attēlā. Grafikā redzams, ka 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir turpinājusi kāpt graudu un rapšu produkcijas vērtība, kā arī atšķirībā no iepriekšējiem gadiem ievērojami palielinājusies piena un liellopu gaļas vērtība. Turpina samazināties cūkgaļas (par 16 %) un kartupeļu (par 26 %) vērtība. Salīdzinot rādītājus vairāku gadu posmā, redzams, ka graudu kopvērtība arvien vairāk atraujas no pārējo produkcijas veidu kopvērtības, un palielinās arī rapšu vērtība, bet pārējo produktu vērtībai nav vērojama būtiskas pieauguma tendence.

1.4. attēls. Atsevišķu produktu vērtības dinamika (bāzes cenās, milj. EUR)

Avots: AREI (LEK)

Resursu izmantošana

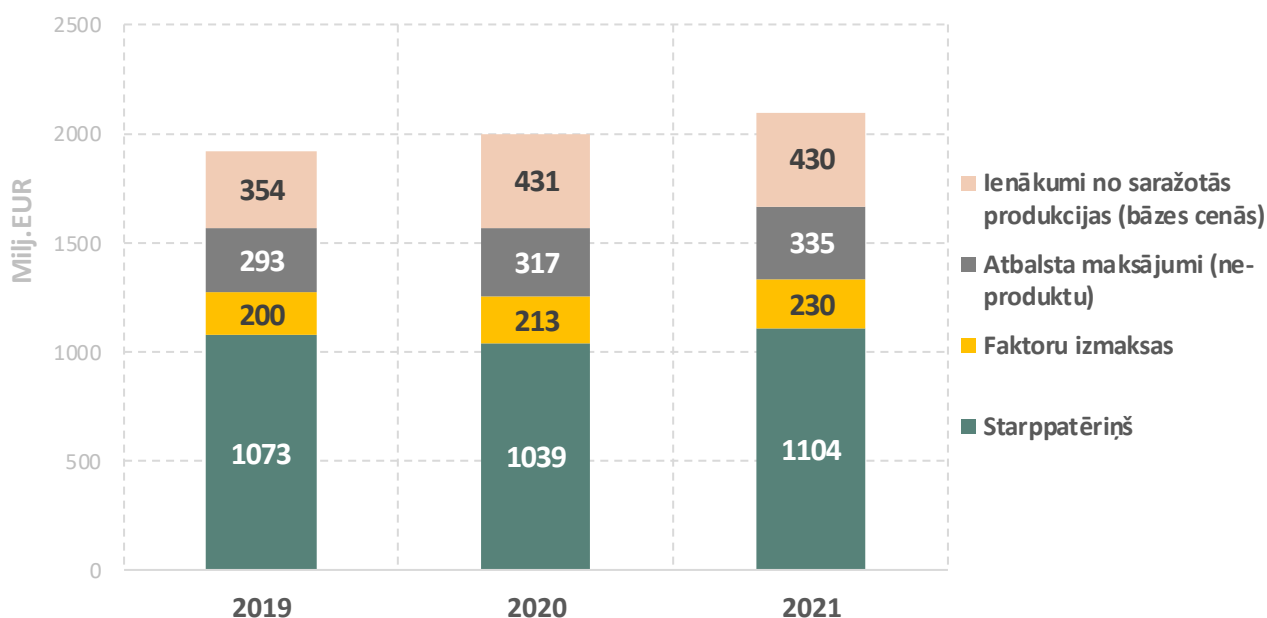
Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības ir atkarīgi ne tikai no saražotās produkcijas vērtības un subsīdijām, bet tos nosaka arī ar ražošanu saistītās izmaksas, no kurām galvenās ir starppatēriņš.

1.5. attēlā atspoguļota struktūra ieņēmumiem no lauksaimnieciskās darbības, t.i., cik lielu daļu veido starppatēriņš un faktoru izmaksas un cik lielu daļu – lauksaimnieku ienākumi.

Kā redzams no 1.5. attēla datiem, 2021. gadā lauksaimnieku ienākumi no saražotās produkcijas ir saglabājušies iepriekšējā gada līmenī un veido 430 milj. eiro. Ienākumi palielinājušies uz to subsīdiju jeb atbalsta rēķina, kuras nav piesaistītas konkrētiem produktiem, tā saucamajām neproduktu subsīdijām. 2021. gadā lauksaimniecības nozarē ir sasniegts kārtējais ienākumu rekords, par 2 % pārsniedzot iepriekšējo lielāko ienākumu kopsummu 2020. gadā.

Līdz ar starppatēriņa resursu cenu palielinājumu par 7,6 % kāpusi izmaksu daļas (starppatēriņa) vērtība (par 6 %), jo, samazinoties ražotās produkcijas apjomam, ir novērtēts, ka izlietoto resursu apjoms sarucis par 1,2 %. Dati par resursu izlietojumu gan ir tikai provizoriski un gada otrajā pusē tiek precizēti. Pēc resursu cenu monitoringa datiem, 2021. gadā visvairāk palielinājās elektroenerģijas un mēslojuma cena – par 21 %. Degvielai cena augusi par 17 %, lopbarībai – par 12 %, taču ievērojami – par 17 % – samazinājušies augu aizsardzības līdzekļu cena.

Produkcijas vērtības palielinājuma ietekmē starppatēriņa īpatsvars nozares izlaidē 2021. gadā ir palielinājies par vienu procentpunktu un veido 63%. Tas joprojām ir nedaudz augstāks nekā ES vidējais līmenis, kas ir aptuveni 60 %.

1.5. attēls. Izmaksu apmērs lauksaimniecības sektora ieņēmumos

* Faktoru izmaksas ietver pamatlīdzekļu patēriņu, ar ražošanu saistītos nodokļus, zemes nomu un kredītprocentu maksājumus (no tiem atņemti netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi).

Avots: AREI (LEK)

Saražotās produkcijas apjoma kāpums pēdējos gados ir sekmējis reālās lauksaimnieciskās darbības (produktu ražošanas) īpatsvara kāpumu lauksaimnieku ienākumu veidošanā: 2018. gadā tā veidoja tikai mazāk par trešdaļu no ienākumiem (31 %), bet 2021. gadā ražošanas daļa ienākumos bija jau lielāka par pusi (56 %) – gandrīz tikpat, cik gadu iepriekš. Pārējo daļu veido atbalsta maksājumi, kas nav tieši saistīti ar konkrētu produktu ražošanu, lai gan prasa noteiktu nosacījumu izpildi.

Pievienotās vērtības un ienākumu pārmaiņas

No lauksaimniecības nozares izlaides vērtības bāzes cenās atņemot starppatēriņa izmaksas, iegūta bruto pievienotā vērtība (BPV), kas 2021. gadam aprēķināta 660 milj. eiro apmērā. Tas veido 3 % palielinājumu salīdzinājumā ar 2020. gadu, kad savukārt bija par 16 % lielāks pieaugums nekā iepriekšējā gadā. Lauksaimniecības nozares neto pievienotā vērtība faktorizmaksās (tā aprēķināta, bruto pievienotajai vērtībai pieskaitot subsīdijas, kas nav saistītas ar konkrētiem produktiem, bet atņemot nodokļus un pamatlīdzekļu nolietojumu) ir sasniegusi 817 milj. eiro, salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinoties par 3 %.

No neto pievienotās vērtības faktorizmaksās atņemot ārējās izmaksas (kuras veido zemes noma un neto kredītprocentu maksājumi), bruto ienākumi no lauksaimniecības darbības aprēķināti 765 milj. eiro apmērā – par 2 % vairāk nekā 2020. gadā.

Ārējās izmaksas iekļautie kredītprocenti veido tikai daļu no faktiskajiem maksājumiem – no tiem ir atņemti netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi, kas atbilstoši ES metodikai tiek iekļauti starppatēriņā kā finanšu sektora pakalpojumi citiem sektoriem. Turklāt no samaksātajiem ir atņemti saņemtie procenti par noguldījumiem. Kopējie procentu maksājumi, kurus lauksaimnieki maksā par kredītiem, 2021. gadam novērtēti 30,7 milj. eiro apmērā (2020. gadā – 29,5 milj. eiro). Galvenie ienākumus veidojošie rādītāji ir apkopoti 1.2. tabulā.

1.2. tabula

Lauksaimniecības ienākumu veidošanās svarīgākās pozīcijas

Rādītājs	Vērtība			Izmaiņas (+)	
	2019.	2020.	2021. (p)	2020./2019.	2021./2020.
Augkopība	923,2	987,7	1030,9	7%	4%
Graudaugi	478,9	551,7	564,4	15%	2%

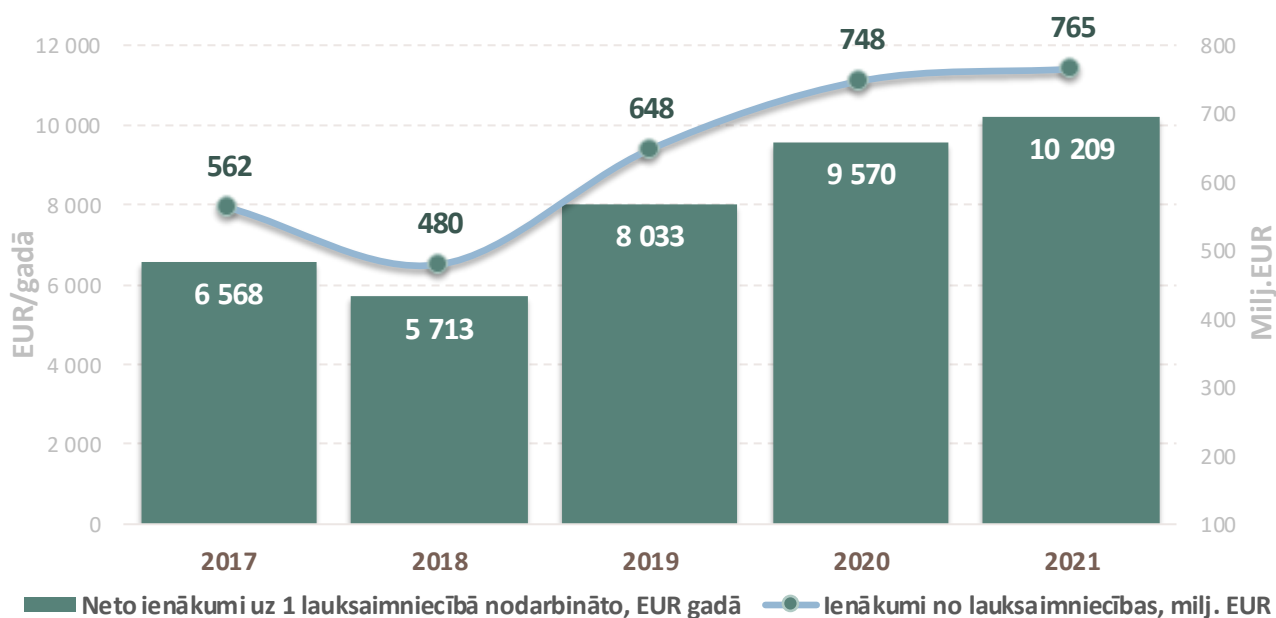
Rapši	145,7	166,3	200,2	14%	20%
Lopbarības kultūraugi	95,3	97,9	111,8	3%	14%
Dārzeni	61,6	55,4	57,4	-10%	4%
Kartupeļi	67,2	40,7	30,0	-39%	-26%
Pākšaugi	27,2	35,3	28,0	30%	-21%
Augļi un ogas	15,4	20,7	16,7	34%	-19%
Citi augu produkti	32,0	19,7	22,5	-38%	14%
Lopkopība	532,1	527,8	553,8	-1%	5%
Piens	290,9	295,8	316,6	2%	7%
Liellopi	50,5	52,0	59,2	3%	14%
Cūkas	76,0	64,6	54,5	-15%	-16%
Mājputni	51,0	54,7	59,1	7%	8%
Olas	42,3	44,4	45,5	5%	2%
Citi dzīvnieku produkti	21,4	16,3	19,0	-24%	17%
Lauksaimniecības preču izlaide	1455,3	1515,5	1584,8	4%	5%
t.sk. izlaide ražotāju cenās	1397,6	1444,3	1535,7	3%	6%
ar produktiem saist. subsīdijas	57,7	71,2	49,1	23%	-31%
Pakalpojumi	31,4	34,7	35,6	11%	3%
Neatdalāmās blakusdarbības	141,1	132,1	144,0	-6%	9%
Lauks. nozares izlaide	1627,8	1682,3	1764,4	3%	5%
Starppatēriņš	1073,0	1039,1	1104,3	-3%	6%
Bruto pievienotā vērtība	554,8	643,2	660,2	16%	3%
Subsīdijas, nesadalītas pa produktiem	293,4	317,1	334,9	8%	6%
Ar ražošanu saistītie nodokļi	19,6	18,5	18,6	-5%	0%
Pamatlīdzekļu nolietojums	138,9	147,3	159,7	6%	8%
Neto pievienotā vērtība (faktorizmaksās)	689,7	794,5	816,8	15%	3%
Ārējās izmaksas	42,0	46,8	51,6	11%	10%
Ienākumi no lauksaimn. darbības	647,7	747,7	765,1	15%	2%
Nodokļi no ienākuma	85,0	89,5	91,1	5%	2%
Algoto darbinieku ienākumi	114,6	119,1	121,9	4%	2%
Ģimenes darbaspēka ienākumi	448,1	539,1	552,2	20%	2%
Nodarbināto skaits lauksaimniecībā, tūkst. pilnās gada darba vienības	70,0	68,8	66,0	-2%	-4%
Ienākumi uz vienu pilna laika nodarbināto, EUR gadā	8033	9570	10 209	19%	7%

Avots: AREI (LEK)

p – prognoze

Aprēķinātie neto ienākumi uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto 2021. gadā ir 10 209 eiro gadā jeb 850 eiro vidēji mēnesī – par 7 % vairāk nekā 2020. gadā, kā arī vairāk nekā jebkurā iepriekšējā gadā (sk. 1.6. att.). Vidējie ienākumi uz pilna laika nodarbināto ir aprēķināti, izvērtējot provizoriskās nodarbināto skaita izmaiņas. Nodarbināto skaits pilna laika vienībās tiek iegūts no lauku saimniecību struktūras apsekojumiem. Lai iegūtu datus par periodu starp šiem gadiem, tiek izmantoti CSP darbaspēka apsekojuma dati, kā arī veikts novērtējums.

Novērtējot vairāku gadu rezultātus, redzams, ka vidējie lauksaimnieku ienākumi kopumā palielinās – par 55 % četrus gadus laikā (2017.–2021. gadā). Nozīmīgākie faktori, kas veicināja ienākumu kāpumu, bija darba produktivitātes palielināšanās, kas ļauj saražot vairāk produkcijas, būtiski nepalielinot resursu patēriņu. Vispirms jau tas attiecas uz galveno augkopības produktu ražības kāpumu, kā arī nozaru struktūras pārmaiņām, lauksaimniekiem pievēršoties ienesīgāku kultūraugu audzēšanai. Nozīme ir arī subsīdiju palielinājumam.

1.6. attēls. Lauksaimnieku ienākumu dinamika

Avots: AREI (LEK)

Tā kā Latvijā kopumā vidējā neto darba samaksa 2021. gadā sasniedza 939 eiro (CSP dati), vidējie lauksaimnieku ienākumi (rēķinot uz pilna laika nodarbināto) veidoja 90 % no vidējās neto darba samaksas valstī (salīdzinājumam: 2020. gadā tie bija nedaudz vairāk – 95 %, bet iepriekšējos gados mazāk). Ilgtermiņa dati rāda, ka lauksaimnieku ienākumi salīdzinājumā ar valstī vidējiem ir bijuši svārstīgi un pēc Latvijas iestāšanās ES visbiežāk atradušies 70–80 % robežās no tiem. Tas nozīmē, ka pēdējos gados lauksaimnieku ienākumi ir palielinājušies arī attiecībā pret citām nozarēm. Izvērtējot šos datus, jāņem vērā, ka lauksaimniecība ir nozare, kurā ir ļoti liela atšķirība starp ienākumiem dažādās saimniecībās – tas galvenokārt ir atkarīgs no saimniecības lieluma un specializācija, ražošanas efektivitātes un piekļuves tirgiem. Liela daļa nodarbināto strādā mazajās (pašpatēriņa un daļēja pašpatēriņa) saimniecībās, savukārt tirgum ražojošās saimniecībās lauksaimnieku ienākumi kopumā ir ievērojami lielāki.

Aprēķins salīdzināmajās cenās

Izsakot rādītājus salīdzināmās iepriekšējā gada cenās (sk. 1.3. tab.), aprēķināts, ka 2021. gadā ienākumu palielinājums gūts cenu izmaiņu dēļ. Apjoma izmaiņu ietekmēti, ienākumi būtu samazinājušies par 115 milj. eiro (jeb par 15 %), bet produktu un resursu cenu izmaiņu dēļ tie palielinājās par 132 milj. eiro (par 21 %).

1.3. tabula

Apjoma un cenu pārmaiņu ietekme uz lauksaimniecības rezultātiem 2021. gadā

Rādītāji	2020. g. (milj. EUR)		2021. gada vērtība (milj. EUR)		Starpība 2021./20. (milj. EUR)			Apjoma indeksi	Cenu indeksi
	Faktiskajās cenās	2020. gada cenās	2021. gada cenās	Fakt. cenās	Salīdz. cenās	Cenu ietekme	2021./2020.	2021./2020.	
L/s nozares izlaide (bāzes cenās)	1682,3	1556,3	1764,4	82,1	-126,0	208,1	92,5%	113,4%	
t.sk. izlaide ražotāju cenās	1611,1	1489,2	1715,3	104,2	-121,9	226,1	92,4%	115,2%	
produktu subsīdijas	71,2	67,1	49,1	-22,1	-4,1	-18,0	94,3%	73,2%	
Starppatēriņš	1039,1	1026,3	1104,3	65,2	-12,8	77,9	98,8%	107,6%	
Bruto pievienotā vērtība (bāzes cenās)	643,2	530,0	660,2	17,0	-113,2	130,2	82,4%	124,6%	
Faktoru izmaksas	212,7	214,3	229,9	17,3	1,6	15,7	100,8%	107,3%	
Atbalsts (neproduktu)	317,1	317,1	334,9	17,8	0,0	17,8	100,0%	105,6%	
Ienākumi l/s nozarē	747,7	632,9	765,1	17,5	-114,8	132,3	84,6%	120,9%	

Avots: AREI (LEK)

Subsīdiju izmaiņas šoreiz nav radījušas ienākumu palielinājumu, jo par līdzīgu summu, par kādu palielinājās neproduktu subsīdijas, samazinājās produktu subsīdijas uz produkcijas vienību Covid-19 subsīdiju samazinājuma dēļ. Jāpiebilst, ka šajā aprēķinā ietilpst tās subsīdijas, kas attiecas uz 2021. gadu, taču var tikt maksātas arī vēlāk. Šī iemesla dēļ dati par to apjomu ir orientējoši un vēl tiks precizēti. Kopējais ienākumu palielinājums lauksaimniecības nozarē ir 17 milj. eiro jeb par 2 %.

Saīdzinājums ar citām ES valstīm

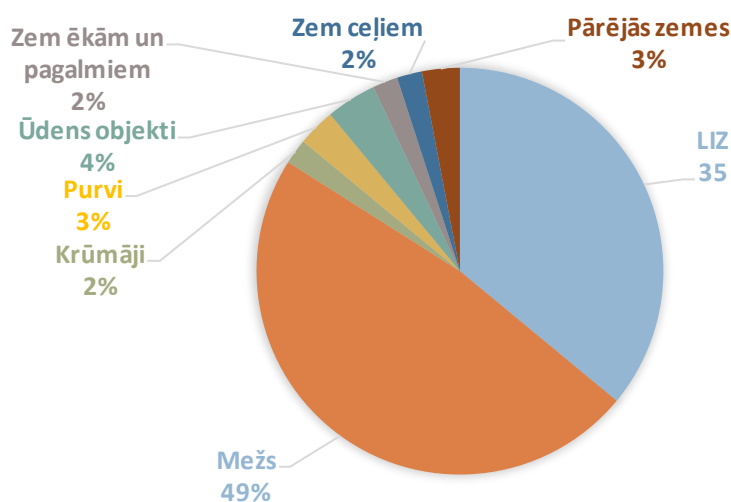
Pēc *Eurostat* datiem par 2021. gadu (LEK 1. novērtējums), dažādās ES valstīs lauksaimnieku ienākumiem bijušas atšķirīgas tendences. 27 ES valstīs lauksaimnieku reālie ienākumi (indikator A jeb reālā neto pievienotā vērtība faktorizmaksās uz vienu nodarbināto) vidēji ir palielinājušies nedaudz – par 0,7 %. Latvijā šis rādītājs audzis par 3,5 % un 2021. gadā bijis pozitīvāks nekā vidēji ES. Visaugstākais ienākumu kāpums bijis Bulgārijā (par 32 %), tai seko Īrija un Francija (16 %), kā arī Polija (11 %). Lietuvā un Igaunijā ienākumu izmaiņas bijušas līdzīgas kā Latvijā – no 0 līdz 3 %. Kopumā ienākumu palielinājums konstatēts 13 ES valstīs, turpretī 13 citās valstīs ienākumi ir samazinājušies, visvairāk Dānijā (par 37 %) un Somijā (par 22 %).

Vērtējot ikgadējās ienākumus izmaiņas, jāpiebilst, ka tajās liela ietekme ir nejaušiem faktoriem – laikapstākļiem, tirgus situācijai. Savukārt ilgākā laikposmā – no 2010. līdz 2021. gadam –, pēc *Eurostat* datiem, Latvijā lauksaimniecības ienākumu (indikatora A) pieaugums uz nodarbināto ir par 98 %, kas nozīmīgi pārsniedz 28 ES valstu vidējo vērtību (32 %). Kopumā starp 13 valstīm, kas pievienojušās ES kopš 2004. gada, Latvijas rezultāts no izmaiņu viedokļa ir ceturtais labākais. Šajā laikā lauksaimnieku ienākumi straujāk palielinājuies tikai Bulgārijā (3,3 reizes), Slovākijā (2,15 reizes) un Ungārijā (2,06 reizes). Savukārt Lietuvā reālo ienākumu palielinājums šajā laikā bijis vien nedaudz mazāks nekā Latvijā – par 95 %, bet Igaunijā – tikai par 19 %. Kā liecina *Eurostat* dati, septiņās ES valstīs, tostarp Somijā, lauksaimnieku reālie ienākumi pēdējo 11 gadu laikā ir samazinājušies.

1.3. Lauksaimniecības zemes izmantošana

Valsts zemes dienesta dati

VZD apkopo statistikas datus par zemes vienībām atbilstoši nekustamā īpašuma lietošanas mērķim. Pēc šiem datiem, 2021. gadā Latvijā no visiem zemes lietojuma veidiem LIZ veidoja 35 % jeb 2,3 milj. ha (2021.gadā 2,3 milj. ha, 2019. gadā – 2,32 milj. ha) (sk. 1.7. att.).

1.7. attēls. Zemes sadalījums pa zemes lietošanas veidiem 2021. gadā

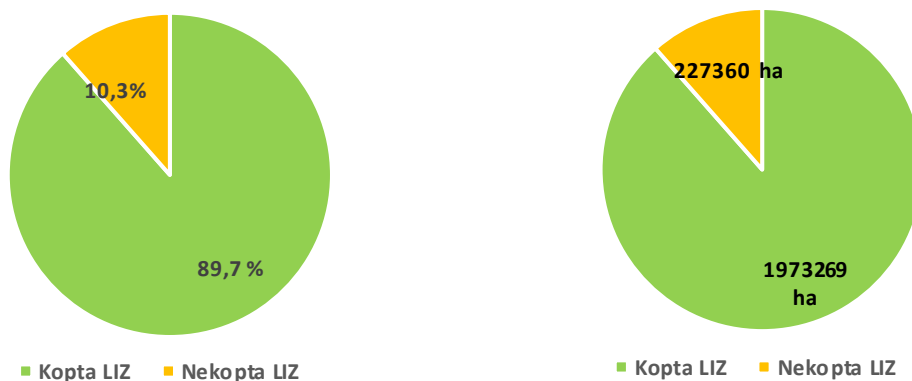
Avots: VZD

LIZ apsaimniekošana

Lauku atbalsta dienests (LAD) 2021. gadā ir apsekojis LIZ platības. Zemes īpašniekam ir jāapstrādā vismaz 70 % no kadastrā esošās LIZ, lai tā tiktu uzskatīta par apstrādātu.

2021. gada datus salīdzinot ar 2020. gada datiem, var secināt, ka 2021. gadā nekoptas lauksaimniecībā izmantojamās zemes apjoms visā valstī ir samazinājies par 0,5 %.

Ja LAD konstatē, ka LIZ ir neapstrādāta vai nekopta, tad vietējā pašvaldība piemēro nekustamā īpašuma nodokļa papildlikmi 1,5 % apmērā un nodokļa kopsumma veido 3 %. Ja neapstrādātā LIZ ir pieteikta platību maksājumiem, tad atkarībā no LIZ apsekošanas rezultātiem tiek piemērots atbalsta summas samazinājums.

1.9. attēls. Lauksaimniecības zemes izmantošana 2021. gadā

Avots: LAD un ZM²

Ar 2021. gada lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsekošanas rezultātiem var iepazīties LAD tīmekļvietnē tabulā https://www.lad.gov.lv/files/statistika_liz_2021.pdf, kā arī kartes formātā https://www.lad.gov.lv/files/zva_statistikas_karte_2021.pdf.

²Nekustamā īpašuma lietošanas mērķis – nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanas un kadastrālās vērtēšanas vajadzībām pašvaldības izpildinstitūcijas vai valsts institūcijas noteikts un apstiprināts nekustamā īpašuma atļautais izmantošanas veids atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumā atļautajai teritorijas izmantošanai un apstiprinātajiem apbūves noteikumiem.

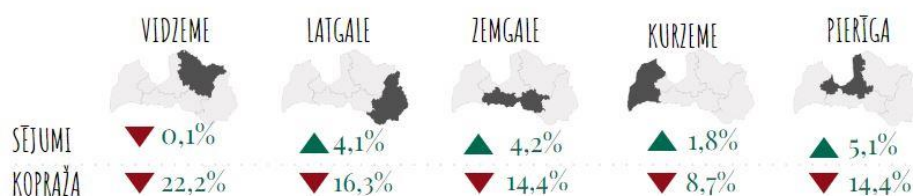
2. Lauksaimniecības nozaru attīstība

2.1. Kopsavilkums

Lauksaimniecības nozaru attīstība 2021

Graudkopība

2021. GADĀ GRAUDAUGU SĒJUMU PLATĪBA PIEAUGA PAR 22,7 TŪKST. HEKTĀRU JEB 3 %, TOMĒR ILGSTOŠĀ KARSTUMA UN SAUSUMA IETEKMĒ GRAUDAUGU RAŽĪBA BIJA ZEMĀKĀ PĒDĒJO TRĒS GADU LAIKĀ – 38,6 CENTNERI NO VIENA HEKTĀRA

Lopkopība

PIENA LOPKOPIĒBA

CŪKKOPIĒBA

LIELLOPU GAĻAS RAŽOŠANA

Avots: ZM sagatavota infografika

Augkopība

Ar graudaugiem 2021. gadā bija apsēti 776,4 tūkst. hektāru, kas ir par 22,7 tūkst. hektāru jeb 3,0 % vairāk nekā iepriekšējā gadā, un tā ir lielākā graudaugu platība Latvijas lauksaimniecībā.

2020. gadā ievērojami palielinoties ziemāju sējumu platībām, ziemāju kultūraugu ražas īpatsvars graudaugu kopražā pieauga līdz 77,6 % 2021. gadā. Sausuma un karstuma dēļ ziemas kviešu vidējā ražība 2021. gadā no viena hektāra samazinājās par 7,7 cnt salīdzinājumā ar 2020. gadu, taču, par 11,6% palielinoties ziemas kviešu platībai, to kopražā bija 2,1 milj. tonnu, veidojot 70,1 % no visas graudu kopražas (2020. gadā – 62,2 %).

2021. gadā vasarāju graudu kopražā samazinājās par 395,2 tūkst. tonnu jeb 37,1 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, turklāt visām vasarāju kultūrām: vasaras miežiem – par 41,0 %, vasaras kviešiem –

par 36,2 %, auzām – par 36,5 %. Vasarāju graudu kopražas samazinājumu ietekmēja arī to aizņemto platību samazinājums par 20,7 tūkst. hektāru jeb 6,6 %.

Raža, kas lielāka par 40,0 cnt/ha, galvenokārt tiek iegūta vidējās un lielajās specializētajās graudaugu audzēšanas saimniecībās. Specializētās graudaugu saimniecības strādā, graudu ražošanā lielākoties izmantojot intensīvā tipa graudaugu šķirnes, tās atbilstoši mēslo un īsteno nepieciešamos augu aizsardzības pasākumus nezāļu, slimību un kaitēkļu apkarošanai. Lai samazinātu graudu ražošanas izmaksas, arvien vairāk kļūst to saimniecību, kurās tiek izmantotas inovatīvas tehnoloģijas, piemēram, mēslojums vairāk tiek dots nogabalos, kuros ir lielākas ražas potenciāls, un samazināts tur, kur tāda nav, tāpēc no augiem dotā mēslojuma ir lielāka atdeve.

Nevienā no reģioniem vidējā raža 2021. gadā nepārsniedza 50,0 cnt/ha, vienīgi Zemgales un Kurzemes reģionā tā sasniedza vairāk nekā 40,0 cnt/ha. Kā jau pēdējos gados ierasts, graudu kopražā aptuveni 60 % robežās nāk tieši no Zemgales un Kurzemes reģiona.

Graudkopība ir viena no būtiskākajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā, jo tā nodrošina iedzīvotājus ar pārtiku un lopkopības nozari – ar spēkbarību. Bez graudiem pilnvērtīgi nevar pastāvēt gandrīz neviena lopkopības nozare. Pēdējā laikā graudkopības produkciju arvien biežāk sāk izmantot arī citās nozarēs, piemēram, enerģētikā.

Pēdējos gados palielinās arī graudaugu sēklaudzēšanas platība. Zemnieki sāk apzināties labas sēklas kvalitātes nozīmi lielas un kvalitatīvas graudu ražas iegūšanā. Tiesa, pēdējos divus gadus valstī vērojama labības sēklaudzēšanas platību nelielas samazināšanās tendence. 2021. gadā no ziemāju sēklaudzēšanas platībām paplašinājusies tikai ziemas miežu platība, savukārt vasarājiem – vasaras kviešu un griķu platība. Pārējām graudaugu sugu aizņemtajām platībām konstatēts samazinājums.

Sēklaudzēšanas attīstību daļēji veicina arī brīvprātīgs saistītais atbalsts par platību, kurā tiek saražota sertificēta graudaugu sēkla. Brīvprātīgs saistītais atbalsts paredzēts kviešu, rudzu, tritikāles, miežu, auzu un griķu sertificētu sēklu ražošanai.

2021. gads Latvijas augļkopjiem bija izaicinājumu pilns. Ogu un augļu ražu ietekmēja lietainais un vēsais pavasaris, kā arī ekstremāli biežā sniega sega Zemgales reģionā janvārī un februārī. Ziemā bija salīdzinoši silta bez krasām laikapstākļu pārmaiņām, taču tas veicināja kaitēkļu un slimību pārziemošanu, no augļkopjiem prasot papildu pūles, lai kaitēkļus ierobežotu un apkarotu.

Kā jau ierasts, lielākā augļu raža arī 2021. gadā bija āboliem – 60,6 % no visas augļu un ogu kopražas.

Latvijas augļu koku un ogulāju kopējā platība 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinājās par 1,6 %, un šāda platības pieauguma tendence novērojama jau septiņus gadus pēc kārtas.

Tāpat kā graudaugu audzēšanu, siltums un karstums jūnijā un jūlijā ievērojami ietekmēja arī atklātā lauka dārzeņu audzēšanu. Zināmu ietekmi atstāja vēsais un lietainais pavasaris, kurš kavēja dārzeņu sējas darbus un attīstību.

Visu minēto apstākļu ietekmē 2021. gadā atklātā laukā tika izaudzēts par 34 tūkst. tonnu jeb 22,9 % mazāk dārzeņu nekā 2020. gadā. Tam par pamatu ir gan platību samazinājums par 944 ha, gan arī vidējās ražības samazinājums par 23 cnt/ha. Ir vērojams gandrīz visu atklātā lauka dārzeņu sugu aizņemto platību samazinājums. Neliels pieaugums ir tikai puraviem un sīpoliem, kas tiek audzēti lociņu iegūšanai.

Siltumnīcās tika izaudzēts 13,7 tūkst. tonnu dārzeņu – par 1726 tonnu vairāk nekā gadu iepriekš.

Kā jau ierasts, dārzeņu audzēšanā dominē divi reģioni – Zemgales un Pierīgas reģions, jo saimniecību specializāciju nosaka noieta tirgus vietas atrašanās, galvenokārt lielu pilsētu tuvums. Abos šajos reģionos atrodas trīs ceturtdaļas kopējās dārzeņu audzēšanas platības Latvijā.

2021. gads jau iepriekš pieminētā sausuma un karstuma dēļ nebija īpaši labvēlīgs arī kartupeļu audzētājiem. Siltā un maigā ziemas īpaši veicināja kaitēkļa – kartupeļu lapgrauža (Kolorādo vaboles) –

savairošanos. Īpaši smagi to izjuta mazdārziņu audzētāji, kam nav pieejami profesionālie augu aizsardzības līdzekļi šī kaitēkļa apkarošanai.

2021. gadā, kā jau tas ierasts pēdējos gados, kārtējo reizi samazinājās kartupeļu audzēšanas platība – tā bija par diviem tūkst. ha mazāka nekā 2020. gadā. Samazinoties kartupeļu ražībai un stādījumu platībai, 2021. gadā ivērojami saruka arī kopražā.

Ar gadiem pieprasījums pēc pārtikas kartupeļu patēriņa samazinās. Tiek minēti dažādi iemesli – ēšanas paradumu maiņa, jaunas tendences no pasaules virtuves, kartupeļu pārstrādes nozares panīkums tehniskām vajadzībām (spirta ieguvei), iedzīvotāju skaita samazināšanās un citi.

Latvijā darbojas tikai divi lieli kartupeļu pārstrādātāji – SIA “Aloja Starkelsen”, kas ražo kartupeļu cieti, un AS “Latfood”, kas ražo kartupeļu čipsus. Abi pārstrādes uzņēmumi ir izveidojuši savu saimniecību tīklu, kurās tiek audzētas uzņēmumu ražošanas procesam nepieciešamās kartupeļu šķirnes. Minētie uzņēmumi iespēju robežās nodrošina arī konkrētā produkta ražošanai piemēroto šķirņu kartupeļu sēklkopību.

CSP presei sagatavotajā informācijā minēts, ka 2021. gadā par 26,3 tūkst. tonnu jeb 5,8% samazinājies rapša sēklu kopievākums, platībām palielinoties vien par 0,7%. Vidējā ražība no viena hektāra samazinājās no 30,9 centneriem 2020. gadā līdz 28,9 centneriem 2021. gadā. Rapša sēklu kopievākuma samazinājumu noteica vasaras rapša sējumu platību samazinājums par 3,5 tūkst. hektāru jeb 19,2% un vidējās ražības no viena hektāra samazinājums no 20,0 centneriem 2020. gadā līdz 14,8 centneriem 2021. gadā jeb 26,0%. Vasaras rapša vidējā ražība ir mazākā pēdējo vienpadsmit gadu laikā.

Latvijā jau aptuveni desmit gadu nav populāra šķiedras linu audzēšana un to platība ik gadu samazinās. 2021. gadā šķiedras lini tika iesēti 27 ha platībā – apmēram uz pusi mazāk nekā 2020. gadā, kad tie aizņēma 49 ha.

Jaunie zemnieki linu audzēšanā neiesaistās, jo šis kultūraugs ir ļoti prasīgs un darbietilpīgs, tā audzēšanai un novākšanai nepieciešami piemēroti laikapstākļi, kā arī speciāla tehnika. Turklāt linu pārstrāde ir diezgan komplicēta. Lauksaimnieki labprātāk pievēršas ne tik darbietilpīgu kultūraugu audzēšanai, jo tam ir atbilstoša tehnika un lielāks devums pievienotajā vērtībā. Pirms gadiem piecpadsmit zemnieki varēja saņemt prāvas nacionālās subsīdijas, tāpēc sējumu platība nedaudz palielinājās, bet tas linu nozarē nedeļa gaidīto attīstību. Pašlaik linkopībai vairs nav speciāla valsts atbalsta.

Eļļas lini Latvijā aizņem nelielu platību, tomēr, ievērojot industrijas attīstības tendences pasaulē, šis kultūraugs uzskatāms par perspektīvu nākotnē, jo ir vieglāk audzējams un tā raža nav tik ļoti atkarīga no agroklimatiskajiem apstākļiem kā šķiedras liniem.

Pēc CSP datiem, 2021. gadā eļļas lini tika iesēti 88 ha lielā platībā, tas ir, par 27 ha vairāk nekā 2020. gadā.

Eļļas lini uzskatāmi par perspektīvu kultūraugu, tāpēc ka pieprasījums pēc to produkcijas ne vien Eiropā, bet arī pasaulē kopumā ir liels.

Kaņepju audzēšanas nozare Latvijā ir salīdzinoši jauna, un pēdējos gados ir vērojama nozares stabilizācija. Joprojām trūkst jaudīgas pirmapstrādes rūpnīcas, kurā realizēt izaudzētos stiebriņus, bet patlaban ir vērojama uzņēmēju aktivitāte pārstrādes jomas sakārtošanā.

Pēc CSP datiem, kaņepju sējumu platība Latvijā 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir palielinājusies par 21 ha. Lielā daļā – apmēram 91% – no platības kaņepes tiek audzētas riekstiņu ieguvei. Tie tiek pārstrādāti dažādos pārtikas produktos, pēc kuriem ir liels pieprasījums Rietumeiropā.

Priecē fakts, ka Latvijas augu šķirņu katalogā kā saglabājamās šķirnes ir iekļautas šķirnes ‘Adzelvieši’ un ‘Pūriņi’, kuras zemnieki plaši audzē.

Interese par kaņepju audzēšanu gan Latvijā, gan pasaulē ir liela, tomēr to audzēšanu un izmantošanu kavē atļauto produktu klāsts. Eiropas Savienībā ir atļauts izmantot pārtikā tikai tādus no sējas kaņepes (*Cannabis sativa*) iegūtus produktus un auga daļas kā sēklas, no sēklām iegūta eļļa, sēklu milti un attaukotas kaņepju sēklas.

ES tirgū nav atļauts laist no kaņepēm iegūtu kanabidiolu (*CBD*) vai citus kanabinoīdus saturošus produktus kā pārtikas produktus, to sastāvdaļas vai uztura bagātinātājus, jo nav pierādīta to izmantošanas vēsture nozīmīgā apjomā cilvēku uzturā ES pirms 1997. gada 15. maija.

Lopkopība

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2021. gadā Latvijā samazinājies pienu ražojošo saimniecību un slaucamo govju skaits, lai gan vidējais izslaukums no govju valstī ir pieaudzis par 199 kg jeb 3 % un sasniedzis 7362 kg.

2021. gadā cūkkopības nozarē turpinājās negatīvā Covid-19 pandēmijas un Āfrikas cūku mēra izplatības ietekme, izraisot cūkgaļas pārprodukciju un eksporta sarežģījumus ES iekšējā tirgū. Neprognozējamie faktori, pieaugošās ražošanas izmaksas un straujais cūkgaļas cenu kritums Latvijas cūkaudzētājiem radīja finansiālas grūtības un tiešus zaudējumus.

2021. gadā kopējais cūku saimniecību skaits ir samazinājies par 40 %, galvenokārt saimniecības, kurās tur vienu līdz deviņas cūkas (–30 %), tomēr kopējais cūku skaits ir palielinājies par 7 %, liecinot, ka bija daļa saimniecību, kas spēja pielāgoties sarežģītajai tirgus situācijai un palielināt cūku skaitu saimniecībā.

Latvijā gaļas liellopu nozares mērķis ir augstvērtīgas un kvalitatīvas liellopu gaļas ražošana, patērētāju nodrošināšana ar Latvijā audzētu gaļas liellopu gaļu, kā arī konkurētspējas un eksporta iespēju palielināšana. Liellopu gaļas ražošana Latvijā attīstās, palielinoties liellopu skaitam un uzlabojoties to produktivitātes rādītājiem. Efektīva saimniekošana ir iespējama lielajās saimniecībās, tāpēc tajās ir vērojams gaļas liellopu skaita pieaugums.

Aitkopības nozarē pēdējo gadu laikā ir vērojama gan saimniecību, gan aitu skaita samazināšanās, toties ar mērķtiecīgu ciltsdarbu ir izdevies palielināt aitu māšu auglību, jēru saglabāšanu un ātraudzību. Tas nozīmē, ka ir jāturpina iesāktais darbs ciltsdarba jomā un aitu audzētāji jānodrošina ar augstvērtīgu vaislas materiālu. Aitkopības nozare piedāvā tādus kvalitatīvus patēriņa produktus kā gaļa, vilna, ādas un piens, turklāt tā taupīgi patērē dabas resursus, kā arī saglabā vietējās saimniekošanas tradīcijas. Aitkopības nozares mērķis ir izveidot stabilu aitu audzēšanas un pārstrādes nozari, vienlaikus nodrošinot vides prasību ievērošanu un dabas daudzveidības saglabāšanos.

Kazkopības nozarē vērojama diezgan lēna attīstība: saimniecību un dzīvnieku skaits salīdzinājumā ar citām nozarēm ir mazs, un pēdējos gados tam nav tendence palielināties. Arī 2021. gadā kazkopības nozarē kopumā ir vērojama gan kazu saimniecību, gan kazu skaita samazināšanās, toties pārraudzībā un snieguma pārbaudē iesaistīto saimniecību skaits ir stabils un kazu skaits tajās ik gadu palielinās.

Latvijā ar kazas piena pārstrādi pārsvarā nodarbojas mājražotāji, kas paši pārstrādā kazas pienu un realizē produkciju, savukārt kazas piena pārstrādes uzņēmumi ir tikai divi. Katru gadu pastiprinās interese par gaļas kazu audzēšanu, un 2021. gadā gaļas kazas tika audzētas jau 12 saimniecībās.

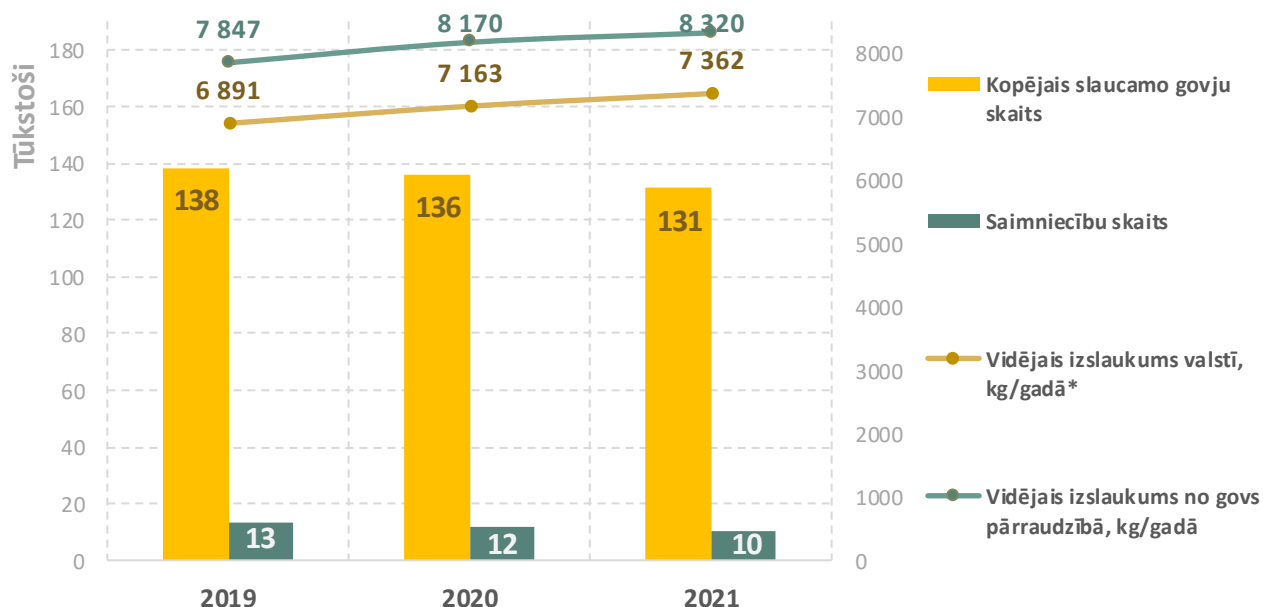
Kazkopības nozares mērķis ir izkopt un palielināt kazu populāciju, izmantojot vietējo un citu valstu augstvērtīgu šķirnes kazu vaislas materiālu. Kazkopība nodrošina kvalitatīvu un vērtīgu produkciju un dod iespēju laukos nodarboties ar videi saudzīgu saimniekošanu.

Zirgkopības nozarē 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir vērojamas pozitīvas tendences – zirgu skaits ir palielinājies par 2 %, tomēr atšķirībā no iepriekšējo gadu tendences samazinājies zirgu saimniecību skaits (–2 %). Latvijā visvairāk audzētie ir Latvijas zirgu šķirnes sporta un braucamā tipa zirgi, no kuriem tiek izaudzēti gan augstas klases sporta zirgi, gan zirgi jātnieku apmācībai sporta skolās un amatieriem. Zirgkopības nozare iedzīvotājiem arī dod iespēju aktīvi

atpūsties un uzturēt veselīgu dzīvesveidu. Laukos nozare veicina dabiskās ainavas uzturēšanu un tradicionālā lauku dzīvesveida saglabāšanu.

2.2. Piena un piena produktu ražošana

2021. gada piena saimniecību datus ir vērojama pienu ražojošo saimniecību skaita un slaucamo govju skaita samazināšanās tendence. Kopējais slaucamo govju saimniecību skaits 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir samazinājies par 10 %, bet kopējais slaucamo govju skaits – par 3 % (2.1. att.). 2021. gadā dzīvnieku reģistrā reģistrētas 131 207 slaucamās govīs. Vidējais izslaukums no govīm valstī ir palielinājies par 3 % salīdzinājumā ar 2020. gadu un sasniedz 7362 kg.

2.1. attēls. Slaucamo govju skaita un vidējā izslaukuma dinamika Latvijā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM 2016. gada 16. marta rīkojumu Nr. 59 "Par statistiskās informācijas sniegšanu par lopkopības nozarēm" (turpmāk – ZM rīkojums Nr. 59)

Avots: LDC, * Oficiālās statistikas portāls

Latvijā 78 % ir mazās saimniecības ar 1–9 govīm, un tajās kopumā tiek turēti tikai 17 % no visām slaucamajām govīm (sk. 2.1. tabula). Procentuāli visvairāk (23 %) govju tiek turētas lielās saimniecībās, kurās ir vismaz 300 govju. 2021. gadā vidēji ganāmpulkā bija 12,5 govīs.

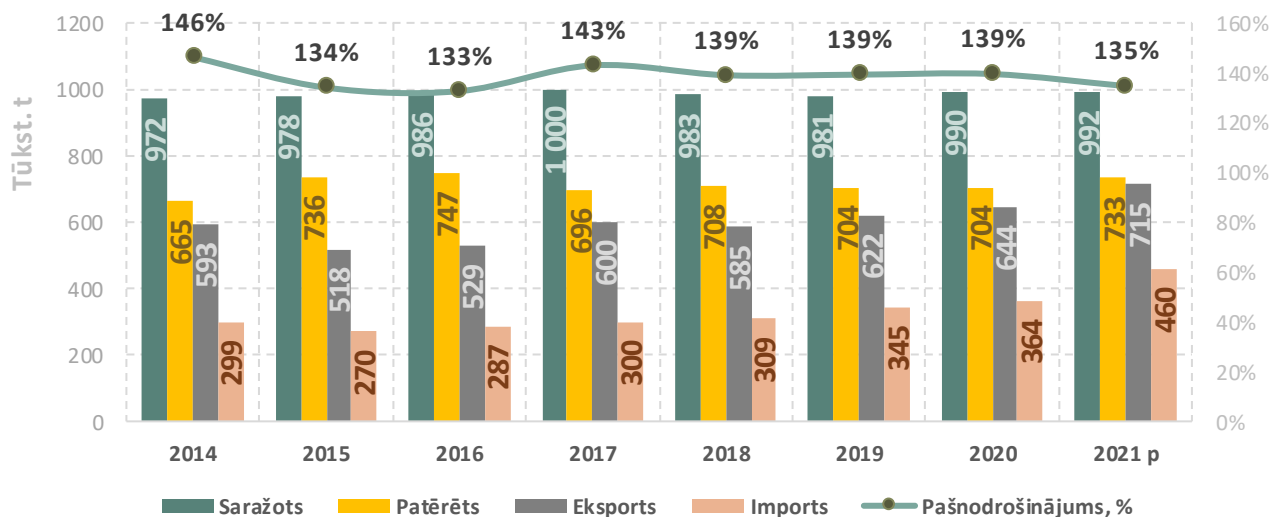
2.1. tabula

Saimniecību sadalījums pēc slaucamo govju skaita (LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī)

Gads	2019.				2020.				2021.			
	Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā	
Rādītājs/grupējums	Skaits	%	Skaits	Skaits	%	Skaits	Skaits	%	Skaits	Skaits	%	Skaits
1	5091	39,4	5091	3,7	4457	38,0	4457	3,3	3814	36,4	3814	2,9
2	1985	15,4	3970	2,9	1737	14,8	3474	2,6	1510	14,4	3020	2,3
3–5	2013	15,6	7580	5,5	1838	15,7	6974	5,1	1664	15,9	6297	4,8
6–9	1381	10,7	10 117	7,3	1318	11,2	9643	7,1	1238	11,8	9019	6,9
10–19	1212	9,4	16 158	11,7	1158	9,9	15 413	11,3	1093	10,4	14 649	11,2
20–29	387	3,0	9182	6,6	390	3,3	9322	6,9	353	3,4	8446	6,4
30–49	361	2,8	13 573	9,8	325	2,8	12 323	9,1	329	3,1	12 437	9,5
50–99	280	2,2	18 866	13,6	289	2,5	19 486	14,3	267	2,5	18 053	13,8
100–199	122	0,9	16 730	12,1	122	1,0	16 987	12,5	124	1,2	17 087	13,0
200–299	36	0,3	8481	6,1	29	0,2	6765	5,0	33	0,3	7894	6,0
> = 300	50	0,4	28 670	20,7	55	0,5	31 192	22,9	50	0,5	30 491	23,2
Kopā:	12 918	100	138 418	100	11 718	100	136 036	100	10 475	100,0	131 207	100,0

Avots: LDC

Analizējot piena un piena produktu bilances rādītājus (sk. 2.2. att.), konstatējams, ka piena, tostarp kazas piena, ražošana 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir palielinājusies par 0,2 % un patēriņš – par 4,1 %. Eksporta apjoms ir pieaudzis par 11,0 %, importa apjoms – par 26,3 %. Pašnodrošinājums ar pienu un tā produktiem 2021. gadā samazinājās par četriem procentpunktiem.

p – prognoze

2.2. attēls. Piena un piena produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Latvijā piena lopkopībā darbojas divas šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrības – Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība (turpmāk – audzētāju savienība) un Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācija (turpmāk – Holšteinas asociācija).

Audzētāju savienība īsteno trīs piena šķirņu govju audzēšanas programmas – sarkano šķirņu grupas govīm, Holšteinas šķirnes govīm un saglabāšanas programmu Latvijas brūnās šķirnes govīm. 2021. gadā audzēšanas programmu īstenoja 4091 saimniecība. Lineāri novērtēti 43 448 piena šķirnes dzīvnieki, produktivitāte vērtēta 55 884 dzīvniekiem, un ciltsgrāmatā ierakstīti 30 914 dzīvnieku. Šķirnes dzīvnieku tirdzniecībai sagatavoti un izsniegti 102 zootehniskie sertifikāti. Vaislinieku un vaislas materiāla izmantošanai izsniegti vai pagarināti sertifikāti 155 vaisliniekiem. 2021. gadā pēc DNS pārbaudīta izcelsmes ticamība 147 ciltsgrāmatā ierakstītiem piena šķirnes dzīvniekiem.

Holšteinas asociācija 2021. gadā Holšteinas šķirnes govju audzēšanas programmu īstenoja 370 saimniecībās. Lineāri novērtēti 12 939 un ciltsgrāmatā ierakstīti 24 475 dzīvnieki. Pēc genoma novērtēti – 48, bet pēc pēcnācējiem – 32 vaislas bulļi. Izsniegti 17 zootehniskie sertifikāti un 32 izcelsmes apliecinājumi, kā arī Holšteinas šķirnes vaislinieku un vaislas materiāla izmantošanai izsniegti vai pagarināti kopumā 166 sertifikāti.

Holšteinas asociācija 2021. gadā organizēja ikgadējo Holšteinas šķirnes dzīvnieku izstādi.

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2021. gadā ir samazinājies pārraudzībā un snieguma pārbaudē esošo govju skaits, tomēr tas joprojām ir pietiekami liels un veido 88 % no visām slaucamajām govīm. 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir palielinājusies gan pārraudzībā esošo govju produktivitāte, gan izslaukums (par 150 kg jeb 2 %). (sk. 2.2. tabula).

2.2. tabula

Govju ganāmpulku kvalitāte

Rādītāji	2019.	2020.	2021.
Govju skaits pārraudzībā, tūkst.	120,3	117,6	115,6
Vidējais izslaukums no govju kg/gadā*	6891	7163	7362
Vidējais izslaukums no govju pārraudzībā kg/gadā	7847	8170	8320

Piena tauki govīm pārraudzībā %	4,08	4,06	4,02
Piena olbaltums govīm pārraudzībā %	3,38	3,37	3,36

Avots: LDC, * Oficiālās statistikas portāls

Pārraudzības un snieguma pārbaudes rezultāti liecina, ka vislielākais izslaukums ir no Holšteinas šķirnes govīm, tomēr šīs šķirnes govīm salīdzinājumā ar citu šķirņu govīm ir zemāks piena tauku procents (sk. 2.3. tabula).

2.3. tabula

Pārraudzībā esošo dažādo šķirņu govju produktivitāte standartlaktācijā

Rādītājs	Slēgto laktāciju skaits			Izslaukums no gov, kg gadā			Piena olbaltumvielas, %			Piena tauki, %		
	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.
Govju šķirne/gads												
Latvijas brūnā	19 328	16 554	14 425	6580	6814	6937	3,33	3,38	3,37	4,28	4,28	4,27
Holšteinas melnraibā	11 555	12 034	12 706	9810	10 217	10 242	3,3	3,34	3,33	3,86	3,83	3,81
Angleras	228	180	179	6656	7227	7086	3,3	3,41	3,39	4,39	4,41	4,34
Dānijas sarkanā	1769	1687	1556	7067	7283	7478	3,39	3,42	3,41	4,35	4,35	4,30
Zviedrijas sarkanraibā	423	379	316	6729	7096	7274	3,34	3,37	3,39	4,47	4,47	4,36
Holšteinas sarkanraibā	528	481	458	8754	9113	8999	3,31	3,49	3,42	4,13	4,02	4,03
Latvijas zilā	258	260	244	5242	5282	5312	3,34	3,39	3,41	4,33	4,38	4,30

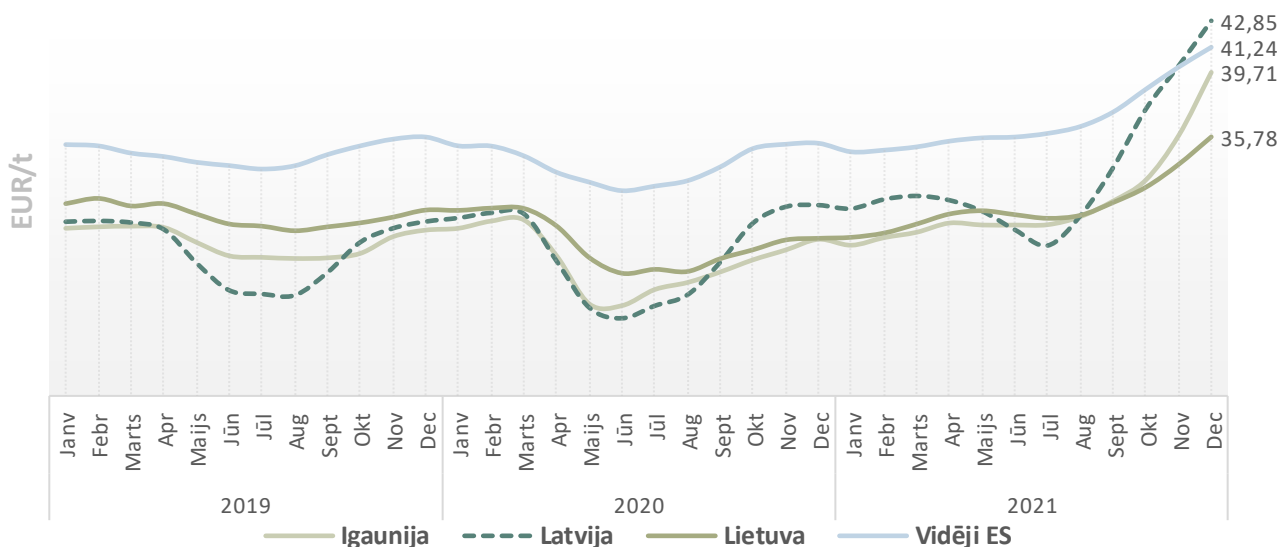
Avots: LDC

2021. gadā labākajā pārraudzības un snieguma pārbaudes ganāmpulkā vidēji no gov slaukts virs 15 081 kg piena, vēl trīs ganāmpulkos vidējais izslaukums no gov pārsniedzis 14 000 kg, bet septiņos ganāmpulkos slaukts vairāk nekā 13 000 kg piena. Labākās sarkano šķirņu gov izslaukums bija 16 426 kg laktācijā, bet labākās Holšteinas šķirnes gov ražība – 22 055 kg.

Cenas

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam piena iepirkuma cena Latvijā un arī pārējās ES dalībvalstīs ir attīstījušās līdzīgi, līdz 2021. gada vidum saglabājot ražošanas sezonālo cikliskumu ar kāpumu rudens un ziemas mēnešos un samazinājumu pavasarī un vasarā (sk. 2.3. att.). Tomēr jau 2021. gada pirmajā pusgadā bija vērojams kopumā neraksturīgi augsts svaigpiena iepirkuma cenas līmenis, bet otrajā pusgadā, samazinoties piena ražošanas apjomam pasaulē un globālā tirgus piedāvājumam, svaigpiena iepirkuma cena piedzīvoja ievērojamu kāpumu. Pēc Eiropas Komisijas datiem, 2021. gada decembrī ES vidējā svaigpiena iepirkuma cena salīdzinājumā ar 2021. gada jūniju bija pieaugusi par 15 %. Baltijas valstīs cenas kāpums bija vēl izteiktāks: Latvijā šajā pašā periodā svaigpiena iepirkuma cena pieauga par 30,6 %, bet Lietuvā – par 42,3 %. Turklāt Latvijā kopš 2021. gada maija līdz gada beigām tika sasniegti katra attiecīgā mēneša vēsturiski augstākie cenas rādītāji, bet kopš oktobra – jau absolūti augstākie vēsturiskie rādītāji. 2021. gada decembrī svaigpiena iepirkuma cena Latvijā sasniedza augstāko punktu pārskata periodā (39,71 EUR/100 kg), bet zemākais punkts bija 2020. gada jūnijā (25,50 EUR/100 kg), kad piena ražošanu vispēcīgāk bija skārusi Covid-19 pandēmijas ietekme. Kopumā visā pārskata periodā no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim piena iepirkuma cena Latvijā bija pieaugusi par 31,4 %.

Eiropas Savienības vidējā svaigpiena iepirkuma cena pārskata perioda beigās 2022. gada decembrī salīdzinājumā ar pārskata perioda sākumu 2019. gada janvārī bija pieaugusi par 18,3 %.

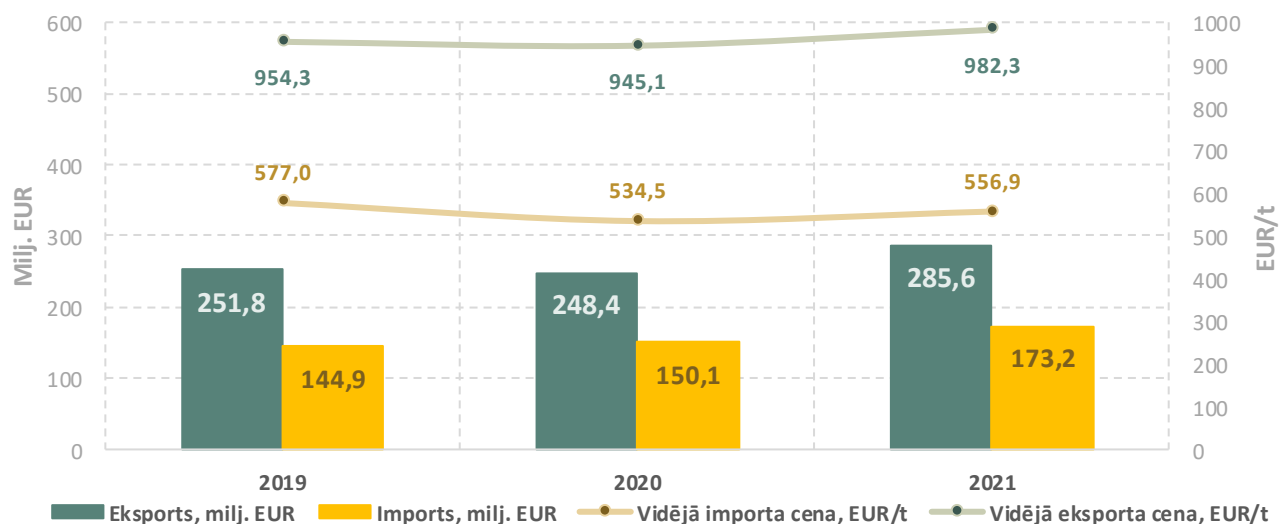
2.3. attēls. Piena un to produktu iepirkuma cena Latvijā

Avots: Eiropas Komisija

Pēc CSP datiem, vidējā piena iepirkuma cena Latvijā 2021. gadā bija 318,01 EUR/t jeb par 13,2 % augstāka nekā 2020. gadā un par 8,4 % augstāka nekā 2019. gadā. Piens iepirkums, pēc CSP datiem, 2021. gadā Latvijā sasniedza 813 tūkst. tonnu – par 2,8 % vairāk nekā 2020. gadā un par 3,5 % vairāk nekā 2019. gadā.

Ārējā tirdzniecība

Latvijas ārējā tirdzniecībā ar pienu un tā produktiem laikposmā no 2019. līdz 2021. gadam bija vērojams ikgadējs pieaugums importa plūsmā, savukārt eksporta plūsmā 2020. gadā tirdzniecība samazinājās. (Sk. 2.4.att.) To var izskaidrot ar Covid-19 pandēmijas ietekmi, samazinoties pieprasījumam eksporta tirgos. Vienlaikus pārskata periodā, t.i., 2021. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu, Latvijas piens un piena produktu eksporta vērtība kopumā palielinājās par 13 %, bet importa vērtība – par 20%, turpretī piens un piena produktu eksporta vidējā cena saruka par 3 %, tikpat daudz pakāpjoties vidējai importa cenai. Savukārt 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu gan eksporta vidējā cena, gan importa vidējā cena palielinājās vienādi – par 4 %.

2.4. attēls. Piens un piena produktu eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Lielākā daļa Latvijas piena produktu tiek eksportēti uz pārējām ES dalībvalstīm (89 % 2020. gadā). Tāpat piens un tā produkti gandrīz pilnībā tiek importēti no citām ES dalībvalstīm, 2020. gadā importam no ES sasniedzot 99,9 % īpatsvaru. Lielāko īpatsvaru piena un to produktu eksportā veido piens un krējums. 2020. gadā piena un krējuma kopējais eksports no Latvijas sasniedza 373,16 tūkst. tonnu un 117,5 milj. eiro vērtību jeb 48 % no kopējās Latvijas piena un piena produktu eksporta vērtības. Piena un krējuma eksports no Latvijas pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam ir pieaudzis par 8 % apjoma izteiksmē un par 7 % vērtības izteiksmē. Tradicionāli otra svarīgākā piena produktu eksporta grupa ir siers un biezpiens – to eksports sasniedza 29,21 tūkst. tonnu pēc apjoma un 92,64 milj. eiro pēc vērtības, 2020. gadā veidojot 38 % no Latvijas piena produktu kopējās eksporta vērtības. Siera un biezpiena eksportu no Latvijas minētajā laikā izdevies kāpināt par 11 % gan vērtības, gan apjoma izteiksmē. Vēl pārskata periodā ir palielinājies sūkalu (par 40 % apjomā un par 57 % vērtībā) un raudzēto piena produktu (par 1 % apjomā un par 19 % vērtībā) eksports. Sviesta eksporta apjoms palielinājās par 14 %, turpretī eksporta vērtība kritās par 16 %. Savukārt sauso piena produktu eksports ievērojami samazinājās gan pēc vērtības (par 32 %), gan pēc apjoma (par 54 %).

Piena un to produktu importā nozīmīgākā produktu grupa ir siers un biezpiens ar 16,90 tūkst. tonnu lielu apjomu un 59,54 milj. eiro vērtību 2020. gadā – tie bija 40 % no kopējās piena un piena produktu importa vērtības Latvijā. Siera un biezpiena imports Latvijā pārskata periodā palielinājās par 9 % vērtības izteiksmē, bet apjoma izteiksmē samazinājās par 2 %. Pēc vērtības otras lielākās piena produktu importa grupas – piena un krējuma – imports 2020. gadā sasniedza 107,33 tūkst. tonnu pēc apjoma un 43,47 milj. eiro pēc vērtības, veidojot 29 % no kopējās piena un piena produktu importa vērtības Latvijā. Piena un krējuma imports Latvijā pārskata periodā vērtības izteiksmē palielinājās par 25 %, bet apjoma izteiksmē – par 7 %. Arī sviesta imports ir piedzīvojis kāpumu par 16 % pēc apjoma, saglabājoties nemainīgai importa vērtībai. Tāpat pārskata periodā par 17 % vērtības izteiksmē ir palielinājies sūkalu imports, tā apjomam sarūkot par 16 %. Savukārt raudzēto piena produktu importa vērtība palielinājās tikai par 1 %, bet tā apjoms par 4 % samazinājās. Sauso piena produktu imports pārskata periodā pakāpās par 17 % pēc vērtības un par 21 % pēc apjoma.

Galvenais eksporta tirgus piena produktiem no Latvijas nemainījās – uz ES dalībvalstīm 2021. gadā tika eksportēti 90,8 % visu piena produktu (vērtības izteiksmē). Tādējādi 2021. gadā piena produktu eksports uz ES dalībvalstīm salīdzinājumā ar 2020. gadu pieauga par 2,4 procentpunktiem.

Lielāko īpatsvaru piena un to produktu eksportā veido piens un krējums. 2021. gadā piena un krējuma kopējais eksports no Latvijas sasniedza 396,61 tūkst. tonnas un 143,59 milj. eiro vērtību jeb 50 % no kopējās Latvijas piena un piena produktu eksporta vērtības. Piena un krējuma eksports no Latvijas pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam pieaudzis par 13 % apjoma izteiksmē un par 27 % vērtības izteiksmē. Tradicionāli otra svarīgākā piena produktu eksporta grupa ir siers un biezpiens – to eksports sasniedza 29,85 tūkst. tonnu apjomu un 103,45 milj. eiro vērtību, 2021. gadā veidojot 36 % no Latvijas piena produktu kopējās eksporta vērtības. Siera un biezpiena eksports no Latvijas pārskata periodā pieaudzis par 8 % vērtības izteiksmē un par 2 % apjoma izteiksmē. Vēl pārskata periodā ir palielinājies sūkalu (par 24 % pēc apjoma un 26 % pēc vērtības) un raudzēto piena produktu (par 77 % pēc apjoma un 19 % pēc vērtības) eksports. Savukārt samazinājumu, turklāt ievērojamu, piedzīvojis sviesta eksports (par 26 % pēc vērtības un 24 % pēc apjoma) un arī sauso piena produktu eksports (par 49 % pēc vērtības un 58 % pēc apjoma).

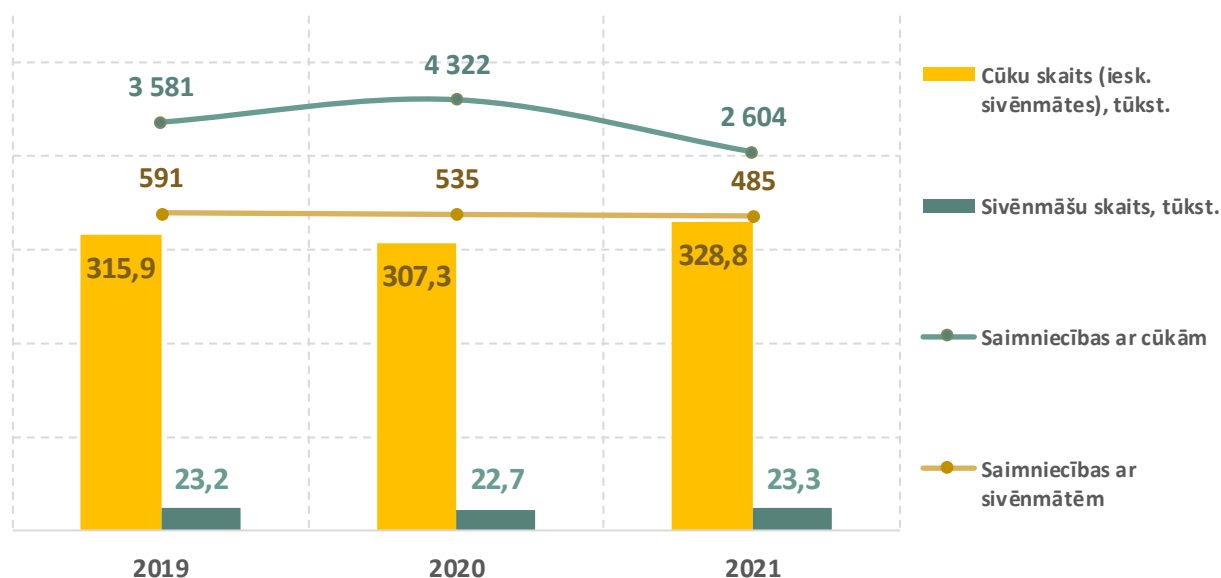
Piens un tā produkti gandrīz pilnībā tiek importēti no citām ES dalībvalstīm, 2021. gadā importam no ES sasniedzot 99,92% īpatsvaru.

Piena un tā produktu importā nozīmīgākā produktu grupa ir siers un biezpiens ar 17,89 tūkst. tonnu lielu apjomu un 66,21 milj. eiro vērtību 2021. gadā jeb 38 % no kopējās piena un piena produktu importa vērtības Latvijā. Siera un biezpiena imports Latvijā pārskata periodā palielinājās par 12 % vērtības izteiksmē un par 3 % apjoma izteiksmē. Pēc vērtības otras lielākās piena produktu importa grupas – piena un krējuma – imports 2021. gadā sasniedza 124,57 tūkst. tonnu lielu apjomu un 52,25

milj. eiro lielu vērtību, veidojot 30 % no kopējās piena un piena produktu importa vērtības Latvijā. Piena un krējuma imports Latvijā pārskata periodā vērtības izteiksmē palielinājās par 28 %, bet apjoma izteiksmē – par 24 %. Tāpat kāpumu piedzīvojis citu piena produktu imports: sviestam – par 15 % pēc apjoma un 10 % pēc vērtības, raudzētajiem piena produktiem – par 36 % pēc apjoma un 14 % pēc vērtības, sausajiem piena produktiem – par 17 % pēc apjoma un 31 % pēc vērtības. Savukārt sūkalu imports Latvijā pārskata periodā vērtības izteiksmē pieauga par 92 %, bet apjoma izteiksmē samazinājās par 38 %.

2.3. Cūkgaļas ražošana

2021. gada cūkkopības nozares datu salīdzinājums ar 2020. gada datiem ļauj secināt, ka kopējais cūku skaits ir palielinājies par 7 %, bet cūku saimniecību skaits samazinājies par 40 %. (Sk. 2.5. att)

2.5. attēls. Cūku un saimniecību kopējais skaits

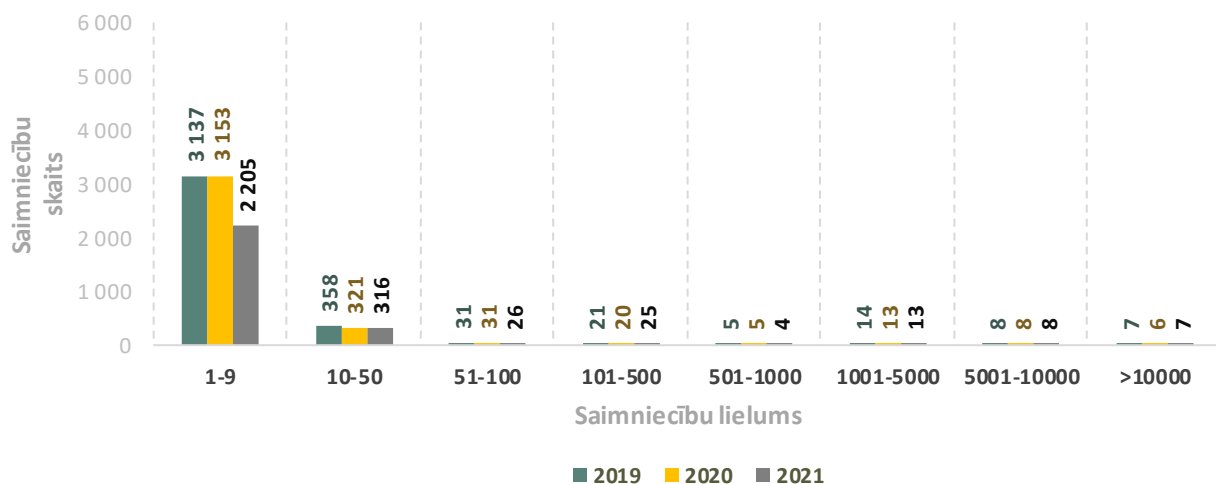
* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot 2021. gada datus un salīdzinot tos ar 2020. gada datiem, cūku saimniecību un cūku skaita kāpums ir vērojams divās saimniecību grupās – saimniecību grupā ar cūku skaitu no 101 līdz 500 cūkām un saimniecību grupā, kurās ir vismaz 10 000 cūku: pirmajā grupā kļuvis par 25 % vairāk saimniecību un par 17 % vairāk cūku, bet otrajā grupā – par 16 % vairāk saimniecību un par 12 % vairāk cūku. Savukārt to saimniecību grupā, kurās tiek turētas no 1001 līdz 5000 cūkām, pašu saimniecību skaits palicis nemainīgs, bet cūku skaits pieaudzis par 4 %.

Pārējās saimniecību grupās ir vērojama gan cūku saimniecību, gan cūku skaita samazināšanās. Vismazākais saimniecību skaita un cūku skaita samazinājums ir to saimniecību grupā, kurā tiek turētas 10 līdz 50 cūku, saimniecību skaitam samazinoties par 1,5 %, bet cūku skaitam – par 0,5 %.

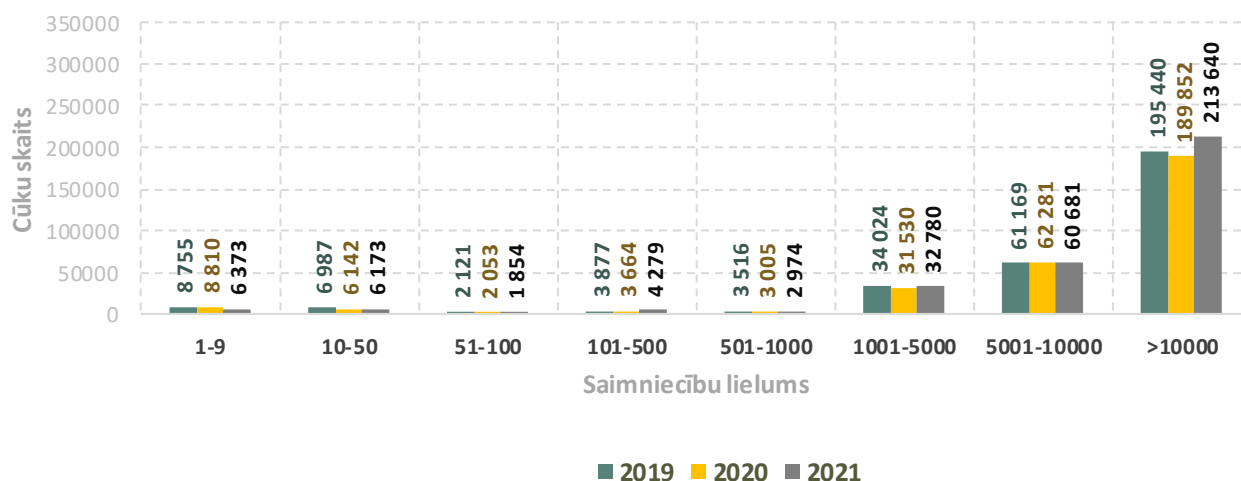
Vislielākais cūku un saimniecību skaita samazinājums ir saimniecību grupā ar 1–9 cūkām un 51–100 cūkām: pirmajā grupā cūku skaits samazinājies par 27 % un saimniecību – par 30 %, bet otrajā grupās cūku skaits samazinājies par 10 % un saimniecību – par 16 %. (Sk. 2.6. un 2.7. att.)

2.6. attēls. Saimniecību sadalījums pēc cūku skaita pa grupām

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2.7. attēls. Cūku skaits dažāda lieluma saimniecībās

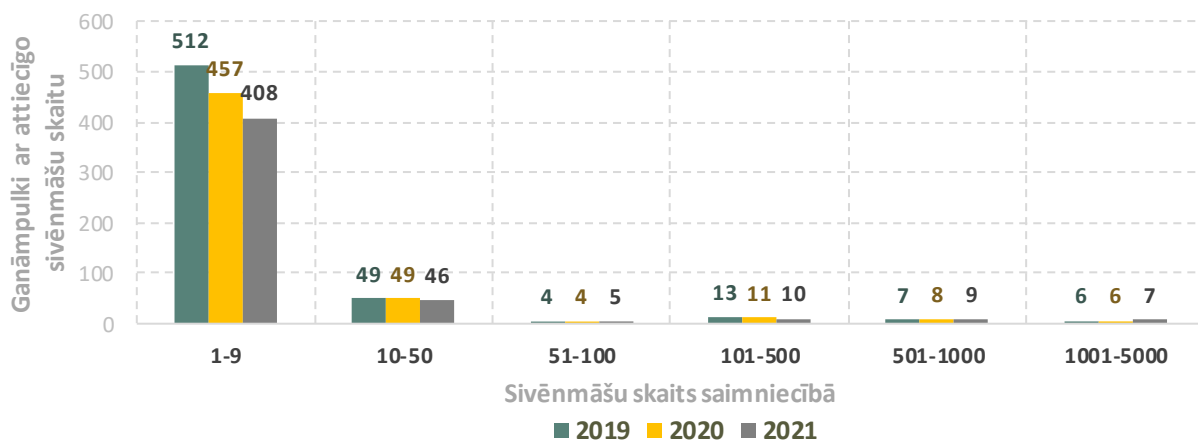
* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot 2021. gada datus par sivēnmāšu saimniecību grupām un salīdzinot tos ar 2020. gadu, ir vērojama sivēnmāšu saimniecību samazināšanās par 9 %, bet sivēnmāšu skaita kāpums par 3 %.

Pozitīva tendence ir vērojama saimniecību grupās, kurās tiek turētas no 51 līdz 100, 501 līdz 1000 un 1001 līdz 5000 sivēnmāšu. Visvairāk sivēnmāšu saimniecību (par 18 %) un sivēnmāšu (par 25 %) skaits palielinājies saimniecību grupā ar 51 līdz 100 sivēnmātēm. Savukārt to saimniecību skaits, kurās tur 501 līdz 1000 sivēnmāšu, pieaudzis par 12%, bet tajās turēto sivēnmāšu skaits – par 4 %. Līdzīgs saimniecību (par 16 %) un sivēnmāšu (par 7 %) skaita palielinājums vērojams saimniecību grupā ar 1001 līdz 5000 sivēnmāšu.

Pārējās saimniecību grupās ir vērojama gan saimniecību, gan sivēnmāšu skaita samazināšanās, visvairāk – saimniecību grupā ar 101 līdz 500 sivēnmātēm, saimniecību skaitam samazinoties par 9 % un sivēnmāšu skaitam – par 14 %. (Sk. 2.8. att.)

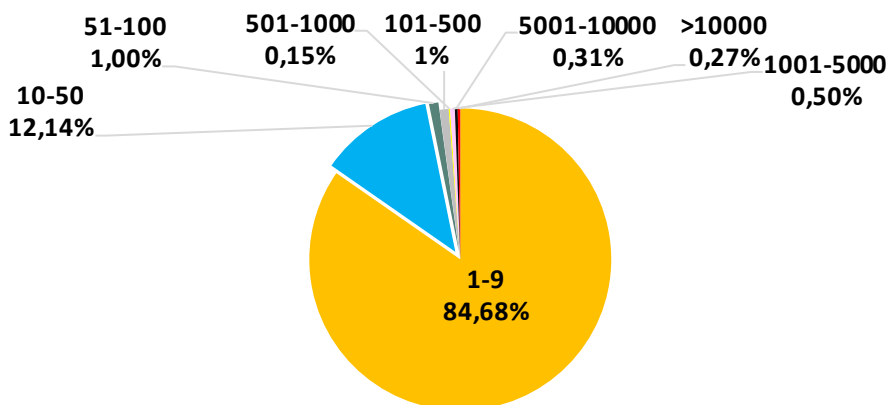

2.8. attēls. Saimniecību sadalījums pēc sivēnmāšu skaita grupās

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

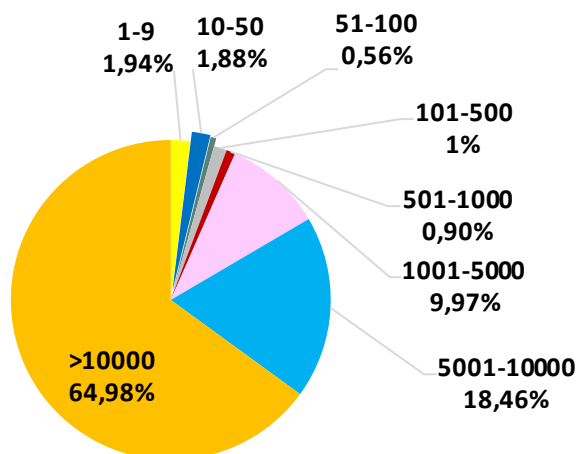
Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem arī 2021. gadā cūkkopības nozarē nav notikušas būtiskas strukturālas pārmaiņas saimniecību grupās. Joprojām lielāko saimniecību daļu – 98 % – veido mazās saimniecības, kurās ir 1–100 cūku, un tikai 2 % ir lielo saimniecību, kurās ir vismaz 101 cūka, bet tieši lielajās saimniecībās tiek audzēts visvairāk cūku – 96 % –, turpretī mazajās saimniecībās ar 1–100 cūkām – tikai 4 % cūku. (Sk. 2.9 un 2.10. att.)

2.9. attēls. Saimniecību īpatsvars ar atbilstošu cūku skaitu 2021. gadā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

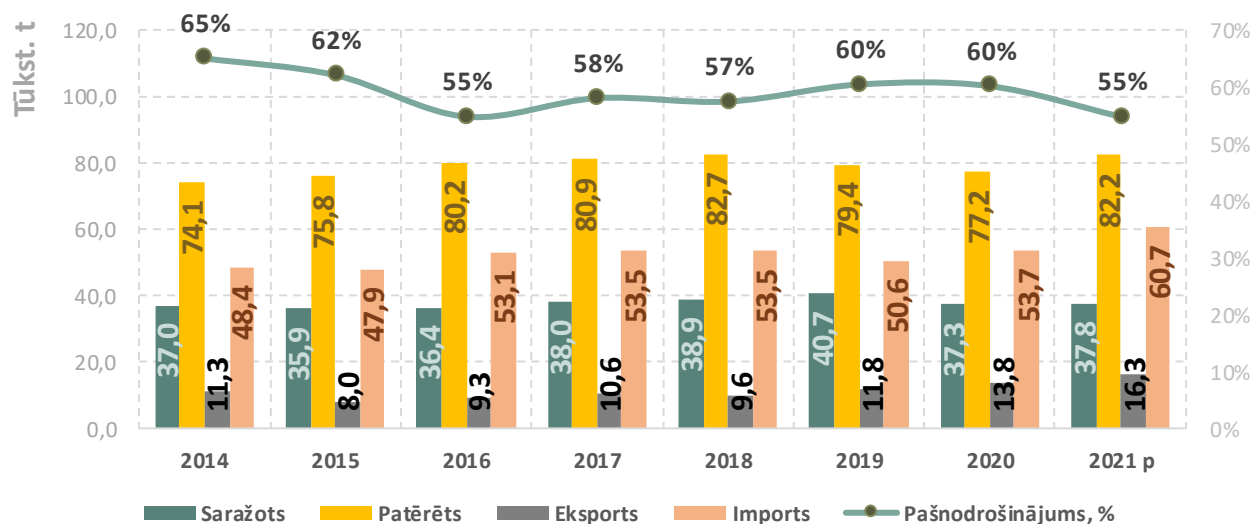

2.10. attēls. Cūku īpatsvars atbilstošā lieluma saimniecībās 2021. gadā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu cūkgaļas un tās produktu ražošanas apjoms ir palielinājies par 1,3 %, bet patēriņš – par 6,4%. Eksports palielinājās par 18,1 % un imports – par 13,0 %. Pašnodrošinājums ar cūkgaļu un tās produktiem 2021. gadā samazinājās par pieciem procentpunktiem. (Sk. 2.11. att.)

p – prognoze

2.11. attēls. Cūkgaļas un tās produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Latvijā ciltsdarba pasākumus cūkkopības nozarē koordinē divas atzītas šķirnes cūku audzētāju organizācijas SIA “Cūku ciltsdarba centrs” un SIA “Agrosels” (turpmāk – organizācija). Organizācijām ir izveidojusies laba savstarpējā sadarbība, tās īsteno Latvijā audzēto šķirnes un krustojuma cūku audzēšanas programmas un sniedz ciltsdarba pakalpojumus šķirnes cūku audzētājiem. SIA “Cūku ciltsdarba centrs” kārtoti un uztur cūku pārraudzības un snieguma pārbaudes informācijas datubāzi, kārtoti cūku ciltsgrāmatu un krustojuma vaislas cūku reģistru, kā arī īsteno Latvijas baltās cūku šķirnes saglabāšanas programmu.

Cūku audzēšanas programmas īstenošanas mērķis ir maksimāli izmantot dzīvnieku potenciālo ražotspēju, uzlabot cūku pamata populāciju ekonomiski nozīmīgās īpašības – kāpināt sivēnmāšu reprodukcijas spēju, uzlabot cūku ātraudzību un ķermeņa audu sastāvu, izaudzēt kvalitatīvu vaislas materiālu. Selekcijas darbs cūkkopībā ir nozīmīgs: izmantojot kvalitatīvākus vaislas dzīvniekus, tiek izaudzēti arī kvalitatīvāki vaislas materiāli, līdz ar to palielinās cūkkopības saimniecību efektivitāte un samazinās ražošanas izmaksas. Organizācijas ik gadu uzrāda pozitīvu tendenci audzēšanas programmā izvirzīto mērķu un uzdevumu īstenošanā. Latvijā pārsvarā tiek audzētas Landrases un Jorkšīras šķirnes cūkas un krustojuma cūkas, mazākā daudzumā tiek audzētas Pjetrenas un Djurokas šķirnes cūkas. 2021. gadā pārraudzībā un snieguma pārbaudē bija 63 ganāmpulki ar 21 982 sivēnmātēm un šķirnes cūkas tika audzētas piecās saimniecībās.

Pēc pārraudzības un snieguma pārbaudes datiem 2021. gadā Landrases šķirnes un Jorkšīras šķirnes sivēnmāšu vidējie auglības rādītāji ir palielinājušies: Landrases šķirnei līdz 14,2 un Jorkšīras šķirnei – līdz 14,4 sivēniem. Savukārt Pjetrenas šķirnes sivēnmāšu vidējais auglības rādītājs ir 11,2 – par 1,1 mazāk nekā 2020. gadā.

Arī gadā iegūto sivēnu skaits Landrases (par diviem) un Jorkšīras šķirnes (par vienu) cūkām 2021. gadā ir palielinājies līdz 27 sivēniem – tas ir augstāks rādītājs nekā 2020. gadā. Savukārt Pjetrenas šķirnes cūkām gadā iegūto sivēnu skaits samazinājies līdz 17 (par trim).

2021. gada jauncūku testa rezultāti Landrases šķirnes jauncūkām ir līdzīgi kā 2020. gadā – tās 100 kg dzīvmasu sasniedz 165 dienās, speķa biežums ir 8 mm, liesās gaļas īpatsvars ķermenī ir 63 %, un

un jauncūku dzīvmasas pieaugums testā ir 846 g diennaktī. Jorkšīras šķirnes jauncūku rezultāti ir uzlabojušies: tās 100 kg dzīvmasu sasniedza 165 dienās (–9), un dzīvmasas pieaugums testā ir 846 g diennaktī (+63 g), savukārt rādītāji – speķa biezums 8 mm un liesās gaļas īpatsvars kautķermeņos 63 % – saglabājies iepriekšējā gada līmenī. Pjetrenas šķirnes jauncūkām rādītāji 2021. gadā ir līdzīgi kā 2020. gadā: cūkas 100 kg dzīvmasu sasniedz 172 dienās, speķa biezums ir 11,9 mm, liesās gaļas īpatsvars ķermenī ir 62 %, bet nedaudz palielinājies tāds rādītājs kā jauncūku dzīvmasas pieaugums testā 680 g diennaktī (+20 g). (Sk. 2.4. tab.)

2.4. tabula

Latvijā audzēto Landrases un Jorkšīras šķirnes cūku kvalitātes rādītāji

Cūku šķirne	Sivēnmāšu auglība, sivēnu skaits metienā		Gadā iegūto sivēnu skaits no sivēnmātes		Jauncūku vecums dienās, tām sasniedzot 100 kg		Jauncūku speķa biezums, mm		Jauncūku liesās gaļas iznākums,%		Jauncūku diennakts pieaugums (dzīvmasas pieaugums testa laikā), g	
	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Gads	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Landrases	12,2	14,2	25,2	27	165	165	8	8	62,4	63	848	846
Jorkšīras	11,8	14,4	26,1	27	174	165	7,9	8	63,1	63	783	846

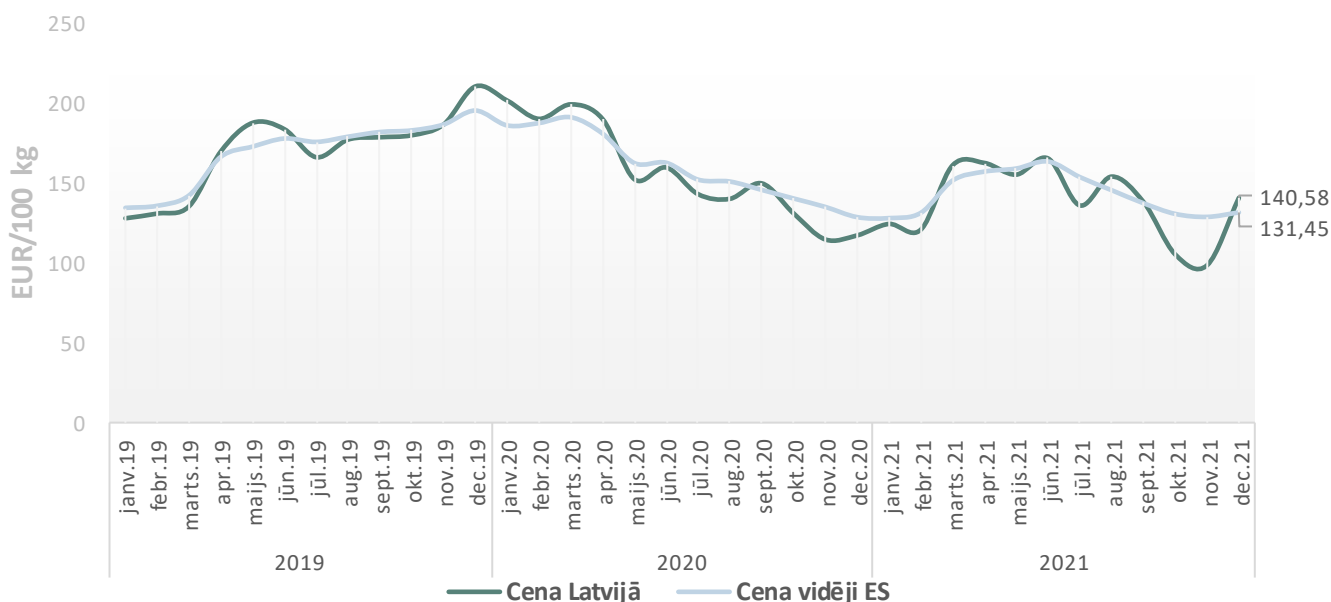
Avots: SIA "Cūku ciltsdarba centrs"

Organizācijas Latvijā īstenotajās cūku audzēšanas programmās ir izvirzījušas trīs galvenos uzdevumus – kāpināt sivēnmāšu reprodukcijas spēju, uzlabot cūku ātraudzību un uzlabot kautķermeņu audu sastāvu. Izvērtējot 2021. gadā paveikto, ir vērojama pozitīva tendence audzēšanas programmā izvirzīto mērķu sasniegšanās un uzdevumu īstenošanā. Darbs ir jāturpina pie prognozēto rādītāju uzlabošanas un noturēšanas sasniegtajā līmenī.

2021. gadā organizāciju speciālisti apmeklēja lauksaimniecības izstādi Francijā, tajā iegūstot informāciju par cūku audzēšanu un selekciju, un izstādi "EuroTier" par cūkkopības selekciju, labturību, veselību un ēdināšanu. Organizācijas piedalījās (attālināti) ikgadējā Eiropas cūku audzētāju rīkotajā konferencē. Tika organizēta profesionāļu diena par jaunākajām tendencēm cūkkopības nozarē, bioloģisko cūku audzēšanas saimniecību iespējām, cūkkopības ilgtspējīgu attīstību un no antibiotikām brīvu saimniekošanu, kā arī organizēti cūku mākslīgās apsēklošanas kursi, kuros izskatīti jautājumi par cūku pārraudzību un snieguma pārbaudi, ēdināšanu un veselību.

Cenas

Cūkgaļas iepirkuma cenu tendence laikposmā no 2019. līdz 2021. gadam kopumā bijusi svārstīga ar cenas pakāpenisku pieaugumu 2019. gadā un strauju cenu samazinājumu 2020. gada pavasarī tiešā Covid-19 pandēmijas ietekmē. 2020. gadā cūkgaļas iepirkuma cena ievērojami nokritās zem pašizmaksas līmeņa, t.i., zem 170 EUR/100 kg. Zemas cenas bija arī 2021. gadā, kad cūkgaļas sektors cieta no Āfrikas cūku mēra (ĀCM). Zemākais cenu līmenis Latvijā tika sasniegts 2021. gada novembrī – vien 93,7 EUR/100 kg jeb par 24,6 % mazāk nekā pirms gada. Līdzīga cenas attīstības tendence bija vērojama visā ES.

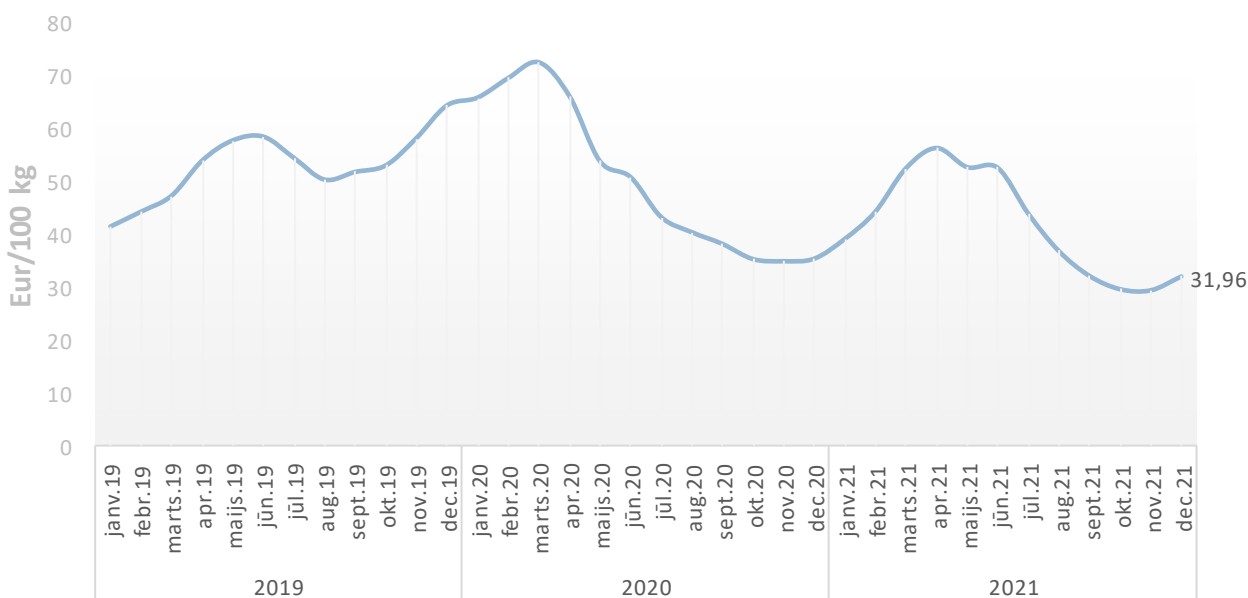
2.12. attēls. Cūkgaļas iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

Cūkgaļas iepirkuma cena Latvijā pārskata periodā no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim palielinājās par 10 %, bet 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 13 %. Savukārt ES cūkgaļas iepirkuma cena no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim samazinājās par 2,1 %, bet 2021. gadā no janvāra līdz decembrim palielinājās par 3 %. (Sk. 2.12. att.)

2019. gadā, atjaunojoties importa pieprasījumam no Āzijas valstīm, īpaši Ķīnas, cūkgaļas cena būtiski pakāpās, šai tendencei saglabājoties līdz pat 2020. gada pirmajam ceturksnim, kad sākās Covid-19 pandēmija, strauji samazinot pieprasījumu tirgū un izraisot cenu kritumu. 2020. gada pēdējā ceturksnī cenas vēl lielāku pazeminājumu izraisīja ĀCM uzliesmojums ES (Vācijā), radot sarežģījumus ES cūkgaļas eksportā un izraisot iekšējā tirgus pārsātīnājumu. Arī Latvijā 2021. gadā cūkkopības nozari turpināja ietekmēt ĀCM izplatība.

Cūkgaļas cenu tendences liecina, ka ES ir bijusi svārstīga arī dzīvu sivēnu cena. Pēc cenu kāpuma 2019. gadā 2020. gadā no otrā ceturksņa iezīmējās nepārtraukts cenas samazinājums, kas turpinājās līdz gada pēdējiem mēnešiem. 2021. gada sākumā bija vērojams cenu palielinājums, kas gada vidū piedzīvoja strauju pazeminājumu līdz pat gada beigām.

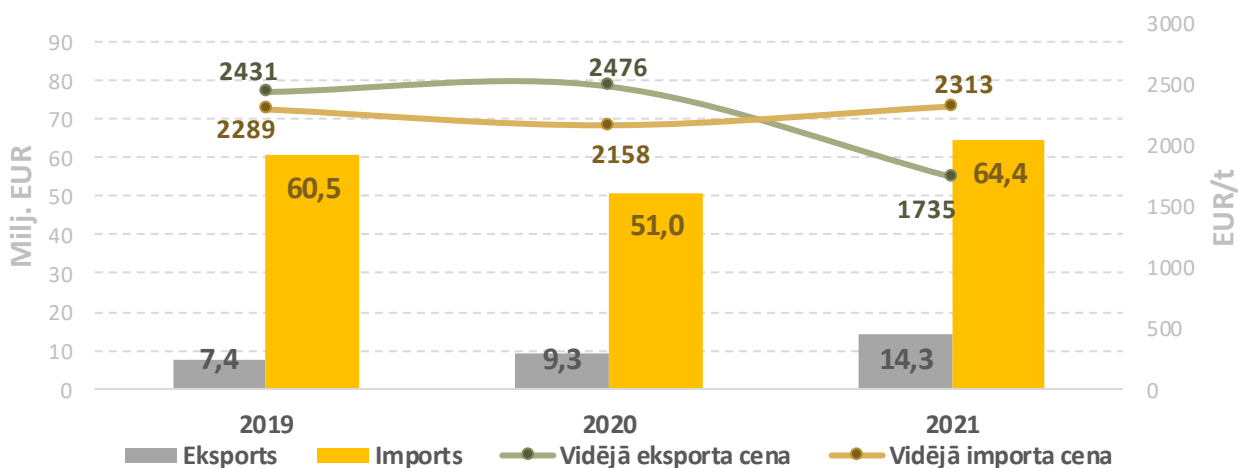
2.13. attēls. Dzīvu sivēnu iepirkuma cena Latvijā, EUR/100 kg

ES vidējā dzīvo sivēnu cena no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim kopumā ir samazinājusies par 23 %, bet 2021. gada janvārī salīdzinājumā ar 2021. gada decembri tā bija samazinājusies par 18 %. (Sk. 2.13. att.) Latvijā sivēnu cenas netiek reģistrētas.

Ārējā tirdzniecība

Latvija ir cūkgaļas neto importētāja un eksportē tikai nelielu gaļas daudzumu. Pēdējā gada laikā Latvijas cūkgaļas eksporta vērtība ir palielinājusies par 54 %, sasniedzot 14,3 milj. eiro. Salīdzinājumā ar 2019. gadu eksporta vērtība 2021. gadā ir palielinājusies par 93 %, bet 2020. gadā atšķirībā no 2019. gada tā ir palielinājusies par 25,7 %. Vidējā cūkgaļas eksporta cena pārskata periodā kopumā ir palielinājusies par 1,1 %, bet 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu tā ir palielinājusies par 7,2%.

Pārskata periodā cūkgaļas importa vērtība ir palielinājusies par 6,4 %. Atšķirībā no 2019. gada importa vērtība 2020. gadā ir samazinājusies par 15,8 %. 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu importa vērtība ir palielinājusies par 26,3 %. (Sk. 2.14. att.)

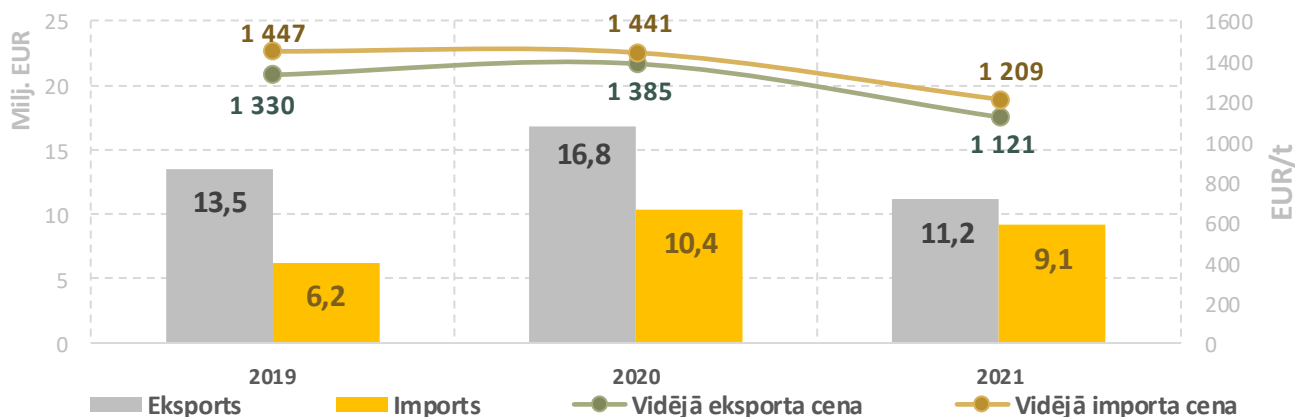

2.14. attēls. Svaigas, atdzesētas un saldētas cūkgaļas eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Dzīvu cūku eksports 2021. gadā samazinājās. ES iekšējā tirgū pastāvēja pārprodukcija ne tikai Covid-19 ietekmē, bet arī galvenokārt lielo eksportētājvalstu cūkgaļas un dzīvo cūku eksportam Āfrikas cūku mēra radīto sarežģījumu dēļ. Salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā dzīvu cūku eksporta vērtība ir samazinājusies par 33,5 %. Savukārt 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu bija novērojums eksporta vērtības pieaugums par 24,1 %. (Sk. 2.15. att.)

Līdz ar eksporta vērtības kritumu 2021. gadā ir samazinājusies dzīvu cūku vidējā eksporta cena kopumā par 16,5 % pārskata periodā un par 16,1 % salīdzinājumā ar 2020. gadu.

2.15. attēls. Dzīvu cūku eksports un imports

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

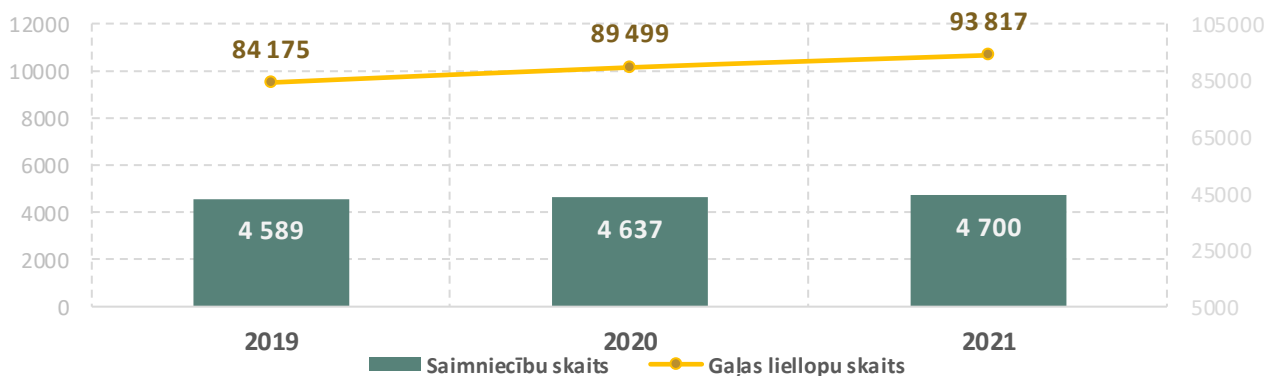

Savukārt dzīvu cūku importa vērtība pārskata periodā ir palielinājusies par 47 %, tomēr vidējā importa cena 2021. gadā ir samazinājusies par 19,1% salīdzinājumā ar 2020. gadu, t.i., 15,7% samazinājums laikā no 2019. līdz 2021. gadam. Cūkas lielākoties tiek importētas tikai kaušanai.

2.4. Liellopu gaļas ražošana

Pēc Lauksaimniecības datu centra (LDC) datiem, dzīvnieku reģistrā 2021. gadā bija reģistrētas 15 606 saimniecības ar 393 539 liellopiem, tas ir, par 1,4% liellopu mazāk nekā 2020. gadā.

2021. gadā dzīvnieku reģistrā no kopējā liellopu skaita bija reģistrēti 4700 gaļas liellopu saimniecību ar 93 817 gaļas liellopiem (tīršķirnes un gaļas šķirnes krustojumu liellopiem) – par 1,4% saimniecību un 4,8% liellopu vairāk nekā iepriekšējā gadā. (Sk. 2.16. att.)

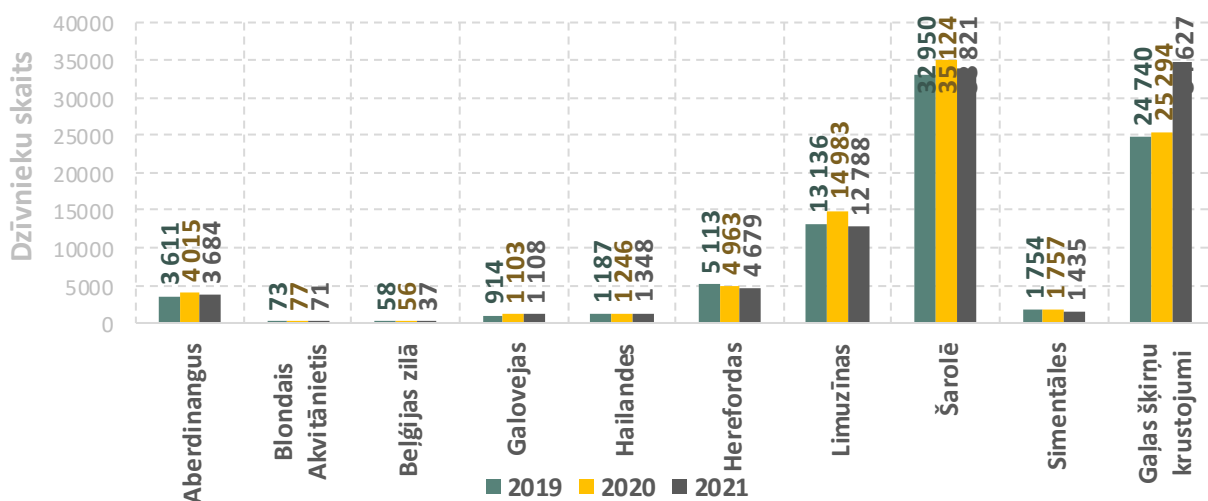

2.16. attēls. Gaļas liellopu saimniecību un dzīvnieku (tīršķirnes un gaļas krustojumu liellopu) skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2021. gadā ir vērojama tīršķirnes gaļas šķirņu liellopu skaita samazināšanās salīdzinājumā ar 2020. gadu. Analizējot 2.17. attēla datus, var secināt, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2021. gadā Šarolē šķirnes liellopu skaits ir samazinājies par 3,7%, Limuzīnas šķirnes liellopu skaits – par 14,6% un Herefordas šķirnes liellopu skaits – par 5,7%. 2021. gadā Latvijā visvairāk tika audzēti gaļas šķirņu krustojumu liellopi, kuru skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies par 36,9%. No piena-gaļas šķirņu liellopiem Latvijā visvairāk tiek audzēti Simentāles šķirnes liellopi, un to skaits salīdzinājumā ar 2020. gadu ir samazinājies par 18,3%.

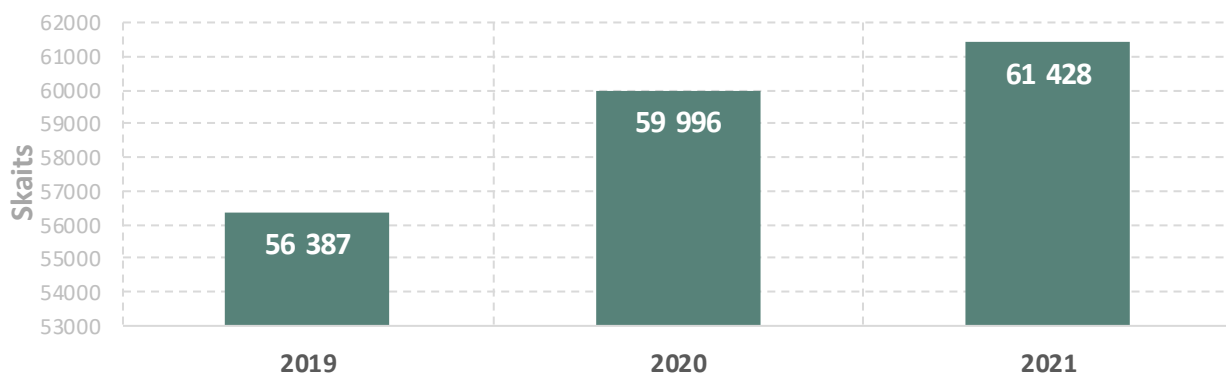

2.17. attēls. Gaļas liellopu skaita pārmaiņas pa šķirnēm

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Zīdītājgovju skaits katru gadu palielinās: 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu – par 2,3%. (Sk. 2.18. att.)

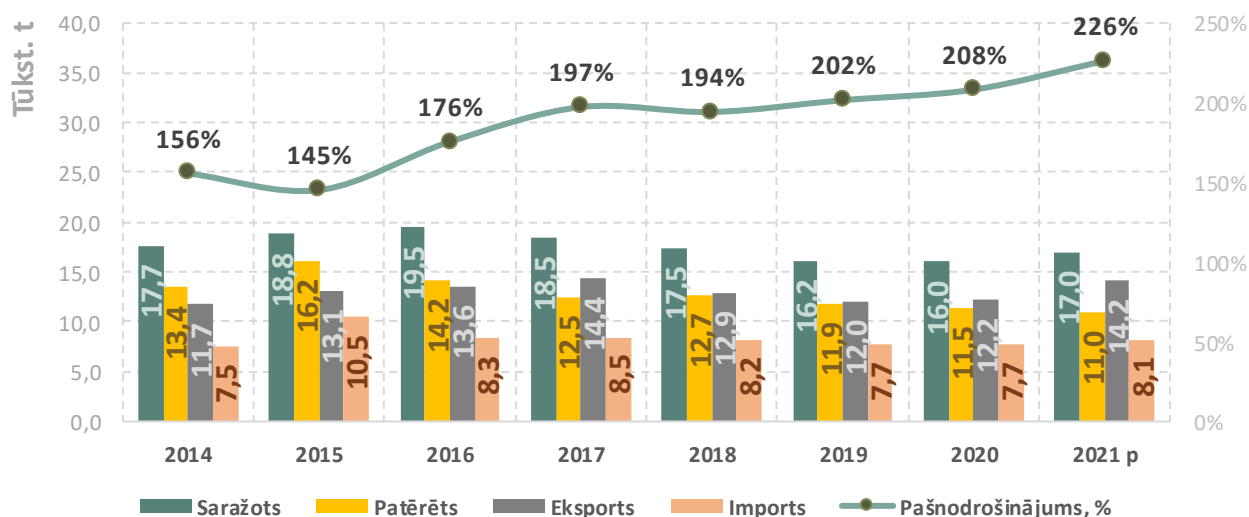
2.18. attēls. Zīdītājgovju skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Iepriekšminētie dati liecina, ka Latvijā pakāpeniski kļūst vairāk gan saimniecību, gan tajās turēto gaļas šķirnes un to krustojumu liellopu un zīdītājgovju. Tātad liellopu gaļas ražošanas nozare stabili attīstās.

2021.gadā salīdzinājumā ar 2020.gadu liellopu gaļas un tās produktu ražošanas apjoms ir palielinājies par 6,3 %, bet tās produktu patēriņš ir samazinājies par 4,2 %. Liellopu gaļas eksports pakāpās par 16,4% un imports – par 5,2%. Pašnodrošinājums ar liellopu gaļu un tās produktiem 2021. gadā palielinājās par 18 procentpunktiem. (Sk. 2.19. att.)

p – prognoze

2.19. attēls. Liellopu gaļas un tās produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Gaļas šķirņu liellopu ciltsdarbu valstī 2021. gadā koordinēja šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība SIA "Latvijas gaļas liellopu audzētāju asociācija" (turpmāk – LGLA) un SIA "Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība" (turpmāk – audzētāju savienība). Lai gaļas liellopu nozarē sasniegtu ciltsdarba mērķus, LGLA un audzētāju savienība īsteno Gaļas šķirņu liellopu audzēšanas programmu.

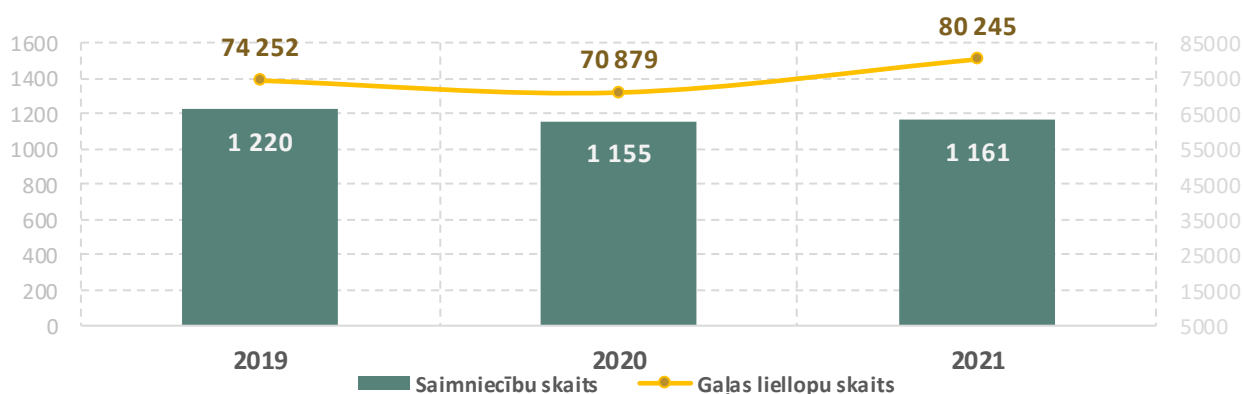
LGLA 2021. gadā sadarbojās ar 46 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībām un trim šķirnes dzīvnieku audzēšanas kandidātsaimniecībām. LGLA speciālisti 2021. gadā sagatavoja un izsniedza 382 zootehniskos sertifikātus un 102 izcelsmes apliecinājumus, sertificēja 629 vaisliniekus un ciltsgrāmatā ierakstīja 1423 šķirnes dzīvniekus. LGLA pārstāvji 2021. gadā Vācijā apmeklēja

starptautisko gaļas šķirņu liellopu vaislinieku izsoli, kurā tika atlasīti kvalitatīvi vaislas dzīvnieki ganāmpulku ģenētikas dažādošanai un kvalitātes uzlabošanai.

Demonstrējot Šarolē un Aberdinangus gaļas liellopu šķirnes dzīvniekus, LGLA 2021. gada rudenī piedalījās Rānavas lauksaimniecības un tehnikas izstādē, jo pavasara izstāde tika atcelta valstī izsludinātā ārkārtējā stāvokļa dēļ. Sadarbībā ar Gaļas liellopu audzēšanas biedrību un biedrību "Zemnieku Saeima" tika noorganizēti tiešsaistes semināri par ciltsdarba sasniegumiem gaļas liellopu audzēšanas nozarē, aktualitātēm normatīvajos aktos un pārmaiņām vaislas buļļu sertifikācijā un dzīvnieku uzņemšanā ciltsgrāmatā.

Audzētāju savienība 2021. gadā sniedza ciltsdarba pakalpojumus 49 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībām, trim saimniecībām piešķīra gaļas govju šķirnes saimniecības statusu un vēl septiņām saimniecībām to pagarināja. Audzētāju savienības speciālisti 2021. gadā ciltsgrāmatā ierakstīja 2239 gaļas šķirnes dzīvniekus, sagatavoja un izsniedza 764 zootehniskos sertifikātus, kā arī 36 dzīvnieku izcelsmes apliecinājumus un 686 vaislinieku izmantošanas sertifikātus. Audzētāju savienība noorganizēja seminārus gaļas šķirnes govju ekspertiem.

2021. gadā ar gaļas liellopu pārraudzību nodarbojās 1161 saimniecība (sk. 2.20. att.) – par sešām vairāk nekā 2020. gadā. Pārraudzībā esošās saimniecībās gaļas liellopu skaits 2021. gadā ir palielinājies par 13,2% salīdzinājumā ar 2020. gadu.

2.20. attēls. Pārraudzībā esošo saimniecību un gaļas liellopu skaits

Avots: LDC

Analizējot 2.5. tabulā sniegtos pārraudzības datus, var secināt, ka 2021. gadā vislielākais dzimšanas svars no pārraudzībā esošajiem gaļas liellopiem ir bijis Šarolē šķirnes (42,4 kg) un krustojumu dzīvniekiem (40,6 kg), bet vislielākais atšķiršanas svars – Saleras (282,0 kg) un Simentāles (276,0 kg) šķirnes dzīvniekiem. Mazākais atšķiršanas vecums 2021. gadā no pārraudzībā esošajiem gaļas liellopiem ir bijis krustojumu dzīvniekiem (195 dienas) un Aberdinangus šķirnes dzīvniekiem (196 dienas).

2.5. tabula

Svēršanas rezultāti gaļas liellopu pārraudzības ganāmpulkos

Šķirne	Dzimšanas svars, kg			Atšķiršanas vecums, dienas			Atšķiršanas svars, kg (koriģētais)			Gada svars, kg (koriģētais)		
	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.
Gads												
Aberdinangus	35,8	37,7	38,3	202	207	196	239,1	252,6	249,6	343,5	331,1	349,2
Blondais akvitānietis	42,7	37,0	40,4	224	192	181	188,5	242,8	233,1	387,7	333,5	359,5
Galovejas	30,7	31,6	30,3	213	195	199	164,4	192,9	164,2	255,2	230,2	244,6
Hailandes	26,5	28,3	27,7	206	209	206	166,0	187,2	158,9	225,4	237,3	245,2
Herefordas	38,4	39,0	39,0	208	200	203	246,3	246,1	246,4	331,1	327,0	338,4
Limuzīnas	39,4	40,4	40,4	199	198	197	259,4	251,3	252,1	346,1	344,0	357,4
Saleras	–	–	39,9	–	–	228	–	–	282,0	–	–	450,0

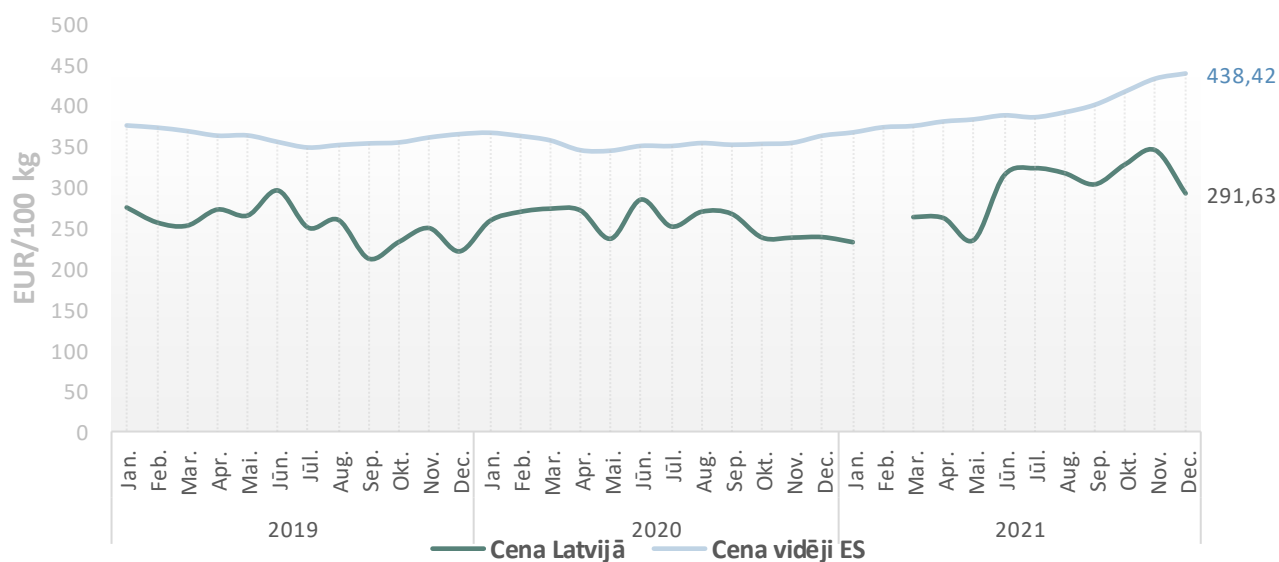
Simentāles	40,1	40,2	40,4	209	198	200	284,3	285,8	276,0	380,4	383,9	397,9
Šarolē	41,6	41,9	42,4	202	199	199	265,1	262,7	266,6	353,5	365,9	371,9
Tiroles pelēkā	39,3	40,2	–	198	196	–	260,8	254,8	–	350,5	343,7	–
Gaļas šķirņu krustojumi	36,5	39,7	40,6	199	197	195	259,8	256,8	256,6	338,3	344,6	355,4

Avots: LDC

Kopumā var secināt, ka ciltsdarba pasākumi gaļas šķirņu liellopu ganāmpulkos ir bijuši veiksmīgi, jo uzlabojas pārraudzībā esošo dzīvnieku produktivitātes rādītāji.

Cenas

Liellopu gaļas iepirkuma cenas Latvijā parasti ir zemākas nekā ES. Tas izskaidrojams ar specializācijas līmeni liellopu gaļas ražošanā – Latvijā šis līmenis ir ievērojami zemāks nekā ES kopumā, tomēr cenu tendence Latvijā attīstījās līdzīgi kā Eiropas cenām. 2019. gada pirmajā pusgadā palielinājās buļļu cena un Āfrikas cūku mēra ietekmē bija nedaudz lielāks pieprasījums, taču otrajā pusgadā notika cenu kritiens – cenas liellopu gaļas kautuvēs samazinājās un bija grūtāk realizēt jaunlopu gaļu. 2020. gada otrajā pusgadā nozari būtiski ietekmēja eksporta samazinājums uz ES un trešajām valstīm saistībā ar Covid-19. Vīrusa izplatības dēļ cenu svārstības 2020. gadā bija būtiskākas nekā citus gadus. 2021. gadā pēc Covid-19 izraisīto ierobežojumu atcelšanas, palielinoties pieprasījumam pēc liellopu gaļas, pakāpās arī liellopu liemeņu cena.

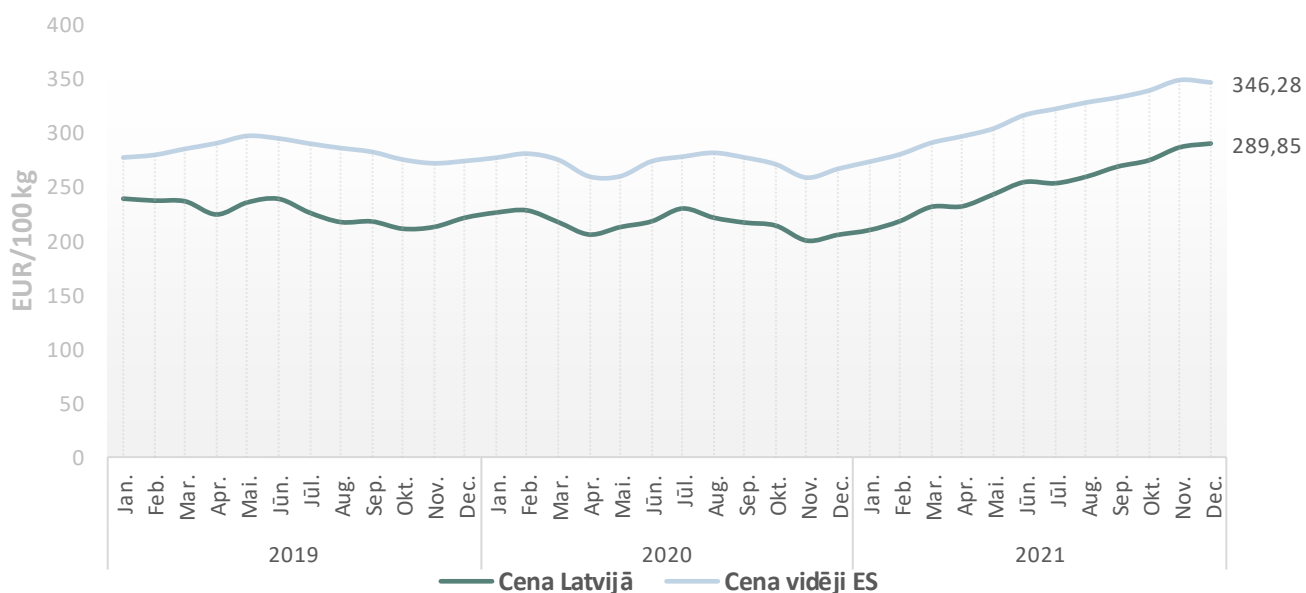

2.21. attēls. A kategorijas (buļļu) liemeņu iepirkuma cenas Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

A kategorijas jeb buļļu liemeņu cena Latvijā pārskata periodā no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim ir palielinājusies par 6,3 % un 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 25,8 %. Savukārt ES vidējā buļļu liemeņu cena no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim ir palielinājusies par 17 %, un 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 19,7 %. (Sk. 2.21. att.)

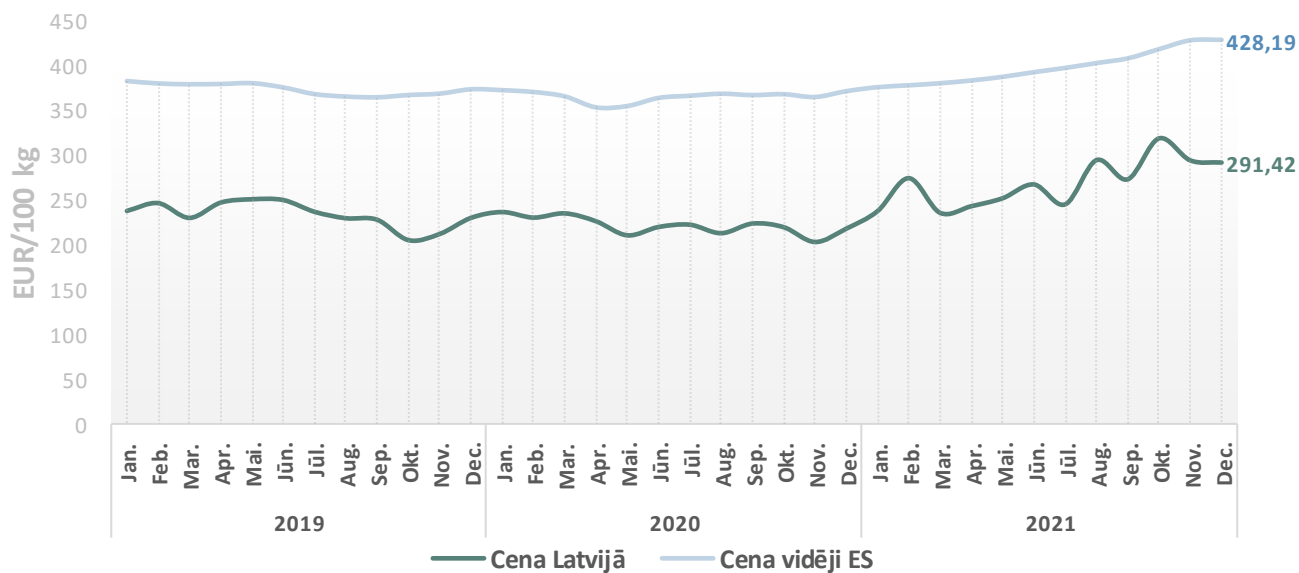
D kategorijas jeb govju liemeņu cena Latvijā pārskata periodā no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim ir palielinājusies par 21,3 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 38,2 %. Savukārt ES vidējā govju liemeņu cena no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim ir palielinājusies par 25,1 % un 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 26,9 %. (Sk. 2.22. att.)

2.22. attēls. D kategorijas (govju) liemeņu iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

Palielinājusies arī E kategorijas jeb telšu liemeņu cena: Latvijā pārskata perioda no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim – par 22,7% un visā Eiropā par 12%, bet 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – Latvijā par 22,9% un Eiropā kopumā – par 14,1%. (Sk. 2.23. att.)

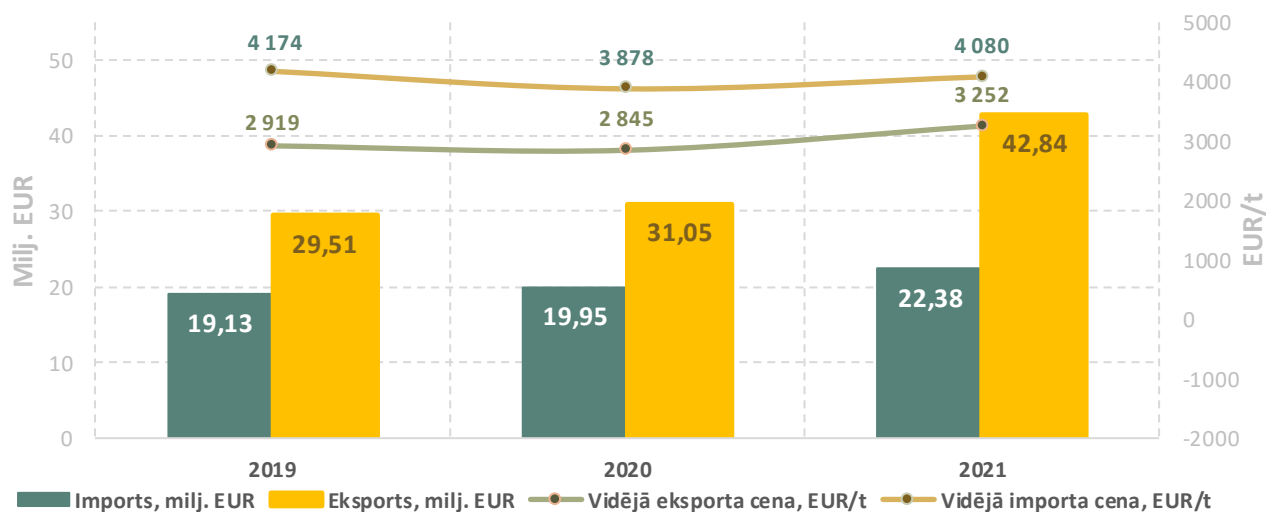

2.23. attēls. E kategorijas (telšu) liemeņu iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

Ārējā tirdzniecība

Latvijas liellopu gaļas tirdzniecības bilance ir pozitīva. 2020. un 2021. gadā gan eksports, gan imports piedzīvoja izaugsmi salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Procentuālā izteiksmē liellopu gaļas eksporta vērtība 2020. gadu salīdzinājumā ar 2019. gadu ir palielinājusies par 5,2% un importa vērtība – par 4,3%, bet 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu eksporta vērtība ir palielinājusies par 38% un importa vērtība – par 12,2%. (Sk. 2.24. att.)

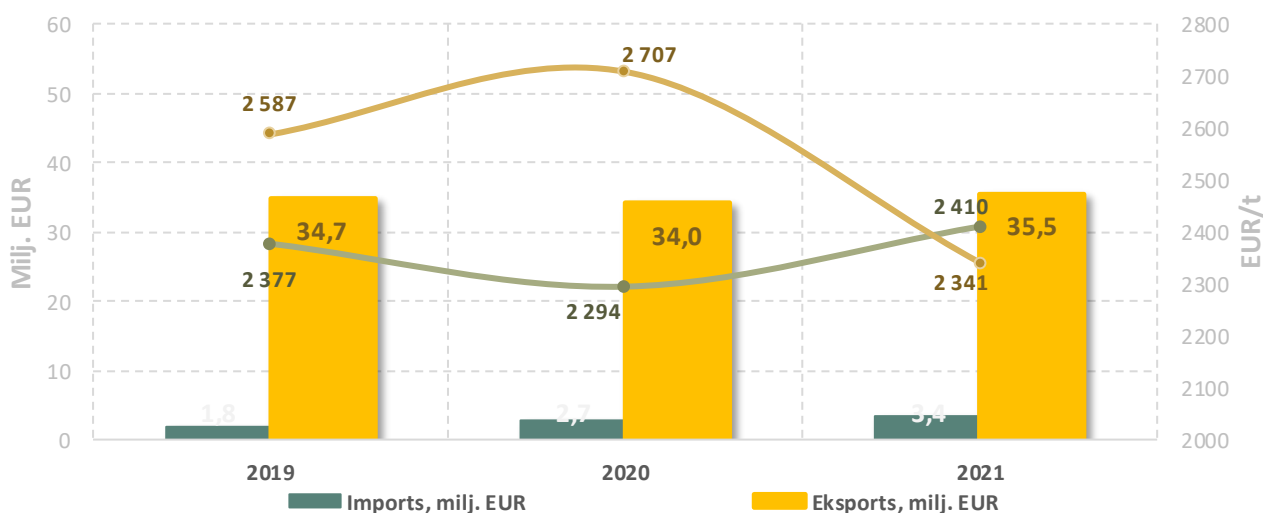

2.24. attēls. Svaigas, atdzesētas un saldētas liellopu gaļas eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2021. gada laikā dzīvo liellopu vidējā eksporta cena atšķirībā no 2020. gada ir palielinājusies par 5 %, bet importa cena samazinājusies par 13,5 %. Savukārt 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu vidējā eksporta cena samazinājās par 3,5 % un vidējā importa cena pakāpās par 4,7 %.

Dzīvi liellopi Latvijā tiek importēti maz, un to atspoguļo arī liellopu importa vērtība, kas vēsturiski ir diezgan neliela. Laikposmā no 2019. gada līdz 2021. gadam liellopu importa vērtība ir palielinājusies par 88,9 %, bet eksporta vērtība – vien par 2,3 %. (Sk. 2.25. att.)

2.25. attēls. Dzīvu liellopu eksports un imports Latvijā

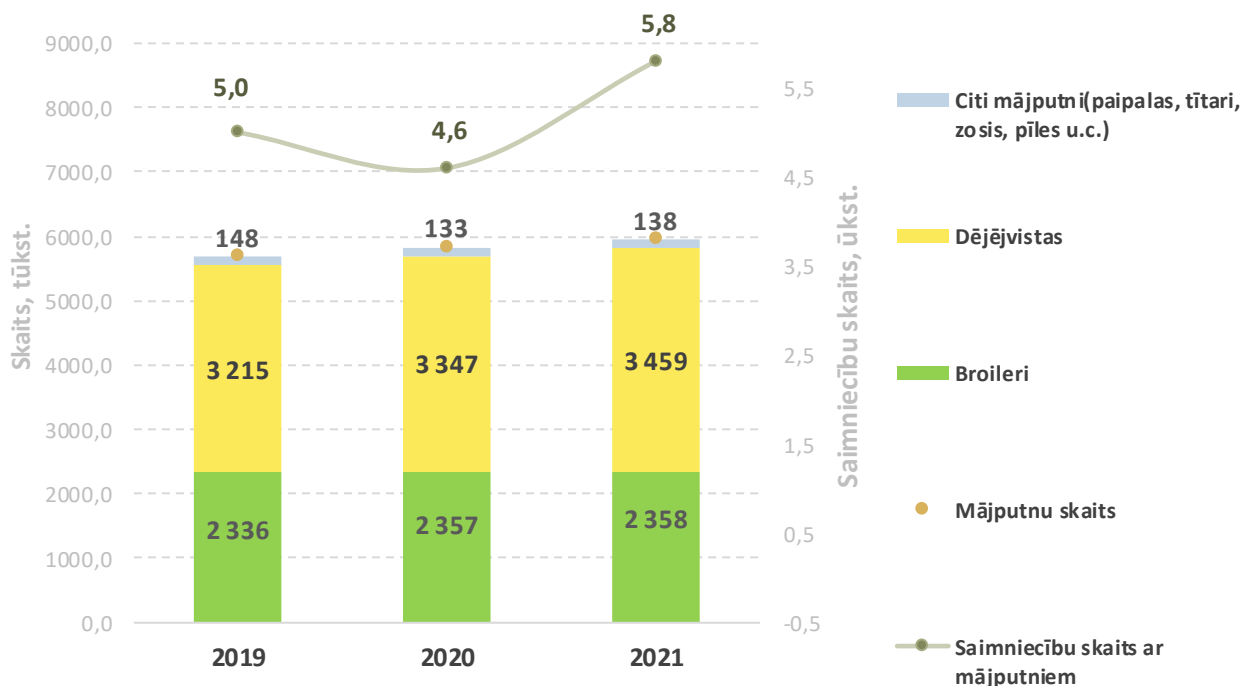
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Dzīvo lopu vidējā eksporta cena no 2019. līdz 2021. gadam ir palielinājusies par 1,4 %, par 9,5 % samazinoties vidējai importa cenai.

2.5. Olu un putnu gaļas ražošana

Rūpnieciskajai putnkopībai Latvijā ir jau aptuveni 45 gadu ilga vēsture. Tā ir stabilizējusies un ir viena no retajām nozarēm, kurā ar salīdzinoši nelielu sākuma kapitālu ir iespējams uzsākt mazo uzņēmējdarbību. Putnkopību iespējams attīstīt gan kā ražojošu papildnozari gandrīz jebkurā lauku saimniecībā, gan arī kā tūrisma nozari. Mājputni Latvijā tiek audzēti ne vien lielos putnu audzēšanas uzņēmumos ar intensīvu ražošanu, bet arī nelielās zemnieku saimniecībās, kas darbojas gan pēc konvencionālās, gan arī pēc bioloģiskās lauksaimniecības saimniekošanas sistēmas noteikumiem. Līdz ar dējējvistām un broileriem Latvijā tiek audzēti arī citi mājputni – paipalas, tītari, strausi, pīles, zosis,

pērļu vīstīgas – gan olu, gan gaļas ieguvei. Turklāt, liekot lietā radošu pieeju, lietderīgi tiek izmantoti arī citi mājputnu audzēšanas blakusprodukti kosmētikas, rotaslietu, spilvenu, segu un dažādu aksesuāru izgatavošanā. LDC dati liecina, ka Latvijā audzēto mājputnu skaits katru gadu palielinās. Kopumā 2021. gadā bija reģistrēti 5954,9 miljoni mājputnu, to skaitam salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinoties par 1,96%. (Sk. 2.26. att.)

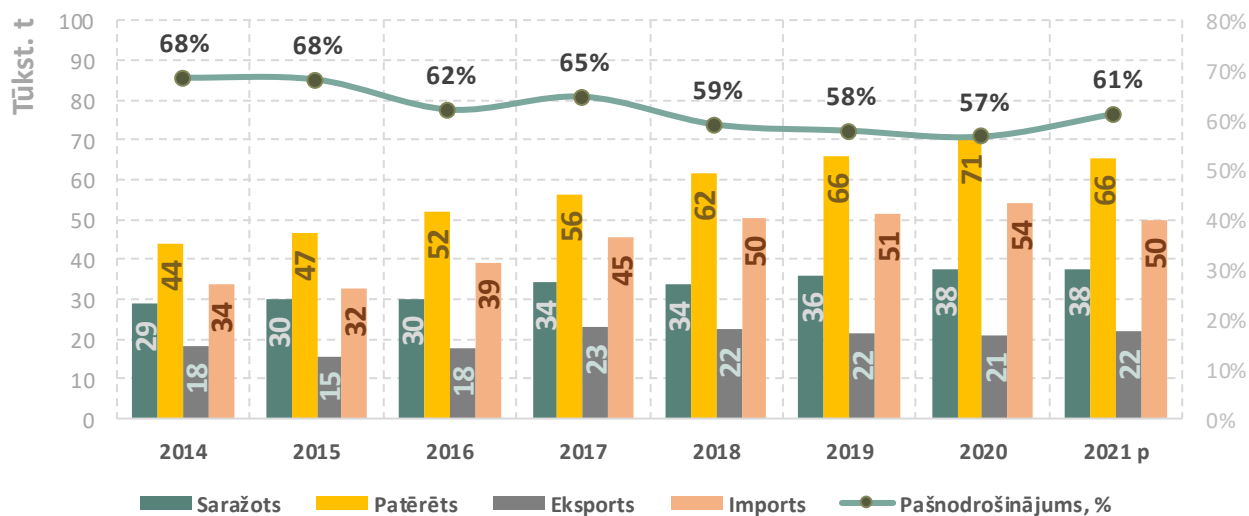

2.26. attēls. Saimniecību ar mājputniem un mājputnu skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot LDC datus pa atsevišķām mājputnu sugām, var redzēt, ka 2021. gadā par 3,34 % palielinājās dējējvistu skaits, bet broileru skaits ir palicis nemainīgs. 2021. gadā ir ievērojami pieaudzis saimniecību skaits, kurās tiek turēti mājputni (par 26 %).

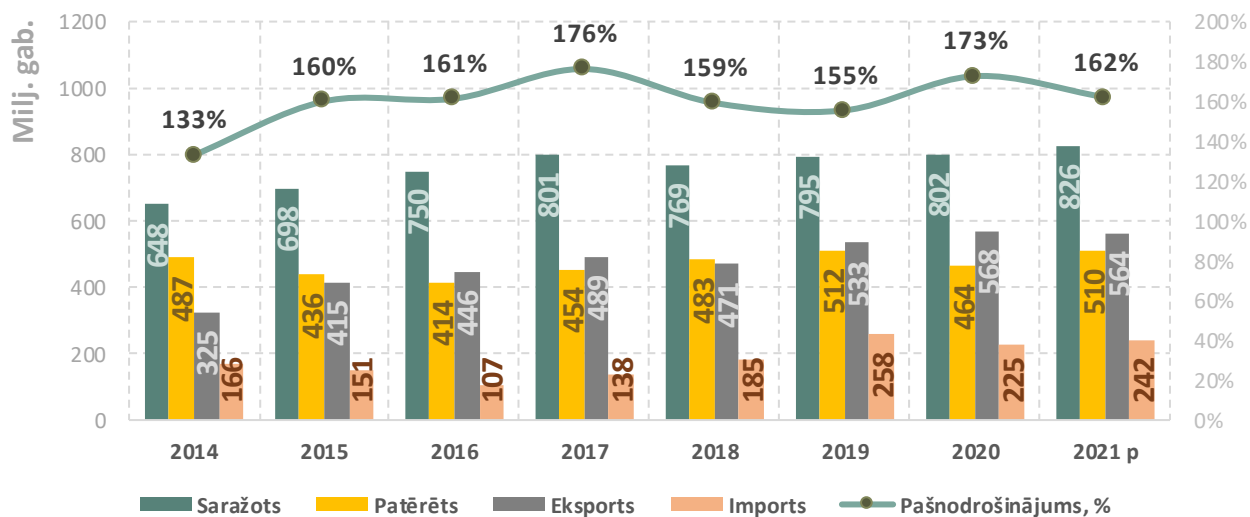

p – prognoze

2.27. attēls. Mājputnu gaļas un gaļas produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu mājputnu gaļas produktu ražošana ir palielinājusies par 0,3%, par 7,2 % samazinoties patēriņam, par 4,8 % palielinoties eksportam un par 7,4 % sarūkot importam. Pašnodrošinājums ir palielinājies par pieciem procentpunktiem. (Sk. 2.27. att.)

p – prognoze

2.28. attēls. Olu un olu produktu ražošanas un patēriņa bilance

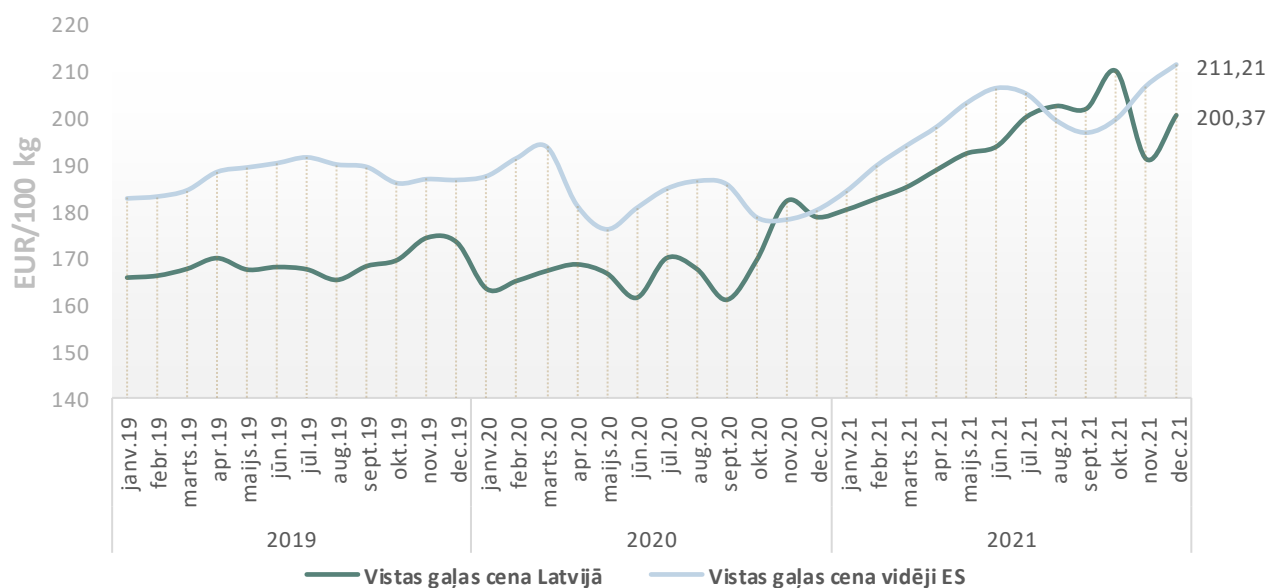
Avots: LAD

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu olu un olu produktu ražošana ir palielinājusies par 3,0% un patēriņš – par 9,7%, to eksports samazinājās par 0,7%, bet imports palielinājās par 7,6%. Pašnodrošinājums samazinājies par 11 procentpunktiem. (Sk. 2.28. att.)

Putnu gaļas cena

Putnu gaļas vidējās iepirkuma cenas periodā no 2019. līdz 2020. gadam kopumā bijušas diezgan stabilas, t.i., bez ievērojamām svārstībām, tomēr 2021. gadā cenas pakāpās gan Latvijā, gan kopumā ES. (Sk. 2.29. att.)

Latvijā putnu gaļas cena pārskata periodā no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim ir palielinājusies par 21%, savukārt 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 11%. ES vidējā putnu gaļas iepirkuma cena no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim kopumā palielinājās par 16%, bet 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 15%.

2.29. attēls. Vistas gaļas iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

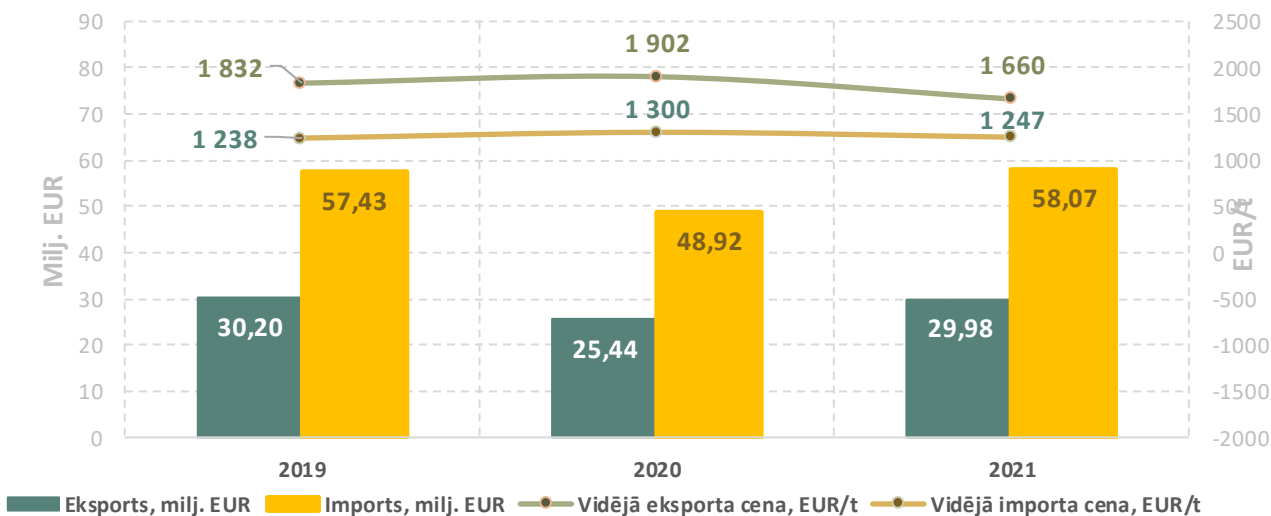
Avots: Eiropas Komisija, AREI

Putnu gaļas ārējā tirdzniecība

Svaigai, atdzesētas un saldētas putnu gaļas Latvijas ārējās tirdzniecības bilance pārskata periodā ir saglabājusies negatīva, jo to veicināja ikgadējs importa plūsmas vērtības pieaugums (sk. 2.30. att.). 2021. gadā putnu gaļas eksporta vērtība palielinājās par 18 % salīdzinājumā ar 2020. gadu, bet tajā pašā laikā importa vērtība palielinājās par 19 %, sasniedzot pārskata perioda augstāko punktu.

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu putnu gaļas eksporta cena Latvijā kopumā palielinājās par 15 % un importa cena – par 22 %.

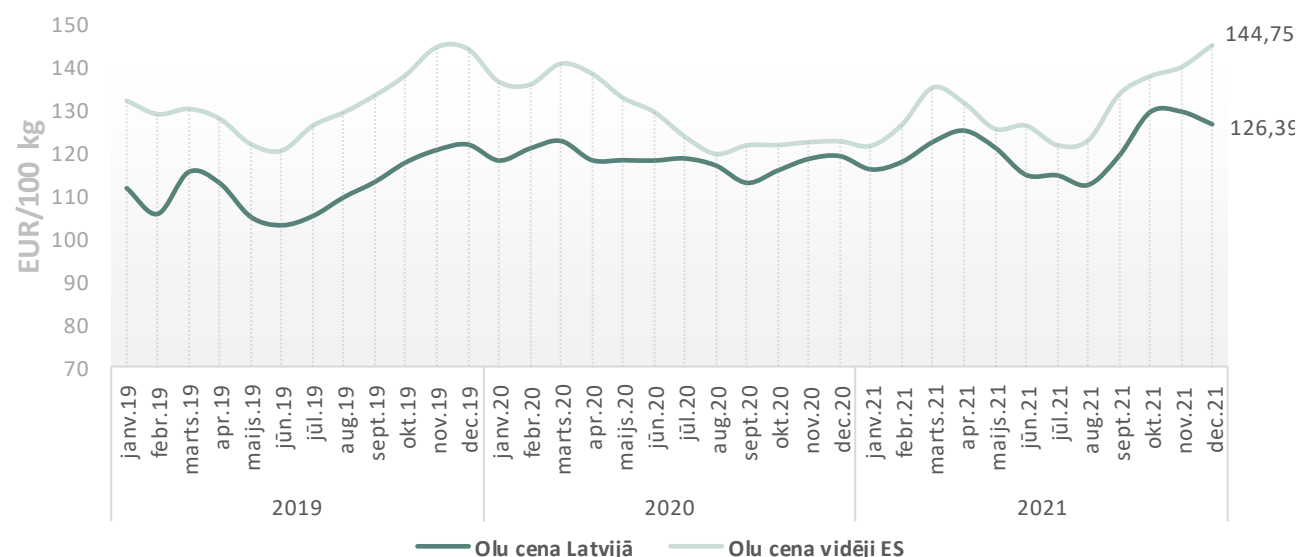
2.30. attēls. Svaigas, atdzesētas un saldētas putnu gaļas eksports un imports

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Olu cena

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam olu cenas vidēji ES un Latvijā bijušas mēreni svārstīgas, ar tendenci palielināties 2019. un 2021. gada otrajā pusgadā (sk. 2.31. att.).

Olu cena Latvijā pārskata periodā no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim kopumā ir palielinājusies par 13 %, bet 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 9 %. Savukārt ES vidējā olu cena no 2019. gada janvāra līdz 2021. gada decembrim palielinājās par 10 %, bet 2021. gadā no janvāra līdz decembrim – par 19 %.

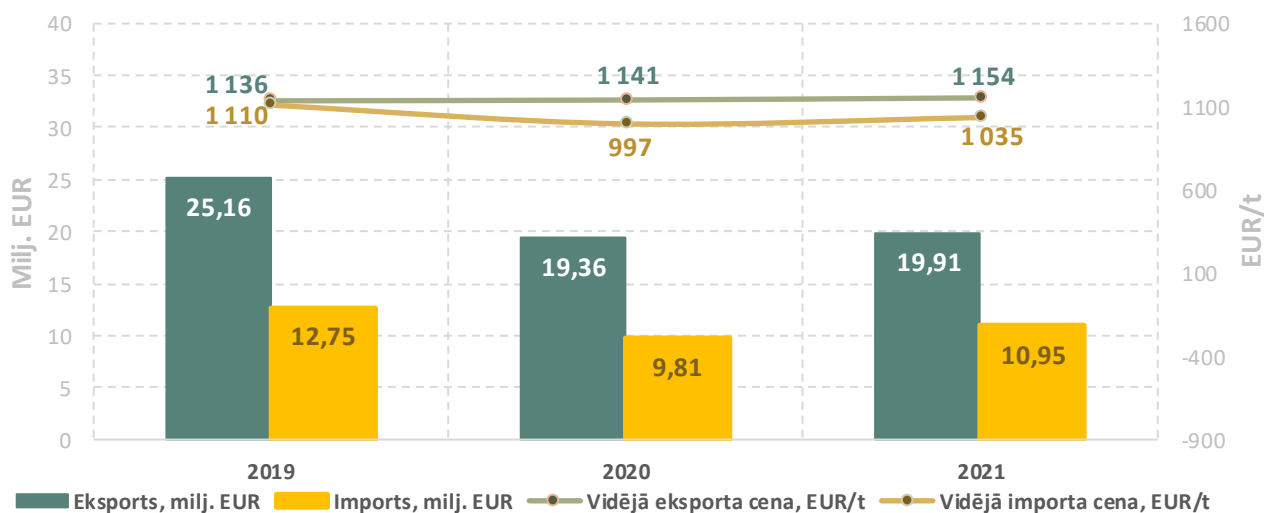
2.31. attēls. Olu cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

Olu ārējā tirdzniecība

Latvijas ārējās tirdzniecības bilance olu sektorā pārskata periodā no 2019. gada līdz 2021. gadam saglabājās pozitīva, eksporta apjomam izteikti pārsniedzot importa apjomu (sk. 2.32. att.).

Kopumā no 2019. līdz 2021. gadam Latvijas olu eksports samazinājās par 21 %, bet imports – par 14 %. Savukārt 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu olu vērojams neliels palielinājums gan eksportā – par 3 %, gan importā – par 12 %.

2.32. attēls. Olu eksports un imports

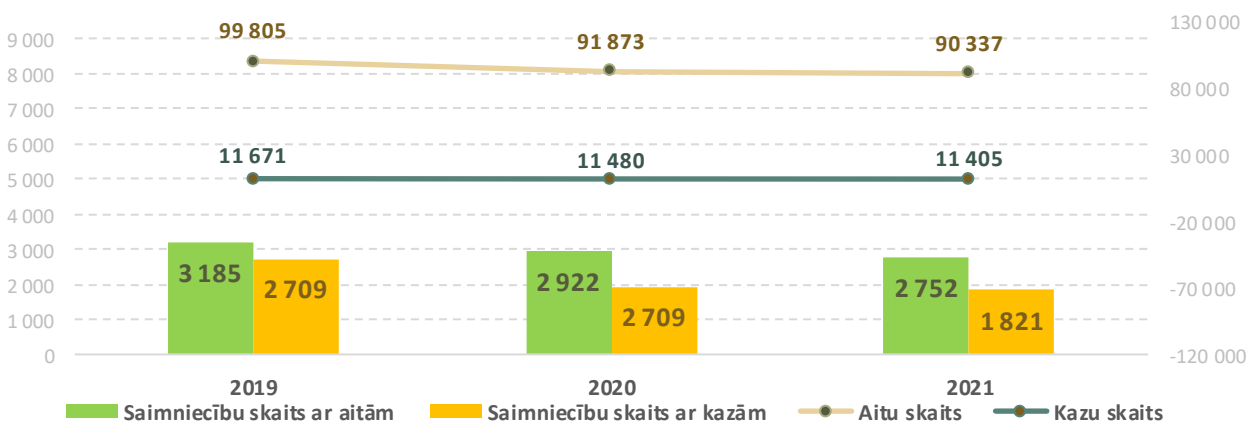
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Tāpat pārskata periodā par 3 % ir samazinājusies olu vidējā importa cena un par 25 % – to vidējā eksporta cena.

2.6. Aitkopības un kazkopības nozares attīstība

Analizējot 2021. gada datus par aitkopības nozari, var secināt, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājies gan saimniecību (par 5,8 %), gan aitu skaits (par 1,7 %). (Sk. 2.33. att.)

Analizējot kazkopības nozares 2021. gada datus un salīdzinot tos ar 2020. gada datiem, ir vērojama gan kazu, gan saimniecību skaita samazināšanās tendence. 2021. gadā LDC dzīvnieku reģistrā bija reģistrētas 11 405 kazas un 1821 saimniecība, t.i., par 4,8 % mazāk kazu un 0,6 % mazāk saimniecību nekā 2020. gadā. (Sk. 2.33. att.)

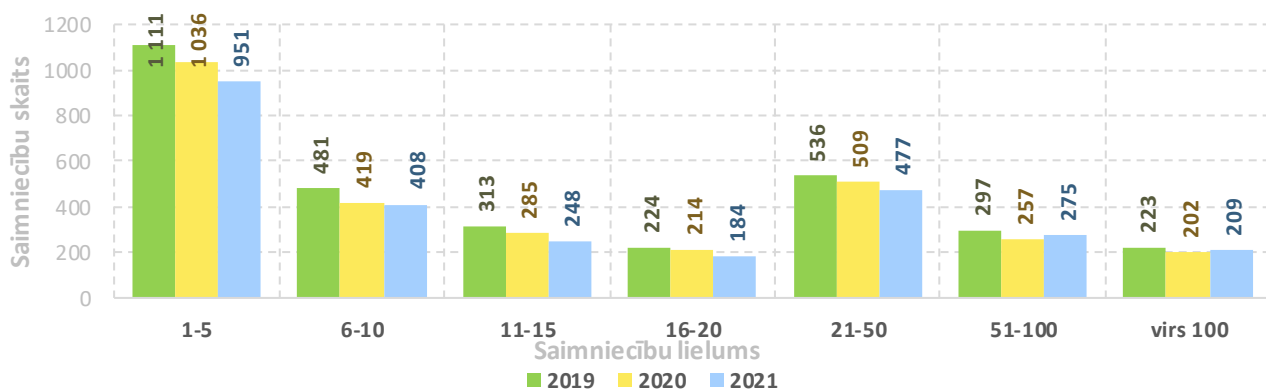

2.33. attēls. Aitu un kazu saimniecību un to dzīvnieku skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot 2.34. attēlā redzamo aitu saimniecību struktūru, var secināt, ka 2021. gadā saimniecību skaits turpina samazināties, mazajām saimniecībām ar 1–5 aitām joprojām veidojot lielāko īpatsvaru – 34,6 % – no kopējā saimniecību skaita.

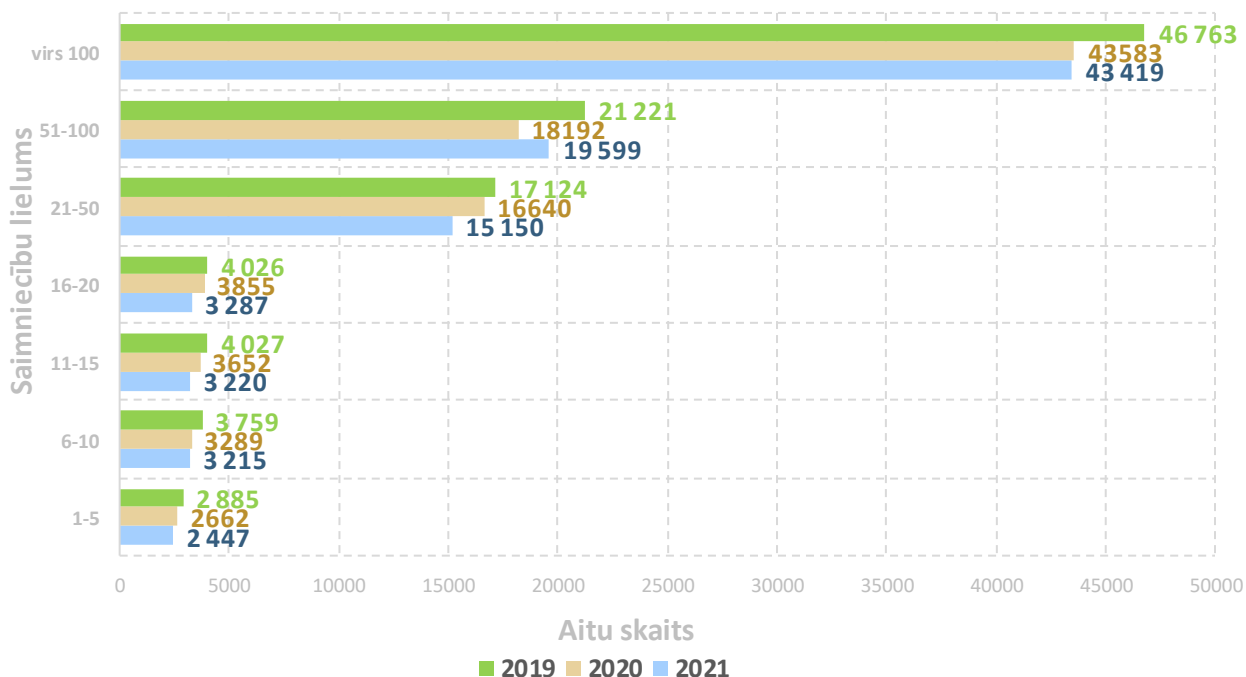

2.34. attēls. Saimniecību skaita sadalījums pēc aitu skaita

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Arī 2.35. attēla dati par aitu kopskaita sadalījumu pēc to skaita saimniecībās liecina, ka 2021. gadā turpināja samazināties aitu skaits saimniecībās ar 1–5 aitām (par 8,1 % mazāk). Lielākais aitu skaits – 48,1 % – no kopējā aitu skaita 2021. gadā bija saimniecībās, kurās tiek turēts vismaz 100 aitu.

2.35. attēls. Aitu sadalījums pēc to skaita saimniecībā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Kazkopības nozarē 90 % kazu tiek turēti mazajās saimniecībās ar 1–10 kazām, taču turēto kazu skaits salīdzinoši nav tik liels – 39 %. (Sk. 2.6. tab.) Saimniecībās, kurās ir vismaz 21 kaza, tiek turēti 47 % dzīvnieku. 2021. gadā vidējais šo dzīvnieku skaits saimniecībā bija sešas kazas.

2.6. tabula

Saimniecību sadalījums pēc kazu skaita un kazu skaits attiecīgajās saimniecībās

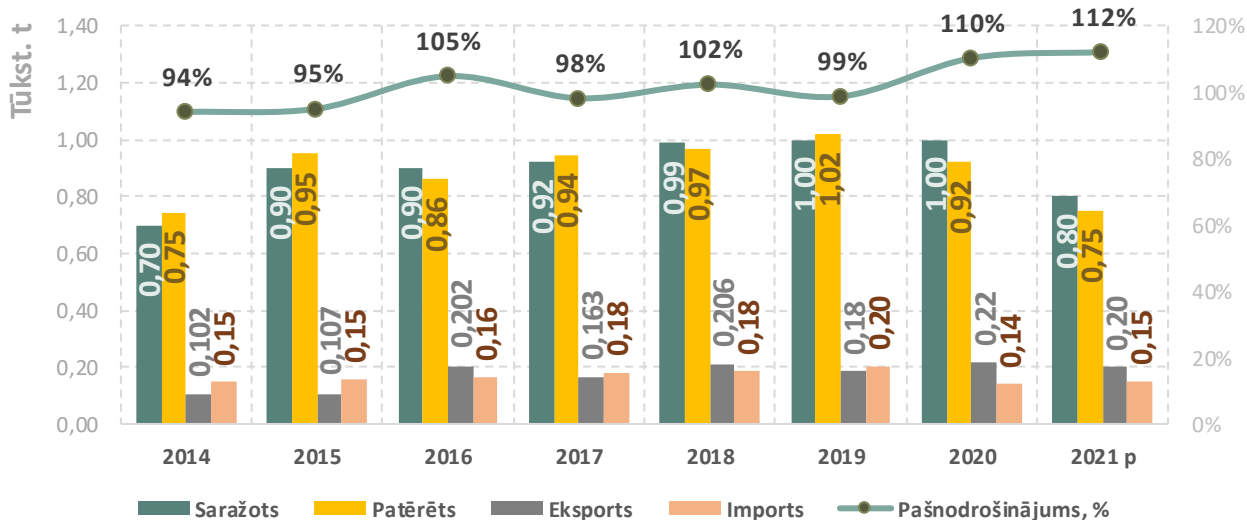
Slaucamo kazu skaits saimniecībā	2018.				2019.				2020.			
	Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits		Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits		Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits	
	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%
1–5	1565	78,1	3202	27,4	1484	77,5	2957	25,8	1397	76,7	2798	24,5
6–10	230	11,5	1715	14,7	239	12,5	1789	15,6	221	12,1	1658	14,5
11–15	86	4,3	1093	9,4	69	3,6	863	7,5	81	4,4	1013	8,9
16–20	43	2,1	772	6,6	40	2,1	711	6,2	34	1,9	596	5,2
21–50	52	2,6	1564	13,4	50	2,6	1481	12,9	57	3,1	1709	15,0

51–100	13	0,6	889	7,6	19	1,0	1371	11,9	18	1,0	1274	11,2
> 100	14	0,7	2436	20,9	13	0,7	2308	20,1	13	0,7	2357	20,7
Kopā:	2 003	100	11 671	100	1 914	100	11 480	100	1 821	100,	11 405	100,
										0		0

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu aitu un kazu gaļas ražošana ir samazinājusies par 20 %, patēriņš – par 18,6 % un eksports – par 9,1 %, toties imports pakāpies par 7,1 %. Pašnodrošinājums ar aitu un kazu gaļu 2021. gadā ir palielinājies par diviem procentpunktiem. (Sk. 2.36. att.)

p – prognoze

2.36. attēls. Aitu un kazu gaļas un gaļas produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Aitkopības nozarē ciltsdarbu koordinē šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība “Latvijas Aitu audzētāju asociācija” (turpmāk šajā nodaļā – asociācija). Aitkopības ciltsdarba mērķu sasniegšanai tiek īstenotas audzēšanas programmas Latvijas tumšgalves, Vācijas merino vietējās, Dorperas, Sufolkas, Romanovas, Oksforddaunas, Tekselas, *Il-de-France* un Šarolē aitu šķirnēm. Visu īstenoto audzēšanas programmu galvenais mērķis ir veidot auglīgus, ātraudzīgus, no Maedi-Visna slimības brīvus, pret skrepi slimību rezistentus šķirnes aitu ganāmpulkus. Asociācija īsteno arī Latvijas tumšgalves aitu šķirnes vecā tipa saglabāšanas programmu, kuras mērķis ir saglabāt Latvijas tumšgalves šķirnes vecā tipa aitu skaitu, kā arī šķirnes ģenētisko potenciālu un daudzveidību.

2021. gadā asociācija turpināja uzsākto vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes kontrolnobaršanas stacijā (turpmāk šajā nodaļā – stacija). Stacijā pēc pēcnācēju kvalitātes 2021. gadā novērtēti 28 teķi. No tiem deviņi bija Latvijas tumšgalves šķirnes teķi, kuru vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī bija 342,1 grams. Stacijā tika novērtēti arī pieci Vācijas merino vietējās šķirnes teķi, kuru vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī bija 345,5 grammi, trīs *Il-de-France* teķi, kuru vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī bija 480,8 grammi, trīs Romanovas teķi ar 323,1 g lielu vidējo dzīvmasas pieaugumu diennaktī, pa diviem Šarolē (vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī – 409,2 g), Dorperas (vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī – 391,5 g) un Tekselas (vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī – 349,5 g) teķiem, kā arī pa vienam Oksforddaunas un Sufolkas teķim, kuru dzīvmasas pieaugums diennaktī bija attiecīgi 322,6 un 364,4 g.

Asociācija, ievērojot visus epidemioloģiskos ierobežojumus, organizēja mācības speciālistiem un aitu audzētājiem. E-vidē noorganizēti semināri par paveikto vaislas teķu pārbaudē stacijā un par audzēšanas programmu izpildi. Sadarbībā ar Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centru tika sarīkoti demonstrējumi e-vidē “Dažādu līniju vienas šķirnes teķu meitu kvalitātes salīdzinājums

kvalitatīvu jēru ieguvei bioloģiskajā saimniekošanas sistēmā” un “Precīzo tehnoloģiju izmantošana intensīvā jēru nobarošanā”. Tika celta arī ciltsdarbā iesaistīto personu kvalifikācija.

Asociācijas speciālisti 2021. gadā sagatavoja un izsniedza zootehniskos sertifikātus pārdošanai sagatavotām aitām un teķiem, kā arī ciltsgrāmatā ierakstīja 2809 aitas un teķus. Asociācija DNS testu veikšanai uz laboratoriju nosūtījusi 1266 paraugus, kā arī noteikti skrepi genotipi 2382 aitām. Ar šķirnes materiāla pavairošanu 2021. gadā nodarbojās 44 saimniecības: no tām 34 saimniecībās tiek audzētas Latvijas tumšgalves šķirnes aitas, divās saimniecībās – Romanovas, Dorperas un Tekselas šķirnes aitas un pārējās šķirnes aitas tiek audzētas vienā saimniecībā. 2021. gadā no jauna par šķirnes aitu audzēšanas saimniecību atzīta viena Tekselas šķirnes aitu saimniecība. Vērtējot audzējamās aitas un teķus, biedrības vērtēšanas speciālisti ir apsekojuši visus šķirnes aitu audzētājus, kuru ganāmpulkos notiek aitu snieguma pārbaude.

2021. gadā ar aitu pārraudzību nodarbojās 77 saimniecības. 2.7. tabulā redzams, ka vērtētas tika 3419 vaislas aitu mātes un 1134 vaislai audzējamie dzīvnieki.

2.7. tabula

Vērtēto aitu skaits 2021. gadā

Ganāmpulku grupa	Jēri		Vaislai audzējamie dzīvnieki		Pieaugušie dzīvnieki	
	S	V	S	V	S	V
Šķirnes	3028	2848	1040	63	3101	0
Pārējās	345	346	31	0	318	0
Kopā	3373	3194	1071	63	3419	0

s – aita
v – teķis
Avots: LDC

Analizējot 2.8. tabulā atspoguļotos vaislai audzējamo aitu attīstību raksturojošos rādītājus, var secināt, ka 2021. gadā saimniecībās, kas nodarbojas ar Latvijas tumšgalves šķirnes aitu audzēšanu, bija 889 aitas ar 54,7 kg lielu vidējo dzīvmasu gada vecumā un 48 teķi ar 77,6 kg lielu vidējo dzīvmasu gada vecumā. Saimniecībās, kas nodarbojas ar Vācijas merino vietējās šķirnes aitu audzēšanu, bija 82 aitas ar 58,7 kg lielu vidējo dzīvmasu gada vecumā un pieci teķi ar 94,2 kg lielu vidējo dzīvmasu gada vecumā. Saimniecībās, kas nodarbojas ar Romanovas šķirnes aitu audzēšanu, bija 67 aitas ar 43,6 kg lielu vidējo dzīvmasu gada vecumā un septiņi teķi ar 54,9 kg lielu vidējo dzīvmasu gada vecumā.

2.8. tabula

Vaislai audzējamo aitu attīstību raksturojošie rādītāji 2021. gadā

Rādītājs	LT		VMV		Kopā	
	aitas	teķi	aitas	teķi	aitas	teķi
Dzīvnieku skaits	889	48	82	5	67	7
Dzīvmasa gada vecumā, kg	54,7	77,6	58,7	94,2	43,6	54,9

Avots: LDC

Pēc Lauksaimniecības datu centra datiem, pārraudzībā esošo aitu māšu vidējā auglība 2021. gadā bija 1,82 jēri metienā. Aitkopības nozarē ar mērķtiecīgu ciltsdarbu ir izdevies veicināt aitu māšu auglību, uzlabot jēru izaudzēšanu un palielināt audzējamo aitu un teķu dzīvmasu.

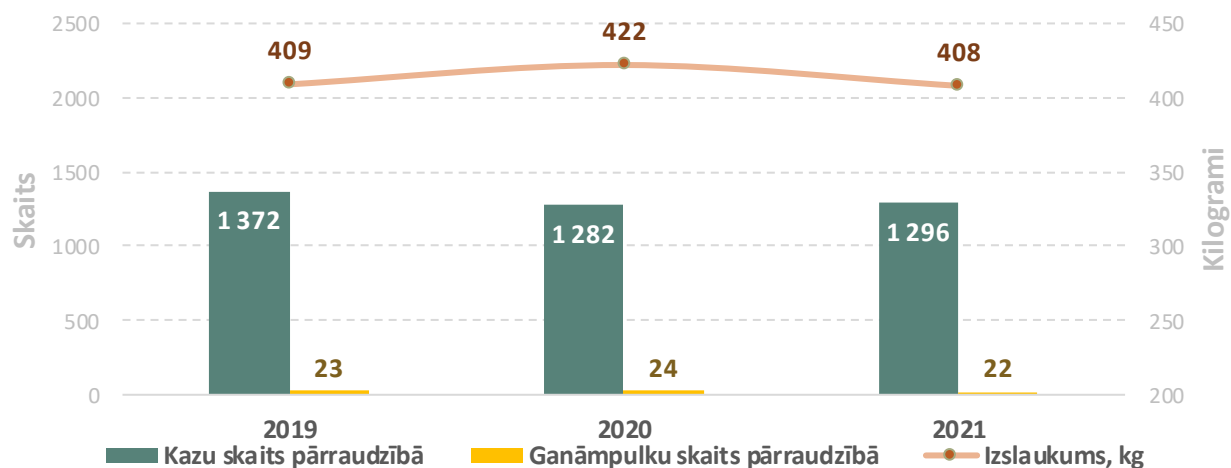
Ar šķirnes kazu ciltsdarba koordinēšanu un audzēšanas programmu īstenošanu Latvijā nodarbojas Latvijas kazkopības biedrība (turpmāk šajā nodaļā – kazkopības biedrība). Kazkopības biedrība īsteno piecas piena šķirnes kazu audzēšanas programmas: Zānes, Anglonūbijas un Latvijas vietējās piena šķirnes kazu audzēšanas programmas, Latvijas vietējās kazu šķirnes vecā tipa kazu saglabāšanas programmu un Būru gaļas šķirnes kazu audzēšanas programmu.

2021. gadā piena kazu snieguma pārbaude un pārraudzība īstenoja 21 piena šķirnes kazu audzēšanas saimniecībā un 12 gaļas šķirnes kazu audzēšanas saimniecībās. Ciltsgrāmatā 2021. gadā uzņemti 448 piena un 51 gaļas šķirnes dzīvnieki. Kazkopības biedrība 2021. gadā sertificēja piecus

piena šķirņu – vienu Anglonūbijas šķirnes un četrus Zānes šķirnes – vaislas āžus un astoņus gaļas šķirnes, t.i., Būru šķirnes, āžus. Lineāri novērtēti 1420 piena un 225 gaļas šķirnes dzīvnieki. Kazkopības biedrība, īstenojot audzēšanas programmas, nodrošinājusi 15 DNS paraugu pārbaudi izcelsmes noteikšanai, kazeīna gēna noteikšanu 215 paraugos un 833 paraugu izmeklēšanu uz artrīta encefalītu.

Organizēts seminārs “Kazu dienas 2021” un praktiskās nodarbības ciltsdarba speciālistiem.

Snieguma pārbaudē un pārraudzībā esošo kazu skaits pēdējos gados nedaudz palielinās un ir sasniedzis 11 %. 2021. gadā pārraudzībā bija 1296 kazas un 22 kazu saimniecības. Vidējais izslaukums ir 408 kg – par 3 % mazāk nekā 2020. gadā. (Sk. 2.37. att.)

2.37. attēls. Pārraudzībā esošo kazu, saimniecību skaita un izslaukuma dinamika

Avots: LDC

Kazu piena tauku un olbaltumvielu saturs atspoguļots 2.9. tabulā. Salīdzinot 2021. gada piena kvalitātes rādītājus ar iepriekšējo gadu datiem, ir vērojamas nelielas izmaiņas – tauku saturs ir nedaudz samazinājies, bet olbaltumvielu saturs nedaudz palielinājies. Lai turpmākajos gados piena kvalitātes rādītājus noturētu esošajā līmenī un tos uzlabotu, piena kazu audzētājiem ir jāpievērš lielāka uzmanība kazu ēdināšanas kvalitātei, labturībai un vaislas materiāla izvēlei.

2.9. tabula

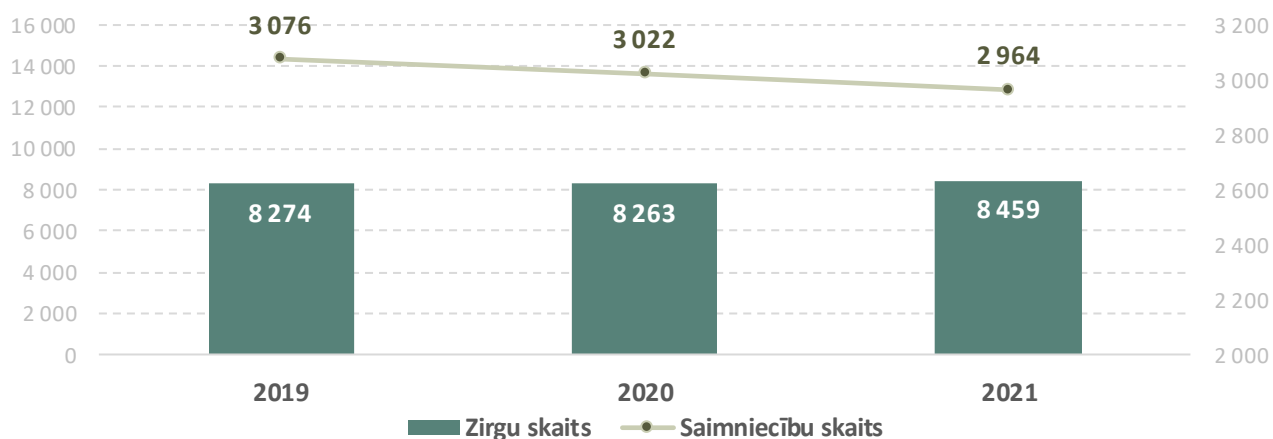
Kazu piena tauku un olbaltumvielu satura dinamika Latvijā

Rādītājs/gads	2019.	2020.	2021.
Tauku saturs,%	4,06	4,10	4,00
Olbaltumvielu saturs,%	3,25	3,34	3,36

Avots: LDC

2.7. Zirgkopība

Zirgkopības nozarē 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir vērojams mazāks zirgkopības saimniecību samazinājums (2 %), kopējam zirgu skaitam palielinoties par 2 %. Atšķirībā no iepriekšējo gadu datiem tas ir labs rādītājs. Pēc LDC datiem, 2021. gadā bija registrētas 2964 zirgkopības saimniecības ar 8459 zirgiem. (Sk. 2.38. att.)

2.38. attēls. Zirgu un zirgkopības saimniecību skaits

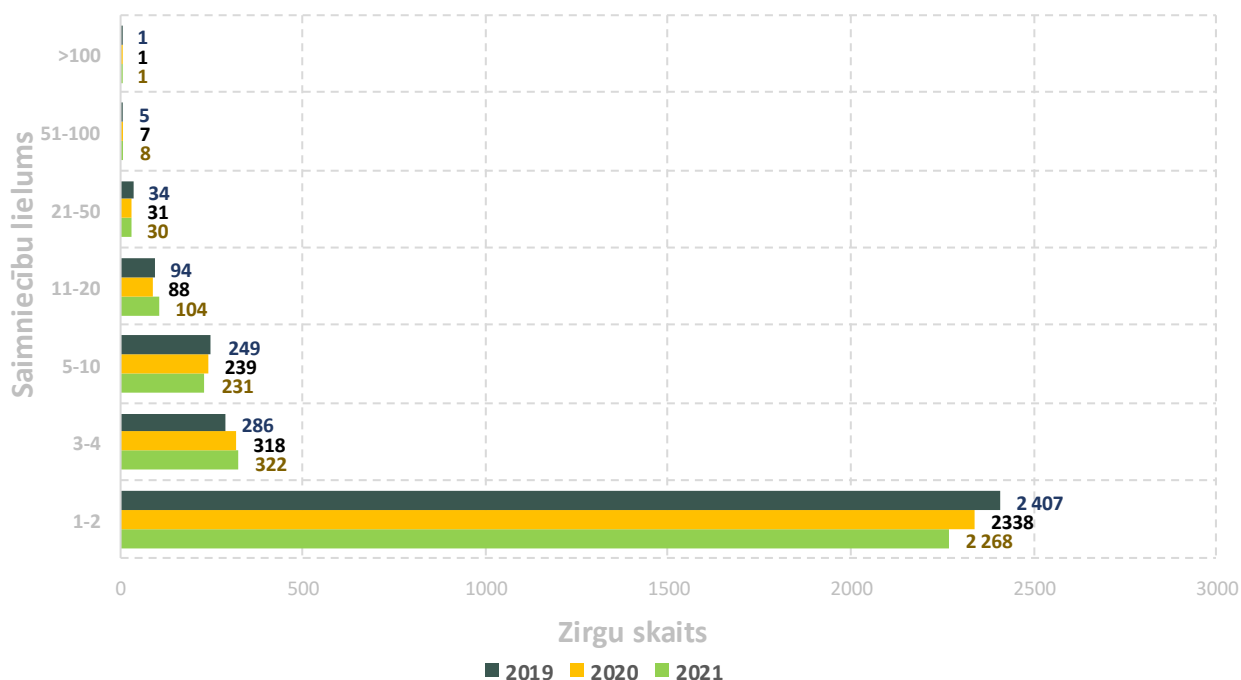
* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2021. gada dati liecina, ka zirgu saimniecību grupās būtiskas pārmaiņas nav notikušas, to struktūra nav mainījies un joprojām lielāko saimniecību daļu (76 %) veido mazās saimniecības ar 1–2 zirgiem. (Sk. 2.39. att.)

Salīdzinot 2021. un 2020. gada datus, atsevišķās saimniecību grupās ir vērojams gan zirgu saimniecību, gan zirgu skaita pieaugums – visvairāk to saimniecību grupā, kurās tiek audzēti 11 līdz 20 zirgu (par 18 % vairāk saimniecību un par 22 % vairāk zirgu), un saimniecību grupā ar 51 līdz 100 zirgiem (par 14 % vairāk saimniecību un par 8 % vairāk zirgu). Vismazākais saimniecību un zirgu skaita pieaugums ir saimniecību grupā ar 3–4 zirgiem, saimniecību skaitam kļūstot par 1 %, bet zirgu skaitam – par 2 % vairāk. Savukārt to saimniecību skaits, kurās tiek turēti 100 un vairāk zirgu, ir palicis nemainīgs, bet zirgu skaits tajās samazinājies par 1 %.

Vislielākais samazinājums skāris saimniecības ar 21–50 zirgiem – šajā grupā gan saimniecību, gan zirgu skaits ir samazinājies par 3 %. Pārējās saimniecību grupās ir vērojams neliels gan saimniecību, gan zirgu skaita samazinājums.

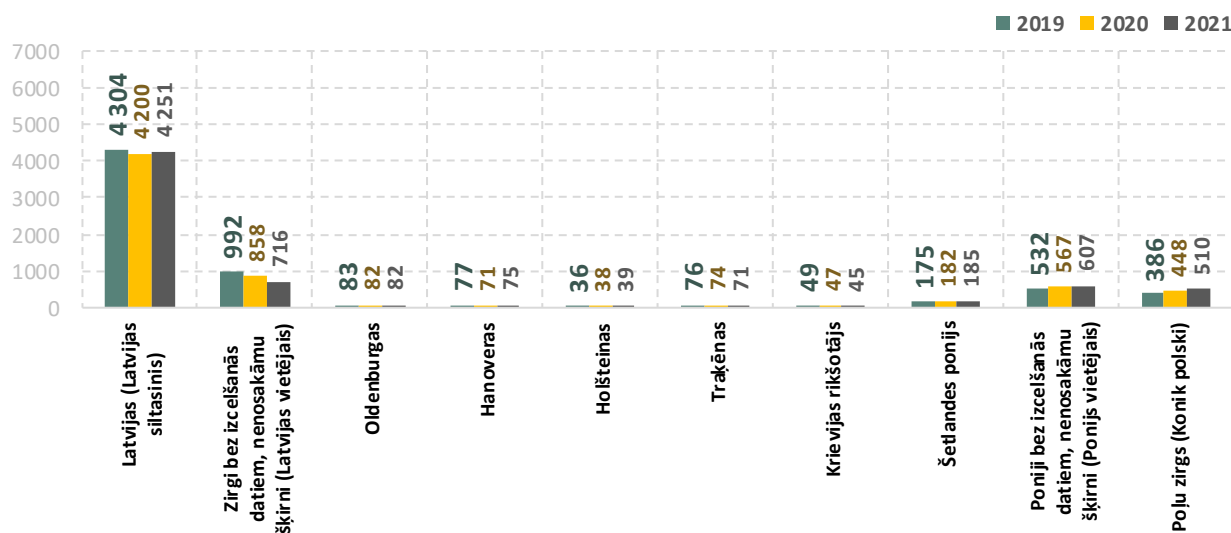
2.39. attēls. Saimniecību sadalījums pēc zirgu skaita pa grupām

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Ciltsdarbs

Latvijā visvairāk audzētie ir Latvijas zirgu šķirnes sporta un braucamā tipa dzīvnieki, no kuriem tiek izaudzēti gan augstas klases sporta zirgi, gan zirgi jātnieku apmācībai sporta skolās un amatieriem. Latvijas šķirnes sporta tipa zirgi tiek izmantoti klasiskajos sporta veidos – iejādē, konkūrā un trīscīņā, savukārt Latvijas braucamā tipa zirgi ir universāli – tos var izmantot bērnu apmācībā, lauku tūrismā, pajūgu braukšanā un jātnieku sportā. Latvijā kopumā tiek audzētas 93 zirgu šķirnes, un bez Latvijas zirgu šķirnes zirgiem popularitāti vēl ir guvuši Oldenburgas, Hanoveras, Traķēnas un Krievijas rikšotāji, kā arī Holšteinas un poļu zirgi un poniju zirgu šķirnes. Salīdzinoši lielā skaitā tiek audzēti Latvijas vietējie zirgi bez izcelšanās datiem (sk. 2.40. att.).

2.40. attēls. Zirgu skaits pa šķirnēm

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2021. gadā Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija, īstenojot projektu “Inovātīvas zirgu vērtēšanas metodes izstrāde zirgkopības nozares konkurētspējas palielināšanai”, ir izdevusi instrukciju “Lineārās vērtēšanas instrukcija”, ko zirgu vērtēšanas eksperti izmanto kā palīgmateriālu praktiskai zirga vērtēšanai. Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija piedalījās Pasaules sporta zirgu audzēšanas federācijas (WBFSh) ģenerālajā asamblejā tiešsaistē un ir kļuvusi par biedru starptautiskajā jauniešu organizācijā “International young breeders”. Uzsākta jauniešu komandas gatavošana pasaules čempionātam jaunajiem zirgu audzētājiem. Organizēta Latvijas šķirnes zirgu skate “Rudens Pērle 2021”, lai popularizētu zirgkopības ciltsdarba rezultātus Latvijā un ārzemēs, to vērtēšanu, sagatavošanu un iegūto rezultātu izmantošanu ciltsdarbā. Skatē tika vērtēti reģionālos vērtēšanas pasākumos atlasītie 32 labākie trīs un četrus gadus veci jaunzirgi.

Latvijas Zirgaudzētāju biedrība ir Pasaules Sporta zirgu audzēšanas federācijas biedrs un sadarbībā ar Latvijas Jātnieku federāciju ir organizējusi Pasaules kausa Centrāleiropas zonas posma “Rīga – 2021” sacensības šķēršļu pārvarēšanā jātnieku sportā. Sacensībās piedalījās 68 sportisti ar 124 zirgiem no sešām valstīm – Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Rumānijas, Somijas un Saūda Arābijas. Starptautiskās sacensības jātnieku sportā dod iespēju parādīt Latvijas zirgaudzētāju izaudzētos zirgus un izvērtēt to sniegumu starptautiskā konkurencē.

Latvijas Zirgaudzētāju biedrība piedalījās Latvijā pirmo sacensību pajūgu braukšanā organizēšanā Zirgaudzētavā Kocēni, kā arī daudzu republikas mēroga sacensību organizēšanā iejādē, konkūrā un pajūgu braukšanā. Tāpat tika rīkoti speciālistu kvalifikācijas celšanas, zirgaudzētāju un sabiedrības izglītošanas, sabiedrības informēšanas un nozares popularizēšanas pasākumi.

2.8. Graudu ražošana

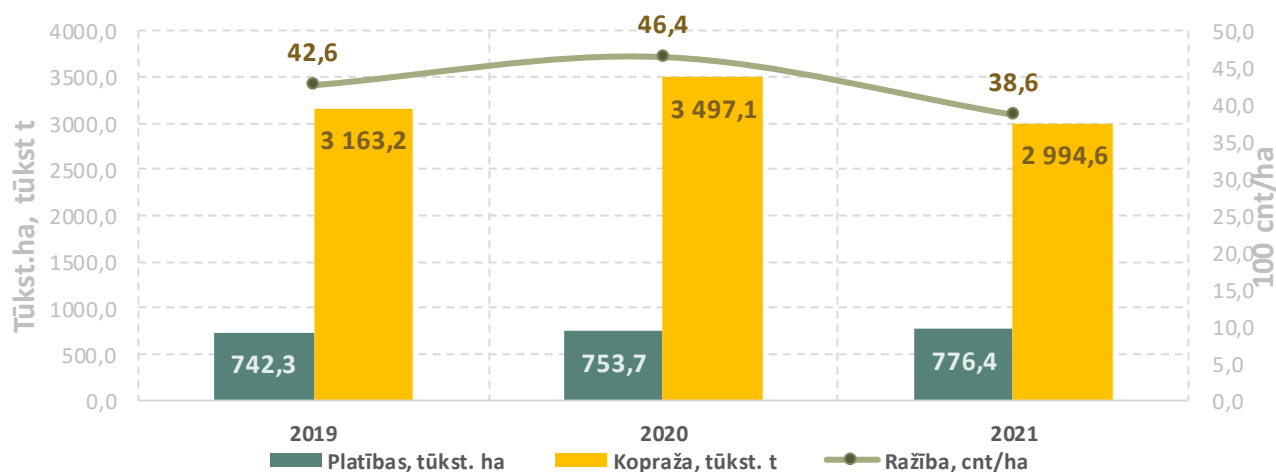
2021. gada graudkopības sezona nebija no veiksmīgākajām, jo ilgstošais karstums un sausums vasarā būtiski ietekmēja graudaugu ražu. Lai gan graudaugu sējumu kopējā platība paplašinājās par 3 %, nelabvēlīgo laikapstākļu dēļ ražība vidēji bija tikai 38,6 centneri no hektāra – tas ir zemākais rādītājs pēdējos trīs gados. Graudu kopražā 2021. gadā bija nepilni trīs miljoni tonnu (2994,6 tūkst. t) salīdzinājumā ar visu laiku rekordu – 3,5 miljoniem tonnu gadu iepriekš.

Ziemāji lieliski pārziemoja, jo bija ļoti piemēroti ziemošanas apstākļi bez ekstrēmām novirzēm, mainoties salam un atkusnim. Pavasaris izskatījās ļoti cerīgs. Aprīlis un maijs bija pietiekami mitrs, ļaujot cerēt uz ļoti labu ziemāju ražu, taču to ievērojami samazināja karstums un sausums jūnija otrajā pusē un jūlijā. Neatgriezeniskas sekas tas atstāja uz vasarājiem, kad karstums un sausums sakrita ar ražas veidošanās periodu un tika novērota pat daļēja graudu neaizmešanās, tāpēc vasarāju raža samazinājās par 11,0 centneriem no viena hektāra tā un bija zemākā pēdējo 11 gadu laikā.

2021. gadā graudaugu novākšana masveidā tika uzsākta jau jūlija vidū. Lielā sausuma un karstuma ietekmē graudi bija nevis nogatavojušies, bet gan nokaltuši.

Nelabvēlīgo laikapstākļu dēļ cieta ne tikai raža, bet arī tās kvalitāte – galvenokārt tilpummasa, radot grūtības graudu realizācijā.

Kaut arī 2021. gadā vidējā ražības samazinājās par 7,8 cnt/ha, daļēju tās kritumu kompensēja lielāka graudaugu platība. Ar graudaugiem 2021. gadā tika apsēti 776,4 tūkst. hektāru – par 22,7 tūkst. hektāru jeb 3,0 % vairāk nekā iepriekšējā gadā, un tā ir lielākā graudaugu platība Latvijas lauksaimniecības vēsturē. (Sk. 2.41. att.)

2.41. attēls. Graudaugu platība, kopražā un ražība Latvijā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Vēl ir jāpiemin tāds būtisks apstāklis, ka, tāpat kā divos iepriekšējos gados, graudaugu sējumu struktūrā dominēja ziemāju labība, kas labos ziemošanas apstākļos dod daudz lielāku ražu. Ziemāju kultūraugu vidējā ražība no viena hektāra salīdzinājumā ar 2020. gadu samazinājās par 7,2 centneriem, un iegūtā kopražā bija par 107,3 tūkst. tonnu jeb 4,4 % mazāka. Ziemāju kultūraugu ražas īpatsvars graudaugu kopražā pieauga par 8,1 % un 2021. gadā kopumā sasniedza 77,6 %.

Nemot vērā 2021. gada labvēlīgo graudaugu novākšanas laiku un piemērotos rudens apstākļus ziemāju sējai, tiek prognozēts, ka 2022. gadā graudaugu aizņemtā platība sasniegs 2020. un 2021. gada graudaugu sējumu platības apjomu vai pat nedaudz to pārsniegs.

Ar graudaugu audzēšanu 2021. gadā kopumā nodarbojās 19 610 saimniecību (sk. 2.10. tab.). Tas ir par 704 saimniecībām mazāk nekā 2020. gadā un par 954 mazāk nekā 2019. gadā. Lielākais samazinājums ir mazo saimniecību sektorā (līdz 10,0 ha) – 728 saimniecības. Arī pārējos nosacīti mazo saimniecību (līdz 50,0 ha) sektoros ir samazinājums, bet tas nav tik ievērojams. Savukārt gandrīz visu lielāko saimniecību grupās ir vērojams neliels saimniecību skaita palielinājums. No tā secināms, ka

nosacīti mazās graudu audzēšana saimniecības attīstās, paplašinās to apsaimniekotās platības un tās no mazākajām pāriet uz lielāko saimniecību grupām. Vēl viens no iemesliem, kāpēc samazinās to saimniecību skaits, kas nodarbojas ar graudu audzēšanu mazajā saimniecību sektorā, ir zemā rentabilitāte no audzēšanās mazās platībās – lielākoties tā rada zaudējumus. Sarūkot mazo saimniecību skaitam, samazinās arī mazo saimniecību sējumu platība. Nosacīti mazo saimniecību (līdz 50,0 ha) 2020. gadā graudaugu sējumu platība sasniedza 17,7 %, bet 2021. gadā – tikai 16,2 %.

Kā jau ierasts, arī 2021. gadā saimniecībās, kurās graudaugu sējumu platība pārsniedz 300 hektāru (45,4 % no graudaugu sējumiem valstī), vidējā ražība sasniedza 46,2 centnerus no viena hektāra. Tas gan ir par 7,9 mazāk nekā 2020. gadā, taču šī ir vienīgā saimniecību grupa, kurā 2021. gadā vidējā ražība pārsniedza 40 cnt no ha.

2.10. tabula

Saimniecību grupējums pēc graudaugu sējumu platības 2021. gadā

Platība, ha	Saimniecības ar graudaugu sējumiem, skaits	Saimniecības ar graudaugu sējumiem, %	Sējumu platība, hektāri	Sējumu platība, %	Vidējā ražība no 1 ha, cnt
Līdz 10,0	12 734	65,0	36 978	4,8	21,9
10,1–20,0	2008	10,2	28 536	3,7	23,7
20,1–50,0	1848	9,4	59 735	7,7	24,7
50,1–100,0	1220	6,2	87 837	11,3	33,4
100,1–150,0	562	2,9	68 709	8,8	34,8
150,1–200,0	313	1,6	53 900	6,9	37,3
200,1–300,0	360	1,8	88 404	11,4	37,8
> 300,1	565	2,9	352 317	45,4	46,2
PAVISAM	19 610	100	776 416	100	38,6

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Ja aplūko saimniecību grupējumu pēc graudaugu ražības (sk. 2.11. tab.), tad, ņemot vērā iepriekšminētos nelabvēlīgos laikapstākļus, nav nekas neparasts, ka to saimniecību skaits, kurās tika iegūta lielāka raža nekā 50,0 cnt/ha, kopumā ir samazinājies. Samazinājums ir vērojams visās grupās, un vienīgais izņēmums ir saimniecībās, kurās iegūtā raža nesasniedz 20 cnt no ha: šajā grupā saimniecību skaits ir palielinājies par 19,5 %. Tāpat ievērojami samazinājusies platība, no kuras iegūti vismaz 50,0 cnt/ha graudaugu: 2020. gadā šādas platības aizņēma 42,4 % no kopējās graudaugu sējplatības, bet 2021. gadā – tikai 25,5 %. Raža vismaz 40,0 cnt/ha valstī kopumā tika iegūta 47,4 % no graudaugu sējumu kopplatības, un tas ir par 15,9 % mazāk nekā 2021. gadā.

40,0 cnt/ha un lielāka raža pārsvarā tiek iegūta vidējās un lielajās specializētajās graudaugu audzēšanas saimniecībās. Specializētās graudaugu saimniecības strādā, graudu ražošanā lielākoties izmantojot intensīvā tipa graudaugu šķirnes, tās atbilstoši mēslo un īsteno nepieciešamo augu aizsardzības pasākumus nezāļu, slimību un kaitēkļu apkarošanā. Lai samazinātu graudu ražošanas izmaksas, arvien vairāk kļūst to saimniecību, kurās tiek izmantotas inovatīvas tehnoloģijas, piemēram, mēslojums vairāk tiek dots nogabalos, kur ir lielākas ražas potenciāls, un samazināts tur, kur tāda nav, tāpēc no augiem dotā mēslojuma ir lielāka atdeve.

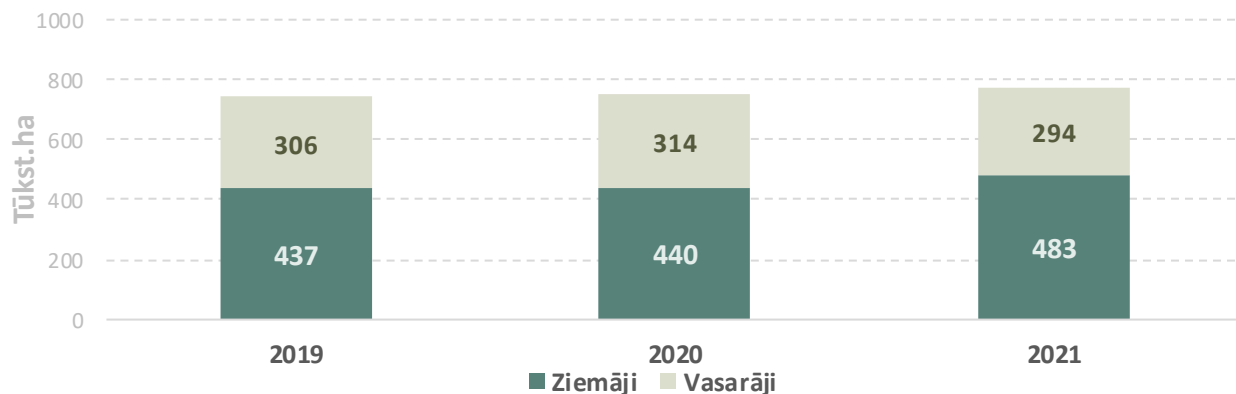
2.11. tabula

Saimniecību grupējums pēc graudaugu ražības

Ražība no 1 ha, cnt	Saimniecības ar graudaugu sējumiem				Platība			
	Skaits		%		Ha		%	
	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
līdz 20,0	4731	8388	23,3	42,8	59 643	116 867	7,9	15,1
20,1–30,0	7915	6345	39,0	32,3	99 992	131 520	13,3	16,9
30,1–40,0	3753	2289	18,5	11,7	116 827	159 727	15,5	20,6
40,1–50,0	1777	1369	8,7	7,0	157 149	169 889	20,9	21,9
50,1 un vairāk	1238	1219	10,5	6,2	320 079	198 413	42,4	25,5
Kopā:	20 314	19 610	100,0	100,0	753 690	776 416	100,0	100,0

Graudaugi 2021. gadā veidoja 59,6% no visas sējumu platības (2020. gadā – 59,0%). Salīdzinājumā ar 2020. gadu graudaugu aizņemtā platība ir paplašinājusies par 0,6%. 2.42. attēlā, kur atspoguļots audzētais ziemāju un vasarāju apjoms, redzams, ka 2021. gada ziemāji aizņēma 62,2% un vasarāji – 37,8% lielu platību. Kā jau iepriekš minēts, pieredze rāda, ka lielāku ražu dod ziemāji, tāpēc arī zemnieki cenšas vairāk sēt ziemāju graudaugus. Tā kā 2020. gada rudens bija ļoti labvēlīgs ziemāju sējai, 2021. gadā bija liels ziemāju sējumu apjoms.

Datu analīze par ilglaicīgu 20 gadu periodu liecina, ka ik gadu tiek audzēti aptuveni 55% ziemāju un 45% vasarāju. Protams, šāda proporcija mēdz būt gados bez dabas kataklizmām, īpaši ražas novākšanas, ziemāju sējas un ziemošanas periodā.

2.42. attēls Ziemāju un vasarāju sējumu platība Latvijā, tūkst. ha

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Vērtējot graudaugu platību sējumu struktūru (sk. 2.12. tab.), secināms, ka lielākās platības katru gadu tiek apsētas ar ziemas kviešiem (2021. gadā – 54,9% graudaugu sējumu platību). 2021. gadā gandrīz visām ziemāju graudaugu sugām ir vērojams neliels platību īpatsvara pieaugums. Izņēmums ir ziemas rudzi – to sējumi samazinājušies par 5,3 tūkst. ha.

Vērtējot konkrētās graudaugu sugas īpatsvaru graudaugu sējumu struktūrā, var konstatēt, ka salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā visvairāk paplašinājusies ziemas kviešu platība – par 44,2 tūkst. ha, iespējams, tāpēc, ka pasaulē ir arvien lielāks pieprasījums pēc kvalitatīviem kviešu graudiem un tiem ir laba pārdošanas cena graudu biržās.

Analīze rāda, ka ziemāju raža gandrīz katru gadu ir lielāka nekā vasarājiem. Izņēmums nebija arī 2021. gads. Lielākā vidējā ražība bija ziemas miežiem – 49,3 cnt/ha – un ziemas kviešiem – 49,2 cnt/ha. Gandrīz visai ziemāju labībai raža pārsniedza 30,0 cnt/ha. No vasarājiem šādu 30,0 cnt/ha nesasniedza neviena no graudaugu sugām. Lielākā vidējā ražība bija vasaras kviešiem – 27,3 cnt/ha. Vidējā vasarāju raža 2021. gadā bija 22,9 cnt/ha, tas ir, par 11 cnt/ha mazāk nekā 2020. gadā.

Pēdējos gadus aptuveni divas trešdaļas graudaugu sējumu platības aizņem ziemas un vasaras kvieši – 69,5%. 2021. gadā, tāpat kā 2020. gadā, vislielākais platības samazinājums vērojams vasaras miežiem – 12,2 tūkst. ha, turpretī ievērojami palielinājusies griķu platība – par 4,2 tūkst. ha.

2.12. tabula

Latvijā apsētā graudaugu platība 2020.–2021. gada ražai

Graudaugu suga	Apsētā platība, 2020.		Apsētā platība, 2021.		Apsētās platības īpatsvara pārmaiņas 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu, %
	tūkst. ha	% no kopējās graudaugu platības	tūkst. ha	% no kopējās graudaugu platības	
Rudzi	41,6	5,5	36,3	4,7	-0,8
Ziemas kvieši	382,2	50,7	426,4	54,9	4,2

Ziemas mieži	9,4	1,2	13,0	1,7	0,4
Triticāle	6,3	0,8	7,1	0,9	0,1
Vasaras kvieši	116,6	15,5	113,4	14,6	-0,9
Vasaras mieži	75,3	10,0	63,1	8,1	-1,9
Auzas	98,9	13,1	90,1	11,6	-1,5
Vasaras tritikāle	0,8	0,1	0,6	0,1	0,0
Vārpaugu mīstrs	0,4	0,1	0,4	0,1	0,0
Vārpaugu un pākšaugu mīstrs	6,5	0,9	5,9	0,8	-0,1
Griķi	15,7	2,1	19,9	2,6	0,5
kopā	753,7	100,0	776,4	100,0	

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Tradicionāli lielākais graudaugu audzēšanas reģions Latvijā ir Zemgale, kurā tiek audzēti 27,4 % visu graudaugu. (Sk. 2.13. tab.)

Salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā graudaugu sējumu platības palielinājušās Zemgales reģionā (par 4,2 %) un Latgales reģionā (par 4,1 %).

Vidējā ražība Zemgales reģionā ir ievērojami lielāka nekā pārējos reģionos, vidēji sasniedzot 47,1 cnt/ha. Arī Kurzemes reģionā ražība pārsniedza 40,0 cnt/ha, sasniedzot 42,0 cnt/ha. Kopražu visvairāk nodrošina Zemgales un Kurzemes reģions – kopumā 59,1 %.

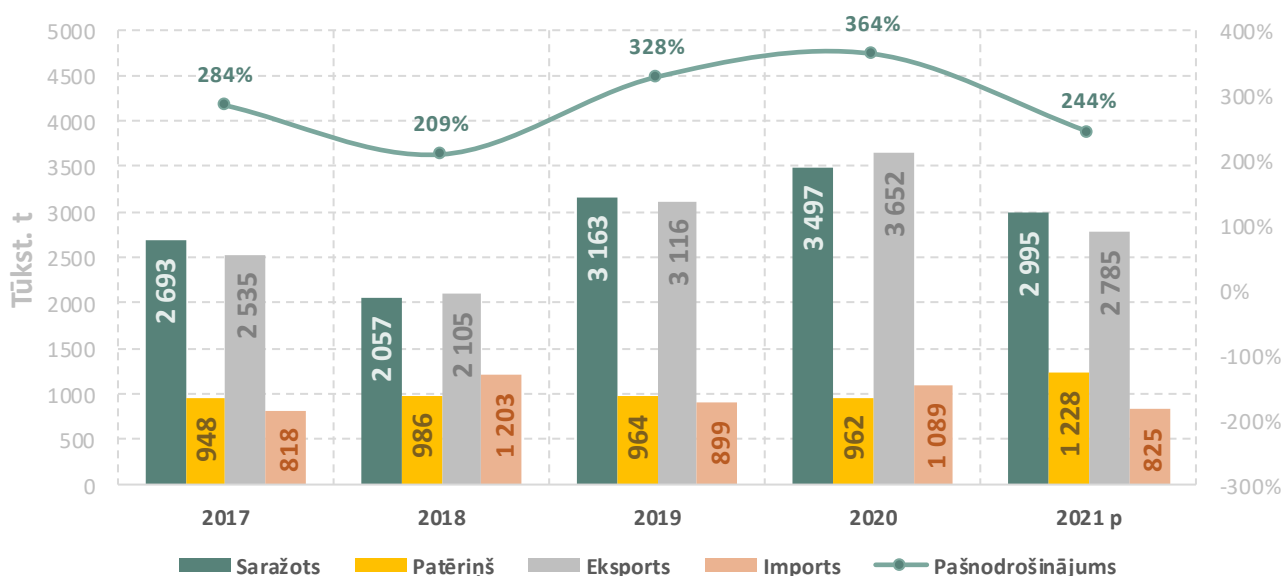
2.13. tabula

Graudaugu sējumu platība, kopražs un vidējā ražība reģionos 2021. gadā

Reģions	Sējumu platība		Kopražs		Ražība, t/ha
	tūkst. ha	%	tūkst. t	%	
Pierīgas reģions	100,6	13,0	383,9	12,8	38,2
Vidzemes reģions	125,1	16,1	396,2	13,2	31,7
Kurzemes reģions	182,6	23,5	766,9	25,6	42,0
Zemgales reģions	212,7	27,4	1003,0	33,5	47,1
Latgales reģions	155,4	20,0	444,6	14,8	28,6
Latvijā:	776,4	100,0	2994,6	100,0	38,6

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu graudu un graudaugu produktu ražošanas apjoms ir samazinājies par 14,4 %, bet patēriņš palielinājies par 27,7 %, bet samazinājies imports (par 24,2 %) un eksports (par 23,7 %). Pašnodrošinājums ir samazinājies par 120 procentpunktiem. (Sk. 2.43. att.)

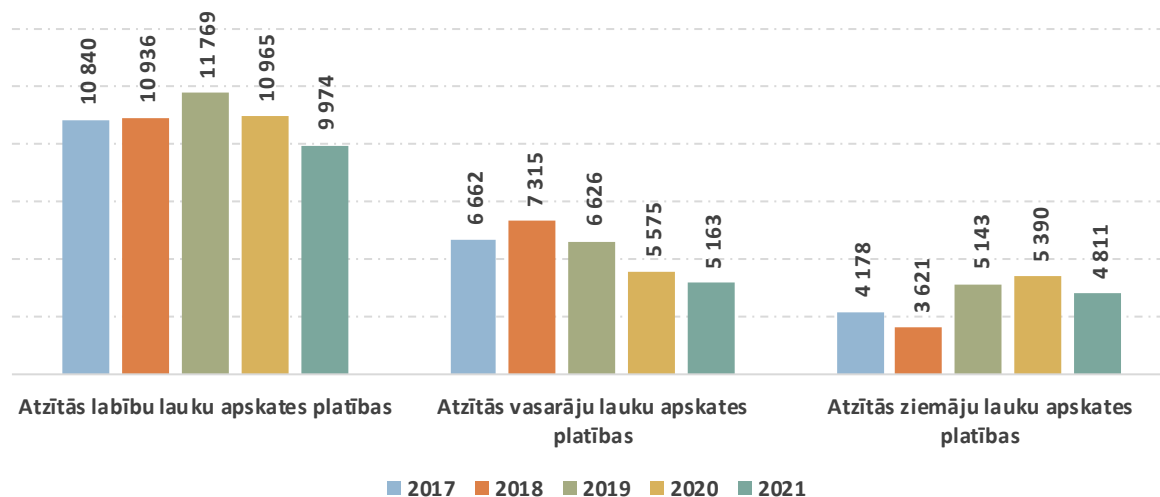

2.43. attēls. Graudu un graudaugu produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

 Labības sēklaudzēšana

2021. gadā labības sēklaudzēšanas platības valstī ir nedaudz samazinājušās salīdzinājumā ar 2020. gadu. Labības sēklaudzēšanas platību stabils palielinājums bija vērojams kopš 2015. gada, 2019. gadā tām sasniedzot 11 768,76 ha, bet 2020. gadā tās samazinājās par 804,24 ha un 2021. gadā turpināja samazināties un bija vairs tikai 9973,52 ha. 2021. gadā 9855,50 ha labības sēklaudzēšanas platība tika atzīta par atbilstošu sertificētas sēklas ieguvei, bet 118,02 ha (1,18 %) nebija atbilstoši sēklaudzēšanas prasībām.

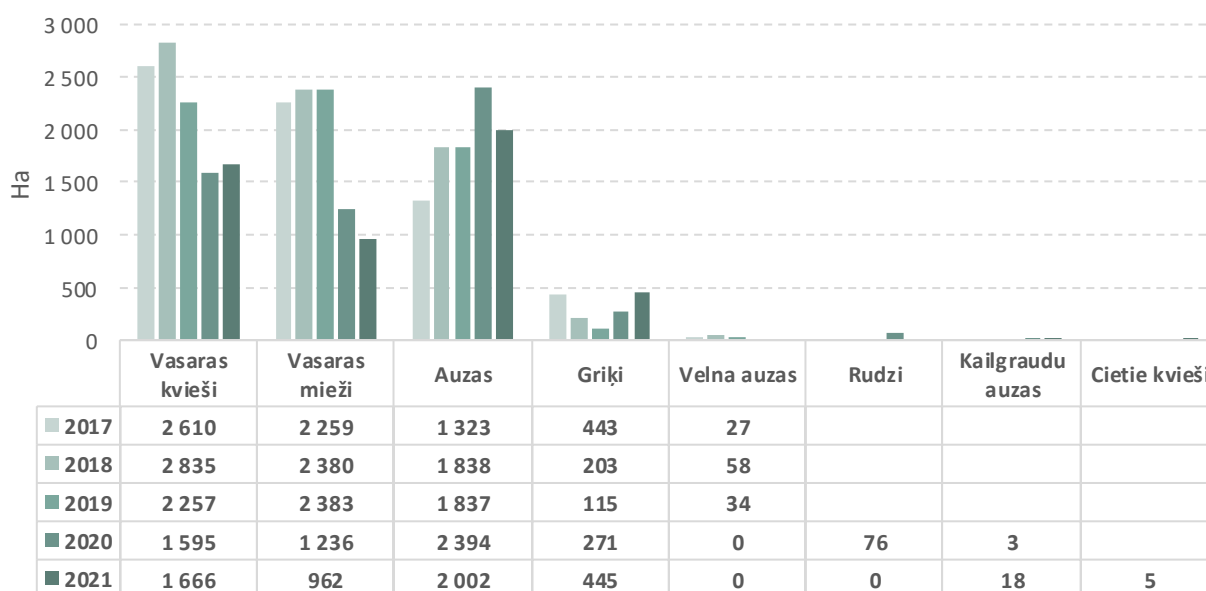
2.44. attēls. Kopējās lauku apskates platības, ha

Avots: ZMLD

Laikā kopš 2018. gada novērojama atzītās **vasarāju** sēklaudzēšanas platības samazināšanās no 7315,31 līdz 5162,267 ha. 2020. gadā atzītās vasarāju sēklaudzēšanas platības bija par 412,3 ha lielākas nekā 2021. gadā. 2021. gadā vasarāju platība, kas atzīta par atbilstošu sertificētas sēklas ieguvei, sasniedza 5097,69 ha un bija par 477,28 ha mazāka nekā 2020. gadā.

2021. gadā nedaudz palielinājusies vasaras kviešu platība, kopumā ziņemot 1666,15 ha jeb par 70,93 ha vairāk nekā gadu iepriekš.

Turpinā samazināties vasaras miežu platība: 2021. gadā tie aizņēma 962,16 ha jeb par 273,73 ha mazāk nekā 2020. gadā. Salīdzinot ar 2020. gadu 2021. gadā par 392,37 ha mazākā platībā, t.i., 2001,63 ha, tika audzētas auzas sēklai.

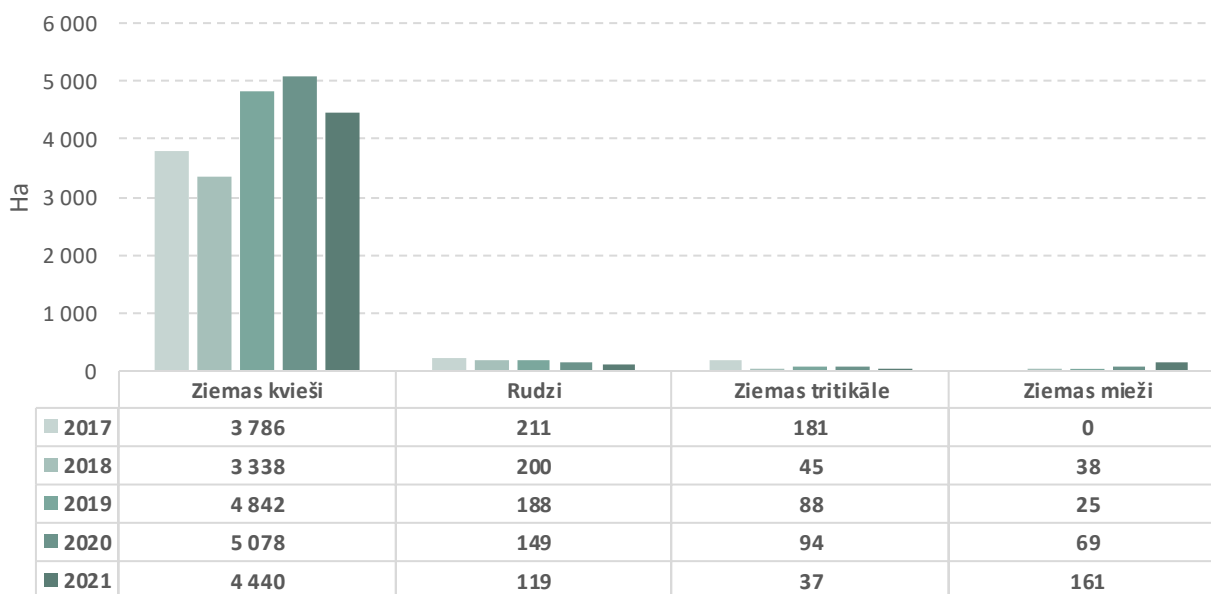
2.45. attēls. Atzītās vasarāju lauku apskates platības, ha

Avots: ZMLD

Savukārt turpina palielināties griķu platības – no 270,91 ha 2020. gadā līdz 444,72 ha 2021. gadā, kad tika pārsniegta 2017. gada maksimālā platība – 443,04 ha. Vislielāko platību – 741,50 ha – griķi aizņēma pirms divdesmit gadiem – 2001. gadā.

2021. gadā vairs netika audzēti vasaras rudzi, kas sēklaudzēšanā parādījās 2020. gadā un sēklaudzēšanas platībās aizņēma 75,66 ha.

2020. gadā pirmo reizi atzītās sēklaudzēšanas platībās audzētas kailgraudu auzas aizņēma 3,29 ha, bet 2021. gadā šīs platības ir palielinājušās 5,5 reizes un sasniedza 17,99 ha.

2.46. attēls. Atzītās ziemāju lauku apskates platības, ha

Avots: ZMLD

Atzītās **ziemāju** sēklaudzēšanas platības 2021. gadā samazinājās līdz 4810,85 ha, kas ir par 578,7 ha mazāk nekā 2020. gadā. Par atbilstošiem sertificētas sēklas ieguvei atzīti ziemāji aizņēma 4757,81 ha.

Ziemāju sēklaudzēšanas platības 2021. gadā ir samazinājušās kviešiem, rudziem un tritikālei, bet palielinājušās miežiem. Salīdzinājumā ar 2020. gadu ziemas kviešu platība samazinājās par 637,62 ha un bija 4440,25 ha, bet ziemas tritikāles platība – gandrīz par 40 %, aizņemot tikai 37,39 ha.

Kopš 2017. gada, kad atzītā rudzu sēklaudzēšanas platība bija sasniegusi 210,78 ha, kas bija viena no lielākajām šīs sugas aizņemtajām platībām desmitgadē, turpmākajos gados vērojams pakāpenisks samazinājums. 2021. gadā ziemas rudzu platība samazinājās vēl par 29,73 ha un bija vairs tikai 119,13 ha.

Savukārt ziemas miežu platība turpina palielināties, 2021. gadā sasniedzot 161,04 ha jeb par 2,3 reizēm vairāk nekā 2020. gadā. Iepriekš lielākā platība – 253,96 ha – tika novērota 2009. gadā.

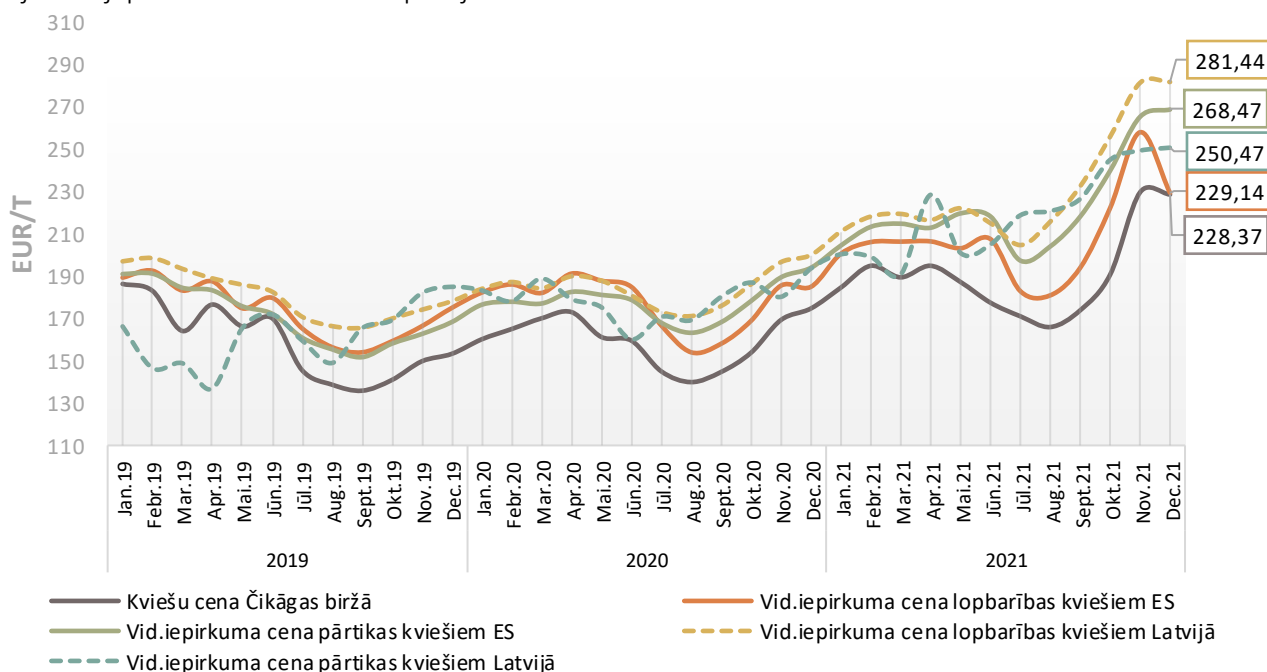
Cenas

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam graudu cenas pasaulē un ES, arī Latvijā, bijušas izteikti svārstīgas, ar tendenci ievērojami palielināties 2021. gada otrajā pusgadā. Vidējā pārtikas kviešu iepirkuma cena Latvijā svārstījās no 153,91 EUR/t 2019. gada septembrī un 2020. gada augustā līdz 257,75 EUR/t 2021. gada novembrī, savukārt lopbarības kviešiem – no 135,81 EUR/t 2019. gada septembrī līdz 229,44 EUR/t 2021. gada novembrī.

2021. gadā vidējā pārtikas un lopbarības kviešu iepirkuma cena ES, arī Latvijā, bija lielāka nekā 2020. un 2019. gadā. Nozīmīgs graudu cenu kāpums ES un Latvijā bija novērojams kopš 2021. gada otrā pusgada. Kviešu cenas palielinājās ne tikai ES un Latvijā, bet arī pasaulē kopumā, piemēram, Čikāgas preču biržā. Cenas pieaugums bija novērojams gan lopbarības, gan pārtikas kviešiem.

2020. gada decembrī pārtikas kviešu vidējā iepirkuma cena Latvijā bija 184,83 EUR/t, savukārt 2021. gada decembrī tā bija jau par 24 % augstāka jeb 229,14 EUR/t. Lopbarības kviešu vidējā iepirkuma cena Latvijā 2020. gada decembrī bija 174,61 EUR/t, bet 2021. gada decembrī – 228,37 EUR/t jeb par 31 % augstāka. (Sk. 2.44. att.)

Lopbarības kviešu vidējās iepirkuma cenas līmenis Latvijā vidēji bijis par 11 % zemāks nekā pārējā ES, vērtējot trīs gadu periodu. Savukārt pārtikas kviešu vidējās iepirkuma cenas atšķirība starp citām ES valstīm un Latviju ir mazāk izteikta – laikā no 2019. līdz 2021. gadam pārtikas kviešu cena Latvijā bija vidēji par 6 % zemāka nekā pārējā ES.

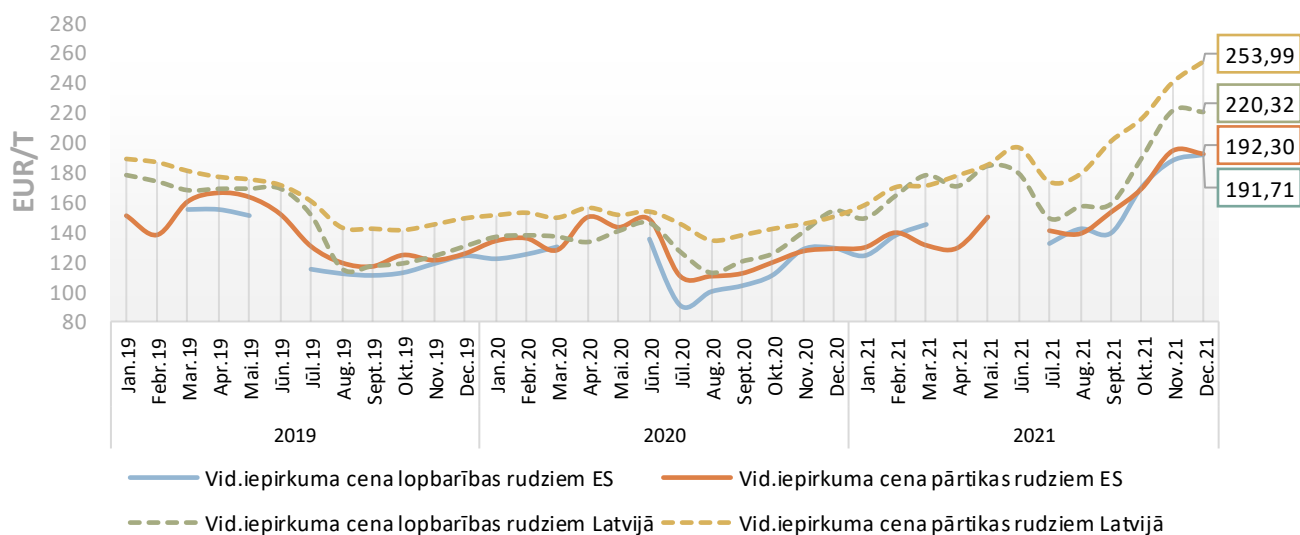
2.44. attēls. Kviešu iepirkuma cena ES, Latvijā un Čikāgas biržā, EUR/t

Avots: Eiropas Komisija, Čikāgas birža

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam arī rudzu cena Latvijā un pārējā ES bijusi svārstīga, ar tendenci būtiski palielināties 2021. gada otrajā pusgadā. Vidējā pārtikas rudzu iepirkuma cena Latvijā svārstījās no 110,32 EUR/t 2020. gada augustā līdz 194,26 EUR/t 2021. gada novembrī, savukārt lopbarības rudziem – no 90,81 EUR/t 2020. gada jūlijā līdz 191,71 EUR/t 2021. gada decembrī.

2020. gada decembrī pārtikas rudzu vidējā iepirkuma cena Latvijā bija 128,74 EUR/t, bet 2021. gada decembrī tā bija 192,30 EUR/t – jau gandrīz uz pusi, t.i., par 49 % augstāka. Arī lopbarības rudzu vidējā iepirkuma cena Latvijā 2021. gada decembrī bija par 48 % augstāka – 191,71 EUR/t – nekā gadu iepriekš (129,20 EUR/t).

Savukārt iepirkuma cenu līmenis Latvijā pārtikas rudziem vidēji bija par 17 % zemāks, bet lopbarības rudziem – vidēji bija par 13 % zemāks nekā pārējā ES. (Sk. 2.45. att.)

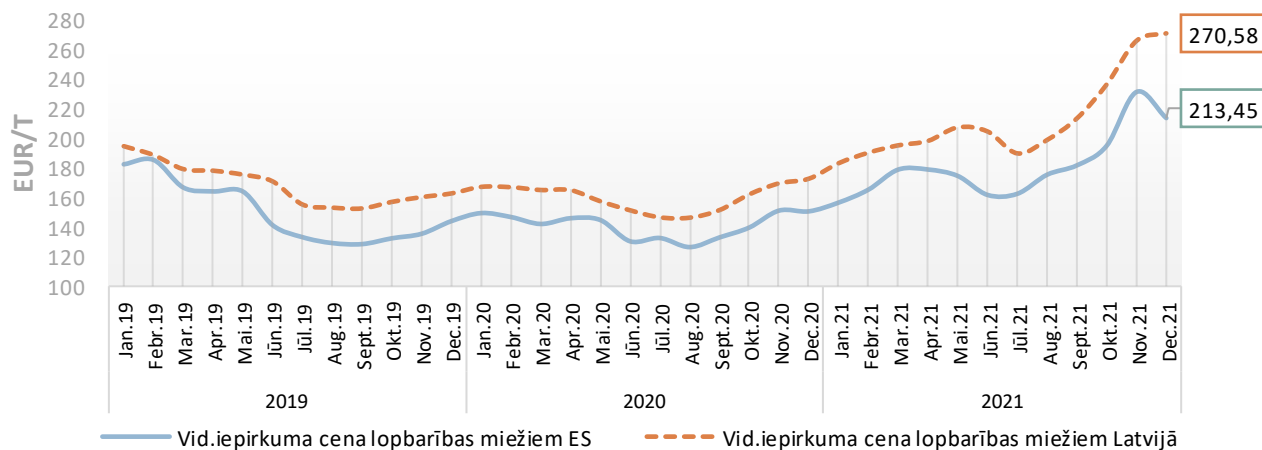
2.45. attēls. Pārtikas un lopbarības rudzu iepirkuma cena Latvijā un ES, EUR/t

Avots: Eiropas Komisija

Tāpat kā kviešu un rudzu, arī miežu vidējā iepirkuma cena ES, tostarp Latvijā, 2021. gada otrajā pusgadā sasniedza augstāko līmeni pārskata periodā. Vidējā lopbarības miežu iepirkuma cena Latvijā svārstījās no 126,4 EUR/t 2020. gada augustā līdz 231,05 EUR/t 2021. gada novembrī.

2020. gada decembrī lopbarības miežu vidējā iepirkuma cena Latvijā bija 150,53 EUR/t, savukārt 2021. gada decembrī tā bija par 42 % augstāka jeb 213,45 EUR/t.

Saglabājās arī tendence, ka šo graudu vidējā iepirkuma cena ES kopumā ir lielāka nekā Latvijā: pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam lopbarības miežu cena pārejā ES bija vidēji par 15 % augstāka nekā lopbarības miežu cena Latvijā. (Sk. 2.46. att.)

2.46. attēls. Lopbarības miežu iepirkuma cena ES un Latvijā, EUR/t

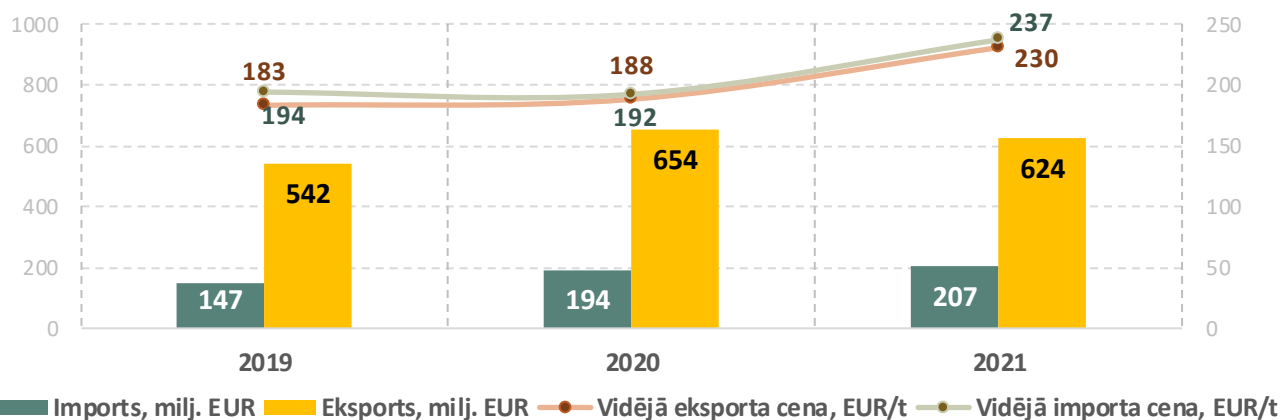
Avots: Eiropas Komisija

Ārējā tirdzniecība

Līdz ar 2021. gada graudu kopražas samazināšanos Latvijā kopējais graudu eksports vērtības izteiksmē 2021. gadā saruka par 30 milj. eiro jeb 5 % salīdzinājumā ar 2020. gadu, toties imports palielinājās par 13 milj. eiro jeb 7 %.

Gan vidējā graudu eksporta cena, gan vidējā graudu importa cena 2021. gadā salīdzinājumā ar gadu iepriekš pakāpās par 23 %. (Sk. 2.47. att.)

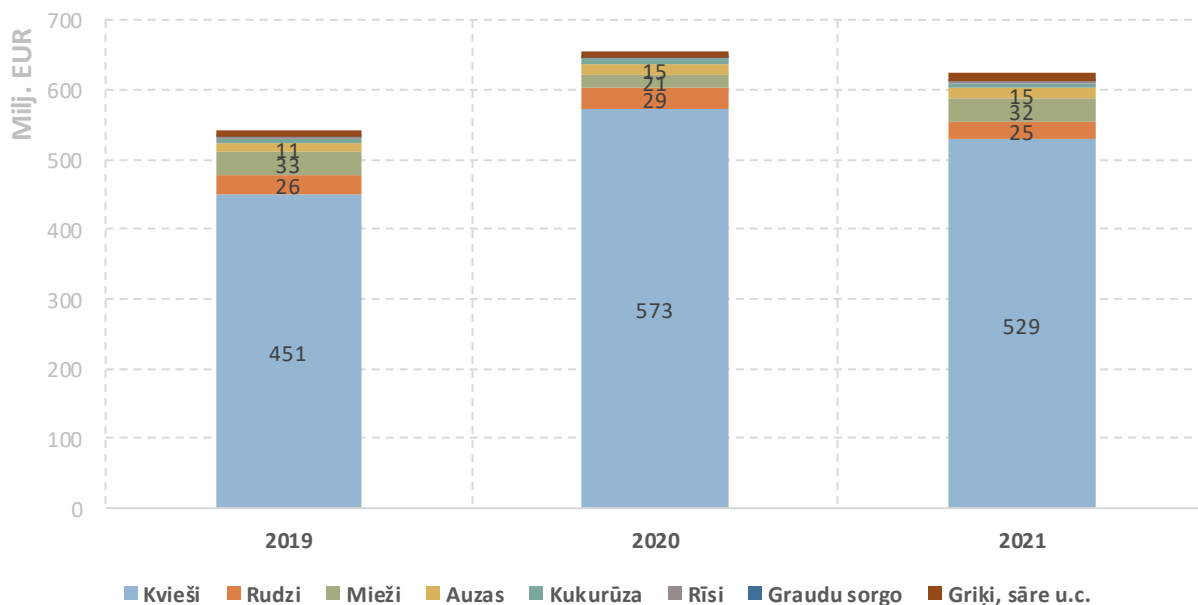

2.47. attēls. Graudaugu eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Tradicionāli nozīmīgāko daļu Latvijas graudu eksportā un importā veido kvieši – 2021. gadā 85 % no kopumā eksportētajiem un 71 % no importētajiem graudiem vērtības izteiksmē. Otrs nozīmīgākais eksportētais graudaugu kultūraugs 2021. gadā bija mieži – 5 % no kopējās graudaugu eksporta vērtības, bet otrs nozīmīgākais importēto graudaugu kultūraugs – kukurūza (10 %).

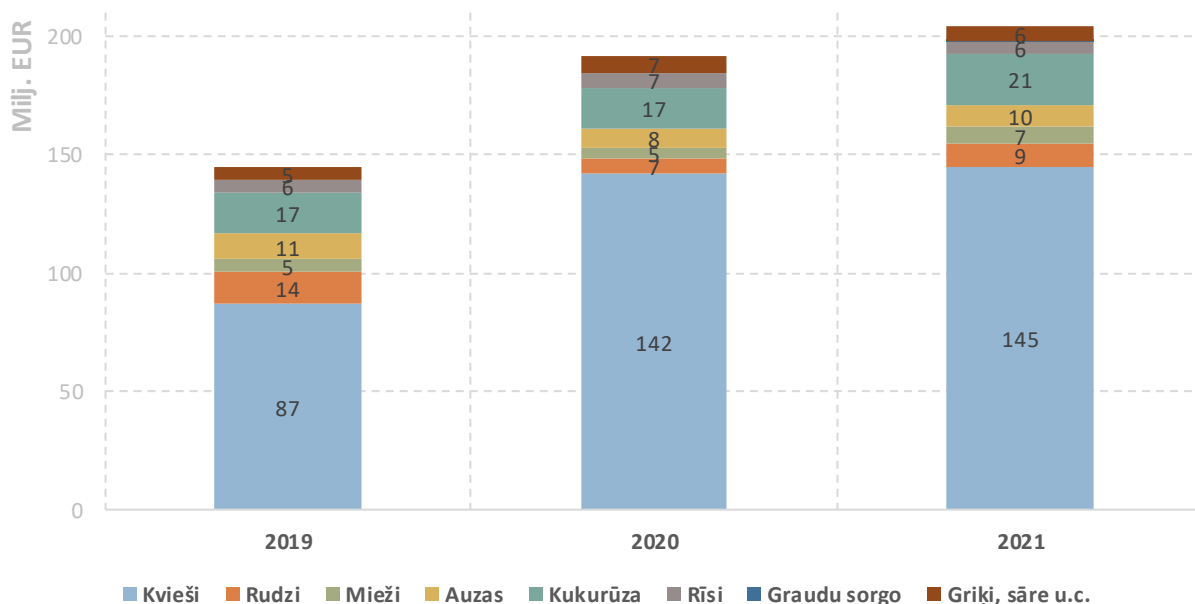
2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu eksports vērtības izteiksmē palielinājās dažiem kultūraugiem – visvairāk miežiem (par 11 milj. eiro), bet kviešu un rudzu eksports samazinājās: kviešiem par 44 milj. eiro jeb 8 % un rudziem par 4 milj. eiro jeb 13 %. (Sk. 2.48. att.)

2.48. attēls. Graudu eksports Latvijā sadalījumā pa graudaugu kultūrām

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinājās gandrīz visu graudu imports: kviešu imports vērtības izteiksmē pakāpās par 3 milj. eiro jeb 2 %, rudzu – par 2 milj. eiro jeb 29 %, kukurūzas – par 4 milj. eiro jeb 23 %, miežu – par 2 milj. eiro jeb 40 %, auzu – par 2 milj. eiro jeb 25 %. (Sk. 2.49. att.)

2.49. attēls. Graudu imports Latvijā sadalījumā pa graudaugu kultūrām

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2.9. Augļu un dārzeņu ražošana

Lai gan 2021. gadā neturpinājās 2019. un 2020. gada tendence un tas nekļuva par siltāko gadu novērojumu vēsturē, tā vidējā gaisa temperatūra +7,0 °C bija par 0,2 °C siltāka nekā klimatiskā standarta norma (1991.–2020. gadā). Tādējādi 2021. gads bija pēc kārtas jau devītais gads, kas ir siltāks par klimatisko standarta normu.

Kopējais nokrišņu daudzums Latvijā 2021. gadā bija 676,3 mm, kas ir 1 % zem gada normas (685,6 mm). Tas bija jau ceturtais gads pēc kārtas, kad nokrišņu daudzums bija mazāks, nekā ierasti. Vislielākais nokrišņu daudzums tika reģistrēts Rucavā – 1062,7 mm, un tas ir lielākais gada kopējais nokrišņu daudzums, kas novērots šajā novērojumu stacijā, bet vismazākais nokrišņu daudzums bija Dobelē – 470,8 mm.

Augļu koki un ogulāji

2021. gada pavasaris dārzkopjiem paliks atmiņā ne tikai ar attālinātiem pasākumiem, bet arī ar izteikti lietainu un vēsu pavasari. Šādos gados ir ļoti svarīgi, kā un kur ierīkots dārzs un kuras audzēšanas tehnoloģijas izmantotas. No tā visa lielākoties ir atkarīgs tas, kā pēc šādiem apstākļiem jutīsies augi. Ja dārzs ir ierīkots ļoti pārdomāti, izvēloties augstākās reljefa vietas, kurās neuzkrājas liekie virsūdeņi un nav zemas gaisa temperatūras, šāda pavasara sekas būs jūtamas mazāk. Vēl trauksmais pavasaris bija Zemgales dārzu īpašniekiem, jo janvārī un februārī biežā sniega sega izveidojās uz pilnīgi nesasalušas augsnes. Tas varēja izraisīt sakņu sistēmas un (vai) stumbru koksnes bojājumus. Iepriekšējā gada karstā vasara un 2020./2021. gada ne visai bargā ziema bija arī ļāvusi savairoties un izziemot kaitīgajiem organismiem.

Latvijas augļu koku un ogulāju aizņemtā kopējā platība 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinājās par 1,6 %, un šāda tendence ir novērojama jau trīs gadus (sk. 2.15. tab.). 2021. gadā augļu koku platība samazinājās par 3,1 % un ogulāju platība palielinājās par 4,5 % salīdzinājumā ar 2020. gadu.

2.15. tabula

Augļu koku un ogulāju stādījumu platība, ha

Augļu koki un ogulāji/gads	2019.	2020.	2021.
Kopā augļu koki un ogulāji	9190	9424	9574

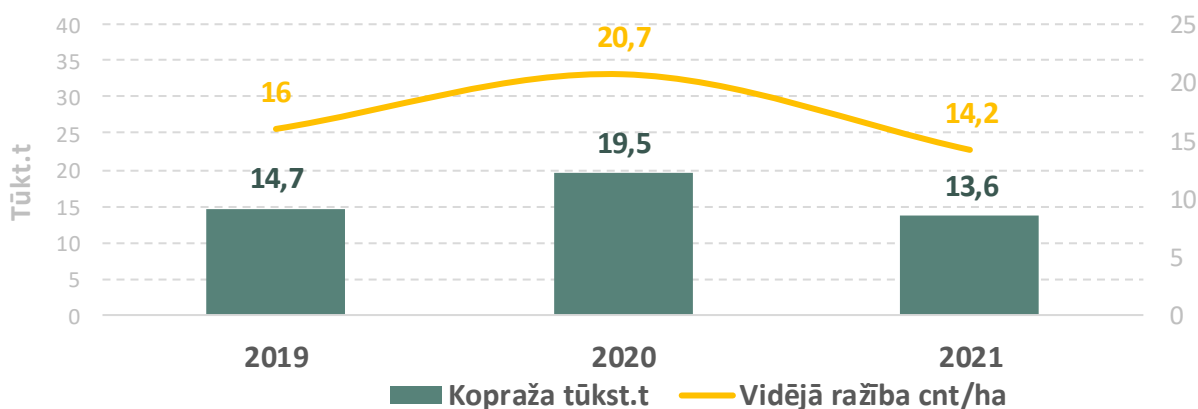
Ābeles	3737	3744	3639
Bumbieres	221	221	215
Plūmes	94	105	100
Ķirši	144	144	130
Jānogas, upenes	1597*	1698*	1854*
Avenes	232	232	229
Ērkšķogas	49	40	21
Zemenes	553	522	492
Aronijas	108	149	150
Smiltsērķšķi	1291	1210	1311
Krūmčidonijas	619	640	673
Krūmmellenes	545	535	575

Avots: Oficiālās statistikas portāls

* Upeņu stādījumu platība: 2019. g. – 1483 ha, 2020. g. – 1598 ha, 2021.g. – 1786 ha

2021. gadā no ogulājiem vislielāko platību aizņēma upenes un jānogas un šo ogulāju stādījumu platība salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinājās par 9,2 %. 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās upeņu (par 188 ha), krūmmelleņu (par 40 ha) un krūmčidoniju (par 33 ha), kā arī smiltsērķšķu (par 101 ha) platība.

Ogulāju platības palielinājums ir saistīts ar arvien lielāko pieprasījumu pēc to pārstrādes produktiem. Vietējie mājsaņotāji cenšas vairāk pievērsties pārstrādei, jo tā dod papildu ieņēmumus, bet lieli ražotāji un pārstrādes uzņēmumi palielina ražošanas apjomu. Pircējiem tiek piedāvāti dažādi pārstrādes produkti – biezsulas, džemi, sīrupi, želejkonfektes, nektāri un ievārijumi. Lauksaimnieku ieinteresētība audzēt aronijas, upenes vai cidonijas ir saistīta ar garantētu noietu un nepārtraukti augošu pieprasījumu pēc šīm ogām.

2.50. attēls. Latvijas augļu koku un ogulāju kopraža un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

No kopražas viedokļa stabili līderpozīciju joprojām ieņem āboli – 2021. gadā to kopraža bija 60,6 % no visas augļu un ogu kopražas (13 580 tonnu).

2.16. tabula

Augļi un ogas/gads	Galveno augļu un ogu kopraža, t		
	2019.	2020.	2021.
Āboli	10 389	13 928	8224
Bumbieri	701	555	353
Plūmes	61	144	115
Ķirši	104	27	95
Jānogas, upenes	949	892	1127
Zemenes	1139	1039	777

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Dārzenkopība

Dārzeņu sēšanu un stādīšanu 2021. gada pavasarī nedaudz kavēja vēss laiks un dažviet pārlietu liels nokrišņu daudzums. Karstais laiks vasaras sākumā bija īpaši piemērots kaitēkļu aktivitātei, vairāk

kartupeļu un kāpostaugu laukos. Savukārt slimību pazīmes dārzeņu laukos bija sastopamas vasaras otrajā pusē.

Dārzeņu sējumiem Kurzemes reģionā 2021. vasarā klājās grūtāk nekā laukaugiem. Pēc sējas vai dēstu izstādīšanas bija vērojams mitruma trūkums, kas apgrūtināja sadīgšanu un iesakņošanos. Karstais laiks bija labvēlīgs atsevišķu sugu kaitēkļiem. Augustā bieži nokrišņi sekmēja sēņu slimību attīstības sākumu.

2021. gadā atklātā laukā tika izaudzēts 113 tūkst. tonnu dārzeņu, tas ir, par 34 tūkst. tonnu jeb 23,2% mazāk nekā 2020. gadā. Tam par iemeslu bija ievērojams vidējās ražības samazinājums no viena atklātā lauka hektāra – no 177 centneriem 2020. gadā līdz 154 centneriem 2021. gadā. Siltumnīcās tika izaudzēts 13,7 tūkst. tonnu dārzeņu – par 1726 tonnu vairāk nekā gadu iepriekš.

Lai arī iepriekšējos gadus ķiploku aizņemtā platība palielinājās, 2021. gadā tā samazinājās par 238 ha. Tā kā pagaidām ķiploku ražība Latvijā ir salīdzinoši maza un nepārsniedz vidēji trīs tonnas no hektāra (2017. g. – 36,9 cnt/ha, 2018. g. – 18,7 cnt/ha, 2019. g. – 31,6 cnt/ha, 2020. g. – 26,4 cnt/ha, 2021. g. – 25,4 ha), intensīvi ir jāstrādā pie ražības palielināšanas, lai Latvijas tirgu varētu nodrošināt ar pašaudzētiem ķiplokiem.

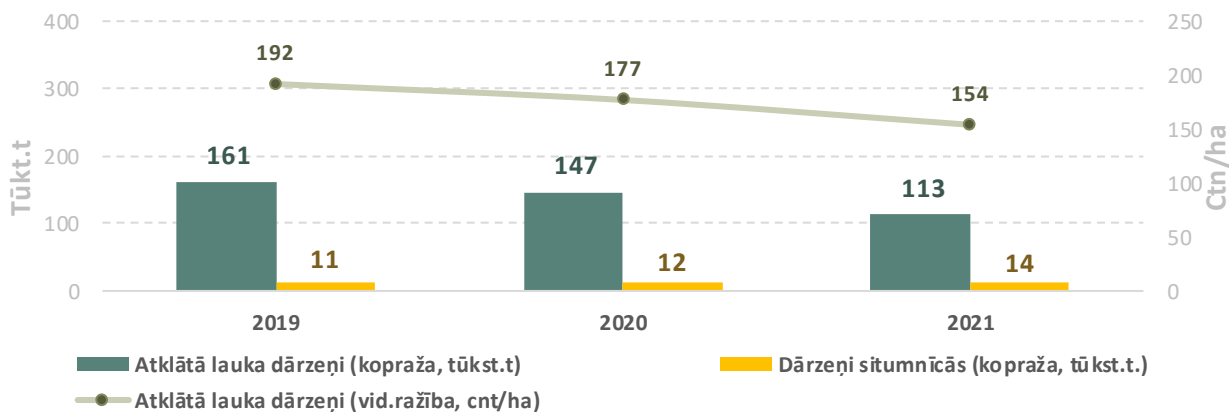
2.17. tabula

Atklātā lauka dārzeņu platība un siltumnīcu izmantojamā platība, ha

Rādītāji	2019.	2020.	2021.
Atklātā lauka platība	8431	8327	7383
Kāposti	1860	1580	1418
Ziedkāposti	247	117	114
Puravi	52	51	53
Salāti	54	6	5
Sīpoli lociņiem	10	15	19
Gurķi	174	178	168
Tomāti	3	9	4
Galda bietes	926	750	710
Burkāni	1558	1462	1442
Sīpoli	1130	1162	1121
Ķiploki	684	798	560
Mārrutki	7	12	10
Kabači un ķirbji	684	702	702
Pārējie dārzeņi	1042	1485	105
Siltumnīcu platība	54,2	64,0	62,2
t.sk.			
apsildāmo siltumnīcu	33,5	35,3	32,6
neapsildāmo siltumnīcu	20,7	28,7	29,5

Avots: *Oficiālās statistikas portāls*

Nelabvēlīgo laikapstākļu un kaitēkļu lielās aktivitātes dēļ atklātā lauka dārzeņu kopražā 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu samazinājās par 23,2%. (Sk. 2.51. att.)

2.51. attēls. Atklāta lauka un siltumnīcu dārzeņu kopraža un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Lai gan 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu apsildāmo siltumnīcu platība samazinājās par 2,7 ha, par 2,8 % palielinājās neapsildāmo siltumnīcu platība, līdz ar to par 14,3 % palielinoties arī visu dārzeņu kopražai apsildāmajās un neapsildāmajās siltumnīcās. Tajās tika izaudzēti 13,7 tūkst. tonnu dārzeņu.

Latvijā nozīmīgāko daļu no siltumnīcās audzētu dārzeņu kopražas joprojām veidoja gurķi (56,8 % 2021. gadā). Kaut arī iepriekšējos gadus bija novērojams tomātu kopražas samazinājums, 2021. gadā tā palielinājās par 18,5 % salīdzinājumā ar 2020. gadu.

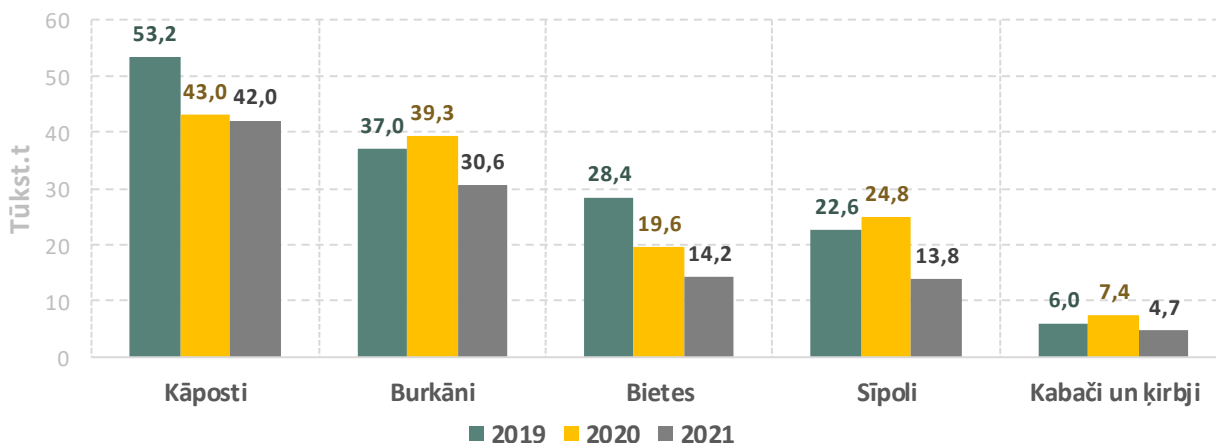
2.18. tabula

Dārzeņu kopraža siltumnīcās tonnās

Dārzeņi/gads	2019.	2020.	2021.
Tomāti	4712	4442	5265
Gurķi	6151	7403	7803
Salāti	78	90	220
Pārējie dārzeņi	256	88	461

Avots: Oficiālās statistikas portāls

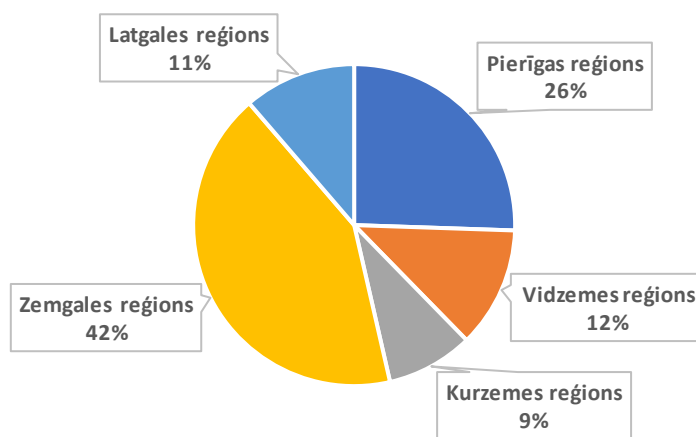
2021. gadā lielākais īpatsvars atklātā lauku dārzeņu kopražā (113 tūkst. t) bija kāpostiem (37,0 %) un burkāniem (27,0 %), arī sīpoliem (12,2 %) un bietēm (12,6 %). (Sk. 2.52. att.)

2.52. attēls. Galveno atklātās platībās audzēto dārzeņu kopraža

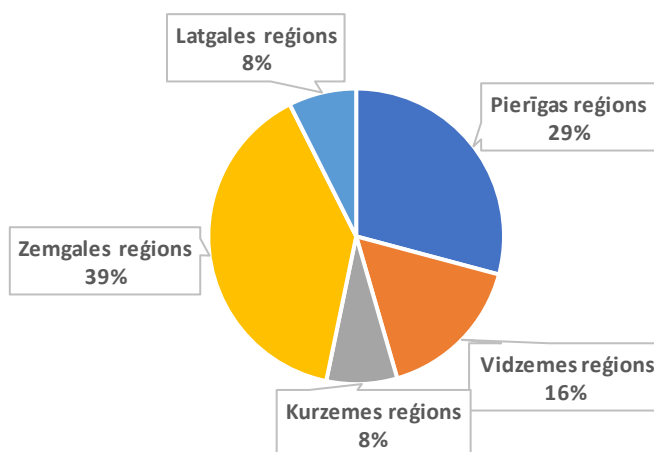
Avots: Oficiālās statistikas portāls

Apkopojot 2021. gada datus par atklātā lauka dārzeņu platībām pa reģioniem (sk. 2.53. att.), redzams, ka dominē Zemgales un Pierīgas reģions, jo saimniecību specializāciju nosaka noieta tirgus vietas atrašanās lielo pilsētu tuvumā. Šāda tendence novērojama arī iepriekšējos trīs gadus. Tādējādi arī lielākā dārzeņu kopraža 2021. gadā bija Zemgales reģionā. (Sk. 2.54. att.)

2.53. attēls. Atklātā lauka dārzeņu platība pa reģioniem 2021. gadā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2.54. attēls. Atklātā lauka dārzeņu kopražs pa reģioniem 2021. gadā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Dārzenkopība un augļkopība ir vienas no efektīvākajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā pēc ienākumiem uz vienu lauksaimniecībā apstrādātās platības vienību.

Joprojām aktuāla ir dārzkopju un augļkopju audzētāju kooperācija un pārorientēšanās uz eksportu, bet to neļauj izmaksu palielināšanās par produkcijas uzglabāšanu. Lielākoties ar audzēšanu nodarbojas individuālas saimniecības, un tām nav ne piemērotu pagrabu, ne saldētavu, kas nepieciešamas, lai produkciju uzglabātu eksportam. Ar pašreizējām elektrības cenām uzturēt saldētavas ir ļoti dārgi, tāpēc daudzi audzētāji neriskē ražot lielu apjomu.

Ienākumiem augļkopības un dārzenkopības nozarē ir tendence samazināties, jo trūkst darbaspēka, palielinās resursu cena, kā arī produkcijas pašizmaksa, un tas atstāj ievērojamu ietekmi uz ražošanas apjomu un kultūraugu platību. Augļu un dārzeņu audzēšanā, sevišķi to novākšanā, tiek ieguldīts liels roku darbs, tāpēc šīs nozares tieši ietekmē darbaspēka izmaksu palielināšanās. Lauksaimniekiem arvien vairāk jādomā par darba efektivitātes palielināšanu, izmaksu samazināšanu un pārdomātu audzēšanas tehnoloģiju izmantošanu.

Ārējā tirdzniecība

Dārzeņu tirdzniecības apgrozījums vērtības izteiksmē 2021. gadā (127,9 milj. eiro) bija par 6,8 % lielāks nekā iepriekšējā gadā. Eksports, tostarp reeksports, palielinājās par 9,2 %, sasniedzot 37,9 milj. eiro, un imports – par 5,8 %, sasniedzot 90,0 milj. eiro. Ārējās tirdzniecības negatīvais saldo salīdzinājumā ar 2019. gadu ir pieaudzis par 2,3% un kopumā ir 52,1 milj. eiro.

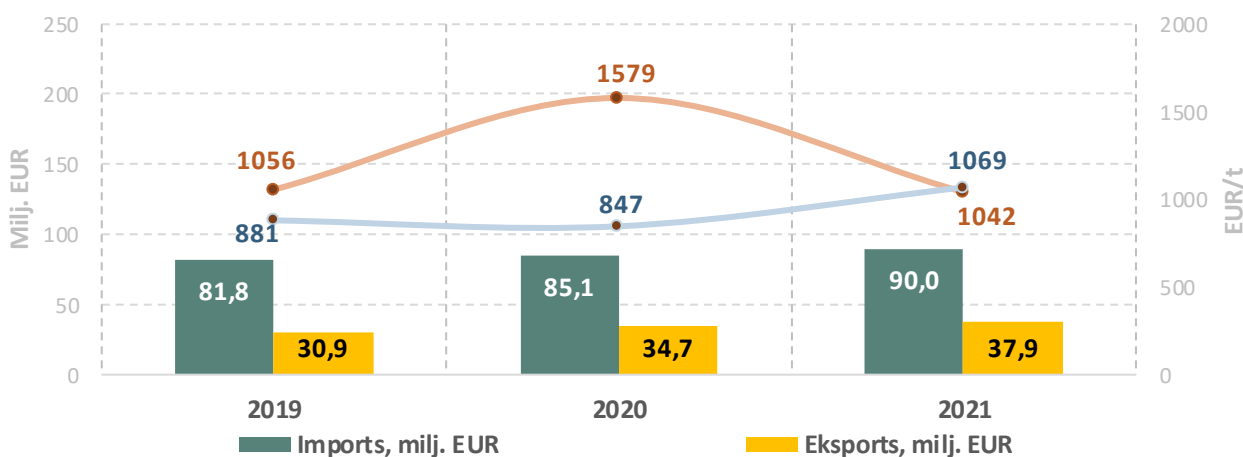
Dārzeņu eksportā pēc apjoma 2021. gadā dominē **pākšu dārzeni**, veidojot 9,3 tūkst. tonnu (25 % no kopējā eksporta apjoma) 2,5 milj. eiro vērtībā jeb 7 % no kopējās eksporta vērtības. Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam pākšu dārzeņu eksporta vērtība palielinājās no 0,05 līdz 2,5 milj. eiro. Otra svarīgākā eksporta grupa pēc apjoma ir **tomāti**, veidojot 6,4 tūkst. tonnu (18 % no kopējā eksporta apjoma) 11,0 milj. eiro vērtībā jeb 29 % no kopējās eksporta vērtības. Pārskata periodā tomātu eksports palielinājās par 28 % vērtības izteiksmē un par 30 % pēc apjoma. Trešā svarīgākā eksporta grupa – **sīpoli** ar 3,8 tūkst. tonnām (10 % no kopējā eksporta apjoma) 1,3 milj. eiro vērtībā, 2021. gadā veidojot 3 % Latvijas dārzeņu kopējās eksporta vērtības. Savukārt sīpolu eksports ir samazinājies par 38 % vērtības izteiksmē un par 13 % pēc apjoma. Ceturtās svarīgākās grupas – **kāpostu** – eksports palielinājies par 71 % vērtības izteiksmē un par 68 % pēc apjoma un veidoja 9 % no kopējā dārzeņu eksporta apjoma 3,3 tūkst. t. 1,6 milj. eiro apmērā jeb 4 % no kopējās dārzeņu eksporta vērtības. Arī **gurķi** no Latvijas ik gadu tiek eksportēti arvien vairāk: pārskata periodā to eksports vērtības izteiksmē palielinājās par 37 %, sasniedzot 3,0 milj. eiro jeb 6 % no kopējās dārzeņu eksporta vērtības. Savukārt apjoma izteiksmē gurķu eksports pārskata periodā pakāpies par 25 %, sasniedzot 3,2 tūkst. tonnu. Pākšu dārzeņu, tomātu, sīpolu, kāpostu un gurķu eksports veido 68 % no kopējā eksporta apjoma.

Dārzeņu nozarē 2021. gada lielākā importa grupa bija **tomāti** ar 24 tūkst. tonnu lielu apjomu 32,9 milj. eiro vērtībā, veidojot 28 % no kopējā importa apjoma. Pārskata periodā tomātu imports ir palielinājies par 15 % apjoma un 16 % vērtības izteiksmē. Otra nozīmīgākā importa produkta grupa bija **sīpoli** ar 12,1 tūkst. tonnu lielu apjomu 3,3 milj. eiro vērtībā. To imports veidoja 14 % no kopējā dārzeņu importa apjoma, pārskata periodā sarūkot par 4 % pēc apjoma un 32 % vērtības izteiksmē. Trešā nozīmīgākā dārzeņu importa grupa, kas veidoja 12 % no dārzeņu importa apjoma, bija **burkāni** ar 10,0 tūkst. tonnu lielu apjomu 5,6 milj. eiro apmērā. Pārskata periodā burkānu importa apjoms ir samazinājies par 7 %, par 8 % sarūkot arī to importa vērtībai. **Kāposti un gurķi** bija ceturtā nozīmīgākā dārzeņu importa grupa: 2021. gadā tika importētas 8,3 tūkst. tonnas kāpostu 3,3 milj. eiro vērtībā, un 8,6 tūkst. tonnas gurķu 9,9 milj. eiro vērtībā, katram dārzeņu veidam veidojot 10 % no kopējā importa apjoma. Kopā tomāti, sīpoli, burkāni, kāposti un gurķi veidoja 74 % no dārzeņu importa apjoma.

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam dārzeņu importa vidējā cena pakāpeniski palielinājās, 2021. gadā sasniedzot augstāko punktu pārskata periodā – 1069 EUR/t jeb par 21 % vairāk nekā 2019. gadā, turpretī eksporta cena bija salīdzinoši svārstīga, 2020. gadā sasniedzot augstāko atzīmi – 1579 EUR/t. Salīdzinājumā ar pārskata perioda sākumu – 2019. gadu – 2021. gadā eksporta cena ir samazinājusies par 1,3 %, nokrītot līdz 1042 EUR/t. 2020. gadā ievērojami palielinājās augu daļu eksports un veidoja 40 % no kopējās dārzeņu eksporta vērtības ar vidējo cenu 5793 EUR/t.

Latvijai nozīmīgākie dārzeņu importa partneri ir ES valstis ar 83 % jeb 84,0 milj. eiro no importa vērtības 2021. gadā, sevišķi Nīderlande (24 % no ES importa vērtības), Polija (21 %), Spānija (18 %) un Lietuva (13 %). Arī nozīmīgākie eksporta partneri ir ES dalībvalstis – uz tām eksportēti 81 % produktu 31 milj. eiro apmērā, turklāt uz Igauniju 50 % un uz Lietuvu 28 % no visiem eksportētajiem dārzeņiem. Pārskata periodā uz ES dalībvalstīm eksportēto produktu vērtība pakāpusies par 22 %.

Minētajā periodā vairāk eksportēts arī uz trešajām valstīm – Krieviju, Ķīnu un Japānu, eksporta vērtībai palielinoties par 26 % jeb 1,5 milj. eiro.

2.55. attēls. Svaigu dārzeņu imports un eksports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Latvijai raksturīgo augļu un ogu tirdzniecības apgrozījums 2021. gadā – 66,5 milj. eiro – salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājies par 3,5 %. Eksports, kas ietver arī reeksportu, ir nokrities par 9,4 %, toties imports pakāpies par 0,2 %. Ārējās tirdzniecības negatīvais saldo pieaudzis par 14,5 %, 2021. gadā sasniedzot 19,8 milj. eiro.

Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksportā pēc apjoma 2021. gadā dominēja **āboli** ar 4,6 tūkst. tonnām 3,4 milj. eiro vērtībā, t.i., 14 % no kopējās Latvijas eksporta vērtības, pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam palielinoties par 18 % vērtības izteiksmē, bet samazinoties par 30 % pēc apjoma. Otra svarīgākā Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta grupa pēc apjoma ir **bumbieri**. 2021. gadā tika eksportētas 2,4 tūkst. tonnas šo augļu 2,0 milj. eiro vērtībā, veidojot 9 % no Latvijai raksturīgo augļu un ogu kopējās eksporta vērtības. Bumbieru eksports pārskata periodā ir samazinājies par 6 % vērtības un 0,2 % apjoma izteiksmē. Savukārt trešā lielākā Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta grupa ir **plūmes**. Veidojot 10 % no kopējās Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta apjoma, 2021. gadā kopumā tika eksportētas 1,3 tūkst. tonnas plūmju 1,1 milj. eiro vērtībā. Tādējādi pārskata periodā to eksportētais apjoms pieauga par 0,4 %, bet vērtība – par 85 %. Tāpat pārskata periodā ievērojamu kāpumu piedzīvojis **dzērveņu** eksports – pēc apjoma par 33,9 % un pēc vērtības par 3930 %, 2021. gadā eksportētajam dzērveņu apjomam palielinoties līdz 1,0 tūkst. tonnu 6,0 milj. eiro vērtībā. Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta kopapjomu procentuāli mazāk papildina brūklenes (7 %), mellenes (7 %) un ķirši (6 %). Eksporta kopējā vērtība pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam par 6 % ir samazinājusies bumbieriem un par 26 % kazenēm.

2021. gadā importēto Latvijai raksturīgo augļu un ogu grupu struktūrā pēc apjoma lielākā produktu grupa ir **āboli** ar 20,0 tūkst. tonnām un 10,6 milj. eiro vērtību, veidojot 52 % no kopējās Latvijai raksturīgo augļu un ogu importa apjoma, bet pārskata periodā samazinoties par 15 % vērtības un par 10 % apjoma izteiksmē. Otra lielākā augļu un ogu grupa – **bumbieri** – tika importēti 7,8 tūkst. tonnu apjomā. To vērtība bija 5,8 milj. eiro jeb 20 % no kopējās Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta apjoma. Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam bumbieru importa vērtība ir palielinājusies par 3 %, šo augļu eksportētajam apjomam sarūkot par 13 %. Trešā lielākā augļu un ogu grupa 2020. gadā bija **plūmes** – to imports sasniedza 3,0 tūkst. tonnu pēc apjoma un 2,4 milj. eiro vērtības izteiksmē, veidojot 8 % no kopējās Latvijai raksturīgo augļu un ogu importa apjoma. Tāpat kopējo importu pēc apjoma papildināja zemenes (7 % no kopējā importa apjoma), ķirši (6 %), mellenes (3 %) u.c.

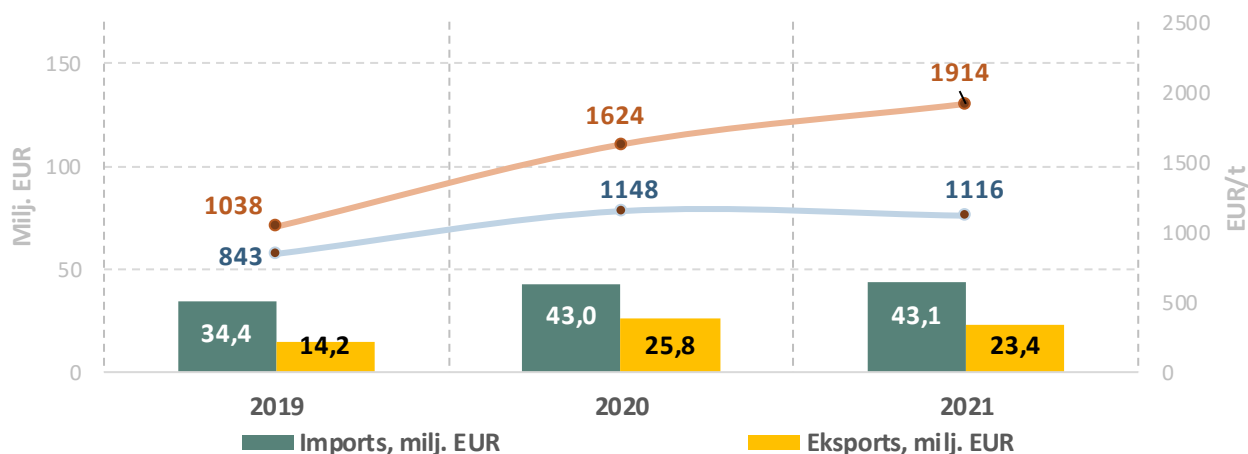
Salīdzinājumā ar gadu iepriekš importa kopējā vērtība ir pieaugusi par 0,2 %, vienlaikus palielinoties gandrīz visu Latvijai raksturīgo augļu un ogu (izņemot upeņu, skābo ķiršu un kazeņu) importam vērtības izteiksmē.

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam Latvijai raksturīgo augļu un ogu vidējās importa un eksporta cenas pakāpeniski ir palielinājušās, 2021. gadā sasniedzot augstāko eksporta cenas līmeni

1914 EUR/t jeb par 84,4 % vairāk nekā 2019. gadā, bet importa cenai pakāpjoties līdz 1116 EUR/t, kas ir par 32,3 % lielāka nekā pārskata perioda sākumā. Tas skaidrojams ar dārgāku produktu īpatsvara pieaugumu. (Sk. 2.56. att.)

Latvijas nozīmīgākās eksporta partnervalstis ir Igaunija un Lietuva – uz tām tiek eksportēts 84 % produktu no kopējā eksporta apjoma. Pārskata periodā Igaunijas eksporta vērtības īpatsvars ir samazinājies par 5 %, bet Lietuvas – par 23 %.

2.56. attēls. Svaigu augļu un ogu imports un eksports Latvijā

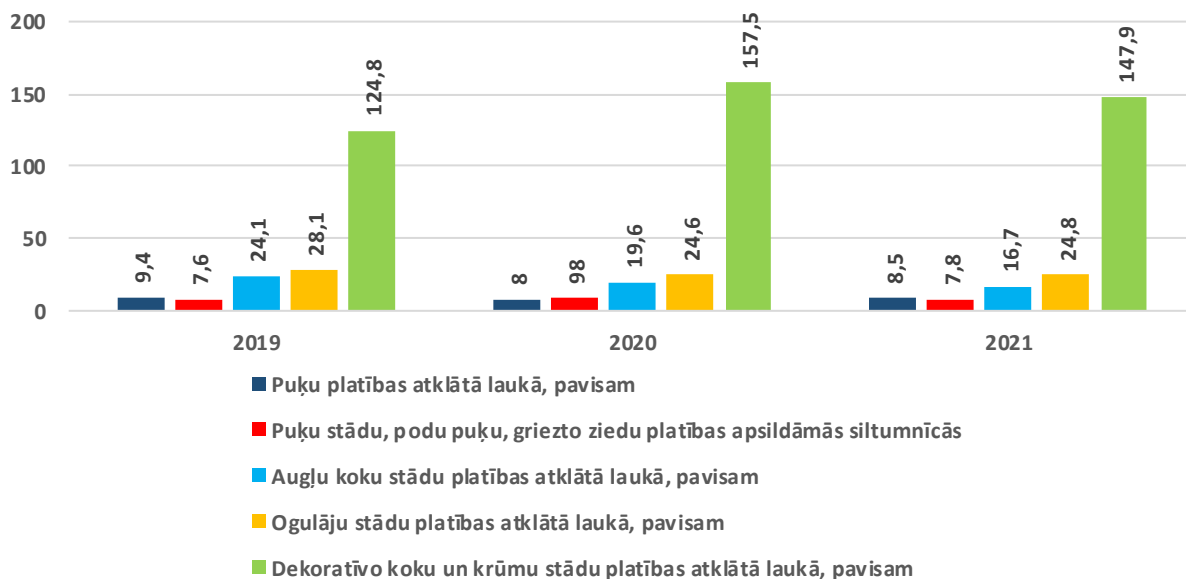
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2.10. Puķu, augļu koku un ogulāju, dekoratīvo koku un krūmu stādījumu platības

2021. gadā puķu, augļu koku un ogulāju, dekoratīvo koku un krūmu stādu aizņemtā kopējā platība bija 214,2 ha, un salīdzinājumā ar 2020. gadu tā ir samazinājusies par 11,3 ha. Piecus iepriekšējos gadus platības palielinājās: 2017. gadā – 163,6 ha, 2018. gadā – 186,5 ha, 2019. gadā – 201,6 ha, 2020. gadā – 225,5 ha. (Sk. 2.57. att.)

Atšķirībā no 2020. gada, kad pārdoto puķu dēstu daudzums samazinājās par 15,6 % salīdzinājumā ar 2019. gadu, 2021. gadā tas palielinājās par 30 % salīdzinājumā ar 2020. gadu. Vairāk tika pārdoti gan viengadīgo (476 stādi vairāk), gan divgadīgo puķu (230 stādu vairāk), gan ziemciešu stādi (164 stādi vairāk).

2021. gadā no kopējā pārdotā puķu dēstu daudzuma 74,5 % bija viengadīgās puķes, 11,0 % – divgadīgās un 14,5 % – ziemcietes (līdzīgi kā 2020. gadā – attiecīgi 79,6 %, 7,0 % un 13,4 %), jo viengadīgās jeb vasaras puķes lieliski noder audzēšanai gan dobēs, gan iekamos traukos un balkonu kastēs un katru gadu ir iespējams izvēlēties citādas krāsas un formas ziedus.

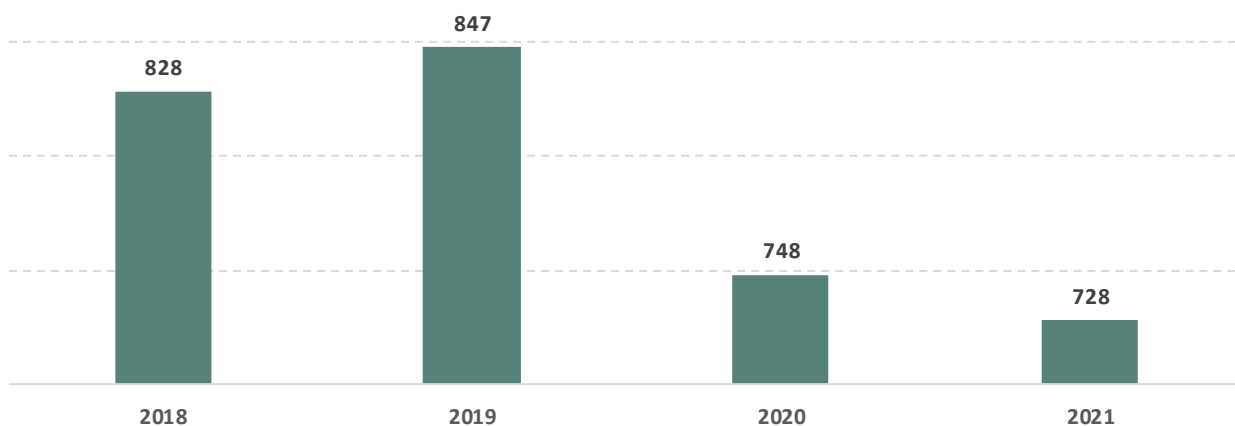

2.57. attēls. Puķu, ogulāju, augļu un dekoratīvo koku un krūmu stādu audzēšanas platības, ha

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2021. gadā pārdoto augļu koku un ogulāju stādu daudzums turpināja samazināties – par 2,6 % salīdzinājumā ar 2020. gadu. (Sk. 2.58. att.)

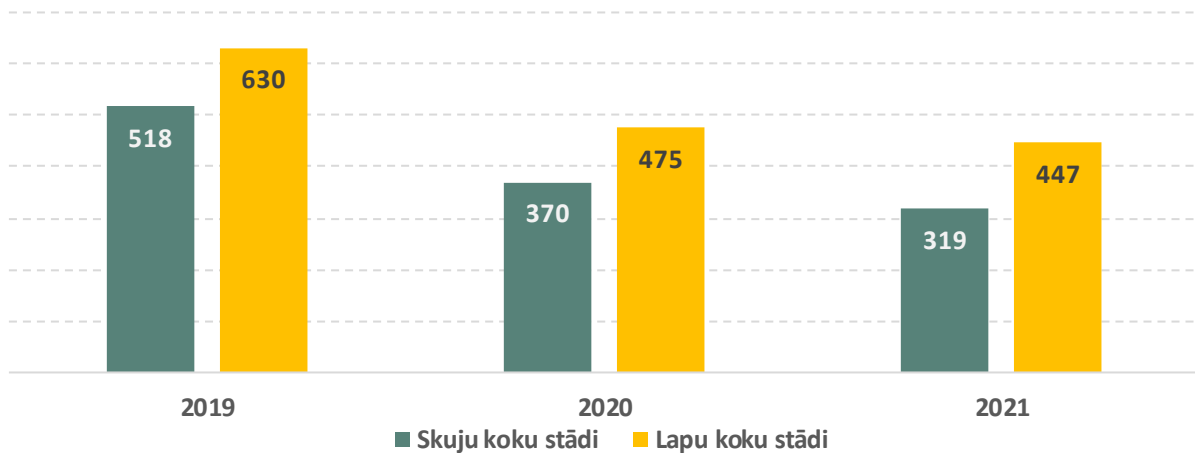
Tāpat kā katru gadu, arī 2021. gadā visvairāk tika pārdoti upeņu stādi. No 2021. gadā kopējā pārdotā augļu koku un ogulāju stādu daudzuma 45 % bija upeņu stādi un 20 % – smiltsērķšķu stādi.

2.58. attēls. Pārdoto augļu koku un ogulāju stādu daudzums (tūkst. gab.)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu par 5,9 % samazinājās pārdoto lapu koku, krūmu un dekoratīvo koku stādu daudzums un par 13,8 % – pārdoto skujkoku stādu daudzums. (Sk. 2.59. att.)

2.59. attēls. Dekoratīvoskuju un lapu koku stādu pārdošana (tūkst. gab.)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Latvijā ir pieejams plašs augļu koku un ogulāju šķirņu klāsts, no kurām daļa tiek audzētas komerciāliem mērķiem, bet daļa – nelielā apjomā pārsvarā mazdārziņu vajadzībām.

Kopš spēkā ir stājusies Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 26. oktobra Regula (ES) 2016/2031 par aizsardzības pasākumiem pret augiem kaitīgajiem organismiem, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 228/2013, (ES) Nr. 652/2014 un (ES) Nr. 1143/2014 un atceļ Padomes Direktīvas 69/464/EEK, 74/647/EEK, 93/85/EEK, 98/57/EK, 2000/29/EK, 2006/91/EK un 2007/33/EK, augu pavairojamajam materiālam pārvietošanai Eiropas Savienībā ir nepieciešama augu pase, kuru atļauts lietot, ja augi un augu produkti atbilst fitosanitārajām prasībām. Augu pasi nevajag, ja pavairojamais materiāls tiek tirgots “gala patērētājam”.

Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) veic fitosanitārās kontroles, kā arī izdrukā un izsniedz augu pases. Augu pasi drīkst izdrukāt arī Profesionālo operatoru oficiālajā reģistrā reģistrēta persona (turpmāk šajā nodaļā – profesionālais operators), kas saņēmusi atļauju no VAAD.

2021. gadā VAAD kopā izsniedza 8227 augu pases – par 877 augu pasēm mazāk nekā 2020. gadā, iespējams tāpēc, ka VAAD 157 profesionālajiem operatoriem ir devis atļauju pašiem izdrukāt augu pases. Visvairāk VAAD augu pases izsniedzis par augļu kokiem (ābelēm, bumbierēm, plūmēm, ķiršiem u.c.) – 5604 augu pases jeb par 822 augu pasēm mazāk nekā 2020. gadā. Par ogulājiem (upenēm, jānogām, mellenēm, avenēm, smiltsērķšķiem u.c.) ir izsniegts 1680 augu pasu – par 593 pasēm mazāk nekā 2020. gadā.

2021. gada aktuālie zinātniskie pētījumi

Latvijas Lauksaimniecības universitātes zinātnieki īstenoja šādus pētījumus:

1) “Minimālās augsnes apstrādes ietekme uz augsnes auglības saglabāšanu, kaitīgo organismu attīstību un izplatību, ražu un tās kvalitāti bezmaiņas sējumos”. Šī pētījuma mērķis ir bezmaiņas sējumos noskaidrot minimālas apstrādes ietekmi uz augsnes fizikālo īpašību un ķīmiskā sastāva pārmaiņām ilgtermiņā, kaitīgo organismu attīstību un izplatību, ražas lielumu un kvalitāti salīdzinājumā ar tradicionālo audzēšanas tehnoloģiju;

2) “Graudaugu un rapša šķirņu izturības izvērtējums pret slimībām Latvijas agroklimatiskajos apstākļos, novērtējot šķirņu saimnieciskās īpašības”. Pētījuma mērķis – novērtēt graudaugu un rapšu šķirņu izturību pret slimībām;

3) “Lauksaimniecības attīstības prognozēšana un politikas scenāriju izstrāde līdz 2050. gadam”. Pētījuma mērķis ir Latvijas lauksaimniecības sektoranalīzes modeļa nozares attīstības rādītāju prognozēšana, to integrējot ar siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju prognozēšanas dinamisko modeli;

4) “Virszemes ūdeņu un gruntsūdeņu kvalitātes pārraudzība īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs lauksaimniecības noteču monitoringa programmā” – par šo pētījumu vairāk skatīt 6.3. nodaļā “Vidi saudzējošā lauksaimniecība”;

5) "Meliorācijas ietekmes novērtēšana klimata pārmaiņu (plūdu riska) mazināšanā". Pētījuma mērķis ir noteikt un analizēt meliorācijas ietekmi uz SEG gāzu emisiju lauksaimniecībā izmantojamās platībās, t.i., pamatojoties uz sistemātiski iegūtiem novērojumu rezultātiem, noteikt un analizēt SEG emisiju no lauksaimniecībā izmantotām teritorijām, kurās ierīkotas meliorācijas sistēmas. Pētījuma rezultātus būs iespējams praktiski izmantot, aprēķinot SEG emisiju līdz nākamajiem inventarizācijas ziņojumu iesniegšanas termiņiem. Šajā pētījumā iegūtie rezultāti tematiski attieksies uz SEG emisijas aprēķiniem gan lauksaimniecības, gan zemes izmantošanas un tās izmantošanas maiņas, gan mežsaimniecības (ZIZMM) sektorā. Esošo meliorācijas sistēmu identifikācijas un tehniskā stāvokļa novērtēšanas rezultāti potenciāli var sniegt nepieciešamo informāciju prioritāri renovējamo vai rekonstruējamo meliorācijas sistēmu identificēšanai;

6) "Latvijas lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas, kā arī CO₂ piesaistes (aramzemēs un zālajos) robežsamazinājuma izmaksu līkņu (MACC) pielāgošana izmantošanai lauksaimniecības, vides un klimata politikas veidošanā". Pētījuma mērķis ir nodrošināt lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas un CO₂ piesaistes robežsamazinājuma izmaksu līkņu (MACC) izmantojamību lauksaimniecības, vides un klimata politikas veidošanā. Pētījuma rezultāti būs praktiski izmantojami lauksaimniecības, vides un klimata politikas veidotājiem, kā arī lauksaimnieku un sabiedrības izglītošanai par SEG un amonjaka emisijas samazināšanas pasākumiem un par zemes izmantošanas un zemes izmantošanas maiņas pasākumiem, kas vērsti uz oglekļa piesaisti un uzkrāšanu aramzemē;

7) "Augu olbaltumvielu ražošanas produktivitātes un ilgtspējības palielināšana Eiropā". Pētījuma mērķis – analizēt un noteikt faktorus, no kuriem atkarīga pupu produktivitāte, analizējot attiecīgo literatūru un veicot lauka izmēģinājumus. Projekta otrā gada beigās paredzēts iegūt izvērtējumu par lauka pupu slimību izplatību atkarībā no sējas laika, izsējas normas un šķirnes, kā arī Latvijā audzējamo pupu šķirņu izvērtējumu. Tiks apkopoti dati par agrotehnisko paņēmienu ietekmi uz lauka pupu audzēšanu, kā arī uzsākta lauksaimnieku aptauja, lai varētu identificēt galvenos faktorus, no kuriem ir atkarīga optimālas pākšaugu ražas iegūšana. Pamatojoties uz šiem rezultātiem, projekta trešajā gadā tiks analizēti aptaujas rezultāti, apkopojot galvenos iemeslus suboptimālas pākšaugu ražas ieguvei, lai uzlabotu zemnieku zināšanas par pākšaugu produktivitāti noteicošajiem faktoriem. Iegūtie rezultāti ļaus pilnveidot lauka pupu audzēšanas agrotehniku Latvijā un turpmāk dos iespēju veicināt lauka pupu audzēšanu Latvijā;

8) "Lopbarības pākšaugu izēdināšanas zootehniskā un ekonomiskā efektivitāte atgremotājdzīvnieku gaļas ražošanai, tostarp marmorizētas gaļas ieguvei". Pētījuma mērķis – veicināt bioloģiskās saimniekošanas apstākļos kvalitatīvas liellopu un mazo atgremotājdzīvnieku gaļas ražošanu Latvijā, to nobarošanā izmantojot ar pākšaugu piedevu veidotus pašražotās spēkbarības maisījumus. Paredzēts arī noskaidrot sagatavoto maisījumu izbarošanas efektivitāti, analizējot dzīvnieku nobarošanas rezultātus un iegūtās gaļas kvalitāti;

9) "Vietējo apdraudēto šķirņu efektīvās populācijas apjoma ietekme uz inbrīdinga pieaugumu". Pētījuma mērķis ir noteikt efektīvās populācijas lielumu un prognozēt iekšaudzēšanas (inbrīdinga) pieaugumu dažādu sugu vietējām apdraudētajām šķirnēm Latvijā;

10) pētījumu par barības līdzekļu un barības vielu sagremojamību (konversiju) jēriem, lietojot dažādas barības līdzekļu izbarošanas tehnoloģijas, lai noskaidrotu dažādos veidos izbarotas lopbarības sastāvā esošo barības vielu konversiju dzīvmasas pieauguma ieguvei, to iznesi ar cietajiem kūtsmēsliem un urīnu;

11) pētījumu par barības vielu konversiju un optimālo kopproteīna līmeni slaucamo govju barības devās piesārņojuma līmeņa samazināšanai, lai novērtētu, cik efektīvi barība ar dažādu kopproteīna saturu nodrošina barības vielas slaucamām govīm, noteiktu barības sagremojamību un noskaidrotu amonjaka iznesi ar pienu, urīnu un mēsliem;

12) "Nacionālajā gēnu bankā uzkrātā Latvijas vietējo apdraudēto dzīvnieku šķirņu bioloģiskā materiāla gēnu bankas papildināšana un izpēte". Pētījuma mērķis – gēnu bankā esošo vietējo

apdraudēto lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu bioloģisko materiālu papildināt ar jauno vaislas dzīvnieku bioloģisko materiālu un to izpētīt, lai sekmīgi pievienotos starptautiskajai dzīvnieku gēnu bankas sistēmai *EUGENA*;

LLU Augu aizsardzības zinātniskā institūta pētījumi:

1) "Augu aizsardzības jomā identificēto prioritāro virzienu padziļināta izpēte, veicinot labāku izpratni par drošu un atbildīgu augu aizsardzības līdzekļu lietošanu". Šī pētījuma mērķis ir noskaidrot augu aizsardzības līdzekļos (AAL) esošo darbīgo vielu ietekmi uz vidi, ūdeni un pārtikas kvalitāti, kā arī pētīt AAL drošu un ilgtspējīgu izmantošanu;

2) "Lēmuma atbalsta sistēmas izmantošana un pilnveide kaitīgo organismu ierobežošanai integrētajā augļkopībā". Šī pētījuma mērķis ir pārbaudīt RIMpro (relatīvo infekcijas mērījumu programmas) atbilstību Latvijas apstākļiem;

3) "Dzeltenās rūsas (ieros. *Puccinia striiformis*, Wes.) izplatība Latvijā un pasākumi tās postīguma ierobežošanai". Pētījuma uzdevumi – veikt dzeltenās rūsas monitoringu kviešu sējumos Latvijas teritorijā un analizēt ierosinātāja populācijas struktūru, novērtēt dažādu grupu fungicīdu efektivitāti dzeltenās rūsas izplatības ierobežošanai, plašāk audzēto un perspektīvo ziemāju un vasarāju kviešu šķirņu izturību pret dzeltenās rūsas infekciju, kā arī dzeltenās rūsas datormodeļa prognožu precizitāti Latvijas agroklimatiskajos apstākļos;

4) "Pākšaugu aktuālo kaitēkļu efektīvāko ierobežošanas paņēmieni izvērtēšana un noteikšana un lauksaimniecībai nozīmīgāko apputeksnētāju dzīvotspēju ietekmējošo faktoru identificēšana". Šim pētījumam bija trīs mērķi.

Pirmais mērķis: turpināt pupu sēklgrauža bioloģijas un ekoloģijas, kā arī augu aizsardzības paņēmieni pētījumus.

Otrais mērķis: pētīt medus bites saimju dzīvotspēju ietekmējošos faktorus un izstrādāt metodiku augu aizsardzības līdzekļu lietošanas radītā riska novērtēšanai medus bites saimēm Latvijā.

Trešais mērķis: pētīt Latvijas agrocenozēs sastopamo bišu faunu un sugu daudzveidību;

5) "Kāpostu cekulkodes *Plutella xylostella* un citu krustziežu dārzeņu kaitēkļu fenoloģijas pētījumi". Pētījuma uzdevumi – kāpostu cekulkodes imago monitorings, kāpostu cekulkodes olu uzskaitē uz augiem, kāpuru un to bojājumu novērtējums krustziežu dārzeņu stādījumos, kā arī citu krustziežu dārzeņu kaitēkļu monitorings;

6) "Ilgtspējīga augu aizsardzības sistēma – pašreizējās situācijas analīze, izaicinājumi un nākotnes risinājumi". Pētījuma uzdevumi ir uzlabot un papildināt riska indikatora aprēķināšanas metodiku plašāk audzētajiem kultūraugiem Latvijā, koriģēt indikatora aprēķinus laikposmā no 2011. gada, veikt efektivitātes izmēģinājumus kviešu sējumos, lai salīdzinātu dažādas AAL lietojuma smidzinājuma shēmas un dažādas regulatoru, fungicīdu un herbicīdu devas, kā arī novērtēt tās praktiskos izmēģinājumus, ņemot vērā vides, klimata, agronomiskos un sociālekonomiskos apsvērumus.

LLU Zemkopības zinātniskais institūts

Tika īstenots pētījums "Ganību airesnes pirmsselekcijas materiāla izvērtēšana", kura mērķis ir starptautiskā Ziemeļu un Baltijas valstu zālaugu selekcionāru publiski privātā sadarbības projektā "PPP for Pre-breeding in Perennial Ryegrass (*Lolium perenne* L.)" kopīgiem spēkiem pilnveidot, izvērtēt un atlasīt ganību airesnes populācijas ģenētisko materiālu ar īpašām adaptācijas spējām nākotnes klimatiskajos apstākļos jaunu šķirņu veidošanai Ziemeļu un Baltijas reģionā.

Dārzkopības institūtā notiek viens pētījums – "Latvijā plašāk audzēto lauka dārzeņu mēslošanas optimizācija ilgtspējīgu tehnoloģiju nodrošināšanai". Tam ir vairāki uzdevumi:

1) noskaidrot esošo augu barības elementu nodrošinājumu (NPK) vismaz 10 modeļsaimniecībās Latvijā plašāk audzētajiem dārzeņiem (galviņkāpostiem, burkāniem, sīpoliem, bietēm), veicot augsnes analīzes un rēķinot NPK bilances vismaz četru gadu periodā (2021–2024), kā arī šajās saimniecībās pārbaudīt izstrādāto mēslošanas normatīvu efektivitāti (2022–2025);

2) analizēt iegūtos NPK uzskaites datus kontekstā ar augu maiņu, mēslojuma lietojumu, saimniekošanas sistēmu un dārzeņu ražību, lai iegūtos rezultātus izmantotu mēslošanas normatīvu izstrādei (2021–2025);

3) izvērtēt augsnes bioloģisko aktivitāti dažādās saimniecībās ar dažādu barības vielu nodrošinājuma pārvaldību, kā arī lauka izmēģinājumos, izmantojot dažādu augu maiņu un zaļmēslojuma starpkultūras (2021–2025);

4) noskaidrot augu barības elementu (NPK) iznesi ar ražu Latvijā plašāk audzētajiem dārzeņiem – galviņkāpostiem, burkāniem, sīpoliem, bietēm (2021–2022);

1) noskaidrot esošo augu barības elementu nodrošinājumu (NPK) vismaz 10 modeļsaimniecībās Latvijā plašāk audzētajiem dārzeņiem (galviņkāpostiem, burkāniem, sīpoliem, bietēm), veicot augsnes analīzes un rēķinot NPK bilances vismaz četrus gadu periodā (2021–2024), kā arī šajās saimniecībās pārbaudīt izstrādāto mēslošanas normatīvu efektivitāti (2022–2025);

2) analizēt iegūtos NPK uzskaites datus kontekstā ar augu maiņu, mēslojuma lietojumu, saimniekošanas sistēmu un dārzeņu ražību, lai iegūtos rezultātus izmantotu mēslošanas normatīvu izstrādei (2021–2025);

3) izvērtēt augsnes bioloģisko aktivitāti dažādās saimniecībās ar dažādu barības vielu nodrošinājuma pārvaldību, kā arī lauka izmēģinājumos, izmantojot dažādu augu maiņu un zaļmēslojuma starpkultūras (2021–2025);

4) noskaidrot augu barības elementu (NPK) iznesi ar ražu Latvijā plašāk audzētajiem dārzeņiem – galviņkāpostiem, burkāniem, sīpoliem, bietēm (2021–2022);

5) ierīkot lauka izmēģinājumus Dārzkopības institūtā, lai pārbaudītu dažādu zaļmēslojumu un starpkultūru augu ietekmi uz NPK bilanci augsnē, dārzeņu ražību un ekonomisko efektivitāti (2021–2024);

6) izstrādāt optimālas plašāk audzēto dārzeņu mēslošanas normas atbilstoši plānotajai ražai un augsnes nodrošinājumam ar fosforu un kāliju (2025);

7) sagatavot zinātniskās un populārās publikācijas zināšanu pārnesi (2023–2025).

Latvijas Valsts mežzinātnes institūts “Silava” īsteno divus pētījumus:

1) “Aramzemes un ilggadīgo zālāju apsaimniekošanas radīto siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju un oglekļa dioksīda (CO₂) piesaistes uzskaites sistēmas pilnveidošana un atbilstošu metodisko risinājumu izstrādāšana”. Tā mērķis ir identificēt un raksturot oglekļa ienesi augsnē nozīmīgākajās laukkopības sistēmās, kā arī izstrādāt augsnes oglekļa uzkrājuma izmaiņu un N₂O emisijas prognozi lauksaimniecībā izmantojamās minerālaugsnēs 2017.–2050. gadā;

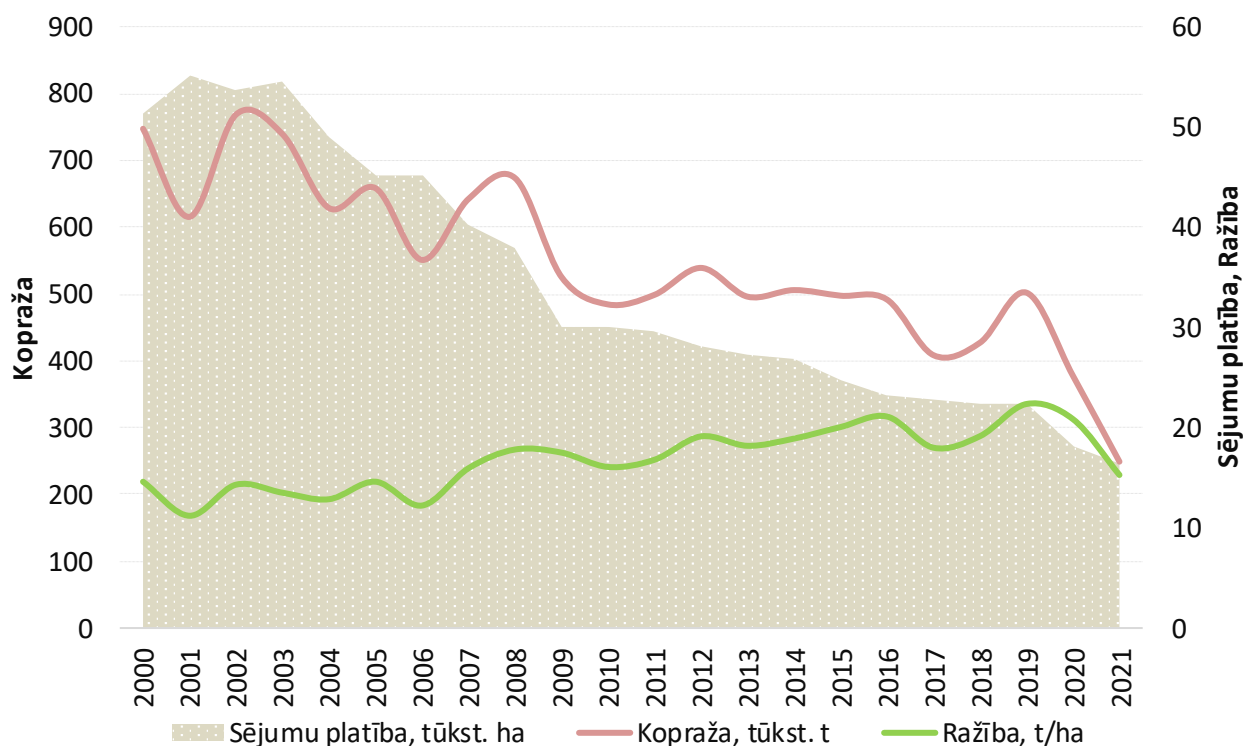
2) “Latvijā *in situ* audzēto pārtikā un lauksaimniecībā izmantojamo augu un to savvaļas radnieku ģenētisko resursu potenciāla apzināšana, ievākšana un izpēte”. Šī pētījuma mērķis ir izpētīt *in situ* audzēto augu ģenētisko resursu situāciju Latvijā, ievākt paraugus ekspedīcijās, tos aprakstīt ar deskriptoriem un iekļaut Latvijas kultūraugu gēnu bankas kolekcijās. Ģenētisko resursu *in situ* (savvaļā) un “on-farm” (dārzos un laukos) apzināšana un saglabāšana ir nepieciešama, jo tieši šie ģenētisko resursu paraugi ir pielāgojušies vietējiem apstākļiem, kā arī ir tautas kultūrvēsturiskais mantojums. Tā kā šie ģenētiskie resursi izzūd, to apzināšana un saglabāšana ir steidzama. Pētījums dos iespēju noskaidrot un saglabāt Latvijas augu ģenētiskos resursus, izstrādāt ieteikumus turpmākai *in situ* saglabāšanai un nodrošināt ģenētisko resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Agroresursu un ekonomikas institūts īstenoja vienu pētījumu – “Eiropas Savienības regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari”. Tā mērķis – Taksonomijas regulējuma (2020. gada 18. jūnija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu 2019/2088 un uz tās pamata EK pieņemto deleģēto aktu) kontekstā kvalitatīvi novērtēt, kā ES regulējums par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmē lauksaimniecības produktu ražošanu, pārstrādi un primārās piegādes ķēdes. Līdz ar to 2021. gadā bija šādi uzdevumi:

- 1) Finanšu tirgus iespējamās ietekmes kvalitatīvs novērtējums (Taksonomijas regulējuma kontekstā) uz lauksaimniecības produktu ražošanu un pārstrādi un primārajām piegādes ķēdēm;
  - 2) rekomendāciju izstrāde Latvijas lauksaimniecības nozarē Taksonomijas regulējuma kontekstā.
- Visi pētījumu pārskati ir pieejami Latvijas Lauksaimniecības universitātes pētījumu datubāzē <http://www.llu.lv/lv/apstiprinatie-projekti-1>.

2.11. Kartupeļu ražošana

Kartupeļu stādījumu platība 2021. gadā bija 16 tūkst. hektāru, kas ir par 2 tūkst. ha mazāk nekā 2020. gadā. Kartupeļu vidējā ražība 2020. gadā bija 15,3 tonnas no hektāra – salīdzinājumā ar 2020. gadu tā ir samazinājusies par 5,5 tonnām jeb 26,4%. 2021. gadā samazinoties kartupeļu stādāmajai platībai un ražībai, par 128 tūkst. tonnu jeb 34 % saruka arī to kopražā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. (Sk. 2.60. att.)

2.60. attēls. Kartupeļu stādījumu platība, kopražā un ražība Latvijā

Avots: ZM

Kopš 2000. gada kartupeļu

- stādījumu platība ir samazinājusies par 35 tūkst. ha jeb 68 % (no 51 tūkst. ha 2000. gadā līdz 16 tūkst. ha 2021. gadā)
- kopražā samazinājusies par 489 tūkst. tonnu jeb 67 % (no 747 tūkst. tonnu 2000. gadā līdz 249 tūkst. tonnu 2021. gadā)
- ražība ir palielinājusies par 0,7 t/ha jeb 5 % (no 14,6 t/ha 2000. gadā līdz 15,3 t/ha 2021. gadā).

Kaut arī ražībai ir pozitīva palielinājuma tendence, strauji samazinās kartupeļu aizņemtā platība, līdz ar to sarūkot arī kartupeļu kopražai. Lai saglabātu esošo kartupeļu ražošanas apjomu, ir nozīmīgi jāpalielina kartupeļu stādījumu platība vai arī jāturpina kāpināt kartupeļu ražību, saglabājot esošās kartupeļu stādījumu platības.

Kartupeļu ražība ir atkarīga no daudziem faktoriem: galvenie ir sēklas kvalitāte un agroklimatiskie apstākļi aktīvajā kartupeļu augšanas laikā. Ekstremālie klimatiskie apstākļi pēdējos gados un paredzamā nākotnē un to radītie zaudējumi palielina spiedienu uz lauksaimniecības nozarēm, arī kartupeļu audzēšanas nozari, tā ietekmējot kultūraugu ražību un palielinot neražas risku.

Vēl viens kartupeļu nozares attīstību kavējošs faktors ir karantīnas slimība – kartupeļu gaišā gredzenpuve – un augu aizsardzības līdzekļu lietojuma (AAL) trūkums. Piemēram, Latvijā nav reģistrēti AAL, kas pasargā kartupeļus no drātstārpiem, tāpēc pasliktinās to kvalitāte un šādus kartupeļus realizēt pārtikā ir sarežģīti. Savukārt citās valstīs, ar kurām konkurē Latvijas kartupeļu ražotāji, drātstārpu problēma nav tik izteikta vai arī ir ļauts izmantot vajadzīgos AAL, lai apkarotu drātstārpus.

Pieprasījums pēc pārtikas kartupeļiem gadu no gada samazinās. Tiek minēti dažādi iemesli – ēšanas paradumu maiņa, jaunas tendences no pasaules virtuves un iedzīvotāju skaita samazināšanās.

Tāpat ik gadu samazinās kartupeļu stādījumu platība, jo kartupeļi ir resursietilpīgi kultūraugi un to audzēšanai nepieciešams liels degvielas un darbaspēka patēriņš. Viena kartupeļu hektāra izaudzēšanā ir jāiegulda divas līdz trīs reizes vairāk finanšu līdzekļu nekā viena hektāra graudaugu izaudzēšanā. Kopējā kartupeļu aizņemtā platība samazinās arī tādēļ, ka mazie un vidējie kartupeļu audzētāji tos audzē mazāk, jo netiek garantēta stabila produkcijas realizācija, turklāt maza ražošanas apjoma dēļ tie nespēj konkurēt tirgū.

Kartupeļu platībai Latvijā sarūkot, samazinās arī pārtikas kartupeļu patēriņš, toties palielinās pārstrādes apjoms, kartupeļiem pārtopot par čipsiem vai cieti. Audzēt kartupeļus, no kuriem pēc tam tiek ražoti čipši vai ciete, ir izdevīgāk, jo ir garantēts pārdošanas apjoms, savukārt galdam paredzētos kartupeļus bieži vien ir ļoti grūti pārdot.

Problēmas kartupeļu audzētājiem 2021. gadā sagādāja produkcijas realizācija. Izaudzētajai produkcijai ir salīdzinoši sarežģītāk konkurēt ar citu valstu izaudzētiem kartupeļiem, jo veikali izvēlas lētākos, nevis tuvāk realizācijas vietai izaudzētos kartupeļus. Tāpat kartupeļu uzpirkšanas bāzes nespēj kartupeļu audzētājiem garantēt stabilu iepirkuma cenu, tāpēc veidojas kartupeļu krājumi un nākamajā sezonā lauksaimnieks ir spiests audzēt kartupeļus mazāk, jo katra nepārdotā kartupeļu tonna rada būtiskus zaudējumus.

Lielu ietekmi uz kartupeļu audzēšanu, produkciju izplatīšanu un līdz ar to uz stādāmo platību atstāja Covid-19 krīzes laikā apturētā sabiedriskā ēdināšanas nozare (sevišķi skolas), kas lauksaimniekiem bija tiešais kartupeļu uzpircejs.

Lai gan kartupeļu pieejamība veikalos nesamazināsies un patērētājiem tie vienmēr būs pieejami, jautājums ir tikai par to, vai tie būs vietējie vai kaimiņvalstīs audzētie.

Laikapstākļi 2021. gada augšanas sezonā nelutināja kartupeļu audzētājus. Lietainais pavasaris aizkavēja kartupeļu stādīšanu, savukārt ilgstošais karstuma un sausuma periods tiem neļāva izaugt, un daudzviet lakstus noēda Kolorādo vaboles. Ieilgstot graudaugu kulšanai, rudenī aizkavējās kartupeļu vākšana, un tas savukārt ietekmēja kartupeļu ražu un to kvalitāti, jo lietainie laikapstākļi neļāva novākt visus laukus vai arī vākšanas laikā bija ievērojams ražas zudums. Sēklas kartupeļu uzglabāšana nesagādāja ievērojamas problēmas un zudumu.

Kartupeļu audzēšana ir business, un, tāpat kā jebkurā biznesā, arī šajā ir jārēķinās ar tirgus pieprasījumu un tā tendencēm. Tādējādi kartupeļu audzētāji ir spiesti audzēt kartupeļus tik daudz, cik pēc tiem ir pieprasījums vietējā un ārējās tirgos. Ar kartupeļiem neapstādītā platība nepaliek tukša, jo kartupeļu audzēšanas saimniecībās tiek audzēti arī graudaugi, lai ievērotu augu seku. Starp kultūraugiem no audzēšanas viedokļa tieši graudaugi ir galvenais kartupeļu konkurents, tāpēc ka atšķirībā no kartupeļiem graudaugu audzēšana neprasa tik lielus resursu un finanšu līdzekļu ieguldījumus.

Apkopojot datus par kartupeļu stādījumu platībām pa reģioniem (sk. 2.19. tab.), redzams, ka 2021. gadā lielākā kartupeļu platība – 5360 ha – tradicionāli reģistrēta Zemgales reģionā, lai gan

salīdzinājumā ar 2021. gadu tas ir par 606 ha mazāk. Liels kartupeļu platību samazinājums ir arī Pierīgā – 794 ha, Vidzemes reģionā – 394 ha un Latgalē – 465 ha. Kurzeme ir vienīgais reģions, kurā 2021. gadā kartupeļu platības palielinājušās par 453 ha salīdzinājumā ar 2020. gadu.

2.19. tabula

Reģions	2019.			2020.			2021.		
	Platība, ha	Ražība, cnt no ha	Kopraža, t	Platība, ha	Ražība, cnt no ha	Kopraža, t	Platība, ha	Ražība, cnt no ha	Kopraža, t
Pierīgas	4813	241,3	116 145	3692	216,8	80 050	2898	161	46 556
Vidzemes	3867	264,8	102 381	3269	216,2	70 686	2875	162	46 502
Kurzemes	2684	197,3	52 959	2192	176,9	38 767	2645	136	36 087
Zemgales	7185	238,0	170 987	5966	232,9	138 937	5360	172	91 997
Latgales	3905	152,0	59 375	2993	163,8	49 014	2528	110	27 834
Kopā	22 454	223,5	501 847	18 112	208,4	377 454	16 305	153	248 977

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, lielākā un stabilākā kartupeļu raža 2021. gadā bija Zemgales reģionā – 172 cnt/ha. Salīdzinājumā ar 2020. gadu visos reģionos bija vērojams vidējās ražības samazinājums – vidēji ap 55 cnt/ha. Viskrasākais tas bijis Zemgales reģionā – tajā vidējā ražība samazinājusies par 61 cnt/ha. Latgales reģionā ir vismazākā ražība – 110 cnt/ha, bet vidēji Latvijā – 153 cnt/ha. 2021. gadā kartupeļu ražība salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājusies ir samazinājusies par 55 cnt/ha. Tas ir izskaidrojams ar nelabvēlīgiem laikapstākļiem. Lietainais pavasaris aizkavēja kartupeļu stādīšanu, savukārt sausā vasara neveicināja kartupeļu bumbuļu pietiekamu briešanu, tāpēc, pievienojoties lapgraužu radītiem postījumiem, kartupeļu raža bija mazāka nekā citus gadus.

Kartupeļu kopraža 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir samazinājusies par 128,4 tūkst. tonnu jeb 34 %. Vislielākā kartupeļu kopraža bija Zemgales reģionā – 91,9 tūkst. tonnu jeb par 46,9 tūkst. tonnu mazāk nekā gadu iepriekš. Zemgales reģionā tiek izaudzēts nedaudz vairāk kā viena trešdaļa no kopējā Latvijā izaudzēto kartupeļu daudzuma.

Kartupeļu pārstrāde

Latvijā jau ilgāku laiku ir divi lieli kartupeļu pārstrādes uzņēmumi: SIA “Aloja Starkelsen” ražo kartupeļu cieti, bet AS “Latfood” – kartupeļu čipsus.

Droši var teikt, ka uzņēmums “Aloja Starkelsen” patlaban ir specializējies kartupeļu bioloģiskās cietes ražošanā, bet papildus bioloģiskajai vēl ražo arī parasto kartupeļu cieti. Pēc ražošanas apjoma uzņēmums ir viens no lielākajiem bioloģiskās cietes ražotājiem ES. Kartupeļu cietes ražošanā tiek izmantotas kartupeļu šķirnes ar lielu cietes saturu. 2021. gadā SIA “Aloja Starkelsen” pārstrādātais kartupeļu daudzums samazinājās par 8379 tonnām.

2.20. tabula

Tirdzniecības gads	2019.	2020.	2021.
Pārstrādātais kartupeļu daudzums, t	19 088	19 457	11 078
t.sk. bioloģiski audzēti	9795	10 550	6432
t.sk. integrēti audzēti	9293	8907	4646
Saražotais kartupeļu cietes daudzums, t	4018	4373	2350,5
Vidējais cietes saturs kartupeļos, %	20,3	19,5	18,1
t.sk. bioloģiski audzēti	20,3	19,7	18,2
t.sk. integrēti audzēti	20,2	19,2	18

Avots: Oficiālās statistikas portāls, SIA “Aloja Starkelsen”

Samazinoties pārstrādāto kartupeļu daudzumam, uz pusi ir sarucis saražotais kartupeļu cietes daudzums. Vidējais cietes saturs kartupeļos bija 18,1 % – nedaudz mazāk kā 2019. un 2020. gadā. (Sk. 2.20. tab.)

Latvijā 2021. gadā ar cietes kartupeļu audzēšanu nodarbojās 141 audzētājs. Visvairāk cietes kartupeļi tiek audzēti pēc bioloģiskās lauksaimniecības audzēšanas metodes – to dara 103 audzētāji. (Sk. 2.21. tab.)

Cietes kartupeļu kopējā platība 2021. gadā bija 854,5 hektāri, tajā skaitā aptuveni 565,5 hektāros kartupeļi tika audzēti, izmantojot bioloģiskās lauksaimniecības metodes, un tas ir par 113,5 hektāriem mazāk nekā 2020. gadā. Kartupeļu ražība ir atkarīga no daudziem faktoriem – starp tiem galvenie ir sēklas kvalitāte un agroklimatiskie apstākļi aktīvajā kartupeļu augšanas laikā. Atkarībā no kartupeļu audzēšanas veida – bioloģiski vai integrēti – ir ievērojama ražas atšķirība: integrēti audzētiem kartupeļiem tā ir par 5,3 t/ha lielāka, bet tas ir ievērojami mazāk salīdzinājumā ar 12,1 t/ha 2020. gadā.

Laikapstākļi kartupeļu augšanas sezonas laikā bija pietiekami labvēlīgi to augšanai un attīstībai. Tā kā ieilga graudaugu novākšana, kavējās arī kartupeļu rakšana. Lauksaimnieki, kas nevarēja laikus uzsākt rakšanu, nepaguva novākt visu ražu, vai arī bija ievērojami vākšanas zudumi.

2.21. tabula

Cietes kartupeļu audzēšana Latvijā

Rādītāji	2019.	2020.	2021.
Platība, ha	1002,55	1002	854,5
t.sk. bioloģiski	621,91	679	565,5
t.sk. integrēti	380,64	323	289
Vidējā ražība, t/ha	19,04	19,4	13,0
t.sk. bioloģiski	15,75	15,5	11,4
t.sk. integrēti	24,41	27,6	16,1
Audzētāju skaits	149	150	141
t.sk. bioloģiski	104	106	103
t.sk. integrēti	45	44	38

Avots: SIA "Aloja Starkelsen"

Uzņēmums "Latfood" 2020. gadā pārstrādei čipsos pieņēma 15,5 tūkst. tonnu "Ādažu čipsu" ražošanai audzētus kartupeļus – apmēram par 400 tonnām mazāk nekā 2019. gadā. Kartupeļi čipsu ražošanai tiek audzēti 573 ha lielā platībā, 2020. gadā – par 37 ha mazāk nekā gadu iepriekš. (Sk. 2.22. tab.)

2.22. tabula

Kartupeļu audzētāju saimniecību skaits, kopējā platība un izaudzētais kartupeļu apjoms čipsu ražošanai

Rādītāji	2019.	2020.	2021.
Saimniecību skaits	20	17	18
Platība, ha	610	573	606,5
Pārstrādei pieņemtais kartupeļu daudzums (tonnas)	15 917	15 503	15 161

Avots: SIA "Latfood"

Uzņēmums 2021. gadā bija noslēdzis piegādes līgumus ar 18 saimniecībām. Par katru šķirni tiek slēgts atsevišķs piegādes līgums, jo katrai audzētajai šķirnei ir raksturīgas savas audzēšanas nianšes un līdz ar to – arī iepirkuma cena. Čipsu ražošanai uzņēmums "Latfood" iepirka kartupeļu šķirnes 'Lady Claire' (39,2 %), 'Kiebitz' (14,4 %), 'Sorentina' (13,6 %), 'Lady Rosetta' (8,3 %), 'Beo' (7,1 %) un citas (17,4 %). Nelielā platībā tika audzētas šķirnes ar zilu un sarkanu mīkstumu jauna produkta – krāsaino čipsu – ražošanai. Nav sagaidāms, ka tuvākajā laikā krāsaino kartupeļu čipsu apjoms varētu būtiski palielināties.

2021. gada sezona kartupeļu čipsu audzētājiem bija ļoti nelabvēlīga. Izteikti vēlo pavasari nomainīja ekstremāli karsta un sausa vasara. Jūlijā, kad kartupeļu raža veidojas visintensīvāk, lielā karstuma un sausuma dēļ kartupeļi pārstāja augt un dažos laukos pat nokalta. Tika novākti tikai 56 % plānotās ražas. Sauso laikapstākļu dēļ bija daudz sīko bumbuļu. Lai samazinātu zemnieku zaudējumus no nelabvēlīgiem laikapstākļiem, no 38 uz 35 mm tika samazināts to bumbuļu lielums, par kuriem maksā ražotājs. Tā kā kartupeļu trūka, tos nācās importēt no Vācijas, un šis apjoms ir iekļauts pārstrādei pieņemto kartupeļu daudzumā.

Kartupeļu sēklaudzēšana

Kartupeļi ir Latvijā plaši audzēts kultūraugs. Lai iegūtu stabilu kartupeļu ražu, svarīgi ir izvēlēties kvalitatīvu un pārbaudītu kartupeļu sēklas materiālu.

Kartupeļu bumbuļi ir īpaši uzņēmīgi pret dažādām slimībām, kaitēkļiem un vīrusiem. Īstenotie kartupeļu gaišās gredzenpuves apkarošanas un izplatības ierobežošanas pasākumi valstī pēdējos gados ir samazinājuši platības, kurās kartupeļi inficēti ar gaišo gredzenpuvi.

Pēc Valsts augu aizsardzības dienesta datiem, ir būtiski samazinājies kartupeļu gaišās gredzenpuves perēkļu skaits. 2021. gadā kartupeļu gaišā gredzenpuve tika konstatēta tikai vienā vietā atšķirībā no 2020. gada, kad tika atklāti pieci kartupeļu gaišās gredzenpuve perēkļi – divi Kurzemē, divi Zemgalē un viens Rīgas reģionā. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem konstatēto gadījumu skaits pakāpeniski samazinās, piemēram, 2015. gadā konstatēti septiņi perēkļi, 2014. gadā – 17 perēkļi.

Kartupeļu sēklaudzēšanas platība pēdējos gados palielinās, jo līdz 2013. gadam kopējā stādījumu platība bija tikai 286 ha. Pēdējos trīs gados tā mainās, 2019. gadā sasniedzot 455 ha, bet 2020. gadā samazinoties līdz 393 ha – par 62 ha mazāk nekā iepriekšējā gadā, un 2021. gadā atkal nedaudz palielinoties – līdz 399 ha. Arī audzējamo šķirņu skaits pa gadiem mainās: 2019. gadā tika audzētas 58 šķirnes, 2020. gadā – 62 šķirnes, bet 2021. gadā – 61 šķirne.

No visas kartupeļu sēklaudzēšanas platības Latvijā selekcionētās šķirnes 2021. gadā aizņēma 12,8 ha, t.i., 3,2 %, bet 2020. gadā – 14,2 ha jeb 3,6 % no kopējām sēklaudzēšanas platībām. 2019. gadā tie bija 26,5 ha jeb 5,8 %. Latvijas selekcionēto šķirņu stādījumu platībās dominēja pirmsbāzes kategorijas sēkla, ar kuru tika apsēti 8,7 ha jeb 68 % (tajā skaitā kategorija PBTC, kas tiek audzēta ierobežotā vietā). No Latvijā selekcionētajām šķirnēm 2020. gadā visvairāk tika audzētas galda kartupeļu šķirnes 'Imanta', 'Jogla' un 'Agrie dzeltenie', kā arī cietes kartupeļu šķirne 'Brasla'.

Lielākās platībās tika audzētas citu Eiropas valstu šķirnes: galda kartupeļu šķirne 'Wega' – 29,55 ha (7 %), 'Nofy' – 24,67 ha (6,2 %), 'Laura' – 25,38 ha (6,3 %) un kartupeļu čipšu ražošanai piemērotā šķirne 'Lady Claire' – 25,67 ha (6,4 %).

Lielāko kartupeļu sēklaudzēšanas platību 2020. gadā aizņēma sertificētas kategorijas (A un B) sēklas kartupeļi – 383,76 ha, kas veido 96,2 % no kopējās kartupeļu sēklaudzēšanas platības.

Ārējā tirdzniecība

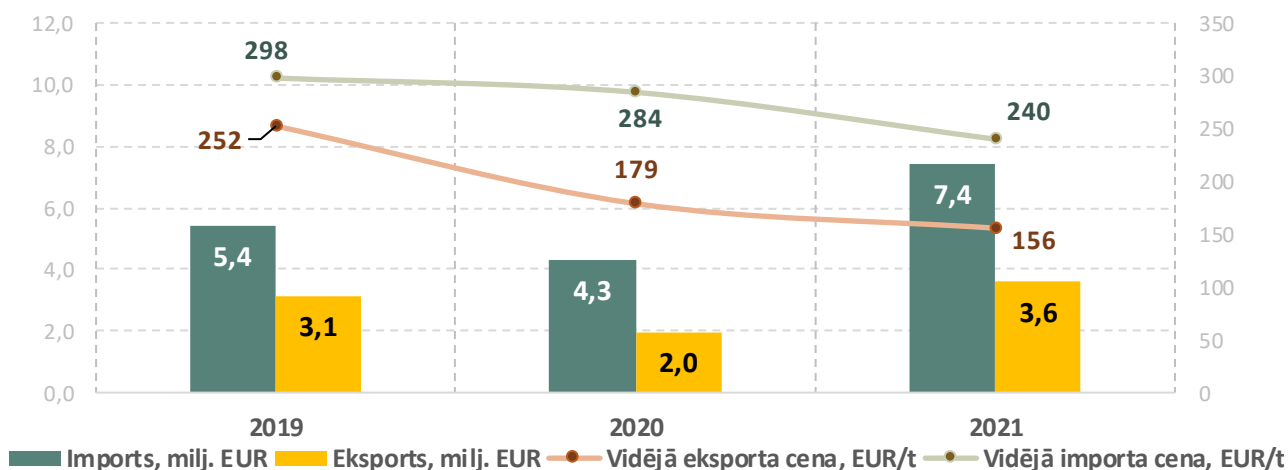
Kartupeļu ārējās tirdzniecības apgrozījums 2021. gadā bija 11,0 milj. eiro – par 29 % lielāks nekā pārskata perioda sākumā. Eksporta vērtība ir pakāpusies par 16 %, importa vērtība – par 37 %. Ārējās tirdzniecības negatīvais saldo pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam pieaudzis par 69 %.

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam kartupeļu importa vērtības dinamika bijusi svārstīga, 2021. gadā sasniedzot 7,4 milj. eiro, t.i., par 2,0 milj. eiro vairāk nekā 2019. gadā. (Sk. 2.61. att.)

Latvijā 2021. gadā kartupeļi tika importēti tikai no ES valstīm: no Igaunijas – 27 %, Lietuvas – 20 %, Polijas – 20 %, Vācijas – 10 %, Somijas – 9 % un Zviedrija – 9 % no kopējā importa apjoma, bet atlikusi daļa – no pārējām valstīm.

Arī kartupeļu eksporta tendence pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam bijusi svārstīga. Perioda beigās eksports bija palielinājies gandrīz uz pusi salīdzinājumā ar gadu iepriekš un 2021. gadā sasniedza 3,6 milj. eiro.

2021. gadā 43 % no kopējā kartupeļu daudzuma tika eksportēti uz ES iekšējo tirgu: uz Poliju – 17 %, Lietuvu – 15 % un Igauniju – 12 % no kopējā eksporta apjoma. Atlikušie 56 % kartupeļu tika eksportēti uz Ukrainu.

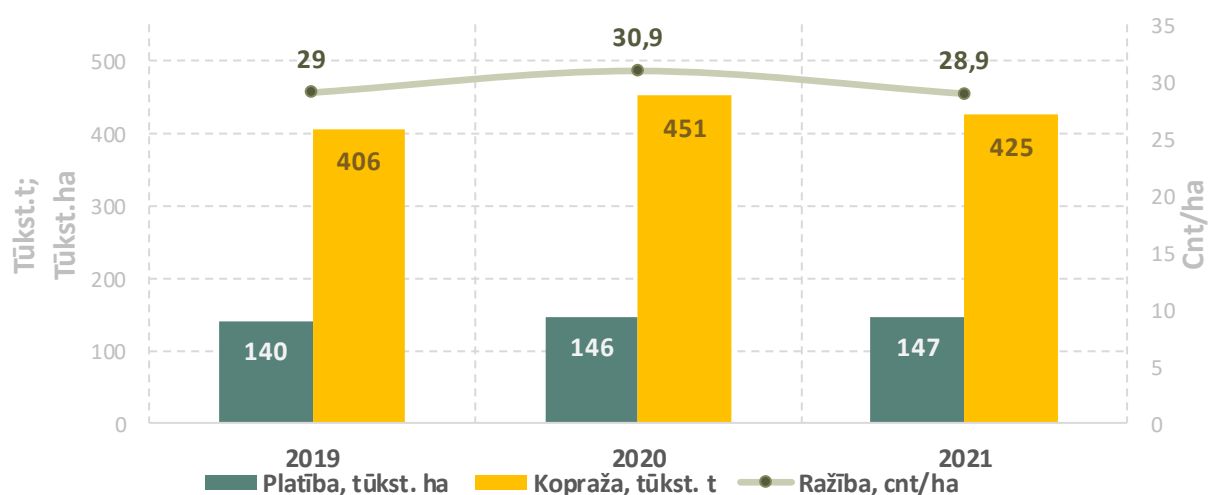
2.61. attēls. Kartupeļu (izņemot sēklas kartupeļu) imports un eksports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2.12. Eļļas augu un šķiedraugu ražošana

Rapsis

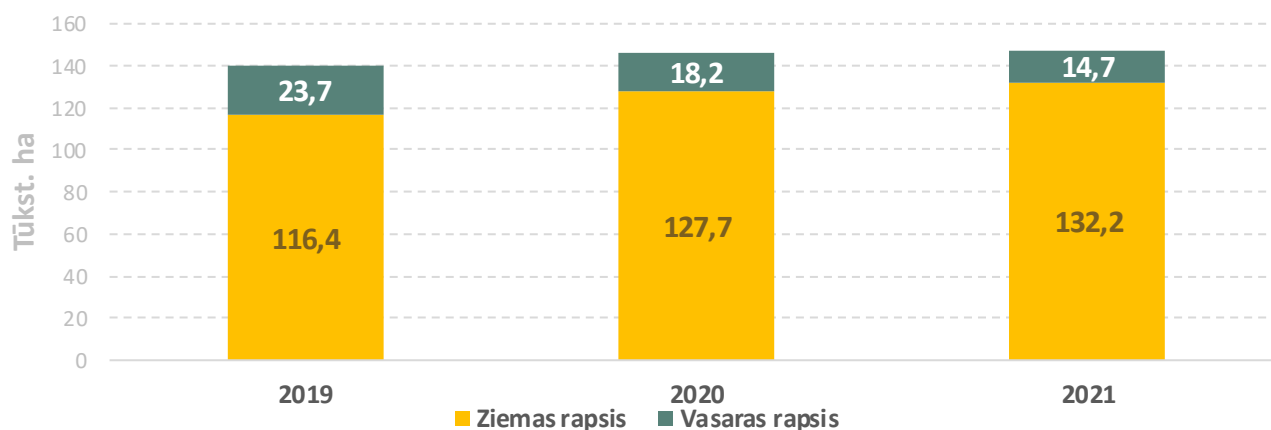
Pēdējo triju gadu laikā rapšu platības ir stabilizējušās 140–146 tūkst. ha robežās. 2021. gadā rapša sējumu platība aizņēma 146,9 tūkst. ha – salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu par vienu tūkst. ha jeb 0,7% vairāk. Rapša vidējā ražība no viena hektāra 2021. gadā bija 28,9 cnt/ha – par 2 cnt/ha mazāk nekā 2020. gadā. Lai gan platības nedaudz paplašinājās, rapša kopraža, krītot vidējai ražībai, 2021.gadā salīdzinājumā ar 2020.gadu samazinājās par 26,3 tūkst. tonnu jeb par 5,8%. (Sk. 2.62. att.)

2.62. attēls. Rapša sējumu platība, kopraža un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2020. gadā ziemas rapša kopraža bija 415,1 tūkst. tonnu jeb 92 %, bet 2021. gadā – 403,2 tūkst. tonnu jeb 95 % no rapša sēklu kopražas. Vasaras rapša kopraža 2020. gadā bija 36,2 tūkst. tonnu jeb 8 %, bet 2020. gadā – 21,8 tūkst. tonnu jeb 5 %.

2.63. attēls. Rapša sējumu platība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

No kopējās rapša sējumu platības ziemas rapsis 2021. gadā aizņēma 90 %, vasaras rapsis – 10 %. Salīdzinājumā ar 2020. gadu par 3,5 tūkst. ha ir samazinājusies vasaras rapša sējumu platība, bet par 4,5 tūkst. ha palielinājusies ziemas rapša sējumu platība. (Sk. 2.63. att.)

Šķiedras lini

Latvijā jau aptuveni desmit gadus šķiedras linu audzēšana nav populāra un to platība ik gadu samazinās. 2020. gadā tika iesēti 49 ha šķiedras linu, savukārt 2021. gadā tika iesēti un novākti vien 27 ha. (Sk. 2.23. tab.)

Laikposmā no 2019. līdz 2021. gadam novāktā šķiedras linu platība ir robežās no 43 līdz 27 ha. Nelielais šķiedras linu audzēšanas apjoms ir skaidrojams ar to, ka kultūraugs ir ļoti prasīgs, darbietilpīgs un šķiedras linu novākšanai ir nepieciešama specifiska novākšanas tehnika, turklāt to ražību ietekmē meteoroloģiskie apstākļi. Arī šķiedras linu novākšanas tehnika lielākoties ir gan fiziski, gan morāli novecojusi. Lai sāktos pārmaiņas un garšķiedras linu nozares attīstība, ir nepieciešama audzētāju un pārstrādātāju kooperācija, kā arī jaunāko zinātnes atziņu ieviešana ražošanā.

2.23. tabula

Šķiedras linu ražošanas rādītāji

Rādītāji	2019.	2020.	2021.
Novāktā platība (ha)	43	49	18
Šķiedras linu stiebrīņu kopražs (tonnas)	142	225	32
Šķiedras linu stiebrīņu ražība (cnt/ha)	33,0	45,9	17,8

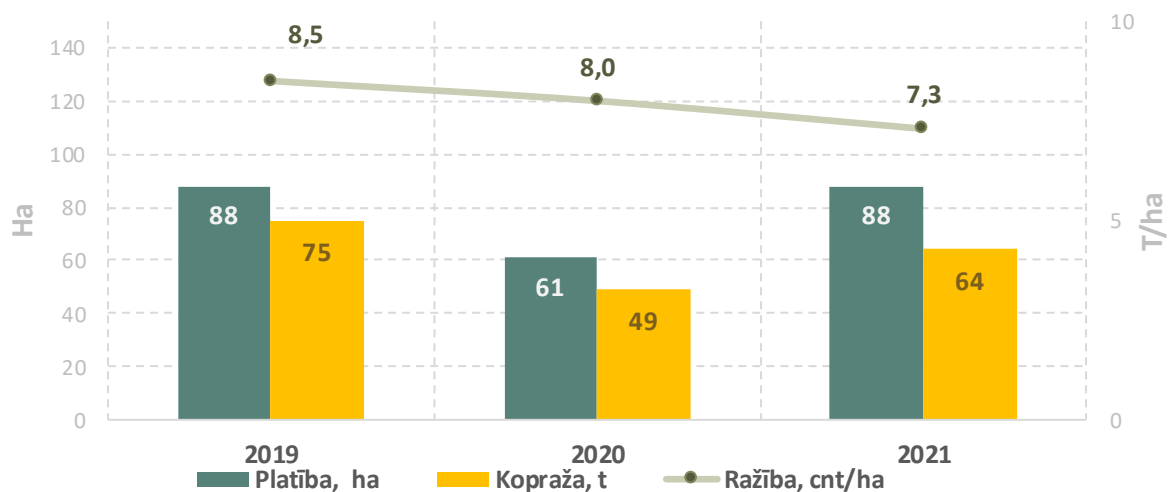
Avots: Oficiālās statistikas portāls

Ar šķiedras linkopību pārsvarā nodarbojas lauksaimnieki Latgalē. Šīs lauksaimniecības nozares atgriešanos aprītē kavē finansiālā atbalsta trūkums, kā arī nomas zemes atrašana. Jaunie zemnieki linu audzēšanā diemžēl neiesaistās, jo šis kultūraugs ir ļoti prasīgs un darbietilpīgs, nepieciešami labvēlīgi meteoroloģiskie apstākļi audzēšanai un novākšanai, kā arī speciāla tehnika. Tā kā linu pārstrāde ir arī diezgan komplicēta, lauksaimnieki labprātāk pievēršas graudaugu audzēšanai – tā ir vieglāka, jo ir atbilstoša tehnika un lielāks devums pievienotajā vērtībā. Tomēr pieprasījums pēc dabiskiem materiāliem pasaulē palielinās, un Latvijā jau pastāv senas linkopības tradīcijas.

Eļļas lini

Eļļas lini Latvijā aizņem nelielu platību, tomēr, ievērojot industrijas attīstības tendences pasaulē, šis kultūraugs uzskatāms par perspektīvu nākotnē, jo ir vieglāk audzējams nekā šķiedras lini un tā raža nav tik ļoti atkarīga no agroklimatiskajiem apstākļiem kā šķiedras liniem.

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2021. gadā eļļas lini tika iesēti 88 ha lielā platībā, kas ir par 27 ha vairāk nekā 2020. gadā.

2.64. attēls. Eļļas linu sējumu platība, kopraža un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

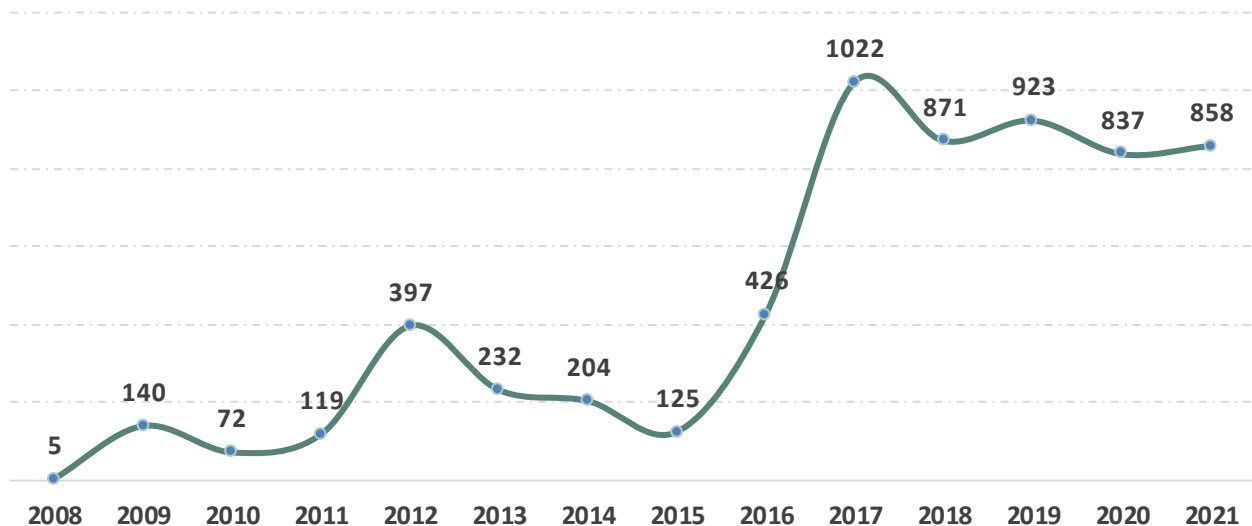
Eļļas lini uzskatāmi par perspektīvu nišas produktu, jo pēc to produkcijas, piemēram, pēc bioloģiskās lineļļas, Eiropā un kopumā pasaulē ir pieprasījums, bet izaudzēt linus pēc bioloģiskām metodēm ir grūti. Labas ražas iegūšanai vajadzīgi minerālmēsli un augu aizsardzības līdzekļi. Laukam ir jābūt tīram no nezālēm, turklāt linu sējumi jāpasargā no spradžiem. Ja tie netiek apkaroti, kaitēkļi vienas dienas laikā spēj noēst visus linu dīgstus.

Pašlaik Latvijā gan eļļas, gan šķiedras ieguvei tiek audzētas Rietumeiropas valstīs selekcionētas linu šķirnes, kas Latvijas augsnes un klimatiskajos apstākļos nenodrošina stabilu linu salmiņu un sēklas ražu. Rietumeiropas šķirņu sēklas nogatavojas pārāk vēlu, un mūsu klimatiskajos apstākļos nav iespējams iegūt kvalitatīvu linšķiedru. Kvalitatīvu stiebrīņu iegūšanā liela nozīme ir agrāk novācamām šķirnēm ar īsāku veģetācijas periodu, kad ir novākšanai labvēlīgāki laikapstākļi. Darbs pie linu selekcijas Latgales lauksaimniecības zinātnes centrā ir atjaunots kopš 20. gs. deviņdesmito gadu vidus. Visus šos gadus selekcionāri aktīvi ir iesaistījušies šķiedras un eļļas linu ģenētisko resursu repatriācijā, pavairošanā, izpētē un saglabāšanā, uzturot Latvijā vienīgo šķiedras un eļļas linu kolekciju. Darbs pie jaunu linu šķirņu izveides ir ilglaicīgs un darbietilpīgs un prasa uzcītīgu selekcionāru darbu daudzu gadu garumā. Latvijā ir izveidota jauna linu šķirne 'Vilani', kas ir piemērota Latvijas augsnes un klimatiskajiem apstākļiem, – tas ir viens no priekšnoteikumiem linu nozares attīstībai Latvijā.

Kaņepes

Kaņepju audzēšanas nozare Latvijā ir salīdzinoši jauna, un pēdējos gados bija vērojama nozares attīstība. Joprojām trūkst pirmapstrādes rūpnīcas, kurā realizēt izaudzētos stiebrīņus, bet patlaban ir vērojama uzņēmēju aktivitāte pārstrādes jomas sakārtošanā.

Kaņepju sējumu platība Latvijā 2021. gadā, pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, salīdzinājumā ar 2020. gadu ir palielinājusies par 21 ha (sk. 2.65. att.). Kaņepes 780 ha jeb 91 % no kopējās novāktās platības pārsvarā tika novāktas sēklu ieguvei, savukārt 31 ha jeb 9 % – stiebrīņu ieguvei.

2.65. attēls. Kaņepju sējumu platība Latvijā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Kaņepju platības pēdējo četru gadu laikā ir stabilizējušās. Tas ir skaidrojams ar kūtro investīciju piesaisti kaņepju riekstiņu un salmiņu pārstrādei. Pēdējos gados arvien lielāka interese tiek izrādīta par kanabidiola ekstrakta iegūvi no kaņepēm un kaņepju lapām, tā ka kaņepju audzēšana Latvijā varētu attīstīties plašāk, jo ES palielinās pieprasījums pēc kaņepju eļļas un dabīgajām šķiedrām, kuras izmanto par kompozītmateriāliem, kā arī papīrrūpniecībā, pārtikā, mašīnbūvē un daudzās citās jomās.

2019. gada 3. jūlijā stājās spēkā grozījumi likumā “Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību”, un tie paredz, ka rūpnieciskām vajadzībām, kā arī dārzkopības mērķiem atļauts audzēt sējas kaņepes (*Cannabis sativa* subsp. *sativa*). Audzējot sējas kaņepes rūpnieciskām vajadzībām, atļauts izmantot tikai ES lauksaimniecības kultūraugu šķirņu kopējā katalogā iekļauto šķirņu sertificētas vai kaņepju saglabājamās šķirnes oficiāli pārbaudītas sēklas. Tādējādi vairs netiks ierobežots sējas kaņepju audzēšanas mērķis, tā ka nākotnē tas varētu būt par iemeslu plašākai kaņepju audzēšanas un pārstrādes attīstībai Latvijā.

Eļļas un šķiedraugu sēklaudzēšana

2021. gadā turpinās jau iepriekš audzēto sugu sēklaudzēšana, taču mazākā platībā – 114 ha, kas ir par 52% mazāk nekā 2020. gadā, kad kopējā eļļas augu un šķiedraugu sēklaudzēšanas platība aizņēma 219 ha.

Pārējo eļļas augu un šķiedraugu sugu sēklaudzēšana Latvijā nenotiek, un sertificēta sēkla tika ieviesta galvenokārt no ES dalībvalstīm.

2.13. Biškopība

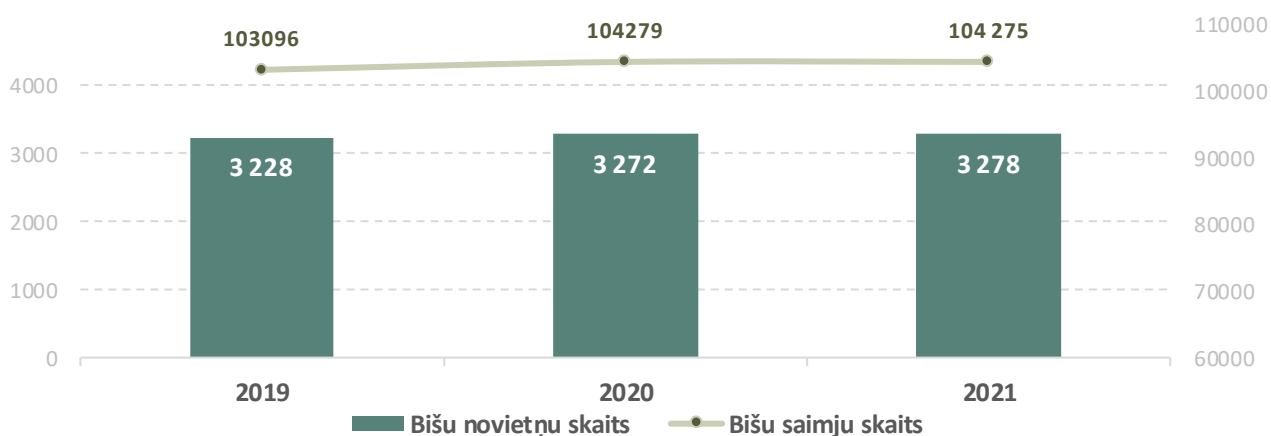
Biškopības nozare Latvijā ir viena no senākajām lauksaimnieciskās ražošanas nozarēm – tradīcijām bagāta nodarbošanās, kas turpinās arī mūsdienās. Biškopībā specializējušies lauksaimnieki un biškopji-amatieri kopj bišu saimes, iegūst biškopības produkciju, kā arī sniedz apputeksnēšanas pakalpojumus, izvietojot bišu saimes pie lauksaimniecības kultūraugu laukiem.

Latvijā biškopībā tiek izmantotas Rietumu medus bites (*Apis mellifera* L.) dažādu pasugu bišu saimes. Populārākās pasugas ir Krainas (*A. m. carnica*), Itālijas (*A. m. ligustica*) un šo pasugu krustojumi, kā arī Bakfāstas bites, kuras tiek iegūtas, savstarpēji krustojot vairāku pasugu medus bites. Biškopji saimnieko gan ar bioloģisko, gan ar konvencionālo metodi, izmantojot jaunākās tehnoloģijas, aprīkojumu un labiekārtotas medus pirmsapstrādes telpas.

Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis ir labvēlīgs augstvērtīga medus iegūšanai. Mērenā klimata zonas jaukto koku meži, kas mijas ar plašiem siliem, dabiskajām un palieņu pļavām, krūmājiem, purviem un virsājiem, ir lieliska nektāraugu mājvieta. Nektāraugu daudzveidība un tā kvalitāte ir galvenais priekšnosacījums ievāktā medus kvalitātei. Turklāt ziemeļu reģionos, arī Latvijā, nektāraugu īsajā ziedēšanas laikā nektārs izdalās vairāk koncentrēts un bagātāks ar bioloģiski aktīvām vielām nekā dienvidu reģionos.

Bišu saimju lielākais apdraudējums ir bišu parazīts *Varroa destructor*, kas izraisa varroatozi, jo rietumu medus bites *Apis mellifera* pasugām, ar kurām dravo Latvijas biškopji, nav rezistences mehānismu pret šo parazītu, tāpēc biškopja neaprūpēta un neārstēta bišu saime mūsu klimatiskajos apstākļos aiziet bojā 1–2 gadu laikā. Tādēļ biškopībā palielinās bišu saimes kopšanas izdevumi un darbalaika patēriņš, turklāt saimju apkope prasa specifiskas zināšanas. Viss pieminētais, kā arī ārstniecības līdzekļu iegāde un saimju samazinātā produktivitāte palielina produkcijas pašizmaksu, samazinot biškopju ienākumus.

Pēc LDC sniegtās informācijas 2021. gadā bija reģistrēti 3278 biškopji ar 104 275 bišu saimēm. Salīdzinājumā ar 2020. gadu ir vērojamas nenožīmīgas izmaiņas. (Sk. 2.66. att)

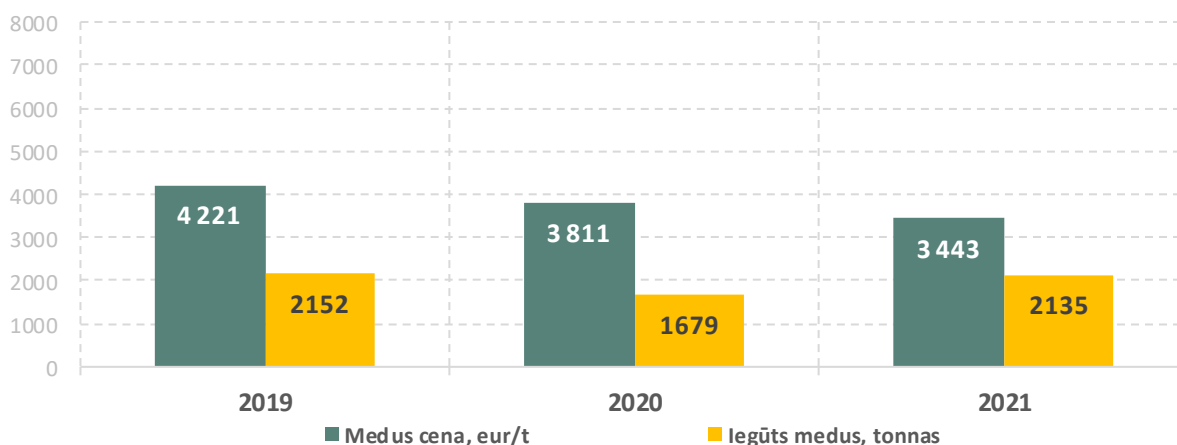

2.66. attēls. Novietņu un tajās turēto bišu saimju skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Pēc CSP datiem, 2021. gadā tika saražotas 2135 tonnas medus un medus vidējā cena bija 3443 eiro par tonnu. Analizējot 2.67. attēlā redzamos datus, var secināt, ka jau trīs gadu periodā ir vērojama negatīva tendence – medus cenas samazināšanās. Arī 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu medus vidējā cena samazinājās par 9,7%. Iespējamais šāda strauja medus vidējās cenas krituma iemesls varētu būt Covid-19 ierobežojumu ietekme. Toties 2021. gadā ticis saražots vairāk medus, t.i., par 27,2% salīdzinājumā ar gadu iepriekš.

2.67. attēls. Medus ražošana un vidējā cena

Avots: Oficiālās statistikas portāls, LBB

Biškopībā saražotā produkcija ir medus, ziedputekšņi, bišu maize, propoliss, bišu vasks un bišu māšu peru piens. Tiek ražotas arī bišu mātes un bišu saimes, kas tiek realizētas nozares iekšējo vajadzību apmierināšanai. Biškopji no bišu saimēm ievāc dažādu ziedu medu, liepziedu medu, griķu medu, rapša medu, viršu un cita veida medu. Tirdzniecībā tiek piedāvāts dažāda veida saražotais medus, piemēram, izsviestais medus, šūnu medus, krēmveida medus, spiestais un cita veida medus. Lielāko daļu saražotās produkcijas biškopji realizē tiešā pārdošanā patērētājiem un vairumtirdzniecībā, bet daļa saražotās produkcijas tiek realizēta mazumtirdzniecības uzņēmumiem (veikaliem) un pārtikas ražotājiem (konditorejām u. c.), kā arī eksportēta.

Latvijas biškopības biedrība (LBB) 2021. gadā, īstenojot Latvijas biškopības programmu, tīmeklī attālināti ir organizējusi vairākus pasākumus.

1. Tehniskais atbalsts biškopjiem un biškopju organizācijām. Lai veicinātu zināšanu pilnveidošanos un pieredzes apmaiņu profesionālajā jomā, LBB tiešsaistē ir organizējusi daudzus seminārus un ikgadējo konferenci. Tāpat ir sagatavoti un izsniegti vairāki informatīvie materiāli par aktualitātēm biškopībā, jaunākajām tehnoloģijām, citu valstu pieredzi, bišu bioloģiju, nektāraugiem, medus un citu biškopības produktu kvalitāti, bišu slimībām, higiēnas prasībām biškopība produkcijas ražošanā, bišu māšu audzēšanu un bišu apstrādi pret slimībām, kā arī citiem aktuāliem tematiem.

2. Cīņa pret bišu parazītiem un slimībām, īpaši varroatozi. Lai mazinātu slimības izplatīšanos un uzlabotu bišu veselību, LBB iepirka un izdalīja biškopjiem bezmaksas preparātus un aizsarglīdzekļus varrozes ierobežošanai dravās, kā arī sagatavoja un izsniedza vairākus informatīvos materiālus.

3. Pasākumi bišu skaita atjaunināšanai stropos. Lai biškopjiem būtu pieejamas zināmas izcelsmes bišu mātes, tā samazinot bišu zudumu un veicinot bišu skaita atjaunināšanu stropos, ir izveidota un uzturēta bišu māšu audzēšanas darba informatīvā sistēma, īstenota bišu māšu mākslīgā apsūklošana, kā arī nodrošināta bišu māšu audzēšana, iepirkšana, ataudzēšana un novērtēšana, turklāt ir sagatavoti un izsniegti vairāki informatīvie materiāli.

4. Sadarbība ar specializētām struktūrām. Lai īstenotu lietišķās pētījumu programmas biškopības un biškopības produktu jomā, LBB veica medus kvalitātes analīzes un sagatavoja un izsniedza vairākus informatīvos materiālus.

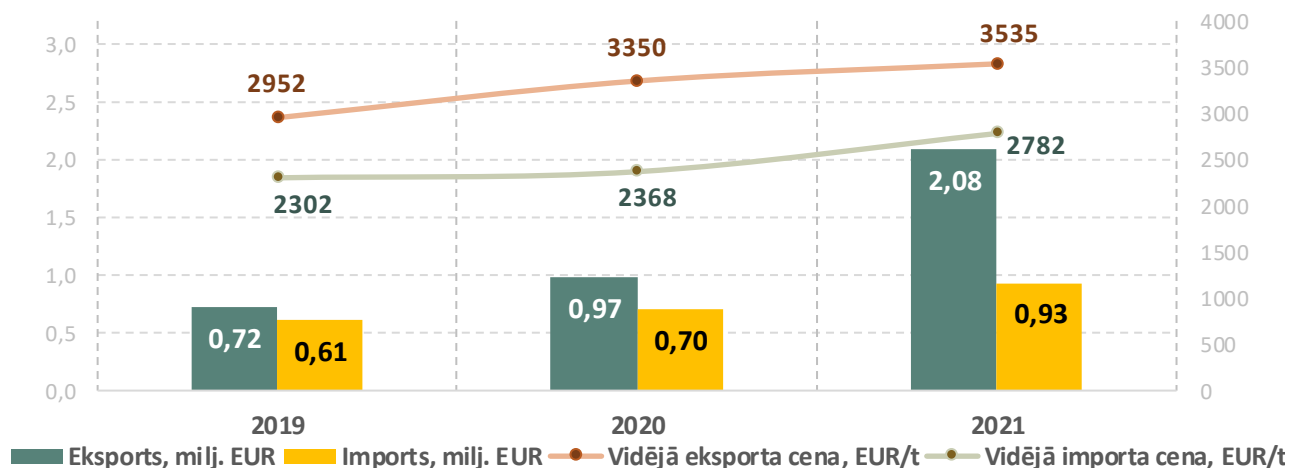
5. Tirgus uzraudzība – 2020. gadā pirmoreiz īstenots pasākums. Tas ietvēra pētījumu, lai biškopjus sagatavotu tirgus pārmaiņām un jaunu inovatīvu produktu ražošanai.

6. Produktu kvalitātes uzlabošana, lai izmantotu produktu iespējas tirgū. Arī šis pasākums pirmoreiz tika īstenots 2020. gadā, lai padziļināti pētītu biškopības produktu kvalitāti un sagatavotu biškopjiem ieteikumus kvalitatīvu produktu ražošanai, izmantojot jaunas dravošanas metodes un saimju izvietošanu apkārtējā vidē. LBB veica biškopības produktu analīzes pirms dažādu biškopības produktu veidu ieviešanas tirgū, kā arī konsultēja par analīzes rezultātiem.

Tā kā Latvijā tika izsludināta ārkārtējā situācija Covid 19 dēļ, salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu ir samazinājies organizēto semināru un to apmeklētāju skaits, jo klātienes pasākumi nebija iespējami un arī vasaras periodā pasākumi tie tika rīkoti, ievērojot piesardzību, ādēļ aktīvi tiek izmantota iespēja organizēt tiešsaistes vebinārus, lai interesentus iepazīstinātu ar aktualitātēm biškopības nozarē.

Ārējā tirdzniecība

Pārskata periodā no 2019. gada līdz 2021. gadam Latvijas medus tirdzniecības bilance katru gadu uzlabojās, gadu no gada palielinoties arī eksporta un importa plūsmām. (Sk. 2.68. att.)

2.68. attēls. Medus eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Medus eksporta vērtība minētajā periodā palielinājās par 190 %, īpaši krasi tieši 2021. gadā – par 114 % salīdzinājumā ar 2020. gadu. Savukārt medus importa vērtība pakāpās par 53 %.

2021. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu pieauga arī medus eksporta (par 20 %) un importa (par 21 %) vidējā cena.

2.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares

Latvijas lauksaimniecībā stabilu vietu ieņem netradicionālās lauksaimniecības nozares. Dažādojot savu lauksaimniecisko ražošanu, uzņēmīgi lauksaimnieki rada jaunas darbavietas, kā arī veicina ienākumu palielināšanos. Nozīmīgākās netradicionālās lauksaimniecības nozares lopkopībā ir truškopība, kažokzvēru audzēšana, strauskopība, savvaļas dzīvnieku audzēšana nožogotā teritorijā un vīngliemežu un slieku audzēšana.

Kažokzvēru audzēšana

Kažokzvēru audzēšanai Latvijā ir savas tradīcijas, kas aizsākās pagājušā gadsimta sākumā. Pirmās specializētās zvērsaimniecības “Gauja” un “Jugla” tika dibinātas 1945. gadā.

Kažokzvēru audzētājus Latvijā pārstāv Latvijas zvēraudzētāju asociācija (LZAA). Tās darbības galvenie pamatvirzieni ir tirgus izpēte, ciltsdarbs un pārraudzība, dzīvnieku labturības prasību ievērošanas uzraudzība un pilnveidošana, profesionālās izglītības un kvalifikācijas paaugstināšanas nodrošināšana, dalība normatīvo dokumentu vai to projektu sagatavošanā, kā arī asociācijas dalībnieku juridiskā un informatīvā apkalpošana, reklāmas, mārketinga un konsultatīvie pakalpojumi.

Covid-19 izplatības dēļ 2021. gads kažokzvēru audzēšanas nozarei visā tās pastāvēšanas vēsturē gan Latvijā, gan pasaulē bija katastrofāls, jo ūdeles ir uzņēmīgas pret šo slimību, tāpēc daudzas saimniecības tika likvidētas, bet palikušajās tika samazināts ganāmpulka lielums.

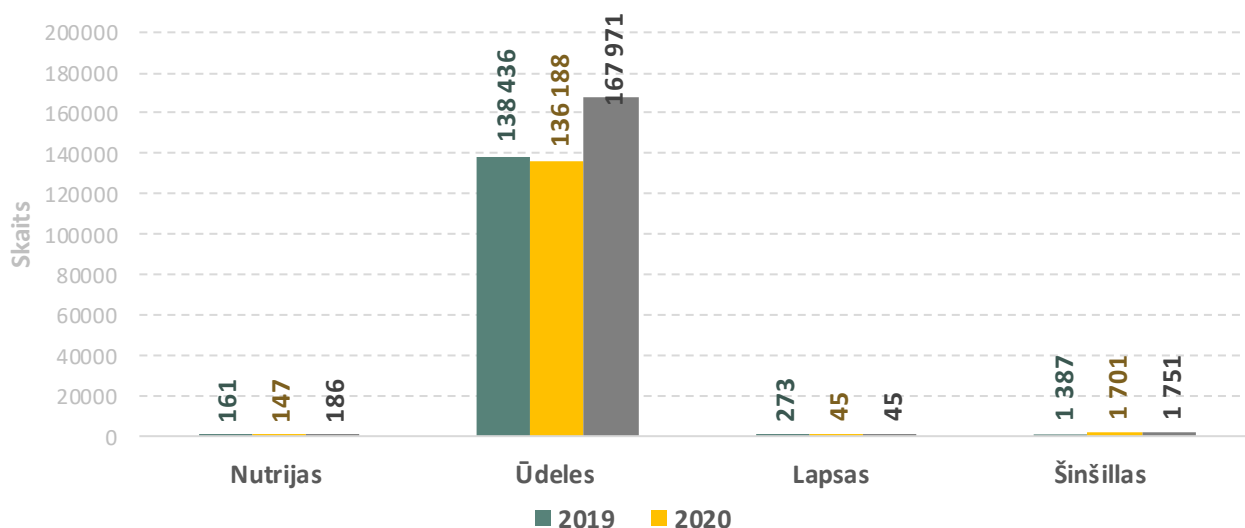
2021. gadā LZAA atestēja trīs snieguma pārbaudes saimniecības, kurās tika īstenota audzēšanas programma zvērkopībā. Tā kā LZAA ir Eiropas Zvērkopju asociācijas dalībniece, tas ļauj izmantot pārējo dalībvalstu kažokzvēru audzētāju pieredzi, un, ja nepieciešams, tiek garantēta palīdzība praktisku un arī ar normatīvajiem aktiem saistītu jautājumu risināšanā gan Latvijas, gan ES līmenī. 2021. gadā turpinājās starptautiskās organizācijas “Baltic control” īstenotā saimniecību pārbaude Eiropas programmā *WellFur* par labturības prasību ievērošanu.

LZAA sastāvā esošajās šķirnes kažokzvēru audzēšanas saimniecībās 2021. gadā ir bonitētas un atstātas vaislai 89 746 ūdeles. Covid-19 izplatības dēļ 2021. gadā ciltsdarbs saimniecībās notika ar tajās esošajiem zvēriem, neiepērkot jaunu vaislas materiālu. Turpinājās to atlase pēc kvalitātes rādītājiem, īpaši pievēršot uzmanību kažokzvēru veselības stāvoklim. Patlaban visā pasaulē ir aktuāls

jautājums par kvalitatīviem vaislas dzīvniekiem, jo 2020. gada Dānijas lēmums izkaut ūdeles šajā valstī iznīcināja pasaulē labāko dzīvnieku genofondu un tā atjaunošanai būs nepieciešami daudzi gadi. Vērojot kažokādu izsoļu rezultātus un situāciju kažokādu tirgos, saimniecības ir noskaņotas optimistiskāk un uz 2022. gadu ir atstāts vairāk vaislas māšu, lai kāpinātu ražošanu. 2021. gads bija pirmais kopš 2014. gada, kad situācija kažokādu tirgos stabilizējās un bija vērojams produkcijas pieprasījuma un cenu palielināšanās.

Par spīti grūtībām, kas piemeklējušas kažokzvēru audzētājus, šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībās kopējais vaislai atstāto ūdeļu skaits 2021. gadā salīdzinājumā ar vaislai atstāto ūdeļu skaitu 2020. gadā ir pieaudzis par 15,7%.

Analizējot 2.69. attēla datus, var secināt, ka 2021. gadā palielinājās arī LDC reģistrēto nutriju (par 26,5%) un šinšillu (par 2,9%) skaits, bet LDC reģistrēto ūdeļu skaits bija par 26,1% lielāks nekā gadu iepriekš.

2.69. attēls. Izaudzēto kažokzvēru skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

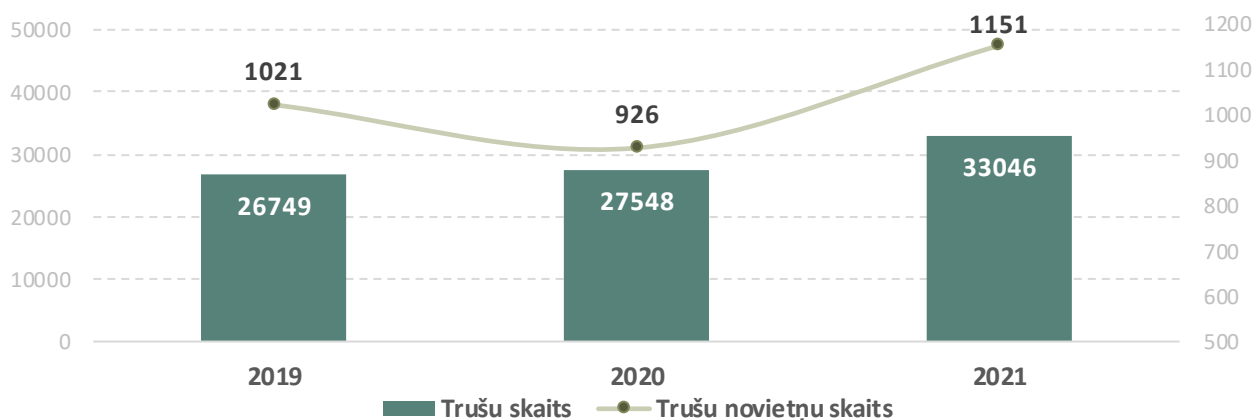
Avots: LDC

Truškopības nozare

Daudzās saimniecībās trušu audzēšana ir izvēlēta kā papildnozare tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm vai arī truši tiek audzēti tikai pašpatēriņam, tāpēc, lai nodrošinātu tirgu ar kvalitatīvu trušu gaļu, ir nepieciešams palielināt komerciālo ganāmpulku skaitu. Truškopības attīstībā ir jāorientējas uz ātraudzīgām gaļas trušu šķirnēm kvalitatīvas jauntrušu gaļas ieguvei, kas dotu pēc iespējas lielāku kautiznākumu, kā arī ģenētiski augstvērtīga tīršķirnes vaislas materiāla audzēšanu un konkurētspējas palielināšanu vietējā un ārējā tirgū.

Latvijā tiek audzēti galvenokārt gaļas šķirnes truši, kā arī truši, kas ir dekoratīvie mājas mīldzīvnieki, tādējādi sekmējot nozares iesaistīšanos arī tūrisma biznesā. Nozares mērķis ir veicināt truškopības izaugsmi augstvērtīgas produkcijas, galvenokārt gaļas, ieguvei un realizācijai, dodot lauksaimniecības produktu ražotājiem lielisku nišu papildienākumu gūšanai un tā sekmējot Latvijas lauksaimniecības attīstību kopumā.

Kā liecina 2.70. attēlā atspoguļotie dati, 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu LDC reģistrēto novietņu skaits, kurās tiek audzēti truši, palielinājās par 24,3% un tajās audzēto trušu skaits – par 20% salīdzinājumā ar 2020. gadu.

2.70. attēls. Novietņu un tajās audzēto trušu skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

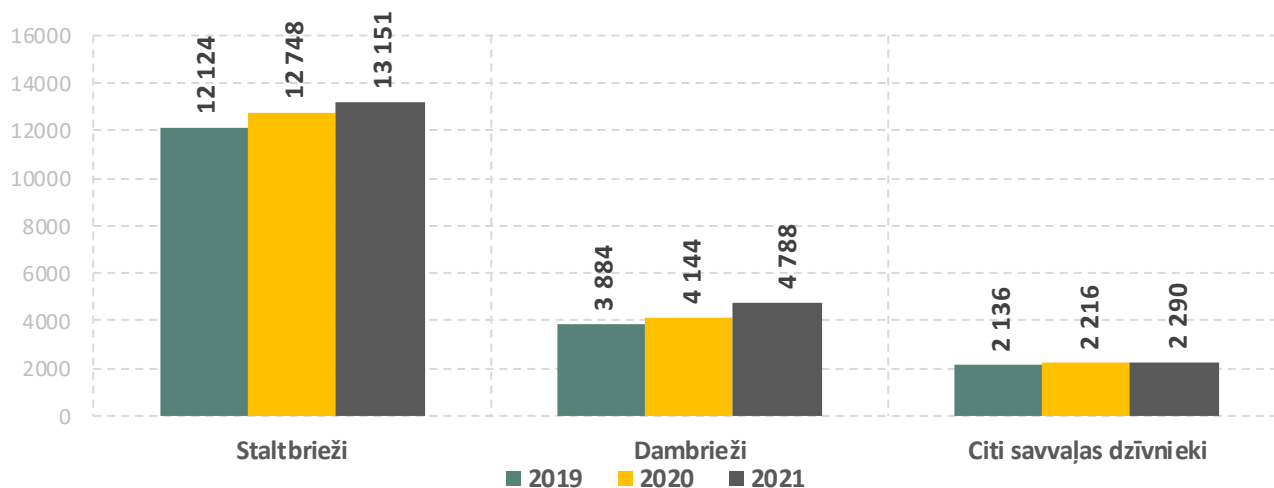
Trušķopju intereses Latvijā pārstāv divas nevalstiskās organizācijas – Latvijas sīkdzīvnieku audzētāju biedrība “Trusis un citi” un Latvijas šķirnes trušu audzētāju asociācija (turpmāk šajā nodaļā – trušu organizācijas). Abas trušu organizācijas ir izstrādājušas un kopīgi īsteno audzēšanas programmu trušķopībā. Tās mērķis ir izkopt un palielināt šķirnes trušu ganāmpulkus, kā arī uzlabot attiecīgajai populācijai raksturīgās saimnieciski derīgās īpašības. Trušu organizācijas sadarbībā ar LLKC organizē apmācības kursus trušu pārraugiem, kā arī dažādus mācību un izglītojošus seminārus visiem, kurus interesē trušķopība, tā sekmējot zināšanu paplašināšanu par trušķopību un iepazīstinot interesentus par iespēju sākt trušu audzēšanu. Šīs audzēšanas programmas īstenošanā 2021. gadā bija iesaistījušās 18 saimniecības.

Latvijas trušu audzētāji katru gadu piedalās izstāžu kompleksa “Rāmava” izstādēs, kuru laikā notiek šķirnes dzīvnieku vērtēšana, kā arī tiek nominētas labākās šķirnes trušu kolekcijas, labākie šķirnes truši un piešķirts tituls “Izstādes čempions”. Lai popularizētu trušķopības nozari Latvijas novados, 2021. gadā notika trušu izstādes-gadatirgi Straupē un Saldū, trušu dienas Ogres novada Madlienas pagastā un gada noslēguma izstāde “Trusis un citi 2021” Dobeles novada Bērzes pagastā. Šajos pasākumos interesenti varēja klātienē iegūt informāciju par iespējām sākt trušu audzēšanu, tikties ar šķirnes trušu audzētājiem, gūt ieskatu par saimnieciski derīgākajām šķirnēm, to iegādi un popularizēt trušu ģenētiskās kvalitātes rādītājus.

Briežkopība un citu sugu dzīvnieku audzēšana

Latvijā pārsvarā tiek audzēti staltbrieži, dambrieži, stirnas, lamas, alpakas, mežacūkas un kamieli.

2021. gadā Latvijā bija reģistrētas 188 citu sugu dzīvnieku novietnes, kas ir par 10,5 % mazāk nekā 2020. gadā. Kopumā 2021. gadā tajās tika turēti 20 229 citu sugu dzīvnieki, un salīdzinājumā ar 2020. gadu to skaits palielinājās par 5,9 %. Analizējot dzīvnieku skaita pārmaiņas pa sugām, var secināt, ka 2021. gadā staltbriežu skaits palielinājies par 3,2 %, dambriežu skaits – par 15,5 % un pārējo citu sugu dzīvnieku skaits – par 3,3 %. (Sk. 2.71. att.)

2.71. attēls. Savvaļas dzīvnieku skaits pa sugām

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Par atzītu un nozīmīgu visai rentablu netradicionālās lauksaimniecības nozari Latvijā ir kļuvusi briežu audzēšana slēgtās platībās. Tā sekmē mazvērtīgās zemes izmantošanu lauksaimniecībā, veicina tūrisma attīstību un nodarbinātību, kā arī piedāvā iegūto gaļu un ragus vietējā tirgū un eksportam. Latvijā saimniecības ir orientētas galvenokārt uz dzīvnieku selekciju un vaislas dzīvnieku tirdzniecību, papildieņēmumus gūstot no komercmedību organizēšanas, tūrisma un briežu gaļas ražošanas. Briežu audzēšanu koordinē biedrība “Bioloģisko lauksaimnieku un savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija”, kas ir izstrādājusi un īsteno audzēšanas programmas staltbriežiem un dambriežiem. To mērķis ir uzlabot Latvijā audzēto staltbriežu populāciju, audzējot augstvērtīgus vaislas dzīvniekus ar labu ātraudzību, lielu ragu masu un atbilstošu ragu formu, pareizu eksterjeru, kā arī uzlabot un pavairot vaislas dambriežu populāciju, kura Latvijas klimatiskajos apstākļos nodrošinātu kvalitatīvu dzīvnieku ieguvu vaislai, trofejām un gaļai.

Kā katru gadu, arī 2021. gadā biedrība “Bioloģisko lauksaimnieku un savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija” organizēja starptautisku pasākumu “Staltbriežu un dambriežu vaislas bulļu snieguma un ģenētiskās kvalitātes noteikšana”. Tā mērķis ir novērtēt un noteikt ģenētisko kvalitāti atzītās Latvijas vaislas briežu audzēšanas saimniecībās audzētiem vaislas bulļiem, salīdzināt to ar citās ES valstīs sasniegtajiem rezultātiem, popularizēt briežkopības nozari un ciltsdarbu Latvijā un veicināt briežkopības produkcijas eksportu. Starptautiskajā pasākumā klātienē piedalījās 66 dalībnieki no Latvijas, Lietuvas, Ukrainas un Austrijas, bet neklātienē tika pārstāvētas vēl tādas valstis kā Ungārija, Krievija un Azerbaidžāna. Pasākuma vajadzībām uz norises vietu tika piegādāti vaislas dzīvnieki un dzīvnieku ragi, tika novērtēti eksponētie dzīvnieki un sertificētu vērtētāju vadībā notika novērtēšanas paraugdemonstrējumi. Modificētā C/C ragu vērtēšanas sistēmā 135 staltbrieži tika novērtēti klātienē pēc to ragu kvalitātes, un vēl tika ņemts vērā 21 elektroniski iesūtīts briežu vērtējums. Pastāvot ceļošanas ierobežojumiem Covid-19 pandēmijas dēļ, deviņu valstu briežaudzētāju pārstāvji pasākumā piedalījās neklātienē, pēc iepriekš noteiktiem dalības kritērijiem iesūtot elektroniski vaislas briežu novērtējumus pēc to ragu kvalitātes. Šāda veida pasākums dod iespēju noskaidrot vadošās briežu audzēšanas saimniecības Latvijā un ārzemēs un gan vietējā, gan starptautiskā līmenī demonstrēt Latvijas saimniecību sasniegumus staltbriežu un dambriežu ciltsdarbā.

2021. gada jūlijā biedrība “Bioloģisko lauksaimnieku un savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija” organizēja starptautisku konferenci “Briežkopība – tehnoloģijas, produkti un ekonomiskie aspekti”. Konferencē tika aplūkoti trīs galvenie temati:

- briežu audzēšana – tehnoloģijas, bioloģija, ēdināšana, pavairošana, selekcija un ciltsdarbs, bioloģiskā saimniekošana;

- briežaudzēšanas produkti – to izmantošana pārtikā, uztura bagātinātājos, medicīnā, kosmētikā un jaunākie nozares pētījumi;
- briežaudzēšanas ekonomiskie aspekti.

Konferencē piedalījās 48 dalībnieki – Latvijas un kaimiņvalstu vaislas briežu audzētāji, nozares speciālisti un pētnieki. Pasākums ik gadu pulcē vadošos Eiropas un pasaules briežaudzētājus, selekcijas darba veicējus, zinātniekus, veterinārārstus, uzņēmumus, kuras specializējas briežu dārzam nepieciešamo tehnisko būvju izbūvē un nodrošināšanā, dzīvnieku barības ražošanā, kā arī produkcijas eksporta un importa uzņēmumus.

Konferences laikā notika lekcijas un diskusijas par vaislas briežu profesionālu vērtēšanu, pavairošanu, prasībām un paveikto ciltsdarba jomā Latvijā, kas patlaban ir pirmā un vienīgā valsts Eiropā ar oficiāli atzītām vaislas briežu audzēšanas programmām, pēc kurām briežaudzētāji īsteno ciltsdarbu un organizē selekcijas darbu savās saimniecībās. 2021. gadā turpinājās staltbriežu izcelsmes novērtēšana ar DNS analīzi. DNS analīzes ietver paternitātes un maternitātes rādītājus, asinības kompozīciju, dzīvnieku tuvradniecības indeksu un ģenētiskās radniecības matricas noteikšanu. DNS analīzes veica Jaunzēlandes uzņēmums “AgResearch”, kam ir liela pieredze šajā jomā un lielākā briežu DNS datubāze pasaulē. Piecu gadu laikā plānots veikt visu audzēšanas programmā iesaistīto vaislas dzīvnieku DNS analīzes. DNS datu rezultāti 2021. gadā praktiski izmantoti dzīvnieku atlasē pēc to asinības kompozīcijas rādītājiem, izraugoties Austrumeiropas, angļu un jauktas asinības dzīvniekus eksportam uz Ukrainu.

Strausu audzēšana

Strauskopība ir specifiska nišas nozare, kuras attīstība Latvijā aizsākās 2003. gadā. Kopš tā laika strausu audzētāju skaits ir krietni sarucis, taču palikušie audzētāji ir stabili šīs nozares pārstāvji. Nozares galvenais mērķis ir iegūt kvalitatīvu gaļu, olas, ādu un vaislas cāļus ganāmpulku pavairošanai.

Pēc LDC datiem, 2021. gadā Latvijā bija reģistrēts 30 saimniecību, kurās tiek audzēti strausi. Lai gan salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu saimniecību skaits nav mainījies, tajās audzēto putnu skaits 2021. gadā palielinājās par 18,6% un tika turēti 293 strausi.

Šie dati liecina par nozares stabilu vietu citu netradicionālās lauksaimniecības nozaru vidū. Gandrīz visas strausu audzētāju saimniecības ir iesaistījušās lauku tūrismā, un eksotiskie putni ir paredzēti viesu priekam un izklaidei. Arvien vairāk tiek ražota ne tikai strausu gaļa un olas, bet arī dažādi novatoriski šo produktu izstrādājumi gan vietējā tirgus vajadzībām, gan eksportam. Kaut arī šo putnu gaļa tiek pieprasīta gan Latvijas, gan pārējās Eiropas tirgū un vietējiem lauksaimniekiem ir interese par strauskopību, strausu audzēšana Latvijā neattīstās tik intensīvi, cik gribētos. Lai šī nozare Latvijā kļūtu perspektīva, nepieciešama ilgstoša un spēcīga kooperācija, kas spētu nodrošināt produkciju lielā apjomā, bet ar iespējami mazākiem ieguldījumiem.

Vīngliemežu audzēšana

Mērķtiecīga vīngliemežu audzēšana Latvijā tika uzsākta jau 20. gs. 90. gadu vidū, taču nozares attīstība noritēja diezgan lēni. Dārgās uzņēmējdarbības uzsākšanas izmaksas, laiks, kas nepieciešams vīngliemežu izaudzēšanai, kā arī uzpircēju piedāvātā mazā cena nesekmēja izaugsmi. 2021. gadā, pēc PVD datiem, valstī bija reģistrēts 212 gliemežu audzētavu, kas ir par trīs audzētavām mazāk salīdzinājumā ar gadu iepriekš.

Latvijā tiek audzētas divu ēdamo gliemežu sugas – parku jeb īstie vīngliemeži *Helix pomatia* un lielle (ātraudzīgie) dārza gliemeži *Helix aspersa*. Audzēšanai Latvijā vairāk piemēroti ir tieši parka vīngliemeži, kas labi pielāgojušies mūsu dabas apstākļiem. No vīngliemežu gaļas tiek ražotas dažādas delikateses, kas tiek piedāvātas vietējā tirgū un eksportētas uz ārvalstīm. Vīngliemeži ir lielisks olbaltumvielu un aminoskābju avots, turklāt to gaļa nesatur holesterīnu. Savukārt gliemežu gļotas (mucīns) veiksmīgi tiek izmantotas kosmētikas ražošanā. Uzņēmīgi ilggadējie nozares pārstāvji ir

atraduši pielietojumu arī gliemežu čaumalām: tās tiek izmantotas floristikā, un amatnieki no tām izgatavo dažādas rotaslietas un suvenīrus. Savukārt no gliemežu ķidām tiek gatavota barība zivīm. Tādējādi vīngliemežu audzēšana ir viena no netradicionālās lauksaimniecības nozarēm, kas spēj nodrošināt efektīvu bezatlikuma produkcijas pārstrādi. Turklāt vīngliemežu audzētavas uzņem tūristus, tā piedaloties tūrisma attīstības veicināšanā.

Slieku audzēšana

Sliekas ir uzskatāmas par vienu no nozīmīgākajām auglīgas augsnes veidotājām un uzturētājām. Tās piedalās organisku vielu noārdīšanā un mineralizācijā, augsnes struktūras un humusa veidošanā, tāpēc arī Latvijā arvien lielāku popularitāti iegūst biohumusa – ar slieku palīdzību iegūta organiskas izcelsmes mēslojuma – ražošana. Biohumuss pamatoti tiek dēvēts arī par zemes “dakteri”, kas palīdz to atveseļot un bagātināt, jo satur augiem nepieciešamās vielas – fermentus, vitamīnus un augu attīstības hormonus. Pieprasījums pēc slieku saražotā biohumusa, ko var izmantot zemes auglības uzlabošanai kā bioloģiskās, tā arī piemājas saimniecībās, palielinās gan Latvijā, gan citās valstīs. Lai biohumusu varētu eksportēt uz ārvalstīm, Latvijas sliekkopjiem ir jānodrošina pastāvīga produkcijas kvalitāte un stabils apjoms. Tāpat sliekas izmantojamas makšķerēšanā, jaunputnu un sivēnu barošanā (kā dzīvnieku barības piedeva) un pārstrādei proteīnā.

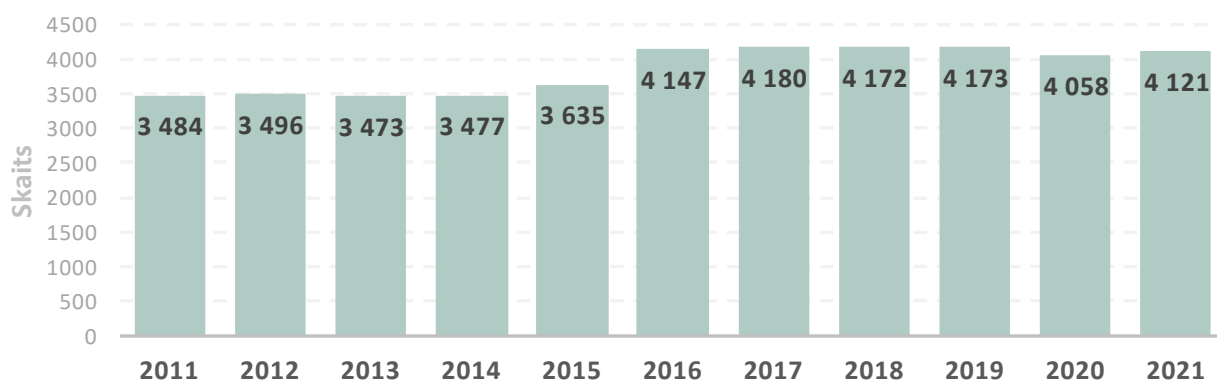
Slieku audzēšanas procesā tiek pārstrādāti organiskie atkritumi – kūtsmēsli, augu un citas pārtikas atliekas, veicinot vides sakārtošanu. Pēdējā laikā ir kļuvusi aktuāla slieku un biohumusa ražošana atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības prasībām, jo bioloģiskajā lauksaimniecībā ir nepieciešams izmantot augsnes mēslošanas līdzekļus un barību (sliekas ir lielisks olbaltumvielu avots putniem), kas ražota atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības prasībām.

Latvijā tiek audzētas Kalifornijas sarkanās *Eisenia fetida* sliekas un dendrobenas *Eisenia veneta* sliekas. Kalifornijas sliekas savu īpašību dēļ tiek plaši izmantotas, lai pārstrādātu organiskos atkritumus un substrātus un iegūtu biohumusu, savukārt dendrobena sliekas ar savu izmēru un dzīvīgumu ir kļuvušas populāras starp Eiropas un citu valstu makšķerniekiem, kā arī tiek audzētas proteīna ieguvei, kas tiek izmantots kā dzīvnieku barības piedeva. Savukārt Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultātes zinātnieki nododas pētījumiem par slieku proteīna izmantošanu arī cilvēku pārtikā.

2021. gadā PVD reģistrēto slieku audzētavu skaits palicis nemainīgs – 27. Lauku saimniecības slieku audzēšanu izvēlas galvenokārt kā papildnozari pamatsaimniekošanai. Lielākā problēma Latvijā ir nodrošināt vienādu biohumusa kvalitāti dažādās saimniecībās – tas veicinātu gan eksportu, gan lielāku peļņu.

2.15. Bioloģiskā lauksaimniecība

Bioloģiskā lauksaimniecība ir strauji augoša nozare visā pasaulē, un tā turpina attīstīties arī Latvijā. To saimniecību skaits, kas ievērsušās bioloģiskajai lauksaimniecībai, 2021. gada beigās sasniedza 4121 – par 63 saimniecībām vairāk nekā 2020. gadā. (Sk. 2.72.att.) Arī kopējais bioloģiskās lauksaimniecības operatoru skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies un 2021. gadā sasniedza 4439. Tāpat ir paplašinājies sertificēto platību apjoms.

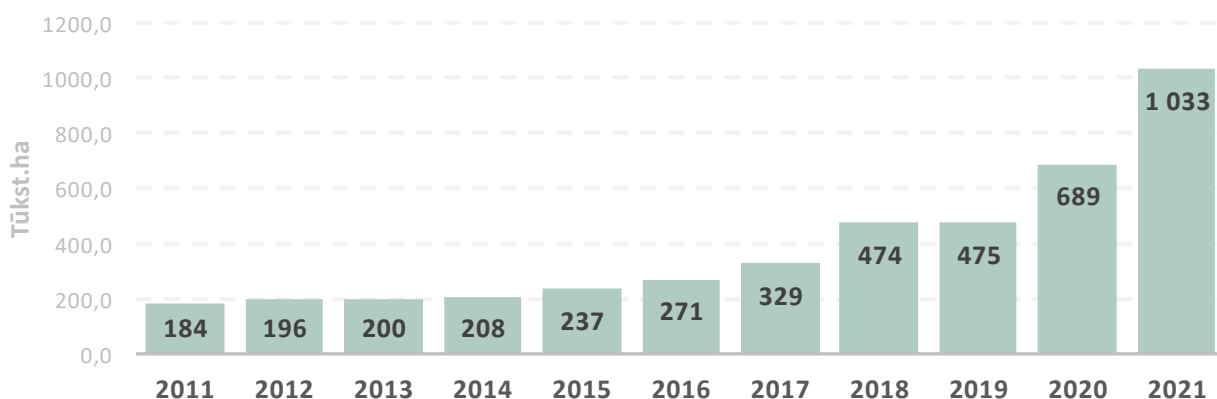
2.72. attēls. Bioloģiski sertificēto saimniecību skaits

Avots: ZM

Latvijā 2021. gadā bija sertificēti 4121 lauksaimniecības produktu ražotāji un divi akvakultūras dzīvnieku audzētāji, 71 pārstrādes uzņēmums, 10 importētāji-eksportētāji, kā arī 237 citi uzņēmēji. Kopā 2021. gadā bija sertificēti 4439 bioloģiskās lauksaimniecības operatori. Pārstrādes uzņēmumi ir sertificēti dažādās jomās, piemēram, gaļas pārstrādes, piena pārstrādes, augļu, ogu un dārzenu pārstrādes, graudu pārstrādes un maizes izstrādājumu ražošanā. No pārstrādes uzņēmumiem ir sertificēti arī lopbarības ražotāji.

Pēdējos gados Latvijā bioloģisko saimniecību sertificētajām platībām ir stabila tendence palielināties (sk. 2.73. att.) un jau esošās saimniecības paplašinās. 2021. gadā sertificētās platības aizņēma 1033 tūkst. ha, bioloģiskās LIZ platība bija 304 tūkst. ha jeb aptuveni 13,31 % no kopējās LIZ platības valstī: 263 080 ha bija sertificēti kā bioloģiskās lauksaimniecības platība, 13 533 ha bija pārejas perioda platība uz bioloģisko lauksaimniecību (otrais gads), un 27 433 ha bija uzsākta darbība bioloģiskajā lauksaimniecībā (pirmais gads).

2021. gadā bioloģiskās lauksaimniecības sektorā (ieskaitot 1. un 2. pārejas periodu) graudaugu platība kopumā aizņēma 62 863,26 ha: auzas – 29 530,75 ha, kvieši – 13 703,67 ha, griķi – 10 629,98 ha. Savukārt kartupeļi aizņēma 1270,34 ha lielu platību un atklātā lauka dārzeni – 489,36 ha, no kuriem vislielākajā platībā – 158,37 ha – tika audzēti ķirbji. Augļu dārzi un ogulāji aizņēma 3923 ha, dominējot upenēm ar 1377,09 ha, ābelēm ar 748,11 ha un smiltsērķšķiem ar 614,84 ha.

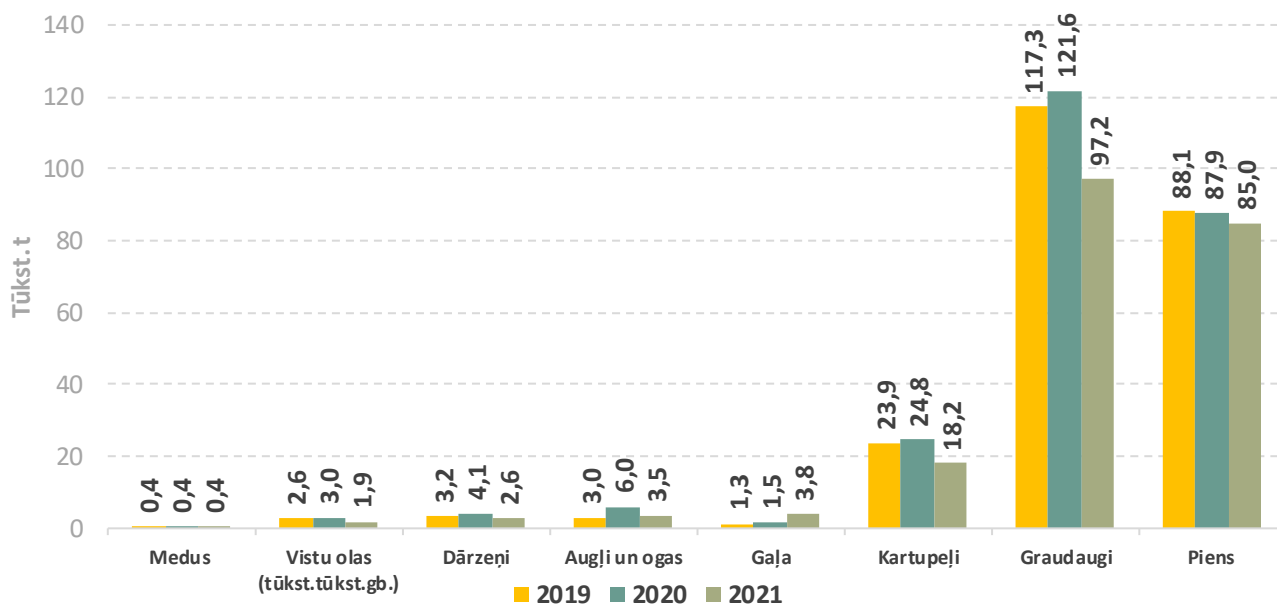

2.73. attēls. Bioloģiskajā lauksaimniecībā sertificētā platība kopā, tūkst. ha

Avots: ZM

Saražotais bioloģisko graudu apjoms salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājies līdz 97,2 tūkst. tonnu. Ir novērojams arī saražotā piena daudzuma samazinājums. Tā, piemēram, 2020. gadā tika saražots par 0,2 tūkst. tonnu mazāk piena un 2021. gadā – par 2,9 tūkst. tonnu mazāk piena nekā gadu iepriekš. Palielinājums ir novērojams saražotās gaļas apjomā, turpretī samazinājies saražoto dārzenu, kartupeļu un olu apjoms. (Sk. 2.74. att.).

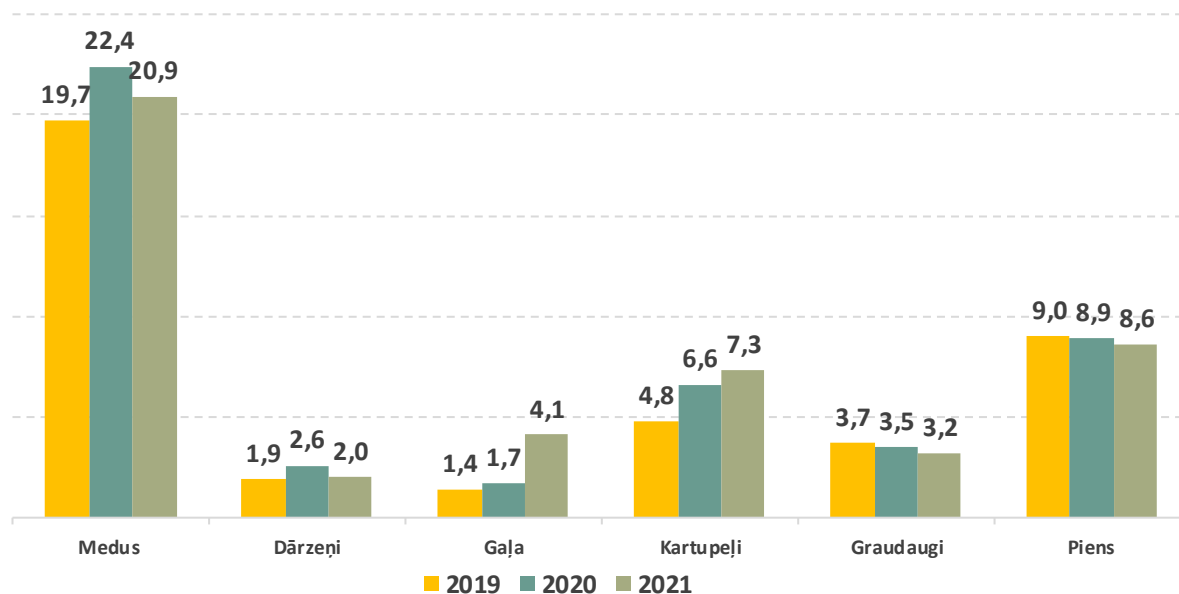
2.74. attēls. Saražotās bioloģiski sertificētās lauksaimniecības produkcijas apjoms, tūkst. t

Avots: ZM

Bioloģiskai lauksaimniecībai ir raksturīga daudznozaru ražošana. Tāpat kā iepriekšējos gados, lopkopības nozarē dominē piensaimniecība. 2022. gada 1. janvārī kopējais liellopu skaits bija 102 422: no tiem 34 015 liellopi kaušanai, 16 463 slaucamās govīs un 51 944 citi liellopi. Savukārt cūku skaits bija 1637, aitu – 34 049, kazu – 2505, mājputnu – 48 303, trušu – 3370 un bišu stropu – 22 711.

2021. gadā saražotais gaļas apjoms ir palielinājies – no 1,53 līdz 3,80 tūkst. tonnu, sasniedzot 90 % no kopējās bioloģiski saražotās gaļas apjoma. 5 % šī apjoma veido aitas gaļa, bet pārējās gaļas veidi nesasniedz 5 % īpatsvara robežu.

2021. gadā bioloģisko produktu īpatsvars nepārsniedza 6 % no kopējās saražotās lauksaimniecības produkcijas. Izņēmums bija medus, piens un kartupeļi. (Sk. 2.75. att.)

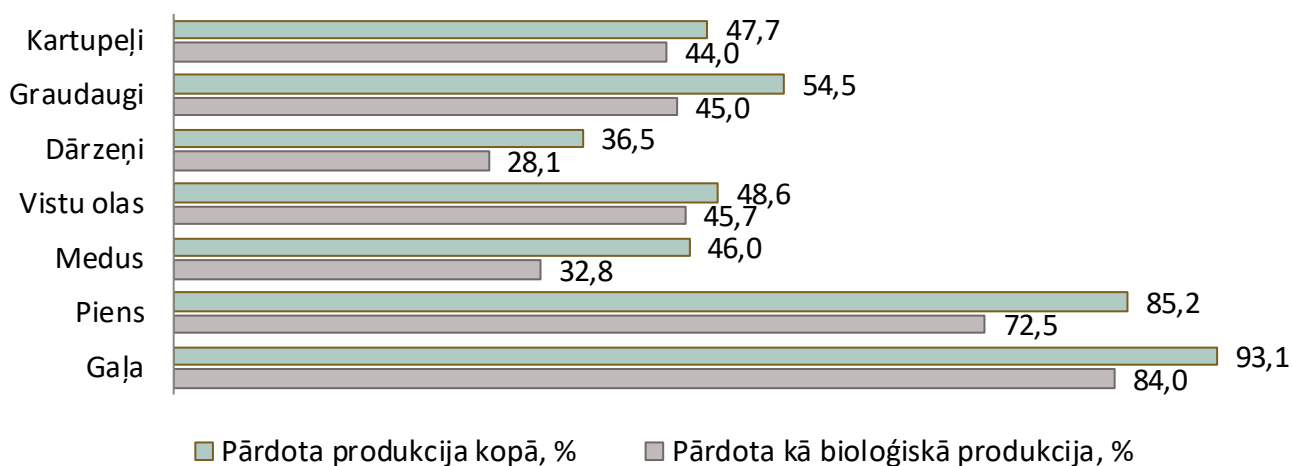

2.75. attēls. Saražotās bioloģiskās produkcijas īpatsvars no kopējās saražotās lauksaimniecības produkcijas Latvijā, %

Avots: ZM

Lai gan 2021. gadā bioloģiskajās saimniecībās saražotie produkti salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tika realizēti līdzīgā apjomā, ir novērojams pārdotās bioloģiskās produkcijas apjoma pieaugums pienam un gaļai.

Produkcija, kas netika pārdota, tika izmantota saimniecībā pašu uzturam, lopbarībai un arī atstāta kā sēklas materiāls nākamajai ražai. Vismazākais pārdotās produkcijas īpatsvars ir augļiem un ogām, kas, vidēji skatot kopsavilkumu, tiek pārsvarā izmantotas saimniecībās, bet starp bioloģiskajiem operatoriem ir daudzi uzņēmumi, kas visu saražoto produkciju realizē tirgū.

2.76. attēls. Pārdotās bioloģiskās produkcijas īpatsvars no saražotās bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas 2021. gadā, %

Avots: ZM

Lai veicinātu bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu un pārstrādi, kā arī nodrošinātu bioloģisko produktu nokļūšanu tirgū, 2021. gadā turpinājās atbalsts no valsts subsīdijām produkcijas ražotājiem, kas piedalījās bioloģiskās lauksaimniecības shēmā.

Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies graudu pārstrādes un cietes ražošanas produkcijas apjoms, sasniedzot 24 486,1 tonnu, kā arī saražotās gaļas un to produktu daudzums, sasniedzot 1703,7 tonnas, toties samazinājies augļu, ogu, dārzeņu un kartupeļu pārstrādes apjoms, veidojot 2746,7 tonnas, un piena un piena produktu pārstrādes apjoms (4088,8 tonnas). Nedaudz vairāk kā gadu iepriekš tika saražoti dzērieni. Ir sarucis uzņēmumu skaits gaļas, piena un to produktu, augļu, ogu, dārzeņu un kartupeļu pārstrādes nozarē, bet palielinājies maizes, mīklas izstrādājumu un graudu malšanas produktu un cietes ražošanā, savukārt visās pārējās kategorijās tas palicis nemainīgs. (Sk. 2.26. tab.)

2.26. tabula

Bioloģiskās lauksaimniecības produktu pārstrāde

Rādītāji	Uzņēmumu skaits			Produkcijas apjoms, t		
	2018.	2019.	2020.	2021.	2018.	2019.
Gaļas un gaļas produktu ražošana	34	24	28	27	1645,7	1553,1
Augļu, ogu, dārzeņu un kartupeļu pārstrāde	76	86	91	82	1875,9	2655,9
Augu eļļas un dzīvnieku izcelsmes tauku ražošana	4	5	8	11	3,6	2,0
Piena un piena produktu ražošana	24	30	26	25	4442,1	7380,4
Graudu pārstrādes un cietes produktu ražošana	13	13	13	14	16767,2	23024,3
Maizes un mīklas izstrādājumu ražošana	18	20	18	21	1161,4	1220,1
Citu pārtikas produktu ražošana	128	151	161	152	138,5	325,6
Lopbarības ražošana	5	6	5	5	1299,8	1577,3
Dzērienu ražošana	14	16	18	18	1073,8	846,6

Avots: ZM

2021. gadā turpinājās darbs pie deleģēto un īstenošanas aktu priekšlikumu izstrādes, lai nodrošinātu Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Regulas 2018/848 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu piemērošanu no 2022. gada 1. janvāra. Regulas mērķis ir uzlabot tiesību normas bioloģiskās ražošanas jomā, lai novērstu šķēršļus bioloģiskās ražošanas

ilgtspējīgai attīstībai ES, garantētu lauksaimnieku un operatoru godīgu konkurenci, nodrošinātu efektīvāku iekšējā tirgus darbību, kā arī saglabātu un veicinātu patērētāju uzticēšanos bioloģiskajiem produktiem.

2.16. Lauksaimniecības augu un dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Augu ģenētisko resursu saglabāšana

Mūsdienu tradicionālajā lauksaimniecībā ir tendence izmantot vairāk izplatītās un ražīgākās laukaugu šķirnes, un lauksaimniecības ainavā lielā mērā dominē monokultūras un kultūraugu šķirņu vienvēidība. Lauksaimniecības augu šķirņu ģenētisko resursu daudzveidības saglabāšana un pilnveidošana ir drošības garants, lai varētu pielāgoties nenovēršamajām klimata pārmaiņām un veicināt novatoriskus risinājumus. Tā veidosies arī ekonomiskas iespējas lauksaimniecības nozarei, pamatojoties uz kvalitātes shēmām un pārtikas piedāvājuma daudzveidību, un tas būs patērētāju interesēs.

Lauksaimniecības ilgtspējīga attīstība ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem, kas zemniekus ietekmē šķirņu un kultūraugu izvēlē. Lai saglabātu ģenētiskos resursus, ir jāuzlabo lauksaimnieku ekonomiskais ieguvums no novārtā atstāto sugu un šķirņu izmantošanas. Tas ietver jaunu produktu un patērētāju pieprasījuma veicināšanu.

Ģenētisko resursu saglabāšana un ilgstoša izmantošana lauksaimniecībā veicina ekosistēmas pakalpojumu sniegšanu, un tai ir būtiska nozīme ilgtspējīgā lauksaimnieciskajā ražošanā, kas ietver apputeksnēšanu, kaitīgo organismu apkarošanas uzlabošanu, noturīgākas lauksaimniecības ekosistēmas un augsnes stabilitāti. Lauksaimniecības bioloģiskā daudzveidība palīdz uzlabot pārtikas nodrošinājumu, mazinot intensīvas un šauri specializētas ražošanas sistēmas radīto risku. Ģenētiskie resursi ir nozīmīgi tādu stratēģiju īstenošanā, kas paredzētas bojātu ekosistēmu atjaunošanai un apdraudētu sugu aizsargāšanai.

Augu ģenētisko resursu kolekcijas tiek veidotas, lai ilgtermiņā saglabātu esošo bioloģisko un ģenētisko daudzveidību. Latvijā augu ģenētisko resursu saglabāšanas darbs sākts 20. gs. 90. gadu sākumā LU Bioloģijas institūtā. Latvijas augu ģenētiskie resursi tiek uzglabāti kultūraugu gēnu bankā, lauka kolekcijās un *in vitro*. Pirmie paraugi kultūraugu gēnu bankā tika ievietoti 1999. gadā.

2021. gadā, tāpat kā visus iepriekšējos gadus, augu ģenētiskie resursu saglabāšana tika finansēta no valsts atbalsta lauksaimniecībai (subsīdijām). Atbalsts augu gēnu bankas, centrālās datubāzes un molekulārās pasportizācijas laboratorijas darbības nodrošināšanai bija 39 129 eiro apmērā un kultūraugu genofonda saglabāšanai – 73 721,80 eiro apmērā.

Par augu ģenētisko resursu saglabāšanu Latvijā gādā LLU APP “Agroresursu un ekonomikas institūts”, LLU APP “Dārzkopības institūts”, LLU, Nacionālais Botāniskais dārzs un Latvijas Valsts mežzinātnes institūts “Silava”. Jāatzīst, ka ierobežoto finansiālo resursu dēļ visu iepriekšminēto iestāžu ģenētisko resursu kolekcijās esošo augu sugu genotipu paraugi tiek tikai saglabāti, bet minimāli tiek strādāts pie to raksturojuma, novērtējums un potenciālo izmantošanas iespēju izvērtējuma.

Lai veicinātu Zemkopības ministrijas kompetencē esošo Latvijas lauksaimniecībā un pārtikā lietojamo augu un dzīvnieku, meža un zivju ģenētiskās daudzveidības aizsardzības un ilgtspējīgas izmantošanas politikas veidošanu un īstenošanu, 2006. gadā tika izveidota Zemkopības ministrijas Ģenētisko resursu padome.

2006. gadā Latvijas Valsts mežzinātnes institūtā “Silava” (turpmāk šajā nodaļā – Silava) ir izveidots arī Ģenētisko resursu centrs kā Silavas struktūrvienība. Tam ir cieša sadarbība ar ģenētisko resursu turētājiem, un tas koordinē pasākumus Latvijas ģenētisko resursu, tostarp augu, meža koku un daļēji arī lauksaimniecības dzīvnieku un zivju, saglabāšanas un izpētes jomā. Ģenētisko resursu centrs nosacīti sastāv no trīs nodaļām – Latvijas laukaugu gēnu bankas, centrālās datubāzes un molekulārās

pasportizācijas jeb ģenētisko analīžu laboratorijas. Ģēnu bankā atrodas Latvijas izcelsmes laukaugu sēklas – aptuveni 2000 Latvijas izcelsmes augu ģenētisko resursu paraugu no 72 augu sugām, tostarp kultūraugu savvaļas radnieciskajām sugām. Ģēnu bankā sēklu paraugi tiek uzglabāti atbilstoši starptautiski pieņemtajiem standartiem. Gan bāzes, gan aktīvās kolekcijas paraugi glabājas alumīnija folijas maisiņos – 20 °C temperatūrā. Pirms ievietošanas saldētavā sēklas tiek izžāvētas, līdz mitrums tajās nepārsniedz 7 %.

Centrālā datubāze uztur informāciju par augu ģenētiskiem resursiem jaunajā datubāzē (<https://www.nordic-baltic-genebanks.org>) sadarbībā ar *NordGen*, kā arī ar vietējo datubāzi, tajā uzglabājot datus, kas iegūti no paraugu aprakstīšanas pēc sugu deskriptoriem. Tāpat centrālā datubāze uztur kontaktus arī ar citām starptautiskajām datubāzēm.

Ar plašāku informāciju par Latvijas augu ģenētiskajiem resursiem var iepazīties tīmekļvietnē <http://www.genres.lv>. Tajā var atrast saites arī uz citām ģenētisko resursu datubāzēm.

Zemkopības ministrija sadarbībā ar Silavas speciālistiem 2021. gada 26. oktobrī Norvēģijas Karalistes Svalbāras Globālajā sēklu bankā ilgtspējīgai uzglabāšanai ievietoja 153 Latvijas izcelsmes, t.i., Latvijā izveidotu šķirņu, lauksaimniecībā un pārtikā izmantojamo augu sēklu paraugus, tā pastiprinot Latvijas tradicionālo augu ģenētisko resursu saglabāšanu. Paraugi pārsvarā ir no laukaugu sugām – labības, pākšaugiem, liniem, kaņepēm un arī dārzeniem (kopumā no 30 sugām). Minētā pasākuma fotogrāfijas var aplūkot vietnē <https://www.zm.gov.lv/lauksaimnieciba/statiskas-lapas/latvijas-izcelsmes-skirnu-seklu-paraugu-nodosana-svalbaras-globalajai-?id=23971#jump>.

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Visā Eiropā arvien aktuālāks kļūst jautājums par lauksaimniecības dzīvnieku vietējo šķirņu bioloģiskā materiāla saglabāšanu un pētīšanu, lai nodrošinātu dzīvnieku šķirņu daudzveidību un pēc nepieciešamības izmantotu vietējo šķirņu bioloģisko materiālu dzīvnieku audzēšanas efektivitātes uzlabošanai, šķirņu saglabāšanai, kā arī izzudušo šķirņu atjaunošanai.

Latvijā lauksaimniecības dzīvnieku vietējās šķirnes tiek saglabātas un izkoptas, īstenojot šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizāciju (turpmāk šajā nodaļā – šķirnes organizācijas) izstrādātās dzīvnieku audzēšanas programmas, kuru mērķis ir saglabāt vietējās apdraudētās šķirnes. Šķirnes organizācijas saimniecībās apseko lauksaimniecības dzīvniekus un izsniedz atzinumus par vietējo apdraudēto šķirņu dzīvnieku atbilstību to audzēšanas programmās noteiktajiem kritērijiem. Par šķirnes organizāciju atzītajiem vietējo apdraudēto šķirņu dzīvniekiem dzīvnieku īpašnieki var saņemt valsts atbalstu, ko piešķir ne vairāk kā par 550 vienas šķirnes dzīvniekiem gadā. Vietējo apdraudēto šķirņu dzīvnieku audzēšanas programmās iesaistīto dzīvnieku skaits no lielākās daļas šķirņu ir ļoti mazs. (Sk. 2.31. tab.)

2.27. tabula

Valsts atbalsta saņemšanai pieteikto dzīvnieku skaits

Gads	Latvijas brūnā govys	Latvijas zilā govys	Latvijas baltā cūka	Latvijas tumšgalves aita	Latvijas šķirnes zirgs	Latvijas vietējā kaza
2019.	174	336	25	547	55	145
2020.	181	355	24	538	127	155
2021.	202	342	23	540	132	171

Avots: LAD, LDC², Cūku Ciltsdarba centrs

Viskrasāk valsts atbalsta saņemšanai pieteikto dzīvnieku skaits 2021. gadā palielinājies Latvijas brūnās šķirnes govīm – par 11,6 %. 2021. gadā Latvijas brūnās šķirnes govju audzēšanas programmā bija iekļauti 189 dzīvnieki no 21 saimniecības – par 3,3 % vairāk nekā 2020. gadā. 2021. gadā iegūti arī divi vaislas jaunbuļļi, kas atbilst saglabāšanas programmas nosacījumiem. Jaunbuļļi tiks izmantoti bioprodukta iegūšanai. Latvijas lauksaimniecības dzīvnieku ģēnu bankā no katra vaislas buļļa, kas pārstāv vietējās apdraudētās Latvijas brūnās šķirnes četras buļļu līnijas (Ullora, Potrimpa, Rudmes un Odina), uzkrātas 5 līdz 30 devas, kopā no 38 buļļiem – 570 bioprodukta devu.

Vietējo apdraudēto zirgu šķirņu saglabāšanai tiek īstenotas vairākas audzēšanas programmas – “Latvijas siltasiņu šķirnes zirgu braucamā tipa audzēšanas programma 2019.–2029. gadam”, “Latvijas ardeņu šķirnes zirgu audzēšanas programma” un “Latgales rikšotāju zirgu šķirnes audzēšanas programma”. Valsts atbalsta saņemšanai 2021. gadā tika pieteikti par 10,3 % vairāk Latvijas siltasiņu šķirnes braucamā tipa zirgu, kā arī pirmoreiz tika pieteikti astoņi Latvijas ardeņu šķirnes zirgi un 11 Latgales rikšotāju šķirnes zirgi.

Neliels, bet stabils dzīvnieku skaita pieaugums ir vērojams arī Latvijas vietējās kazas šķirnei. To nodrošināja Latvijas kazkopības biedrības ieguldījums šīs šķirnes popularizēšanai, tai rūpējoties par ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu. Latvijas kazkopības biedrība, īstenojot saglabāšanas programmu Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām, turpina saglabāt šo šķirni, kas ir piemērota vietējiem klimatiskajiem apstākļiem, labi izmanto zāles lopbarību, kā arī ražo vidēju piena daudzumu.

Latvijas tumšgalves aitu šķirnes vecā tipa audzēšanas programmas īstenošanā iesaistīti 31 saimniecības īpašnieki ar 502 aitu mātēm un 41 vaislas teķi. Visiem audzēšanas programmā iekļautajiem vaislas teķiem un aitām ir 100 % Latvijas tumšgalves šķirnes asinība.

Arvien vairāk pasliktinās situācija ar Latvijas baltās cūkas šķirni. 2021. gadā Latvijas baltās cūku šķirnes audzēšanas programmas prasībām atbilda vairs tikai 23 cūkas – 21 sivēnmāte un divi kuļļi, kas tiek audzēti vienā saimniecībā. Nav cūku ar 100 % Latvijas baltās šķirnes asinību: trīs cūkas ir ar 87,5 %, 10 cūku – ar 75 % un vēl 10 cūku – ar 62,5 % šīs šķirnes asinību. No Latvijas baltās šķirnes kuļļiem 2021. gadā saglabājusies tikai Rolanda līnija.

2021. gadā Latvijas zilās govju šķirnes audzēšanas programma tika īstenota 86 ganāmpulkos ar 314 dzīvniekiem. Atšķirībā no iepriekšējā gada programmā iekļauto dzīvnieku skaits ir samazinājies par 18,6 %. Programmā ir pieejams 16 Latvijas zilās govju šķirnes buļļu bioprodukts, kā arī notiek darbs pie jaunbuļļu iegūšanas un iekļaušanas maksīgās apsēklošanas staciju tīklā, saglabājot pēc iespējas lielāku Latvijas zilās govju šķirnes asinību.

Latvijas sīkdzīvnieku audzētāju biedrības “Trusis un citi” (turpmāk šajā nodaļā – sīkdzīvnieku biedrība) speciālisti turpināja darbu pie 2018. gadā uzsāktās Latvijas vietējo, izzūdošo māļputnu – cukurvistiņu un krūpiņu šķirnes vistu – apzināšanas, saglabāšanas un pavairošanas. Sīkdzīvnieku biedrība ir izstrādājusi šo šķirņu standartus un noskaidrojusi lauku sētas, kurās šīs šķirnes vistas joprojām tiek turētas, lai varētu strādāt pie putnu pavairošanas, nepieļaujot tuvradniecību. Cukurvistiņas un krūpiņi ir senas Latvijas vietējo vistu šķirnes. Tām raksturīgas mazas žiperīgas vistiņas un bieži vien ļoti nikni gaiļi, kas ļoti labi sargā savas vistiņas. Vistiņas ir izturīgas pret aukstumu, pašas labprāt perē un izvadā cāļus, kā arī dēj olas izmantošanai pārtikā. Cukurvistiņu olām ir lielāka dzeltenuma attiecība pret baltumu nekā parasto vistu olām. Biedrībā ir pieci entuziasti, kas iesaistījušies cukurvistiņu audzēšanā, saglabāšanā un popularizēšanā.

Arī Latvijas vietējā medusbite *Apis mellifera mellifera*, kas, ilgstoši apdzīvojot Latvijas teritoriju, evolūcijas gaitā ir piemērojusies Latvijas klimatiskajiem apstākļiem, atrodas uz izzušanas sliekšņa. LDC reģistrēts vairs tikai 20 bišu saimju, kas atrodas LLU mācību un pētījumu saimniecībā “Vecauce”. Lai gan patlaban biškopji dravošanā izmanto ievestās miermīlīgās bišu pasugas, tomēr LLU mācību un pētījumu saimniecībā “Vecauce” tiek turpināts darbs pie Latvijas vietējas medusbites saglabāšanas, jo vietējā medusbite ir Latvijas dabas un bioloģiskās daudzveidības sastāvdaļa, vērtīgs selekcijas izejmateriāls, un to var izmantot bioloģiskajā biškopībā.

2018. gadā ar Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarba likumu noteikts, ka LLU uztur lauksaimniecības dzīvnieku vietējo saglabājamo šķirņu gēnu banku. Gēnu banka darbojas LLU Biotehnoloģiju zinātniskās laboratorijas Molekulārās bioloģijas un mikrobioloģijas nodaļā, kurā arī līdz šim tika uzglabāti un pētīti lauksaimniecības dzīvnieku vietējo apdraudēto šķirņu bioloģiskā materiāla paraugi. Kopā lauksaimniecības dzīvnieku un vietējo šķirņu mājas (istabas) dzīvnieku gēnu bankā laikā no 2008. līdz 2021. gadam ir uzkrāts 2613 bioloģiskā materiāla paraugu no piecām lauksaimniecības

dzīvnieku (liellopu, zirgu, aitu, kazu un cūku) sugām. No tiem 59 asins paraugi un 938 spermas devas ievāktas 2021. gadā.

Eiropā Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanu koordinē Eiropas reģionālais dzīvnieku ģenētisko resursu koordinācijas centrs (*ERFP*), kurā darbojas lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu koordinatori no visām Eiropas valstīm, arī no Latvijas. *ERFP* ir izveidojis Eiropas lauksaimniecības dzīvnieku gēnu banku tīklu (*EUGENA*), kura galvenais mērķis ir Eiropai svarīgu lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana un to pieejamība audzēšanai un pētniecībai. 2021. gada sākumā sākumā starp Zemkopības ministriju un *ERFP* ir parakstīts un stājies spēkā saprašanās memorands, ar kuru Latvijas lauksaimniecības dzīvnieku gēnu banka tika iekļauta *EUGENA*. Latvijai tas nodrošinās labāku sadarbību ar citām Eiropas valstīm lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanā, vieglāku pieeju citu valstu gēnu bankās esošajiem ģenētiskajiem resursiem, kā arī uzlabos zināšanu un informācijas apmaiņu un starptautisko projektu īstenošanu. Pievienošanās *EUGENA* dos arī papildu iespēju popularizēt Latvijas lauksaimniecības dzīvnieku ģenētiskos resursus.

2.17. Traktortehnika

Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras (VTUA) informatīvajā sistēmā 2021. gada 31. decembrī bija reģistrēti 100 028 traktori, 49 538 piekabes un 9285 graudu novākšanas kombaini. Reģistrēto transportlīdzekļu skaits 2021. gadā ir palielinājies par 1,7% jeb 2,6 tūkst. vienību, kas ir par 2646 vienībām vairāk nekā iepriekšējā periodā.

No visa reģistrētā traktortehnikas klāsta 2021. gadā tehniskā apskate tika veikta 31 518 traktoriem, 17 151 piekabei, 3255 graudu novākšanas kombainiem un 5957 pārējās traktortehnikas vienībām, t.i., kopumā par 745 tehnikas vienībām vairāk nekā iepriekšējā periodā. Ceļu satiksmē drīkstēja piedalīties tikai apmēram trešdaļa no visa plašā traktortehnikas klāsta, bet pārējās divas trešdaļas ne.

Tā kā nav noteikta obligāta prasība no VTUA informatīvās sistēmas reģistra izņemt neaktīvo traktortehniku un tās piekabes, aptuveni trešdaļu veido traktortehnika vai tās piekabes, kas vairs netiek ekspluatētas vai pat neeksistē. Vairāk nekā sestā daļa no visiem reģistrētajiem traktoriem ir ražoti Rietumu valstīs, bet pārējie traktori – Austrumeiropas (Baltkrievijā, Krievijā, Ukrainā) un Austrumu valstīs (Ķīnā, Japānā u.c.) vai ir kolhozu laika mantojums.

Tā kā lauksaimnieki katru gadu cenšas atjaunot traktortehnikas parku ar jaunu traktortehniku, reģistrēto jauno traktoru skaits katru gadu atšķiras. Šī tendence ir atkarīga no ES struktūrfondu atbalsta pieejamības. 2021. gadā tika reģistrēts par 115 jaunu traktoru un par 13 jaunu graudu novākšanas kombainu vairāk nekā iepriekšējā gadā (sk. 2.28. tab.). Katru gadu pirmoreiz vairāk tiek reģistrētas lietotas traktortehnikas vienības nekā jaunā traktortehnika. Tas ir izskaidrojams ar to, ka īpašnieki ES tirgū izvēlas iegādāties lietotu traktortehniku, jo tā ir lētāka nekā jauna.

2.28. tabula

Traktoru un kombainu reģistrācija

Rādītāji	2019.	2020.	2021.
Jauna traktora pirmreizējā reģistrācija	665	564	679
Jauna graudu novākšanas kombaina pirmreizējā reģistrācija	132	87	100
Lietotu traktoru pirmreizējā reģistrācija	852	963	1093
Lietotu graudu novākšanas kombainu pirmreizējā reģistrācija	150	156	156
Traktoru pārreģistrācija	4818	5024	5464

Avots: VTUA

No jaunajiem traktoriem 2021. gadā visvairāk tika reģistrēti *Claas* markas traktori – kopumā 117. (Sk. 2.29. tab.) Otrā visvairāk reģistrētā traktora marka ir *John Deere* ar 74 jauniem traktoriem, bet trešā visvairāk reģistrētā traktora marka ir *Valtra* ar 71 jaunu traktoru.

2.29. tabula

Jauna traktora pirmreizējā reģistrācija

Marka	2019.	2020.	2021.
CLAAS	84	86	117
VALTRA	83	64	71
JOHN DEERE	70	63	74
NEW HOLLAND	49	56	51
CASE IH	41	39	51
MASSEY FERGUSON	37	34	16
DEUTZ-FAHR	28	31	28
FENDT	18	30	26
BELARUS	79	18	24

Avots: VTUA

ES struktūrfondu finansējums dod iespēju iegādāties graudu kombainus, tāpēc 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies reģistrēto jaunu graudu kombainu skaits. Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2021. gadā visvairāk reģistrētie jaunie graudu novākšanas kombaini ir *Claas* (47) un *New Holland* (26) markas kombaini. Trešā visvairāk reģistrētā kombainu marka 2021. gadā bija *John Deere* ar sešiem jauniem graudu novākšanas kombainiem. (Sk. 2.30. tab.)

2.30. tabula

Jauna kombaina reģistrācija

Marka	2019.	2020.	2021.
CLAAS	56	29	47
NEW HOLLAND	29	25	26
JOHN DEERE	17	9	6
MASSEY FERGUSON	5	3	1
CASE IH	6	8	5
FENDT	4	1	1

Avots: VTUA

Vislielāko traktoru reģistrāciju skaitu veido to pārreģistrācija jeb īpašnieka maiņa. 2021. gadā tika pārreģistrēti 5024 traktori. (Sk. 2.28. tab.)

2.18. Mēslošanas līdzekļu un substrātu aprīte

Lai Latvijā tirgotu mēslošanas līdzekļus un augu augšanas substrātus, tiem ir jābūt Valsts augu aizsardzības dienesta uzskaitē. Mēslošanas līdzekļiem un substrātiem ir jābūt vai nu reģistrētiem, vai iekļautiem EK mēslošanas līdzekļu sarakstā vai atzīto mēslošanas līdzekļu sarakstā, vai arī jābūt saņemtai to ieviešanas vai tirdzniecības atļaujai.

Pēc Valsts augu aizsardzības dienesta datiem, 2021. gadā kopējais Latvijā ražoto un ievesto mēslošanas līdzekļu apjoms veidoja 908 402 tonnas.

No tiem 329 026 tonnas bija vienkāršie slāpekļa minerālmēsli, 694 tonnas – vienkāršie fosfora minerālmēsli un 17 116 tonnu – vienkāršie kālija minerālmēsli.

Komplekso (cieto) minerālmēsļu apjoms veidoja 235 929 tonnas, šķidro minerālmēsļu apjoms – 45 451 tonnu.

Sekundāros augu barības elementus saturošo minerālmēsļu apjoms 2021. gadā bija 1558 tonnas, tikai mikroelementus saturošo minerālmēsļu apjoms – 42 739 tonnas, kaļķošanas materiāla apjoms – 204 260 tonnu, organisko un organominerālo mēslošanas līdzekļu apjoms – 28 755 tonnas, mēslošanas līdzekļi speciālai izmantošanai – 1561 tonna, mikrobioloģiskie preparāti – 276 tonnas un augu augšanas veicinātāji – 119 tonnu.

2021. gadā Latvijā tika ievests par 8 % mazāk slāpekļa, par 76 % mazāk fosfora un par 27 % mazāk kālija minerālmēsļu nekā 2020. gadā.

No slāpekļa minerālmēsļiem visvairāk tika ievests amonija nitrāts (96 566 tonnas) un urīnviela jeb karbamīds (69 384 tonnas).

Salīdzinājumā ar 2020. gadu amonija nitrāts tika ievests par 24 % mazāk nekā 2020. gadā, turpretī urīnviela (karbamīds) – par 4 % vairāk nekā 2020. gadā.

2021. gadā tika ievestas 694 tonnas fosfora minerālmēsli – četrreiz mazāk nekā 2020. gadā, kad tika ievestas 2892 tonnas.

Kopējais Latvijā 2021. gadā ražoto un ievesto komplekso (cieto) minerālmēsli apjoms bija par 7,5 % lielāks, bet šķidro minerālmēsli apjoms – par 8,5 % lielāks nekā 2020. gadā. Starp 2021. un 2019. gadā Latvijā ražoto un ievesto komplekso (cieto) minerālmēsli apjomu nebija būtiskas atšķirības.

Salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā sekundāros augu barības elementus saturošo minerālmēsli apjoms ir samazinājies par 1,5 % un kaļķošanas materiāla apjoms – par 6 %.

Latvijā 2021. gadā visvairāk tika saražoti kaļķošanas materiāli (157 009 tonnas jeb 77 % no kopējā kaļķošanas materiālu apjoma), organiskie un organominerālie mēslošanas līdzekļi (9970 tonnu jeb 35 % no kopējā organisko un organominerālo mēslošanas līdzekļu apjoma) un mikrobioloģiskie preparāti (223 tonnas jeb 81 % no kopējā mikrobioloģisko preparātu apjoma), bet mazāk – augu augšanas veicinātāji (22 tonnas jeb tikai 18 % no kopējā augu augšanas veicinātāju daudzuma).

Latvijā 2021. gadā kopumā tika ievesti un saražoti substrāti 215 233 m³ apjomā, t.i., ievesti 34 683 m³ un saražoti 180 550 m³. Salīdzinājumā ar 2020. gadu Latvijā ievesto un saražoto substrātu apjoms 2021. gadā ir palielinājies par 41 % un bija sešas reizes lielāks nekā 2019. gadā.

2021. gadā sagatavoti arī grozījumi normatīvajos aktos saistībā ar mēslošanas līdzekļiem un augu augšanas substrātiem:

- grozījumi Mēslošanas līdzekļu aprites likumā, paredzot, ka mēslošanas līdzekļu mehānisko maisījumu gatavotāji uzskatāmi par ražotājiem un uz viņiem attieksies visas ražotājiem noteiktās prasības un ka mēslošanas līdzekļi, kas ražoti atbilstoši ES regulējuma prasībām, jāmarķē ar CE zīmi. Tāpat likumprojektā paredzēts izslēgt normu par mēslošanas līdzekļu un substrātu reģistrācijas apliecības atjaunošanu, ja tā ir anulēta;
- grozījumi Ministru kabineta 2015. gada 1. septembra noteikumos Nr. 506 “Mēslošanas līdzekļu un substrātu identifikācijas, kvalitātes atbilstības novērtēšanas un tirdzniecības noteikumi”, nosakot prasību, ka mēslošanas līdzekļi un substrāti sarakstā “Atļauts lietot bioloģiskajā lauksaimniecībā” tiks iekļauti uz pieciem gadiem no lēmuma pieņemšanas dienas un tos varēs izmantot bioloģiskajā ražošanā un ka mehānisko maisījumu gatavotāji tiek uzskatīti par ražotājiem un arī uz viņiem attiecas visas ražotājiem noteiktās prasības.

Sagatavots arī jauns Ministru kabineta noteikumu projekts “**Aprites uzraudzības un kontroles kārtība ES mēslošanas līdzekļiem ar CE zīmi**”, nosakot uzraudzības un kontroles kārtību ES mēslošanas līdzekļiem ar CE zīmi saskaņā ar jauno ES regulējumu par mēslošanas līdzekļiem.

2.19. Vidi saudzējoša lauksaimniecība

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings 2020. gada pavasarī notika 47 vietās (laukos), bet rudenī – 49 vietās (laukos) īpaši jutīgo teritoriju lauksaimniecībā izmantojamā zemē Bauskas, Jelgavas, Dobeles, Siguldas, Olaines un Mārupes novadā. Uz šīm teritorijām saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumiem Nr. 834 “Prasības ūdens, augšnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma” attiecas paaugstinātas prasības ūdens, augšnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma. Augšnes paraugi monitoringa vajadzībām tiek ņemti divas reizes gadā – agri pavasarī pirms veģetācijas sezonas sākšanās un vēl rudenī pēc kultūraugu ražas novākšanas:

- pamatojoties uz monitoringa rezultātiem pavasarī, VAAD lauksaimniekiem sniedz ieteikumus par slāpekļa papildmēslojuma devu korekciju, publicējot ziņojumu savā tīmekļvietnē, kā arī sagatavojot informatīvus rakstus reģionālajiem laikrakstiem un citiem preses izdevumiem;
- monitoringa rezultāti par nitrātjonu daudzumu augsnē rudenī ļauj spriest par nitrātjonu izskalošanās risku ziemas sezonā un augsnes un ūdeņu piesārņošanas iespējamību. Tas tiek izmantots ūdeņu piesārņojuma riska novērtēšanā arī citās Eiropas valstīs.

Apkopojot augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātus 2020. gada pavasarī, tika secināts: lai 2020. gadā nodrošinātu tikpat lielu ražu kā 2019. gadā, slāpekļa papildmēslojuma normu lielākajā daļā tīrumu nepieciešams palielināt, bet nepārsniedzot noteikto maksimāli pieļaujamo slāpekļa normu katram kultūraugam.

Apkopojot augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātus 2020. gada rudenī, tika secināts, ka konstatētais nitrātu slāpekļa saturs rudenī pārsvarā gadījumu vērtējams kā mazs. Šāda tendence tiek novērota jau vairākus pēdējos gadus: rudenī nitrātu slāpekļa saturs augsnē kopumā ir vērtējams kā mazs un netiek prognozēta minerālā slāpekļa izskalošanās no augsnes virsējiem slāņiem. Tā kā pārskata periodā netika novērotas krasas atšķirības starp fiksēto diennakts vidējo gaisa temperatūru pa mēnešiem un dekādēm un ilggadīgajiem vidējiem novērojumiem, ir jāsecina, ka 2020. gadā nokrišņu daudzums un intensitāte bija viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmēja augsnes minerālā slāpekļa pārveides procesus augsnē.

Plašāku informāciju par augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātiem 2020. gadā var iegūt VAAD tīmekļvietnē <https://www.vaad.gov.lv/lv/augsnis-monitoringa-rezultati>.

Zinātniskais pētījums “Virszemes ūdeņu un gruntsūdeņu kvalitātes pārraudzība īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs lauksaimniecības noteču monitoringa programmas ietvaros”

Latvijas Lauksaimniecības universitāte 2010. gadā uzsāka zinātnisku pētījumu, lai ik gadu novērtētu lauksaimnieciskās darbības izraisītā difūzā un punktveida piesārņojuma ietekmi uz virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, nošķirot lauksaimniecības izraisīto piesārņojumu no cita veida ūdeņu piesārņojuma. Difūzais ūdens piesārņojums ir telpiski izkliedēta augu barības vielu noplūde, piemēram, notece no meliorācijas sistēmu drenu kolektoriem un virszemes notece, savukārt punktveida piesārņojums ir telpā koncentrēta noplūde, piemēram, no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai noplūde no lielo lopkopības fermu teritorijām.

Zinātniskā pētījuma laikā tiek īstenots gruntsūdeņu un upju noteces kvalitātes monitorings īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs. Pētījuma mērķu sasniegšanai Latvijā ir izveidots lauksaimniecības noteču monitoringa staciju un posteņu tīkls.

2020. gadā pētījumā bija izvirzīti vairāki uzdevumi:

1) iegūt korektu informāciju par lauksaimniecības izkliedētā (difūzā) un punktveida avota nozīmi virszemes un pazemes ūdeņu piesārņošanā:

a) īstenot monitoringu ar mērbūvēm un iekārtām aprīkotās monitoringa stacijās četrās vietās drenu lauka izpētes līmenī un četrās vietās mazā sateces baseina izpētes līmenī, izslēdzot citu piesārņojuma avotu ietekmi uz monitoringa mērījumiem. Papildus ņemt ūdens paraugus divos izkliedētā piesārņojuma posteņos. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi mēnesī;

b) īstenot monitoringu, nosakot lauksaimniecības piesārņojuma ietekmi uz pazemes ūdeņiem, īpaši uz seklo pazemes ūdeņu – gruntsūdeņu – sastāvu 11 urbumos trijās monitoringa stacijās un 10 urbumos īpaši izveidotās trijās pazemes ūdeņu izpētes vietās. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi ceturksnī;

c) trijās teritorijās veikt novērojumus par augu barības elementu (N un P savienojumu) izskalošanos no lauksaimniecības punktveida piesārņojuma avotiem (kūtsmēslu saimniecībām lielajās lopkopības fermās) ne retāk kā reizi mēnesī;

2) uzkrāt un apkopot ūdens kvalitātes datus piesārņojuma modelēšanai Bērzes upes sateces baseinā un tā 15 daļbaseinos, kas atrodas īpaši jutīgas teritorijas platībā. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi mēnesī. Modelēt piesārņojumu pēc starptautiskā praksē izmantotā *FyrisNP* (Zviedrija) vai *HYPE* (Zviedrija) ūdens kvalitātes modeļa;

3) uzkrāt un apkopot datus par izkliedētā piesārņojuma emisijas koeficientiem (N un P noplūdi) dažādiem zemes lietošanas veidiem un augu sekām. Noteikt atsevišķu ekstremālu hidroloģisku procesu (pavasara palu, epizodisku plūdu, augsnes ūdens erozijas, ziemas perioda noplūžu) ietekmi uz kopējo gada N un P noplūdes raksturu un apjomu. Pētīt piesārņotāju – augu barības elementu (N un P savienojumu) – transformācijas procesus hidrogrāfiskā sistēmā, lai varētu novērtēt aiztures (pašattīrīšanās) procesus, kas nepieciešami piesārņojuma slodzes aprēķiniem;

4) veikt novērojumus par augu barības elementu (N un P savienojumu) koncentrāciju astoņās vietās īpaši jutīgas teritorijas upju baseinos, ņemot ūdens paraugus ne retāk kā reizi mēnesī;

5) veikt novērojumus par augu barības elementu koncentrācijas pārmaiņām divās virszemes plūsmas un vienā pazemes plūsmas mākslīgajā mitrzemē;

6) uzturēt esošās un iespēju robežās pilnveidot monitoringa staciju būves un tehnisko aprīkojumu atbilstoši starptautiskās prakses un *HELCOM* rekomendācijām.

Secinājumi, kas izriet no 2020. gada lauksaimniecības noteču monitoringa rezultātiem

1. Vairākumā ūdens paraugu ievākšanas vietu 2020. gadā novērotas augstākas nitrātu – slāpekļa – koncentrācijas vērtības nekā ilgtermiņā (1995.–2019. g.). Detalizētākai un zinātniski pamatotākai iegūto rezultātu analīzei nepieciešams apkopot ūdeņu kvalitatīvo rādītāju, meteoroloģisko un hidroloģisko mērījumu rezultātus visa gada garumā.

2. Ilggadīgie lauksaimniecības noteču monitoringa dati (1995.–2019. g.) un 2020. gadā novērotie rezultāti pierāda, ka lauksaimniecības ietekmētajās teritorijās slāpekļa un fosfora savienojumu izskalošanās ir atkarīga no antropogēnās ietekmes (lauksaimniecības zemes izmantošanas intensitātes) un dabiskajiem faktoriem (meteoroloģiskajiem un hidroloģiskajiem apstākļiem). Neatkarīgi no meteoroloģisko un hidroloģisko apstākļu ietekmes uz iegūtajiem ūdeņu kvalitatīvo rādītāju rezultātiem vairākās monitoringa stacijās un postežos novērots palielināts slāpekļa un fosfora savienojumu izskalošanās risks, kam laika gaitā ir tendence palielināties.

3. Novērotajām slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijām ir raksturīga izteikta mainība atkarībā no pētījuma vietas, kā arī sezonāli, ikgadēji un ilgtermiņā. Sezonālās un ikgadējās slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijas pārmaiņas ir saistītas ar noteces mainību. Lielākais slāpekļa un fosfora savienojumu zudums no augsnes parasti notiek pavasara palu laikā un neveģetācijas periodā, kad augi nespēj uzņemt augsnē esošās augu barības vielas.

4. Nitrātu – slāpekļa – koncentrācija ūdenstilpēs samazinās hidrogrāfiskā tīkla posmos no eksperimentālo lauciņu un drenu lauku līdz upju izpētes līmenim. Salīdzinoši lielāka nitrātjonu koncentrācija novērota eksperimentālo lauciņu un drenu sistēmu izpētes līmeņos, un nitrātjonu koncentrācija samazinās novadgrāvjos, mazās un vidēji lielās upēs, kurās aktīvi notiek dabiskā pašattīrīšanās.

5. Ekstremāliem meteoroloģiskajiem apstākļiem ir negatīva ietekme uz slāpekļa un fosfora savienojumu zudumu. Izteikta sausuma apstākļos augu barības vielu zudums no nosusinātām lauksaimniecības platībām samazinās, jo limitēta mitruma apstākļos augi attīstības procesa nodrošināšanai nespēj pilnvērtīgi izmantot augsnē esošās un ar mēslojumu nodrošinātās augu barības vielas, turklāt sausuma apstākļos nenotiek pakāpeniska augu barības vielu izskalošanās. Pēc sausuma periodiem, atsākoties drenu notecei, augu barības vielu zudums izteikti palielinās.

6. Videi saudzīgu meliorācijas sistēmu elementu ierīkošana lauksaimniecības zemēs, tostarp mākslīgās mitrzemēs, kuru ietekme uz ūdeņu kvalitāti vērtēta konkrētajā pētījumā, spēj efektīvi

samazināt augu barības vielu koncentrāciju ūdeņos. Augu barības vielu samazināšanas efektivitāte ir atkarīga no izvēlēta pasākuma, atrašanās vietas un tehniskajiem parametriem.

Rokasgrāmata par labu lauksaimniecības praksi amonjaka emisijas samazināšanai Latvijā

Tā kā lauksaimnieciskā darbība var izraisīt gaisu piesārņojošo vielu (amonjaka, slāpekļa oksīdu, nemetāna gaistošo organisko savienojumu, sīko daļiņu ($PM_{2,5}$, PM_{10})) emisiju gaisā, Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 14. decembra Direktīvā 2016/2284/ES par dažu gaisu piesārņojošo vielu valstu emisiju samazināšanu (*NEC* direktīvā) ES dalībvalstīm ir noteiktas gaisu piesārņojošo vielu emisijas samazināšanas saistības laikposmā no 2019. līdz 2030. gadam. Uz lauksaimniecības sektoru attiecas amonjaka emisijas samazināšanas pasākumu īstenošana, jo amonjaka emisijas galvenais iemesls ir lauksaimnieciskā darbība (~ 85 %). Lauksaimniecības sektorā īstenojamie pasākumi ir iekļauti Latvijas gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānā 2021.–2030. gadam. Tas ir aplūkojams vietnē <https://likumi.lv/ta/id/314078-par-gaisa-piesarnojuma-samazinanas-ricibas-planu-2020-2030-gadam>.

Amonjaka emisija veicina skābo lietu veidošanos un eitrofikāciju, kas var radīt pārmaiņas augsnes un ūdens kvalitātē. Skābajiem lietiņiem var būt ievērojama negatīva ietekme uz ūdens ekosistēmām upēs un ezeros, mežiem, kultūraugiem un citu veģetāciju. Amonjaka emisija izraisa arī sīko daļiņu ($PM_{2,5}$) aerosolu veidošanos atmosfērā. Sīko daļiņu ($PM_{2,5}$) aerosoli ir būtiska gaisu piesārņojoša viela, ņemot vērā to kaitīgo ietekmi uz cilvēka veselību: tās var radīt smadzeņu attīstības un nervu sistēmas traucējumus, elpošanas orgānu slimības, kā arī sirds-asinsvadu un reproduktīvās sistēmas traucējumus.

Īstenojot labas lauksaimniecības prakses ieteikumus saimniecībā, lauksaimnieki var sniegt nozīmīgu ieguldījumu amonjaka emisijas samazināšanā esošās situācijas uzlabošanai. Tādēļ, ievērojot ieteikumus, kas sniegti ANO EEK 2014. gada Pamatkodeksā par labu lauksaimniecības praksi amonjaka emisijas ierobežošanai un sadarbojoties Latvijas Lauksaimniecības universitātes, Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra un nevalstisko organizāciju lauksaimniecības ekspertiem, 2020. gadā tika sagatavota rokasgrāmata par labu lauksaimniecības praksi amonjaka emisijas samazināšanai Latvijā. Tajā apkopotie ieteikumi pasākumiem pienu un gaļas liellopu, cūku un mājputnu audzēšanā, kūtsmēsļu uzglabāšanā un izmantošanā, kā arī minerālmēsļu lietošanā. Rokasgrāmata pieejama vietnē https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/LLPN_amonjaks_010620.pdf.

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings 2021. gadā tika īstenots 48 vietās (laukos) īpaši jutīgo teritoriju lauksaimniecībā izmantojamā zemē Bauskas, Jelgavas, Dobeles, Siguldas, Olaines un Mārupes novadā. Uz šīm teritorijām saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumiem Nr. 834 "Prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma" attiecas paaugstinātas prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma. Augsnes paraugi monitoringa vajadzībām tiek ņemti divas reizes gadā – agri pavasarī pirms veģetācijas sezonas sākšanās un vēl rudenī pēc kultūraugu ražas novākšanas:

- pamatojoties uz monitoringa rezultātiem pavasarī, VAAD lauksaimniekiem sniedz ieteikumus par slāpekļa papildmēslojuma devu korekciju, publicējot ziņojumu savā tīmekļvietnē, kā arī sagatavojot informatīvus rakstus reģionālajiem laikrakstiem un citiem preses izdevumiem;
- monitoringa rezultāti par nitrātjonu daudzumu augsnē rudenī ļauj spriest par nitrātjonu izskalošanās risku ziemas sezonā un augsnes un ūdeņu piesārņošanas iespējamību. Tas tiek izmantots ūdeņu piesārņojuma riska novērtēšanā arī citās Eiropas valstīs.

Apkopojot monitoringa rezultātus 2021. gada pavasarī, tika secināts: lai nodrošinātu ražas ieguvu iepriekšējā gada līmenī, slāpekļa papildmēslojuma normu lielākajā daļā tīrumu var samazināt par 10 līdz 20 kg ha⁻¹, bet ne Krimuldas novadā, kurā atsevišķos gadījumos rekomendētās slāpekļa normas

var palielināt par 10 līdz 20 kg ha⁻¹, taču nepārsniedzot noteikto maksimāli pieļaujamo slāpekļa normu katram kultūraugam.

Apkopojot augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātus 2021. gada rudenī, tika secināts, ka konstatētais nitrātu slāpekļa saturs rudenī pārsvarā gadījumu vērtējams kā mazs. Šāda tendence tiek novērota jau vairākus pēdējos gadus – rudenī nitrātu slāpekļa saturs augsnē kopumā ir vērtējams kā mazs un netiek prognozēta minerālā slāpekļa izskalošanās no augsnes virsējiem slāņiem. Tā kā pārskata periodā netika novērotas krasas atšķirības starp fiksēto diennakts vidējo gaisa temperatūru pa mēnešiem un dekādēm un ilggadīgajiem vidējiem novērojumiem, ir jāsecina, ka 2021. gadā nokrišņu daudzums un intensitāte bija viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmēja augsnes minerālā slāpekļa pārveides procesus augsnē.

Plašāku informāciju par augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātiem 2021. gadā var apskatīt VAAD tīmekļvietnē <https://www.vaad.gov.lv/lv/augsnes-monitoringa-rezultati>.

Latvijas Lauksaimniecības universitāte 2010. gadā uzsāka zinātnisku pētījumu “Virszemes ūdeņu un gruntsūdeņu kvalitātes pārraudzība īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs lauksaimniecības noteču monitoringa programmas ietvaros”, lai ik gadu novērtētu lauksaimnieciskās darbības izraisītā difūzā un punktveida piesārņojuma ietekmi uz virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, nošķirot lauksaimniecības izraisīto piesārņojumu no cita veida ūdeņu piesārņojuma. Difūzais ūdens piesārņojums ir telpiski izkļiedēta augu barības vielu noplūde, piemēram, notece no meliorācijas sistēmu drenu kolektoriem un virszemes notece, savukārt punktveida piesārņojums ir telpā koncentrēta noplūde, piemēram, no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai noplūde no lielo lopkopības fermu teritorijām.

Zinātniskā pētījuma laikā tiek īstenots gruntsūdeņu un upju noteces kvalitātes monitorings īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs. Pētījuma mērķu sasniegšanai Latvijā ir izveidots lauksaimniecības noteču monitoringa staciju un posteņu tīkls.

2021. gadā pētījumā bija izvirzīti vairāki uzdevumi:

1) iegūt korektu informāciju par lauksaimniecības izkļiedētā (difūzā) un punktveida avota nozīmi virszemes un pazemes ūdeņu piesārņošanā:

a) īstenot monitoringu ar mērbūvēm un iekārtām aprīkotās monitoringa stacijās četrās vietās drenu lauka izpētes līmenī un četrās vietās mazā sateces baseina izpētes līmenī, izslēdzot citu piesārņojuma avotu ietekmi uz monitoringa mērījumiem. Papildus ņemt ūdens paraugus divos izkļiedētā piesārņojuma posteņos. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi mēnesī;

b) īstenot monitoringu, nosakot lauksaimniecības piesārņojuma ietekmi uz pazemes ūdeņiem, īpaši uz seklo pazemes ūdeņu – gruntsūdeņu – sastāvu 11 urbumos trijās monitoringa stacijās un 10 urbumos īpaši izveidotās trijās pazemes ūdeņu izpētes vietās. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi ceturksnī;

c) trijās teritorijās veikt novērojumus par augu barības elementu (N un P savienojumu) izskalošanos no lauksaimniecības punktveida piesārņojuma avotiem (kūtsmēsļu saimniecībām lielajās lopkopības fermās) ne retāk kā reizi mēnesī;

2) uzkrāt un apkopot ūdens kvalitātes datus piesārņojuma modelēšanai Bērzes upes sateces baseinā un tā 15 daļbaseinos, kas atrodas īpaši jutīgas teritorijas platībā. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi mēnesī. Modelēt piesārņojumu pēc starptautiskā praksē izmantotā *FyrisNP* (Zviedrija) vai *HYPE* (Zviedrija) ūdens kvalitātes modeļa;

3) uzkrāt un apkopot datus par izkļiedētā piesārņojuma emisijas koeficientiem (N un P noplūdi) dažādiem zemes lietošanas veidiem un augu sekām. Noteikt atsevišķu ekstremālu hidroloģisku procesu (pavasara palu, epizodisku plūdu, augsnes ūdens erozijas, ziemas perioda noplūžu) ietekmi uz kopējo gada N un P noplūdes raksturu un apjomu. Pētīt piesārņotāju – augu barības elementu

(N un P savienojumu) – transformācijas procesus hidrogrāfiskā sistēmā, lai varētu novērtēt aiztures (pašattīrīšanās) procesus, kas nepieciešami piesārņojuma slodzes aprēķiniem;

4) veikt novērojumus par augu barības elementu (N un P savienojumu) koncentrāciju astoņās vietās īpaši jutīgas teritorijas upju baseinos, ņemot ūdens paraugus ne retāk kā reizi mēnesī;

5) veikt novērojumus par augu barības elementu koncentrācijas pārmaiņām divās virszemes plūsmas un vienā pazemes plūsmas mākslīgajā mitrzemē;

6) uzturēt esošās un iespēju robežās pilnveidot monitoringa staciju būves un tehnisko aprīkojumu atbilstoši starptautiskās prakses un *HELCOM* rekomendācijām.

Secinājumi, kas izriet no 2021. gada lauksaimniecības noteču monitoringa rezultātiem

1. Vairākumā ūdens paraugu ievākšanas vietu 2021. gadā novērotas augstākas nitrātu – slāpekļa – koncentrācijas vērtības nekā 2020. gadā un ilgtermiņā (1995.–2019. g.).

2. Ilggadīgie (1995.–2021. g.) lauksaimniecības noteču monitoringa rezultāti pierāda, ka lauksaimniecības ietekmētajās teritorijās slāpekļa un fosfora savienojumu izskalošanās ir atkarīga no antropogēnās ietekmes (lauksaimniecības zemes izmantošanas intensitātes) un dabiskajiem faktoriem (meteoroloģiskajiem un hidroloģiskajiem apstākļiem). Neatkarīgi no meteoroloģisko un hidroloģisko apstākļu ietekmes uz iegūtajiem ūdeņu kvalitatīvo rādītāju rezultātiem vairākās monitoringa stacijās un posteņos novērots palielināts slāpekļa un fosfora savienojumu izskalošanās risks, kam laika gaitā ir tendence palielināties.

3. Novērotajām slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijām ir raksturīga izteikta mainība atkarībā no pētījuma vietas, kā arī sezonāli, ikgadēji un ilgtermiņā. Sezonālās un ikgadējās slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijas pārmaiņas ir saistītas ar noteces mainību. Lielākais slāpekļa un fosfora savienojumu zudums no augsnes parasti notiek pavasara palu laikā un neveģetācijas periodā, kad augi nespēj uzņemt augsnē esošās augu barības vielas.

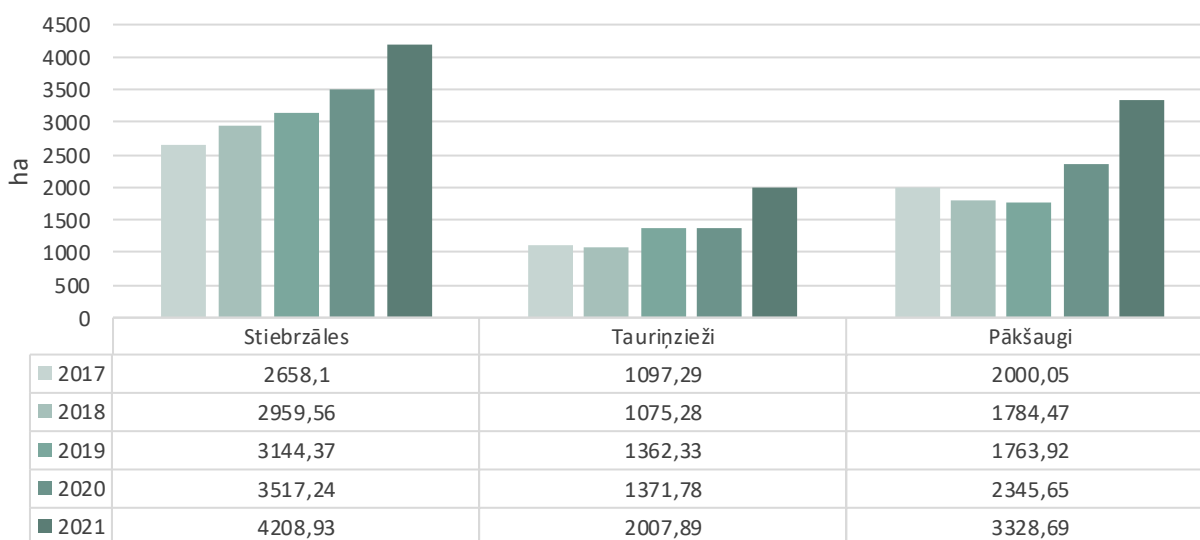
4. Nitrātu – slāpekļa – koncentrācija ūdeņos samazinās, paaugstinoties izpētes līmenim. Salīdzinoši lielāka nitrātjonu koncentrācija novērota eksperimentālo lauciņu un drenu sistēmu izpētes līmeņos, un nitrātjonu koncentrācijas samazinās novadgrāvjos, kā arī mazās un vidēji lielās upēs, kurās aktīvi notiek dabiskā pašattīrīšanās.

5. Ekstremāliem meteoroloģiskajiem apstākļiem ir negatīva ietekme uz slāpekļa un fosfora savienojumu zudumu. Izteikta sausuma apstākļos augu barības vielu zudums no nosusinātām lauksaimniecības platībām samazinās, jo limitēta mitruma apstākļos augi attīstības procesa nodrošināšanai nespēj pilnvērtīgi izmantot augsnē esošās un ar mēslojumu nodrošinātās augu barības vielas, turklāt sausuma apstākļos nenotiek pakāpeniska augu barības vielu izskalošanās. Pēc sausuma periodiem, atsākoties drenu notecei, augu barības vielu zudums izteikti palielinās.

6. Videi saudzīgu meliorācijas sistēmu elementu ierīkošana lauksaimniecības zemēs, tostarp mākslīgās mitrzemēs, kuru ietekme uz ūdeņu kvalitāti vērtēta konkrētajā pētījumā, spēj efektīvi samazināt augu barības vielu koncentrāciju ūdeņos. Augu barības vielu samazināšanas efektivitāte ir atkarīga no izvēlēta pasākuma, atrašanās vietas un tehniskajiem parametriem.

2.20. Lopbarības augu sēklaudzēšana

2021. gadā paplašinājusies **stiebrzāļu** sēklaudzēšanas lauku platība un tās aizņēma 4208,93 ha – par 691,69 ha vairāk nekā 2020. gadā. Audzētas tika tādas stiebrzāļu sugas kā auzenairene, daudziedu airene, ganību airene, hibrīdā airene, kamolzāle, niedru auzene, pļavas auzene, sarkanā auzene un pļavas timotiņš. Atšķirībā no 2020. gada 2021. gadā vairs netika audzēta pļavas skarene.

2.76. attēls. Atzītās lopbarības augu sēklaudzēšanas platības, ha

Avots: ZM

Sēklaudzēšanā vislielāko platību 2021. gadā aizņēma ganību airene – 1343,18 ha, t.i., par 351,74 ha vairāk nekā 2020. gadā.

Viengadīgā daudziedu airene jeb Vestervaldes airene (*Lolium multiflorum* Lam. ssp. *alternativum*) 2021. gadā tika audzēta 126,38 ha platībā, t.i., gandrīz trīsreiz mazākā nekā 2020. gadā (398,27 ha). Viengadīgās daudziedu aieres maksimālā sēklaudzēšanas platība tika sasniegta 2019. gadā, kad to audzēja 790,53 hektāros. Daudziedu jeb itāļu airene (*Lolium multiflorum* Lam. ssp. *non alternativum*), kas savu maksimālo sēklaudzēšanas platību – 48,17 ha – sasniedza 2019. gadā un 2020. gadā aizņēma 39,90 ha, 2021. gadā vispār netika izmantota sēklaudzēšanai. Savukārt ievērojami palielinājās auzēnairenes sēklaudzēšanas lauku platības, veidojot 275,66 ha jeb četras reizes vairāk nekā 2020. gadā, kad tās aizņemtā platība bija 67,64 ha.

Sēklaudzēšanai paredzētais pļavas timotiņš 2021. gadā tika iesēts 1119,63 ha platībā, t.i., par 297,45 ha vairāk nekā 2020. gadā.

Par 0,98 ha lielākā platībā 2021. gadā tika audzēta kamolzāle, tai aizņemot 5,69 ha. Sasniegta lielākā kamolzāles sēklaudzēšanas platība pēc 2016. gada, kad sēklaudzēšanai bija atvēlēti 9,32 ha, bet nākamajos gados šī platība samazinājās.

Kopš 2020. gada palielinājušās arī hibrīdās aieres (par 31,90 ha), niedru auzenes (gandrīz trīs reizes) un sarkanās auzenes (par 27,17 ha) sēklaudzēšanas platības. Tādējādi 2021. gadā hibrīdajai airenei tās sasniedza 180,33 ha, niedru auzenei – 199,81 ha un sarkanajai auzenei – 503,19 ha.

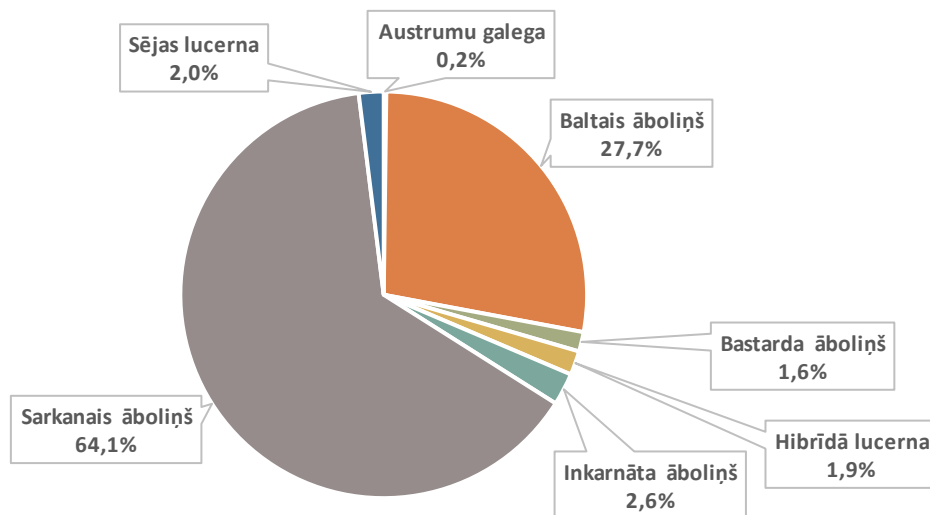
Turpretī pļavas auzenes sēklaudzēšanas platības 2021. gadā samazinājās par 6,73 ha un aizņēma 455,06 ha.

Tauriņziežu sēklaudzēšanas lauku platība 2021. gadā bija 2007,89 ha, t.i., par 636,11 ha lielāka nekā 2020. gadā un vislielākā kopš 1995. gada, kad tie aizņēma 1525,00 ha. Audzētas tika tādas tauriņziežu sugas kā austrumu galega, baltais āboliņš, bastarda āboliņš, hibrīdā lucerna, inkarnāta āboliņš, sarkanais āboliņš un sējas lucerna.

Vislielāko sēklaudzēšanas platību aizņēma sarkanais āboliņš – 1286,12 ha jeb par 404,14 ha vairāk nekā 2020. gadā. Baltais āboliņš tika audzēts 557,06 ha platībā – par 89,59 ha vairāk nekā 2020. gadā. 51,49 ha platībā pirmoreiz tika audzēts inkarnāta āboliņš, kas Ministru kabineta 2009. gada 17. februāra noteikumu Nr. 152 “Lopbarības augu sēklaudzēšanas un sēklu tirdzniecības noteikumi” sarakstā tika iekļauts 2019. gadā. Gandrīz astoņas reizes lielāka sēklaudzēšanas platība tika apsēta ar bastarda āboliņu, sasniedzot 31,13 ha.

Ievērojami palielinājusies gan hibrīdas lucernas, gan sējas lucernas sēklaudzēšanas lauku platība: hibrīdajai lucernai – gandrīz piecas reizes, sasniedzot 38,4 ha, un sējas lucernai – pat 36 reizes (no 1,1 ha 2020. gadā līdz 39,63 ha 2021. gadā).

Sēklaudzēšanā izmantotās austrumu galegas platība ir samazinājusies par 5,40 ha un 2021. gadā aizņēma 4,06 ha. Vislielākā platība tai bija 2018. un 2019. gadā, sasniedzot 12,95 ha.

2.77. attēls. Tauriņziežu kopējās sēklaudzēšanas lauku platības 2021. gadā, %

Avots: ZM

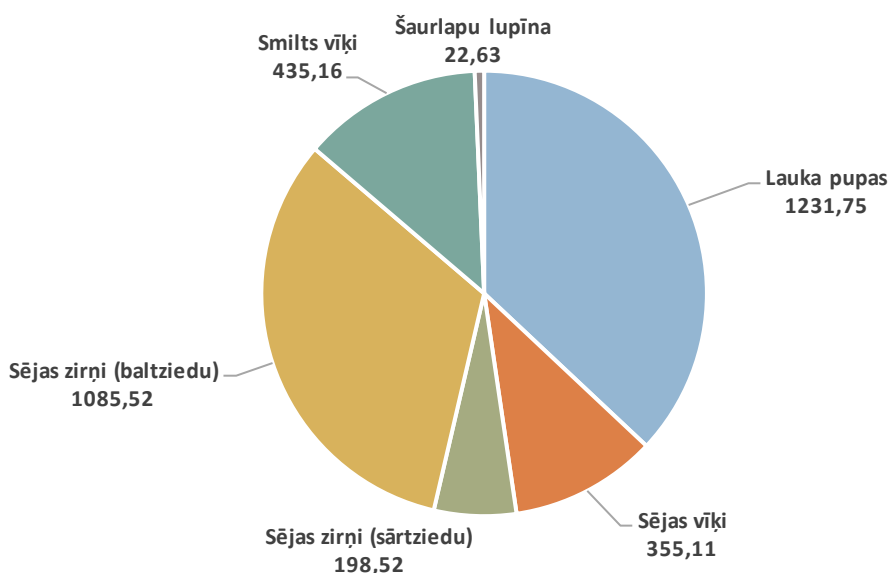
2021. gadā ievērojami palielinājusies **pākšaugu** sēklaudzēšanas platība, sasniedzot 3328,69 ha jeb par 983,04 ha vairāk nekā 2020. gadā.

Vislielākā sēklaudzēšanas laukos platība – 1231,75 ha – bija atvēlēta lauka pupām, un tā bija par 252,64 ha lielāka nekā 2020. gadā.

Sēklaudzēšanas laukos tika audzēti arī sārtziedu un baltziedu sējas zirņi, to kopējai platībai palielinoties līdz 1284,04 ha, no kuriem 198,52 ha aizņēma sārtziedu sējas zirņi un 1085,52 ha – baltziedu sējas zirņi.

Plašāki kļuva arī sējas vīķu un smilts vīķu sēklaudzēšanas sējumi. Sējas vīķi tika audzēti 355,11 ha, kas ir par 108,76 ha vairāk nekā 2020. gadā, un smilts vīķi – 435,16 ha, tātad par 170,65 ha lielākā platībā nekā gadu iepriekš.

Savukārt šaurlapu lupīnas sēklaudzēšanas platība sasniedza 22,63 ha – tas bija 3,5 reizes vairāk nekā 2020. gadā, kad tā aizņēma 6,34 ha.

2.78. attēls. Pākšaugu sēkludzēšanas lauki 2021. gadā, ha

Avots: ZM

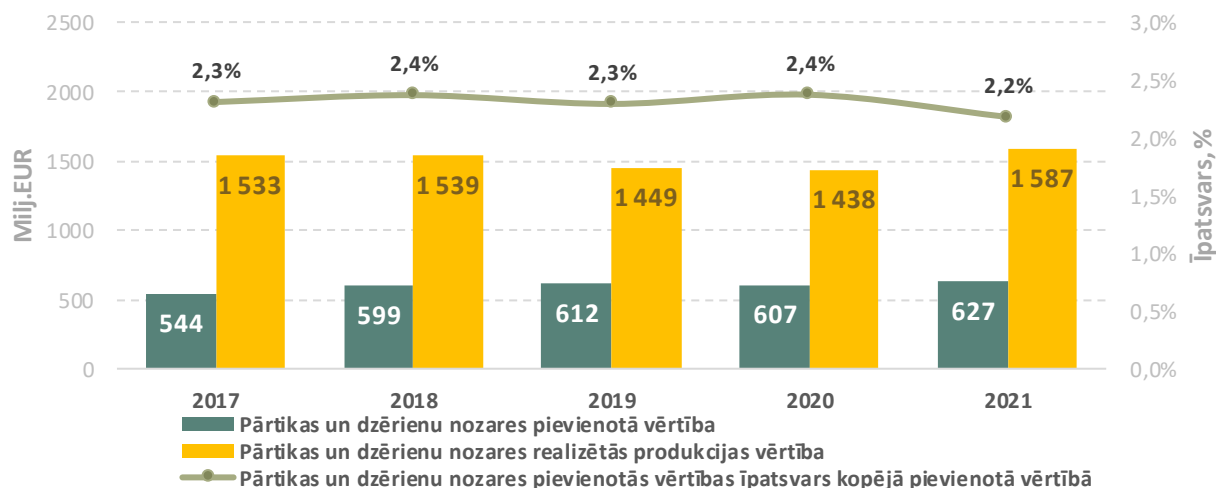
Citi lopbarības augi tika audzēti **708,35 ha platībā**, no kuriem **facēlija aizņēma 418,26 ha** un **eļļas rutki – 290,09 ha**. Abiem kultūraugiem kopš 2020. gada novērojama sēkludzēšanas platību palielināšanās: **facēlijai – par 100,77 ha**, **eļļas rutkiem – par 180,56 ha**.

3. Pārtikas nozares attīstība

3.1. Pārtikas ražošanas nozares raksturojums

Pārtikas un dzērienu rūpniecība ir viena no lielākajām Latvijas apstrādes rūpniecības nozarēm un veido aptuveni piekto daļu no apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības. 2021. gadā nozares pievienotā vērtība faktiskajās cenās bija 627 miljoni eiro, palielinoties par 3 % salīdzinājumā ar 2020. gadu. 2021. gadā nozares pievienotās vērtības īpatsvars bija 2,2 % no kopējās pievienotās vērtības. (Sk. 3.1. att.)

3.1. attēls. Pārtikas un dzērienu nozares pievienotās vērtības, tās īpatsvara Latvijas pievienotajā vērtībā un realizētās produkcijas vērtības (NACE 2. red.) dinamika

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Pārtikas rūpniecība pārsvarā ir vērsta uz iekšējo tirgu – apmēram 60 % no pārtikas nozarē saražotā tiek patērēts vietējā tirgū. Vislielākais eksporta īpatsvars no realizācijas apjoma pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozares sektorā 2021. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, bija zivju pārstrādes produktiem un konserviem (78,9 %), kā arī augļu un dārzeņu pārstrādes produktiem un konserviem (51,9 %). (Sk. 3.1. tab.).

Saistībā ar straujo cenu kāpumu apgrozījums pārtikas un dzērienu nozarē 2021. gadā ir palielinājies par 4,4 procentpunktiem salīdzinājumā ar 2020. gadu. Vislielāko apgrozījuma kāpumu piedzīvojuši dzērienu ražošanas nozare (+ 9,1 %), zivju un to produktu pārstrādes un konservēšanas nozare (+ 8,7 %) un piena produktu ražošanas nozare (+ 8,4 %).

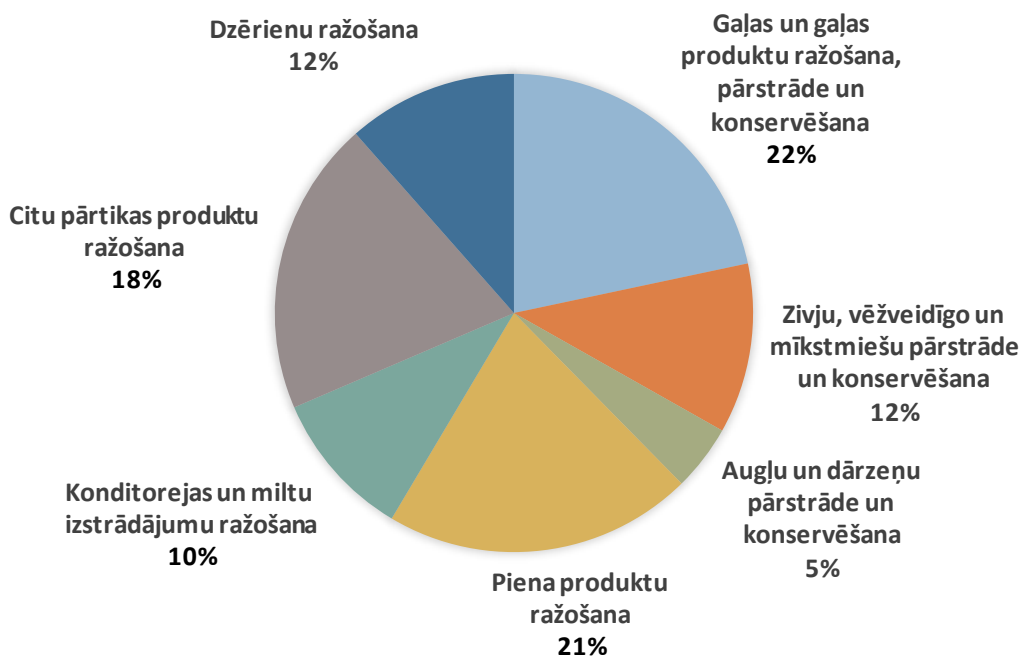
3.1. tabula

Nozares	2019.			2020.			2021.		
	Rūpniecības produkcijas realizācija	Realizācija vietējā tirgū, %	Eksports, %	Rūpniecības produkcijas realizācija	Realizācija vietējā tirgū, %	Eksports, %	Rūpniecības produkcijas realizācija	Realizācija vietējā tirgū, %	Eksports, %
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana, t.sk.	1493,3	61,4	38,6	1493,8	60,3	39,7	1551,0	58,4	41,6
gaļas un gaļas produktu ražošana	372,0	78,2	21,8	377,7	79,3	20,7	383,3	75,3	24,7
zivju un zivju produktu pārstrāde un konservēšana	177,0	23,4	76,6	187,2	20,3	79,7	203,6	21,1	78,9
augļu un dārzeņu pārstrāde un konservēšana	73,8	44,1	55,9	78,2	47,6	52,4	78,8	48,1	51,9
piena produktu ražošana	357,9	69,0	31,0	341,1	70,2	29,8	369,7	68,1	31,9

konditorejas un miltu izstrādājumu ražošana	166,8	77,8	22,2	173,5	75,5	24,5	176,9	75,6	24,4
citu pārtikas produktu ražošana	125,3	59,8	40,2	117,8	56,6	43,4	116,0	54,4	45,6
Dzērienu ražošana	203,3	ND*	ND*	186,5	ND*	ND*	203,5	ND*	ND*

Avots: Oficiālās statistikas portāls (dati apkopoti par NACE 2. red. ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem, kuru rūpnieciskajā ražošanā nodarbināti vismaz 20 cilvēki. Papildus tiek iekļauti uzņēmumi, kuru rūpnieciskajā ražošanā ir mazāk nekā nodarbināto, lai NACE 2. red. nodaļu līmenī (divās zīmēs) apkopotie dati aptvertu ne mazāk kā 80 % no uzņēmējdarbības strukturālās statistikas rūpniecības apgrozījuma.

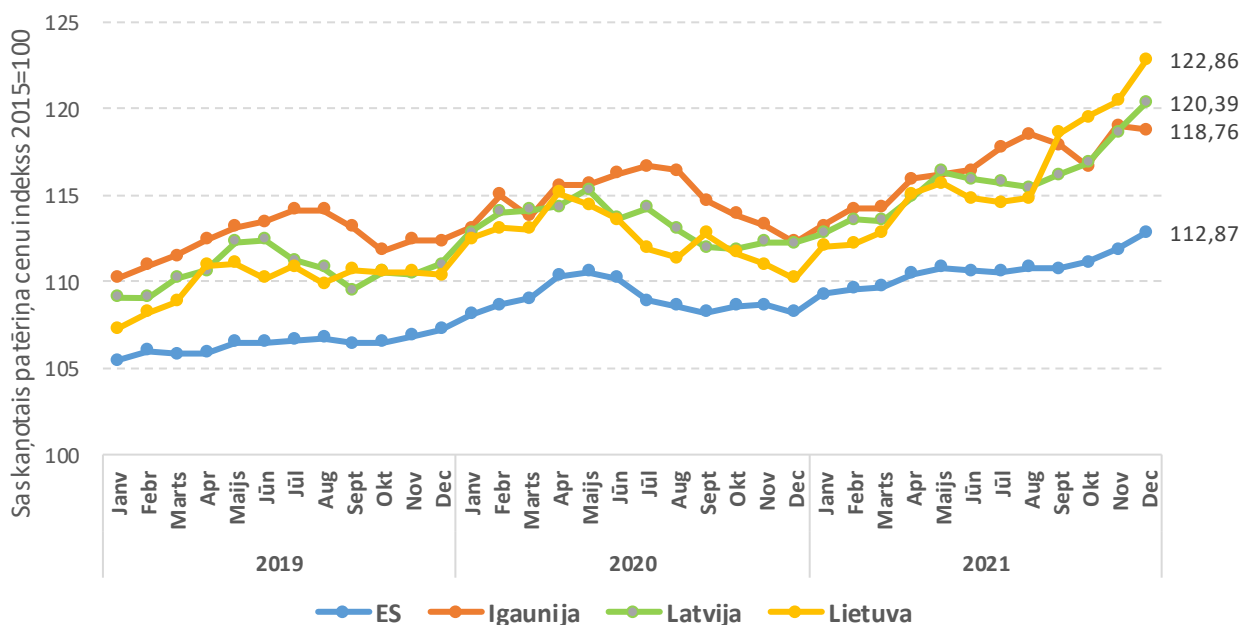
Kā ik gadu, arī 2021. gadā galveno vietu pārtikas produktu un dzērienu realizācijas vērtības struktūrā ieņem gaļas produktu ražošana ar 22 % un piena produktu ražošana ar 21 % no visas pārtikas produktu nozares realizācijas vērtības. Savukārt dzērienu ražošana veidoja 12 % no kopējās realizācijas vērtības. (Sk. 3.2. att.)

3.2. attēls. Pārtikas produktu un dzērienu realizācijas vērtības struktūra 2021. gadā, %

Avots: Oficiālās statistikas portāls

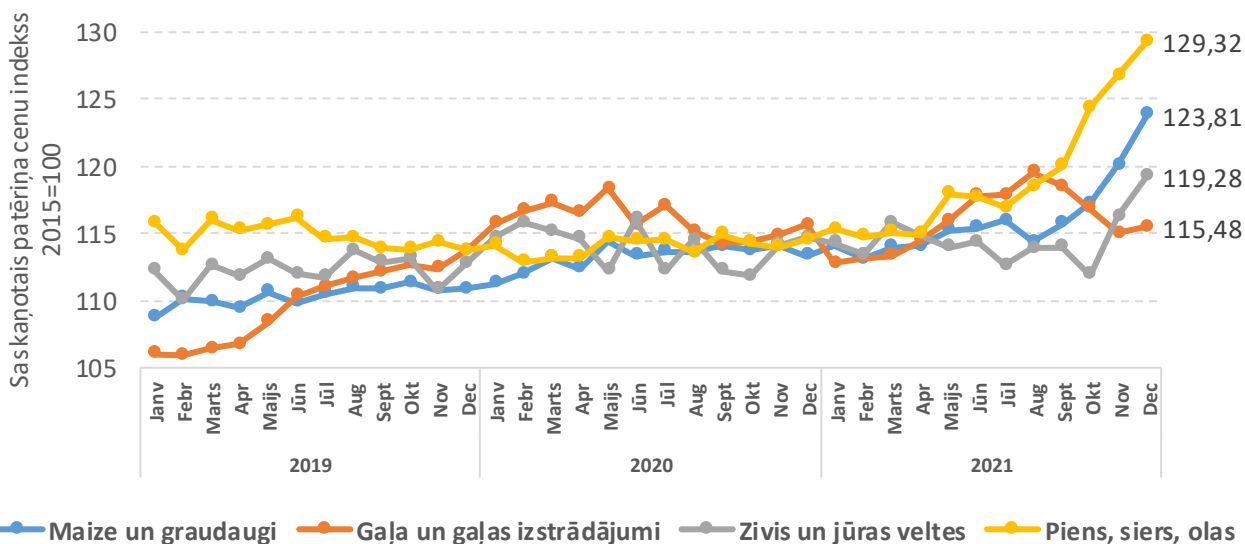
Gan Baltijas valstīs, gan pārējās ES valstīs 2021. gadā novērojams straujš pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenu kāpums, Baltijas valstu cenu pieauguma līmenim saglabājoties augstākam par ES vidējo līmeni (sk. 3.3. att.). Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem, kad gada otrajā pusē cenām bija lejupejoša tendence, 2021. gada otrajā pusē cenas tikai turpināja celties.

3.3. attēls. Pārtikas produktu saskaņotie patēriņa cenu indeksi ES valstīs un atsevišķi Baltijas valstīs (2015 = 100)

Avots: Eurostat

Aplūkojot pārtikas cenu indeksus Latvijā (sk. 3.4. att.), redzams, ka 2021. gadā sākās straujš visu galveno pārtikas produktu cenu kāpums. Izņēmums bija gaļa un tās izstrādājumi. Salīdzinot 2021. gada decembri ar 2020. gada decembri, ir konstatējams, ka vislielākais cenu kāpums bijis piena, siera, olu produktu grupā (+ 12,9 %), maizes un graudaugu cenas palielinājušās par 9,2 %, zivīm un jūras veltēm – par 4,0 %, bet gaļai un gaļas izstrādājumiem cenas samazinājušās par 0,1 %.

3.4. attēls. Vairāku pārtikas produktu grupu saskaņotie patēriņa cenu indeksi Latvijā (2015 = 100)

Avots: Eurostat

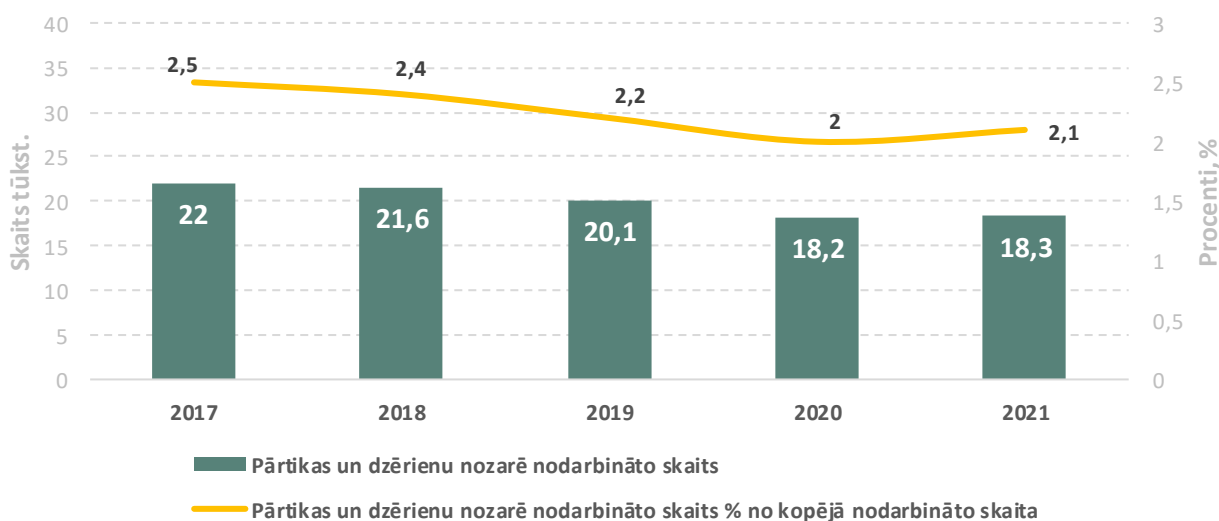
2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu bija novērojama neliela uzņēmumu koncentrācijas samazināšanās visās produktu grupās, izņemot piena pārstrādes uzņēmumu 10 lielāko (+ 1 %) uzņēmumu grupās. (Sk. 3.2. tab.) Visvairāk tā skārusi četru lielāko augļu un dārzeņu pārstrādes un konservēšanas ražošanas uzņēmumu grupu – par deviņiem procentpunktiem salīdzinājumā ar 2020. gadu. Pārējās produktu un uzņēmumu grupās koncentrācijas samazinājums bija mērens – no nulles līdz četriem procentpunktiem.

Pārtikas uzņēmumu koncentrācija pēc saražotās produkcijas vērtības 2021. gadā (provizoriski)

Uzņēmumu grupējums	Grupa NACE 2. red.	2020.		2021.	
		Saražotās produkcijas vērtība, milj. EUR	Produkcijas apjoma īpatsvars,%	Saražotās produkcijas vērtība, milj. EUR	Produkcijas apjoma īpatsvars,%
Gaļas pārstrādes uzņēmumi kopā	10.1	316,1		385,8	
4 lielākie uzņēmumi		177,0	56 %	206,8	54%
10 lielākie uzņēmumi		230,6	73 %	278,4	72%
Zivju pārstrādes uzņēmumi kopā	10.2	184,5		202,9	
4 lielākie uzņēmumi		114,7	62 %	118,0	58%
10 lielākie uzņēmumi		147,2	80 %	161,3	79%
Augļu un dārzeņu pārstrādes un konservēšanas uzņēmumi kopā	10.3	52,6		82,4	
4 lielākie uzņēmumi		41,0	78 %	57,2	69%
10 lielākie uzņēmumi		49,6	94 %	76,0	92%
Piena pārstrādes uzņēmumi kopā	10.5	364,9		393,0	
4 lielākie uzņēmumi		230,4	63 %	244,3	62%
10 lielākie uzņēmumi		314,9	86 %	342,5	87%
Dzīvnieku barības ražošanas uzņēmumi kopā	10.9	84,0		111,1	
4 lielākie uzņēmumi		69,3	82 %	89,3	80%
10 lielākie uzņēmumi		82,5	98 %	108,7	98%
Dzērienu ražošanas uzņēmumi kopā	11.0	182,0		209,5	
4 lielākie uzņēmumi		132,3	73 %	152,6	73%
10 lielākie uzņēmumi		161,1	89 %	184,0	88%

Avots: ZM

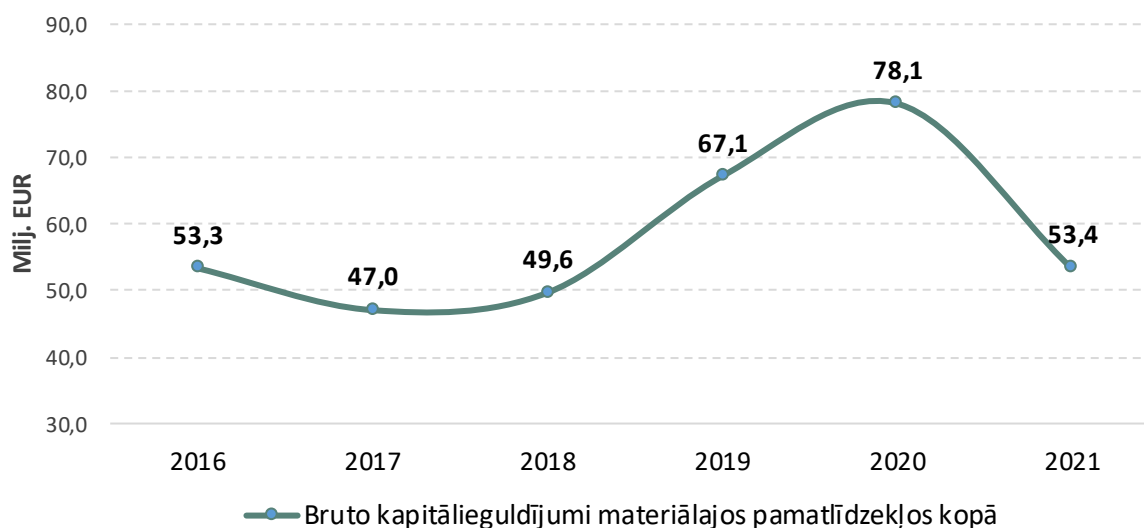
Nodarbināto skaits 15–74 gadu vecumā pārtikas ražošanas nozarē, sākot ar 2017. gadu, katru gadu samazinās (sk. 3.5. att.). 2021. gadā salīdzinājumā ar 2016. gadu nodarbināto skaits pārtikas nozarē ir samazinājies par 25 %, taču salīdzinājumā ar 2020. gadu – nedaudz palielinājies (+ 1 %). Pārtikas nozarē nodarbināto īpatsvars 2021. gadā bija 2,1 % no visiem nodarbinātajiem.

3.5. attēls. Pārtikas nozarē nodarbināto skaita un īpatsvara kopējā nodarbināto skaitā dinamika (NACE 2. red.)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

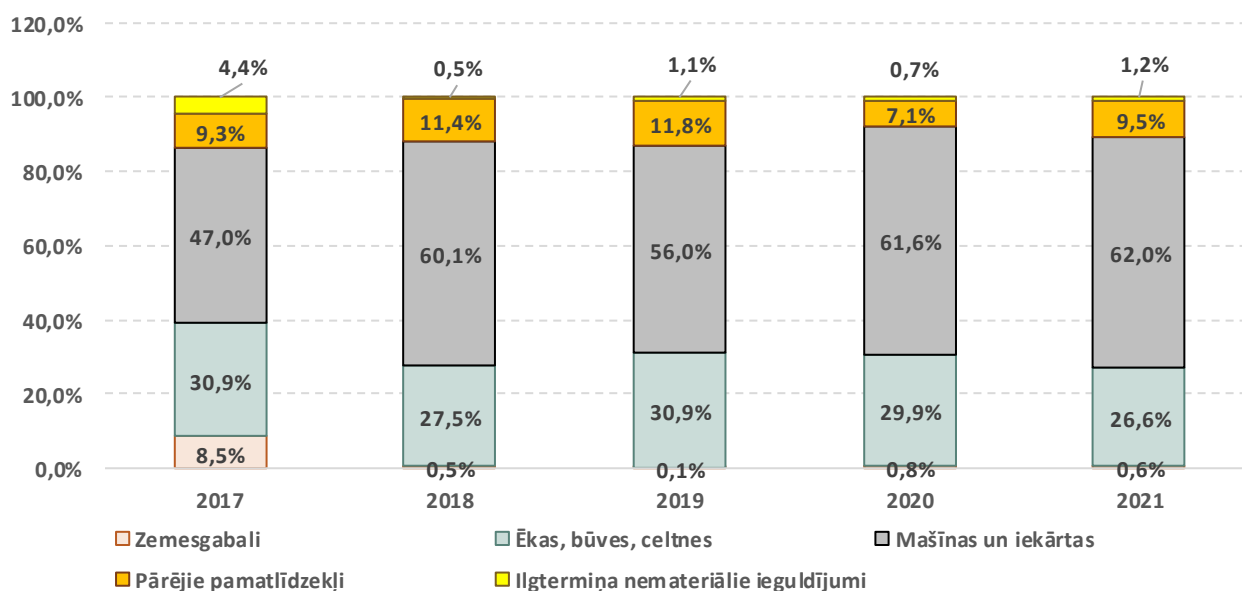
Sākot ar 2019. gada pirmo ceturksni, ir mainīta bruto kapitālieguldījumu aprēķinu metode, lai nodrošinātu ar strukturālās uzņēmējdarbības statistiku un starptautiski salīdzināmus datus, tāpēc turpmāk tiks analizēti dati par bruto kapitālieguldījumiem pamatlīdzekļos un nemateriālajos ieguldījumos pārtikas nozarē.

3.6. attēls. Nefinanšu investīcijas pārtikas nozarē Latvijā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Kopš 2017. gada pārtikas nozares nefinanšu investīcijās bija vērojams pieaugums, it īpaši 2019. un 2020. gadā (sk. 3.6. att.), kad bruto kapitālieguldījumi pamatlīdzekļos palielinājušies par 43 un 66 % attiecīgi salīdzinājumā ar zemāko līmeni 2017. gadā. Tomēr 2021. gadā sekoja straujš kritums par 32 % salīdzinājumā ar 2020. gadu.

3.7. attēls. Nefinanšu investīciju struktūra pārtikas nozarē Latvijā

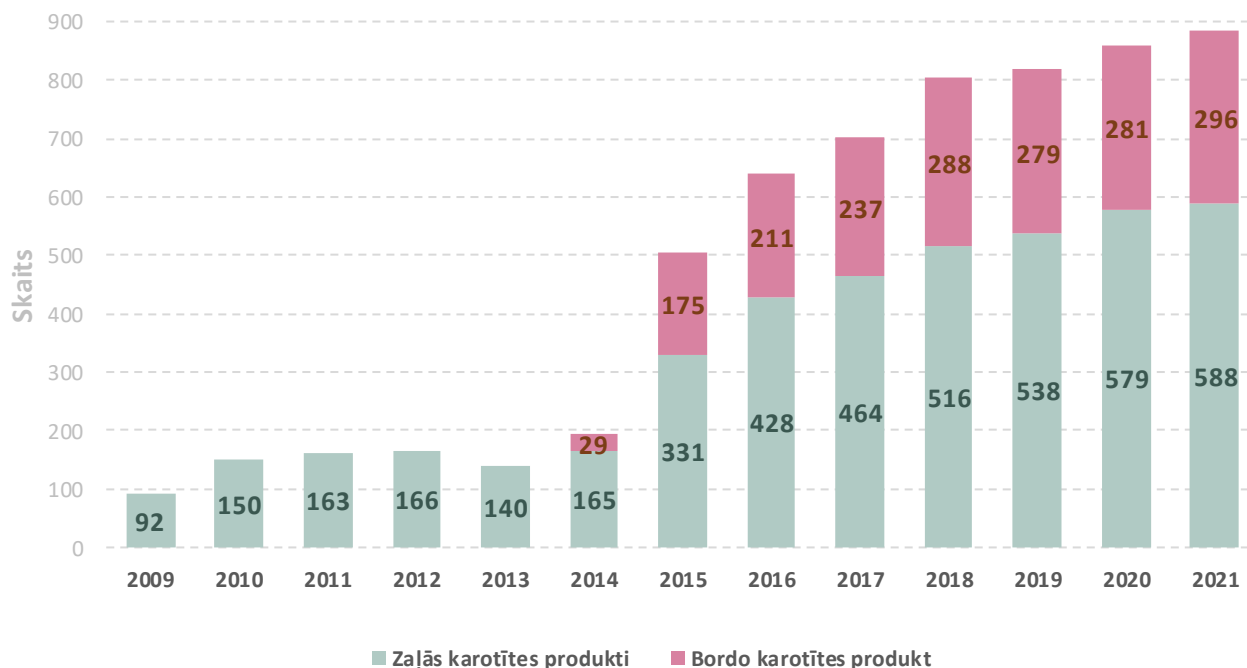
Avots: Oficiālās statistikas portāls

Analizējot bruto kapitālieguldījumu struktūru pārtikas nozarē (sk. 3.7. att.), secināms, ka arī 2021. gadā vislielāko īpatsvaru veido mašīnas un iekārtas (62,0 %), bet atlikušo daļu – ēkas, būves un celtnes (26,6 %), un pārējie pamatlīdzekļi (9,5 %). Ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi 2021. gadā bija tikai 1,2 % un zemesgabali – 0,6 % apmērā no visiem bruto kapitālieguldījumiem.

3.2. Pārtikas kvalitātes shēmas

Ņemot vērā pārtērētāju pieprasījumu pēc kvalitatīviem vietējiem pārtikas produktiem un pārtikas ražotāju ieinteresētību un spēju ražot pārtikas produktus ar lielu pievienoto vērtību, Zemkopības ministrija (ZM) īsteno pasākumus, lai attīstītu pārtikas kvalitātes shēmas.

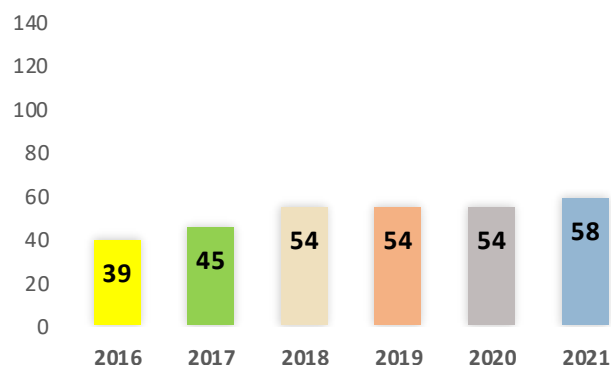
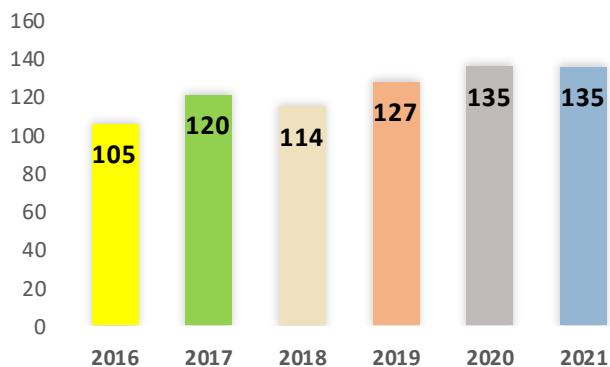
2021. gada beigās NPKS produkti aptvēra plašu labi atpazīstamu pārtikas produktu klāstu, to skaits kopumā bija 884, tostarp 588 produkti marķēti ar norādi “Zaļā karotīte” un 296 produkti – ar “Bordo karotīti”.

3.8. attēls. Nacionālajā pārtikas kvalitātes shēmā sertificēto produktu skaits

Avots: ZM

2020. gada beigās NPKS bija iesaistījušies 193 uzņēmumi, no kuriem 135 ir “Zaļās karotītes” produktu ražotāji un 58 – “Bordo karotītes” produktu ražotāji. NPKS iesaistīti arī 5077 izejvielu piegādātāji.

C

3.9. attēls. “Zaļās karotītes” produktu ražotāju uzņēmumu skaits

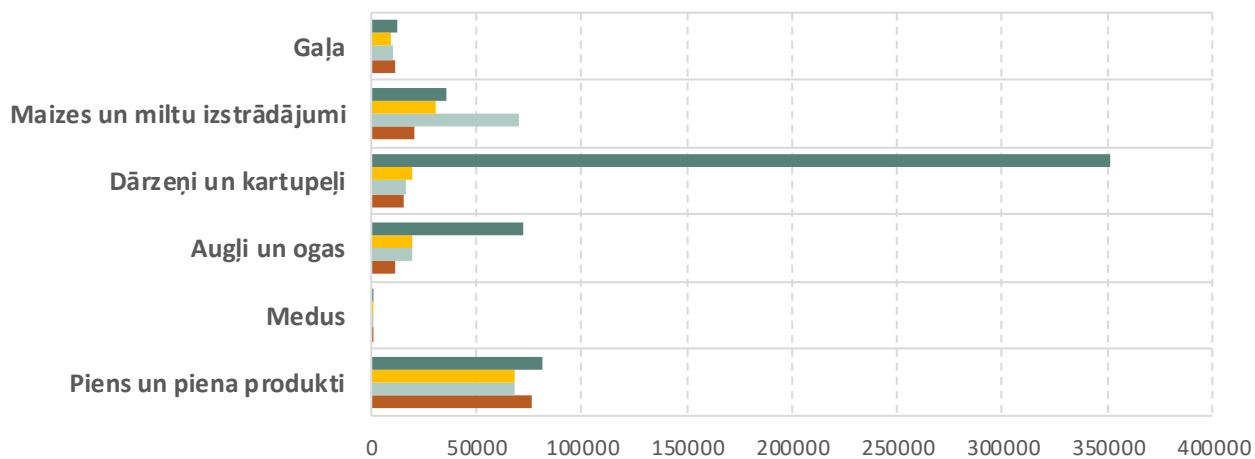
Avots: ZM

3.10. attēls. “Bordo karotītes” produktu ražotāju uzņēmumu skaits

Avots: ZM

2021. gadā NPKS piena un piena produktu realizācijas apjoms salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies un sasniedza 101 886 tonnas. Nedaudz lielāks bijis arī augļu un ogu realizācijas apjoms – 11 380 tonnu.

2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nedaudz samazinājies maizes un miltu izstrādājumu realizācijas apjoms, t.i., 19 260 tonnu, kā arī dārzeņu un kartupeļu ražošanas (12 449 t) un medus apjoms (24 t). Tāpat samazinājies kopējais gaļas realizācijas apjoms, turpretī palielinājies putnu gaļas daudzums – kopumā realizētas 11 768 tonnas, tajā skaitā 6446 tonnas putnu gaļas.

	Piens un piena produkti	Medus	Augļi un ogas	Dārzeņi un kartupeļi	Maizes un miltu izstrādājumi	Gaļa
2017	81350	20	72170	351592	35903	12059
2018	68537	34	19847	19020	30687	9651
2019	68391	24	19947	16297	70363	10640
2020	76339	25	10930	15177	20744	11849

3.11. attēls. Realizētās produkcijas apjoms, tonnas

Avots: ZM

Lai veicinātu kvalitatīvu vietējo pārtikas produktu ražošanu, pirmapstrādi, apstrādi un pārstrādi, nodrošinot produktu nonākšanu tirdzniecībā, 2021. gadā par dalību pārtikas kvalitātes shēmās tika piešķirts valsts atbalsts 416 700,82 eiro apmērā.

Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija īsteno shēmas popularizēšanas pasākumus un informatīvas kampaņas medijos – televīzijā, presē, sociālajos tīklos.

Latvijā veiksmīgi darbojas arī bioloģiskās lauksaimniecības shēma. Lai veicinātu bioloģisko produktu nonākšanu mazumtirdzniecībā, 2021. gadā tika paredzēta valsts subsīdiu programma "Atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības shēmai". Pieteikumus uz to iesniedza 424 shēmas dalībnieki par kopējo summu 313 721,10 eiro.

Atbalstot Eiropas Savienības mērķi aizsargāt gastronomisko tradīciju mantojumu, lai izceltu tā daudzveidīgumu un kvalitāti, ko nosaka produktu izcelsme, turpinās darbs pie Latvijas produktu nosaukumu ierakstīšanas Eiropas Savienības aizsargāto produktu reģistros.

Pašlaik ES Aizsargāto produktu reģistros ir iekļauti seši Latvijas produkti – "Sklandrausis", "Salināta rudzu rupjmaize", "Carnikavas nēģi", "Jāņu siers", "Latvijas lielie pelēkie zirņi" un "Rucavas baltais sviests".

Turpinās darbs pie pieteikuma saskaņošanas ar Eiropas Komisiju produkta "Salacgrīvas nēģi" reģistrācijai Aizsargātu ģeogrāfisko norāžu reģistrā.

Ražotāju grupā "Carnikavas nēģi" piedalās septiņi ražotāji, "Sklandraušu" ražotāju grupā – 11, "Latvijas lielo pelēko zirņu" – divi, "Salinātas rudzu rupjmaizes" – viens, "Jāņu siera" ražotāju grupā – seši un "Rucavas baltā sviesta" – divi ražotāji.

2021. gadā Covid-19 ietekmē ir samazinājies produktu realizācijas apjoms. Garantēto tradicionālo īpatnību reģistrā iekļautā "Salināta rudzu rupjmaize" realizēta 2,05 tonnu apjomā un "Jāņu siers" – 162,9 tonnu apjomā. Realizēta 2,51 tonna svaigu un 1,78 tonnas ceptu želejā "Carnikavas nēģu" ar Aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, kā arī trīs tonnas "Latvijas lielie pelēko zirņu" ar Aizsargātu cilmes vietas nosaukumu. "Rucavas baltais sviests" saglabājis iepriekšējo realizācijas apjomu – 0,04 tonnas.

Nedaudz palielinājies sklandraušu realizācijas apjoms, sasniedzot 9,8 tonnas.

Biedrība "Siera klubs" 2021. gadā organizēja arī pasākumus šo produktu popularizēšanai – profesionālās meistarības konkursus "Ēdienos – ES Aizsargātie Latvijas īpašie produkti".

2021. gadā, sadarbojoties Zemkopības ministrijai un ražotāju grupām, izdots **buklets "Eiropas aizsargātie – Latvijas īpašie produkti"**. Latvijas Maiznieku biedrība ar "Salināto rudzu rupjmaizi" piedalījās semināros un Jelgavas Piena, maizes un medus svētkos.

Lai nodrošinātu iespēju palielināt nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas dalībnieku un produktu skaitu, 2021. gadā Zemkopības ministrija sagatavoja grozījumus Ministru kabineta noteikumos, iekļaujot prasības jauniem produktiem.

4. Zivsaimniecība

Zvejniecība

2021. gadā Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī kopumā tika nozvejotas 58 829 tonnas zivju (brētliņas, reņģes, mencas, plekstes u.c.) – par 1960 tonnām mazāk nekā 2020. gadā (sk. 4.1. tab.). 2021. gadā samazinājās gandrīz visu galveno zvejas sugu (reņģes, salakas, plekstes, laša, mencas) nozveja, izņemot brētliņu nozveju, kas palielinājās par 190,7 tonnām, un citu zivju sugu nozveju, kas palielinājās par 431,7 tonnām. Piešķirtās nozvejas kvotas reņģēm tika izmantotas 91,9 % un brētliņām – 100,1 % apjomā. Kopumā tie ir salīdzinoši sliktāki rādītāji nekā 2020. gadā, kad reņģu un brētliņu kvotas tika izmantotas vidēji 99,9 % apjomā. Tāpat jāņem vērā, ka Austrumbaltijas mencu krājuma sliktā stāvokļa dēļ no 2020. gada bija aizliegta mencu specializētā zveja un piešķirtā kvota tika paredzēta tikai mencu piezvejas segšanai.

Pēc stāvokļa 2021. gada 31. decembrī Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī aiz piekrastes joslas ar zveju nodarbojās 40 kuģi, bet piekrastes joslā – 598 zvejas laivas.

4.1. tabula

Latvijas nozveja Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī, tonnas

Zivju suga	Nozveja 2020. gadā, t	Nozveja 2021. gadā, t	Nozvejas pārmaiņas salīdzinājumā ar 2020. gadu, t
Menca	79,0	11,4	-67,6
Lasis	13,7	9,8	-3,9
Plekste	870,2	459,0	-411,2
Salaka	2591,9	1614,2	-977,7
Reņģe	26 972,5	25 851,0	-1121
Brētliņa	28 893,9	29 084,6	+190,7
Pārējās	1367,4	1799,1	+431,7
Kopā	60 788,6	58 829,1	-1959,5

Avots: ZM

Ar tāljūras zveju 2021. gadā nodarbojās septiņi kuģi, kopumā nozvejojot 39 140 tonnu zivju (sk. 4.2. tab.). Tas bija par 3337 tonnām mazāk nekā 2020. gadā un veidoja 40 % no kopējā Latvijas nozvejas apjoma jūras ūdeņos 2021. gadā (98,0 tūkst. tonnu).

Tāljūras zveja notika Centrālaustumu Atlantijas zvejas rajona (CECAF) Mauritānijas un Marokas ekskluzīvās zonas ūdeņos, izmantojot zvejas licences, kas izsniegtas, pamatojoties uz ES noslēgtajiem zvejniecības nolīgumiem ar Mauritāniju un Maroku. Salīdzinoši nelielu daļu no tāljūras nozvejas veidoja zveja NEAFC un Svalbāras zvejas rajonos (2610,7 tonnas), kur Latvijas kuģi zvejoja galvenokārt garneles un mencas.

4.2. tabula

Latvijas nozveja tāljūrā, tonnas

Zvejas rajoni un galvenās zivju sugas	Nozvejas apjoms 2020. gadā, t	Nozvejas apjoms 2021. gadā, t	+/- salīdzinājumā ar 2020. gadu, t
NEAFC (garneles, mencas u.c.)	3979,5	2610,7	-1368,8
Mauritānijas ekskluzīvā zona (stavridas, sardinellas, skumbrijas)	25 709,6	21 162,3	-4547,3
Marokas ekskluzīvā zona (stavridas, sardinellas, sardīnes, skumbrijas)	12 787,7	15 367,0	+2579,3
Kopā:	42 476,7	39 140,1	-3336,6

Avots: ZM dati

Iekšējos ūdeņos 2021. gadā tika nozvejotas 214,2 tonnas zivju (nēģi, plauži, līdakas, līņi, zandarti u.c.) – par 15 tonnām mazāk nekā 2020. gadā. Visvairāk tika nozvejots ezeros – 154,9 tonnas, bet vismazāk ūdenskrātuvēs – 1,7 tonnas.

Akvakultūra

2021. gadā PVD bija atzīti 166 akvakultūras uzņēmumi (pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2021. gadā aktīvi darbojās 75 uzņēmumi), kuriem bija tiesības nodarboties ar zivju audzēšanu to patēriņam pārtikā un zivju mazuļu audzēšanu resursu atražošanai, ko nodrošināja arī institūta BIOR zivju audzētava “Tome” ar savām piecām filiālēm. Valsts zivju audzētavas un tās filiāļu galvenais darbības virziens ir dabisko ūdenstilpju zivju resursu atražošana un papildināšana. Akvakultūras uzņēmumu izvietojuma tīkls Latvijā nav tieši saistīts ar saldūdens resursu pieejamību, bet atspoguļo tradīcijas un zemes īpašnieku sociālekonomiskās intereses iesaistīties šajā darbības jomā.

2021. gadā ekonomiski aktīvajos 75 uzņēmumos (kopējais nodarbināto skaits – 307 cilvēki) akvakultūras produkcijas ražošanai tika izmantots 641 dīķis ar 5333,4 ha kopējo platību, 1147 baseini ar 15 492 m³ lielu tilpumu un 75 recirkulācijas sistēmas ar 14 930 m³ lielu tilpumu. (Sk. 4.3. tab.)

4.3. tabula

Akvakultūrā izmantojamie ūdeņi un platība

Gads	Dīķu skaits	Dīķu platība, ha	Baseinu skaits	Baseinu tilpums, m ³	Recirkulācijas sistēmu skaits	Recirkulācijas sistēmu tilpums, m ³	Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits
2019.	649	4954,7	1194	15 161	46	9945,5	79
2020.	657	5339,2	1143	14 638	58	16 024,5	78
2021.	641	5333,4	1147	15 492	75	14 930,2	75

Avots: Oficiālās statistikas portāla dati.

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2021. gadā akvakultūras sektorā realizētās produkcijas apjoms bija 902,5 tonnas, no kurām 96,4 tonnas tika realizētas ārzemju tirgū. Galvenās audzētās un realizētās zivju sugas gan svaigā, gan apstrādātā veidā bija karpa, forele, sams, store u.c. (Sk. 4.4. tab.)

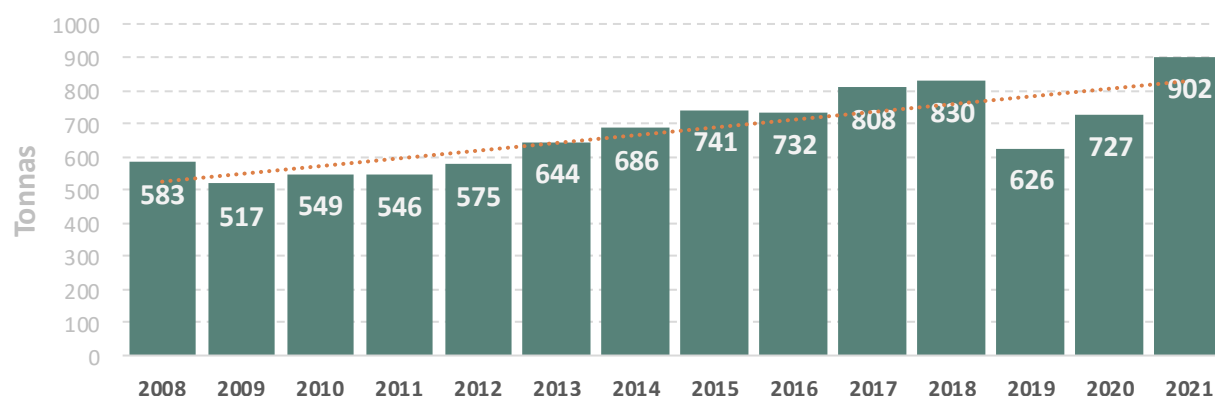
4.4. tabula

Akvakultūras produkcijas apjoms (realizētās zivis)

Akvakultūras produkcijas apjoms pa zivju sugām, t	Karpa un karūsa	Līnis	Forele	Līdaka	Store	Sams	Pārējās zivju sugas un vēži	Kopā
2020. gadā realizētas	544,2	21,4	60,7	3,9	38,4	29,1	29,7	727,4
2021. gadā realizētas	569,4	3,1	91,9	3,0	55,4	69,5	110,2	902,5

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Laikā no 2005. līdz 2021. gadam kopējās realizētās akvakultūras produkcijas gada vidējais apjoms svārstās ap 665 tonnām. Būtiskākais realizētās produkcijas apjoma kāpums vērojams 2021. gadā, kad tas sasniedza 902,5 tonnas, bet vismazāk produkcijas realizēts 2009. gadā – 517 tonnu. Lai gan akvakultūras produkcijas apjoms gadu no gada svārstās, kopš 2008. gada ir vērojama kopējās realizētās akvakultūras produkcijas pakāpeniska pieauguma tendence. (Sk. 4.1. att.)

4.1. attēls. Realizētās akvakultūras produkcijas apjoms, tonnas

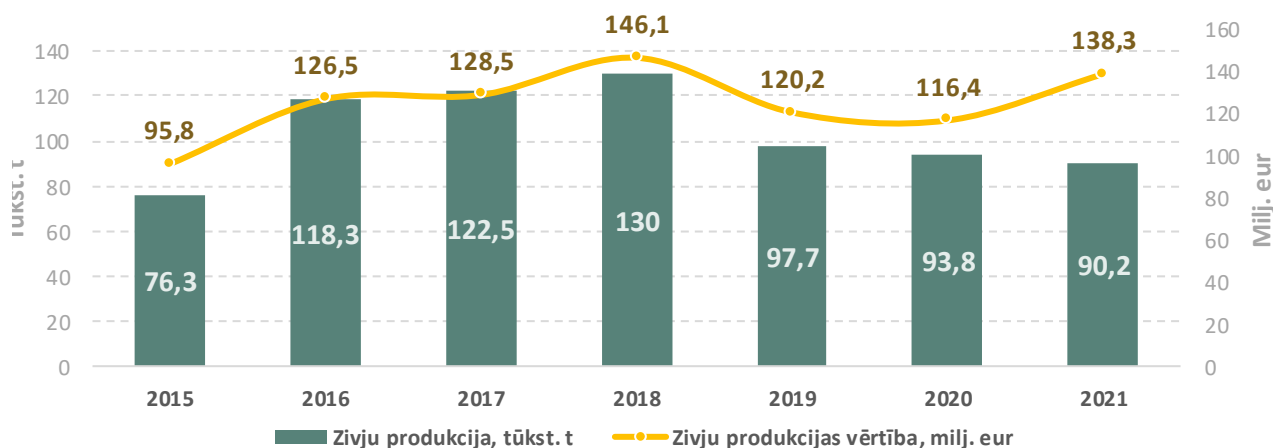
Latvijas akvakultūras produkcijas kopējā tirgus vērtība, ņemot vērā pārmaiņas tirgos, 2021. gadā bija 3,16 milj. eiro.

Zivju produkcijas un sagatavoto un konservēto zivju tirdzniecība

Ja vērtē 2021. gada rezultātus, zivsaimniecības nozares ieguldījums kopējā Latvijas eksporta apjomā naudas izteiksmē salīdzinājumā ar 2020. gadu ir samazinājies par 0,27 procentpunktiem. Zivsaimniecības īpatsvars Latvijas kopējā eksporta apjomā 2021. gadā veidoja 1,48%. Zivju produkcijas, tostarp zivju konservu, eksporta apjoms vērtības izteiksmē 2021. gadā sasniedza 241,9 milj. eiro. Zivju produkcija un zivju konservi no Latvijas 2021. gadā tika eksportēti uz 71 valsti.

Zivju produkcijas (bez konserviem) eksports

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoms tonnās samazinājās par 3,8%, savukārt naudas izteiksmē tas palielinājās par 18,8%, kas nozīmē, ka Latvija sāka vairāk eksportēt zivju produkciju ar lielāku vērtību. Zivju produkcijas eksporta apjoms tonnās veidoja 90,2 tūkst. t, savukārt zivju produkcijas eksporta apmērs naudas izteiksmē sasniedza 138,3 milj. EUR.

4.2. attēls. Latvijas zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta dinamika

Avots: ZM

2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nedaudz samazinājās ES valstu īpatsvars Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjomā no 32,6% (2020. gadā) līdz 31,1%, un vienlaikus zivju produkcijas eksports uz ES valstīm samazinājās par 8,2% jeb 2,5 tūkst. t un sastādīja 28,1 tūkst. t. Zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta samazinājums uz ES valstīm ir izskaidrojams ar to, ka samazinājās gan kopējais eksportēto zivju produkcijas (bez konserviem) apjoms, gan ka Apvienotā Karaliste izstājās no Eiropas Savienības 2020. gada beigās un tās tirdzniecības dati tālāk tiek pieskaitīti pie trešo valstu rādītājiem.

ES valstu vidū līderpozīcijas ieņēma četras valstis – Lietuva, Igaunija, Polija un Vācija – attiecīgi ar 10,5%, 5,7%, 4,9% un 2,9% īpatsvaru no Latvijas kopējā zivju produkcijas eksporta apjoma. 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju produkcijas eksporta apjoms palielinājās uz Poliju un Vāciju, attiecīgi par 1,3 tūkst. t un 253t, savukārt samazinājās uz Lietuvu un Igaunija, attiecīgi par 1,3 tūkst. t un 692t. Turklāt samazinājās zivju produkcijas (bez konserviem) eksports uz tādām valstīm, kā Beļģija, Bulgārija, Dānija, Horvātija, Portugāle, Rumānija un Spānija. Starp ES valstīm zivju produkcijas eksporta apjomi palielinājās uz Čehiju, Franciju, Itāliju, Īriju un Nīderlandi.

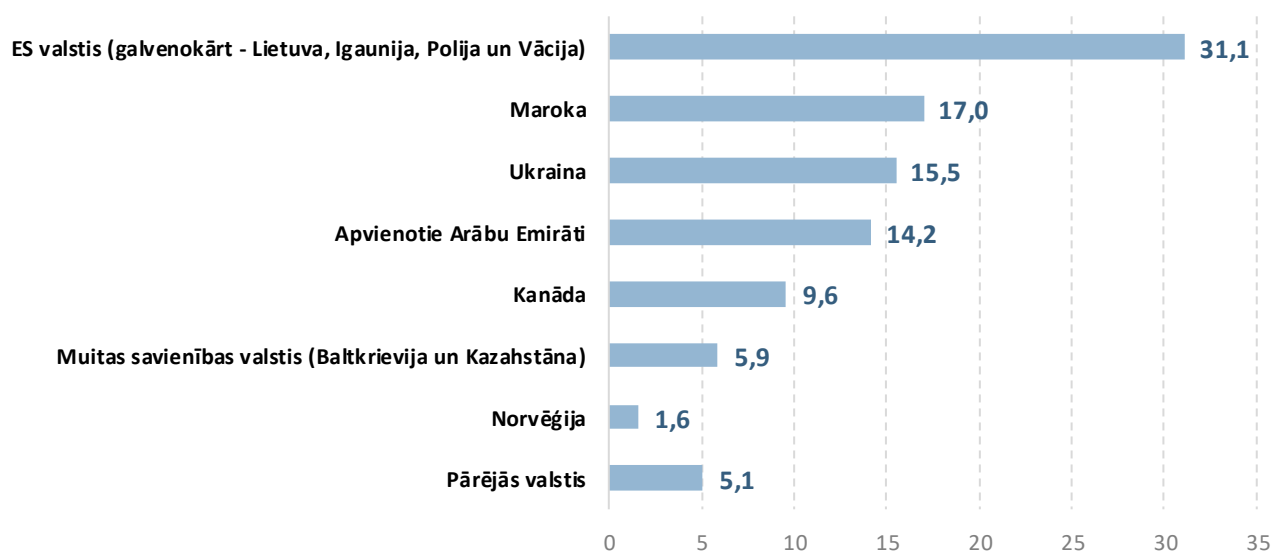
2021. gadā līderpozīcijā ar 68,9% īpatsvaru no Latvijas kopējās zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma ierindojās trešās valstis (ieskaitot NVS valstis), kas salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinājās par 1,5 procentu punktiem un sasniedza 62,1 tūkst. t. Savukārt zivju produkcijas eksporta apjoms uz šīm valstīm samazinājās par 1,6% jeb 1 tūkst. t.

2021. gadā pirmajā vietā starp trešajām valstīm ar 17,0% īpatsvaru jeb 15,4 tūkst. t no Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma ierindojās Maroka (saistībā ar atvēsināto un saldēto zivju produkciju no Latvijas tāljūras zvejas kuģiem). Otro vietu ar 15,5% jeb 14 tūkst. t no Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma ieņēma Ukraina. 74,3% no zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma uz Ukrainu veidoja saldētās siļķes (t.sk. reņģes) un 19,4% saldētās brētliņas, kuras pamatā saražotas no Baltijas jūrā nozvejotajām zivīm. Savukārt trešo vietu ar 14,2% jeb 12,6 tūkst. t ieņēma Apvienotie Arābu Emirāti (saistībā ar atvēsināto un saldēto zivju produkciju no Latvijas tāljūras zvejas kuģiem). Tāpat lielo īpatsvaru sastāda zivju produkcijas (bez konserviem) eksports uz Kanādu – 9,6% jeb 8,6 tūkst. t (arī saistībā ar atvēsināto un saldēto zivju produkciju no Latvijas tāljūras zvejas kuģiem).

Norvēģijas tirgū zivju produkcijas eksportā ir saskatāms pieaugums - 2021.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju produkcijas eksporta apjoms tonnās no Latvijas uz Norvēģiju palielinājās par 32,6% jeb 362t un veidoja 1,5 tūkst. t. 93,8% no eksporta apjoma uz Norvēģiju veidoja mencu filejas. Turklāt Latvija nelielos apjomos sāka eksportēt zivju produkciju uz tādām valstīm, kā Malaizija, Maķedonija, Turkmenistāna un Uganda, bet pārtrauca eksportēt uz Beninu, Dienvidāfriku, Honkongu, Islandi, Krieviju un Taizemi, taču eksporta apjomi uz iepriekšminētām valstīm nebija tik nozīmīgi, lai ietekmētu kopējo Latvijas zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjomu.

Zivju produkcijas eksports uz Muitas savienības valstīm 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par 4,9% un sasniedza 5,3 tūkst. t. Šo valstu īpatsvars veidoja 5,9% no Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma. Zivju produkcija tika eksportēta uz Baltkrieviju un Kazahstānu. Zivju produkcijas (bez konserviem) eksports būtiski palielinājās uz Kazahstānu par 43,1% jeb 481t.

2021. gadā Latvija zivju produkciju (bez konserviem) eksportēja uz 47 valstīm.

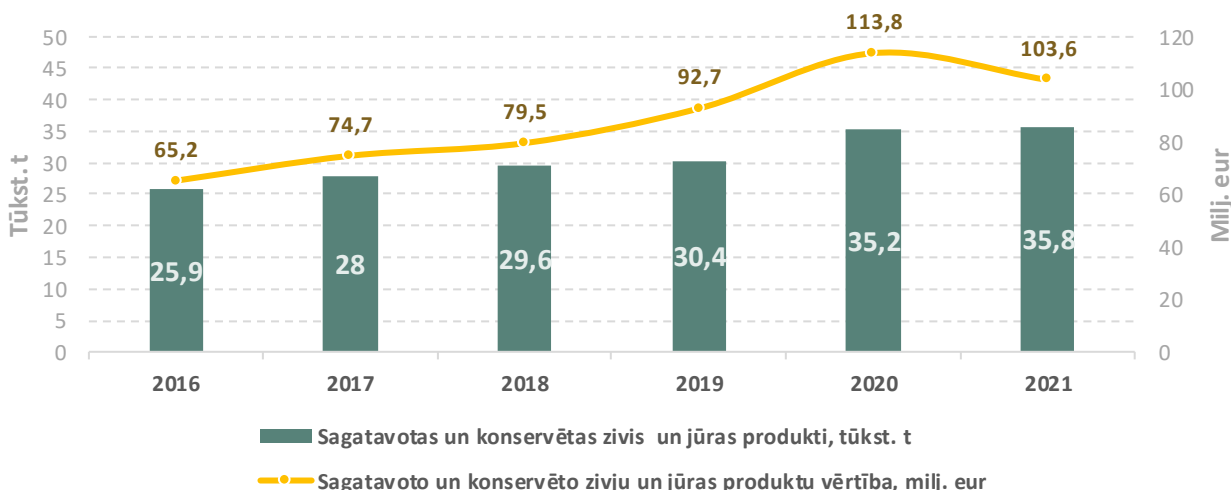

4.3. attēls. Latvijas galvenie partneri zivju produkcijas (bez konserviem) eksportā 2021. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma, 90,2 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Zivju konservu eksports

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta apjoms tonnās palielinājās par 1,7% un veidoja 35,8 tūkst. tonnu. Savukārt naudas izteiksmē sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta apmērs samazinājās par 8,9% un eksporta vērtība sasniedza 103,6 milj. eiro. Tas nozīmē, ka 2021. gadā Latvija sāka vairāk eksportēt zemākas vērtības zivju konservus.

4.4. attēls. Latvijas sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta dinamika

Avots: Oficiālās statistikas portāls

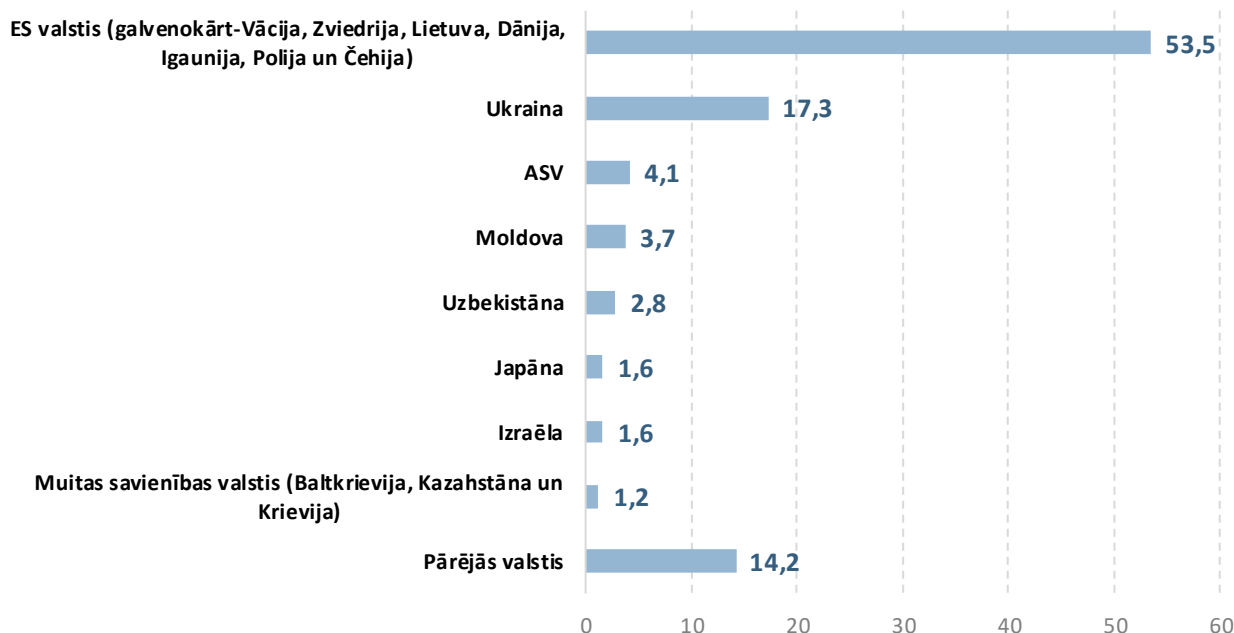
Pirmo vietu starp to valstu grupām, kuras dominēja Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjomā, jau daudzus gadus saglabā ES valstis. 2021. gadā sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms uz ES valstīm salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par 22,9 % jeb 4,1 tūkst. tonnu un kopā veidoja 21,9 tūkst. tonnu. Tāpat ES valstu īpatsvars salīdzinājumā ar 2020. gadu palielinājās par 10,6 procentpunktiem, veidojot 61,2 % no Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta apjoma. Jāpiebilst, ka 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās sagatavoto un konservēto zivju eksports uz ES rietumdaļas valstīm, galvenokārt Zviedriju (par 3,6 tūkst. t), Vāciju (par 1,3 tūkst. t) un Dāniju (par 994 t.), bet arī uz Austriju, Itāliju un Spāniju, taču neliels eksporta apjoma kritums bija uz Franciju, Īriju, Nīderlandi un Somiju. Savukārt uz ES austrumdaļas valstīm minētā produkcija mazāk nekā gadu iepriekš tika eksportēta uz Čehijas, Lietuvas, Polijas, Rumānijas, Slovākijas un Ungārijas tirgu, bet vairāk – uz Bulgārijas un Igaunijas tirgu.

2021. gadā sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksports uz trešajām valstīm (tostarp NVS valstīm) salīdzinājumā ar 2020. gadu samazinājās par 20,3 % jeb 3,5 tūkst. tonnu un veidoja 13,9 tūkst. tonnu. Līdz ar to samazinājās šo valstu īpatsvars minētās produkcijas kopējā apjomā no 49,4 % 2020. gadā līdz 38,8 %.

2021. gadā uz NVS valstīm tika eksportēts 3,2 tūkst. tonnu sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu, to apjomam samazinoties par 33,7 % jeb 1,6 tūkst. tonnu, jo īpaši uz Uzbekistānu (par 1,2 tūkst. t), Azerbaidžānu (par 216 t), Armēniju (par 138 t) un Moldovu (par 126 t). Savukārt pavisam nedaudz – par 1,3 % jeb piecām tonnām – palielinājās sagatavoto un konservēto zivju eksports uz Muitas savienības valstīm Krieviju, Kazahstānu un Baltkrieviju. 2021. gadā šīs produkcijas eksporta apjoms uz Muitas savienības valstīm nebija liels un sasniedza 437 tonnas, šo valstu īpatsvaram gan veidojot tikai 1,2 % no Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju apjoma eksporta.

Pieprasījums pēc Latvijā ražotiem zivju konserviem samazinājās tādās trešajās valstīs kā Apvienotā Karaliste (par 1,2 tūkst. t) un ASV (par 515 t), toties nedaudz palielinājās Japānā (par 132 t) un Dienvidkorejā (par 63 t). Turklāt nelielā apjomā no Latvijas sākās zivju konservu eksports uz tādām valstīm kā Libāna, Saūda Arābija, Šrilanka, Tunisija un Urugvaja, bet izbeidzās uz Kolumbiju un Melnkalni. Tiesa, eksporta apjoms uz iepriekšminētām valstīm nebija tik nozīmīgs, lai ietekmētu kopējo Latvijas sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta apjomu.

2021. gadā Latvija sagatavotās un konservētās zivis eksportēja pavisam uz 64 valstīm.

4.5. attēls. Latvijas galvenie partneri sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksportā 2021. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma 35,8 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Zivju produkcijas (bez konserviem) imports

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjoms palielinājās gan tonnās (par 7,3 %), gan naudas izteiksmē (par 13,5 %). 2021. gadā Latvija importēja 90,2 tūkst. tonnu zivju produkcijas (bez konserviem) 177,5 milj. eiro vērtībā.

2021. gadā nedaudz mainījās ES valstu un trešo valstu proporcija kopējā zivju produkcijas importa apjomā. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ES valstu daļa Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjomā palielinājās par 1,7 procentpunktiem un ES valstu īpatsvars veidoja 80,0% jeb 72,1 tūkst. tonnu no Latvijas kopējā šīs zivju produkcijas importa apjoma. Vienlaikus kopējais zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjoms tonnās no ES valstīm šajā periodā palielinājās par 17,3 % jeb 10,6 tūkst. tonnu, bet naudas izteiksmē – par 26,8 % jeb 29,3 milj. eiro.

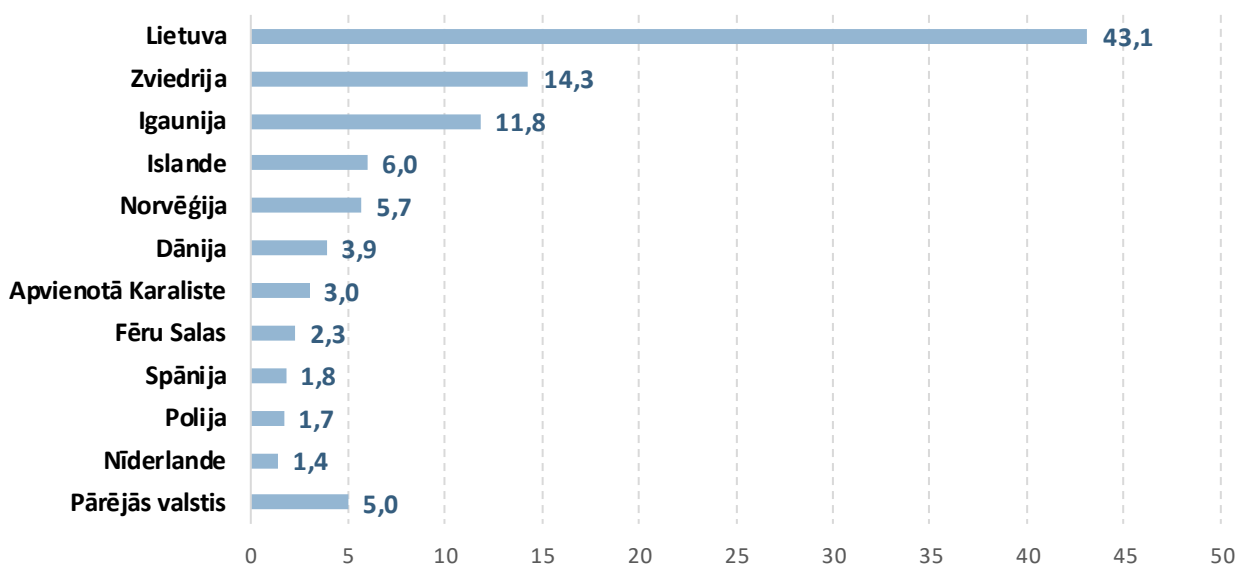
ES valstu vidū līderpozīcijas ieņēma sešas valstis – Lietuva (ar 43,1 % īpatsvaru no Latvijas kopējā minētās produkcijas importa apjoma), Zviedrija (14,3 %), Igaunija (11,9 %), Dānija (3,9 %), Spānija (1,8 %) un Polija (1,7 %). 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās šīs zivju produkcijas importa apjoms no katras no iepriekšminētām valstīm, izņemot Poliju un Dāniju. Visbūtiskāk zivju produkcijas imports palielinājās no Lietuvas (par 10,5 tūkst. t), Zviedrijas (par 3,1 tūkst. t) un Igaunijas (par 1,4 tūkst. t). Tāpat vairāk tika importēts no Spānijas (par 358 t), Beļģijas, Francijas un Somijas, bet mazāk – no Polijas (par 4,3 tūkst. t), Dānijas (par 101 t), Īrijas, Nīderlandes un Vācijas.

Zivju produkcijas (bez konserviem) imports no trešajām valstīm (arī NVS valstīm) salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās par 20,1 % jeb 4,5 tūkst. tonnām, kopā veidojot 18,1 tūkst. tonnu. Naudas izteiksmē tas bija samazinājums par 17,5 % jeb 8,2 milj. eiro, t.i., līdz 38,8 milj. eiro kopumā. Tāpat 2021. gadā Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjomā nedaudz samazinājās šo valstu īpatsvars – no 26,9 % (2020. gadā) līdz 20,0 %.

Starp trešajām valstīm lielāko īpatsvaru zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjomā ieņēma Islande ar 6,0 % jeb 5,4 tūkst. tonnu, bet šīs produkcijas importa apjoms samazinājās no Apvienotās Karalistes (par 1,6 tūkst. t), Norvēģijas (par 1,4 tūkst. t), Fēru salām (par 924 t), Marokas par (242 t), Peru (par 156 t), Ķīnas (par 205 t), Vjetnamas (par 115 t), Čīles (par 66 t), ASV (par 55 t) un Argentīnas (par 54 t), savukārt palielinājās no Krievijas (par 279 t) un Indijas (par 106 t). Turklāt Latvija sāka importēt zivju produkciju no tādām valstīm kā Austrālija, Šrilanka un Turcija, bet pārtrauca šīs

produkcijas importu no Gruzijas, Jaunzēlandes, Maurītānijas un Meksikas. Importa apjoms no iepriekšminētām valstīm gan nebija tik nozīmīgs, lai ietekmētu kopējo importa apjomu Latvijas zivju produkcijai (bez konserviem).

Produkcija no zivīm, moluskiem un vēžveidīgajiem Latvijā tika importēta kopumā no 40 valstīm.

4.6. attēls. Latvijas galvenie partneri zivju produkcijas (bez konserviem) importā 2021. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma 90,2 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Zivju konservu imports

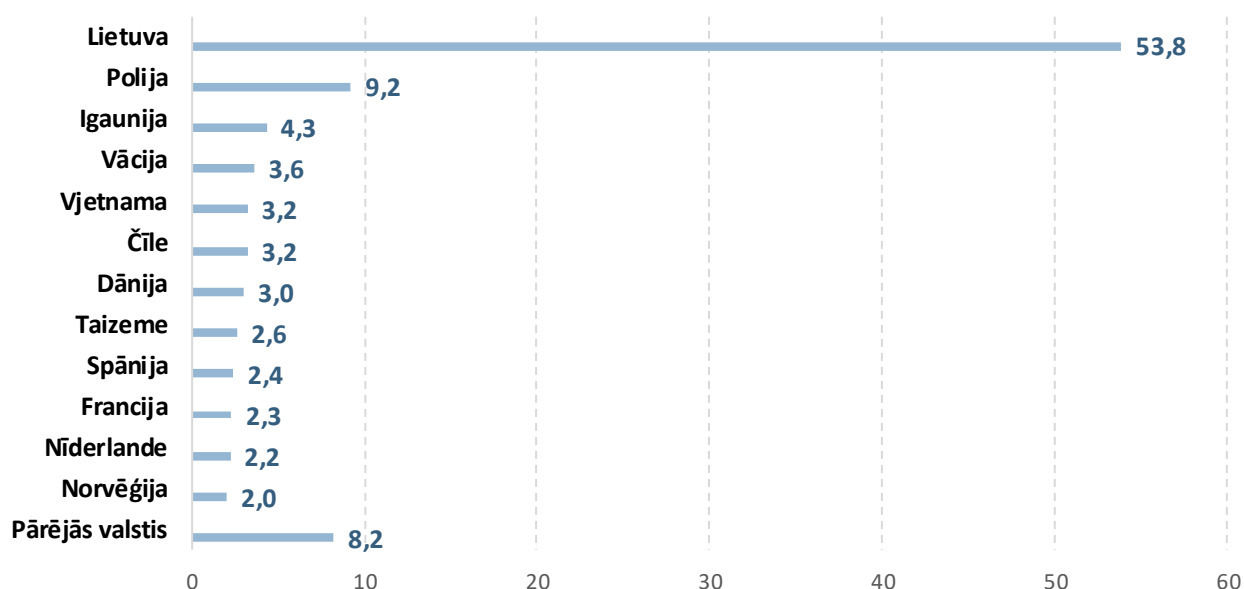
2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu imports palielinājās gan tonnās (par 13,4%), gan naudas izteiksmē (par 14,5%), veidojot 7,7 tūkst. tonnu un naudas izteiksmē sasniedzot 32,6 milj. eiro.

Latvija zivju konservus galvenokārt importēja no ES valstīm, 2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu sagatavoto un konservēto zivju importam palielinoties gan pēc apjoma (par 17,0% jeb 942 tonnām), gan naudas izteiksmē (par 14,0% jeb 3,3 milj. eiro). Šo valstu īpatsvars Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjomā gan par samazinājās 0,3 procentpunktiem, veidoja 84,1% jeb 6,5 tūkst. tonnu no kopējā šīs produkcijas importa apjoma 2021. gadā.

Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2021. gadā palielinājās sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu importa apjoms no Lietuvas (par 456 t), Francijas (par 158 t), Polijas (par 157 t), Vācijas (par 112 t), Nīderlandes (par 58 t), Spānijas (par 45 t) un Igaunijas (par 18 t), bet nenozīmīgi samazinājās no Dānijas (par 52 t) un Itālijas (par 15 t). Turklāt līderpozīcijā ar 53,8% īpatsvaru jeb 4,1 tūkst. tonnu no Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu importa apjoma ierindojās Lietuva. Galvenokārt Latvija no Lietuvas importēja sagatavoto un konservēto zivju produkciju no siļķes (tostarp reņģes) un no surimi.

2021. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu importa apjoms no trešajām valstīm samazinājās par 2,7% jeb 33 tonnām, kaut arī naudas izteiksmē tas palielinājās par 16,4% jeb 0,8 milj. eiro. Tāpat par 2,6 procentpunktiem samazinājās trešo valstu īpatsvars Latvijas kopējā zivju konservu importa apjomā, un 2021. gadā tas veidoja 15,9% jeb 1,2 tūkst. tonnu. Latvija šajā periodā sāka importēt sagatavotas un konservētas zivis un jūras produktus no Baltkrievijas, Ekvadoras, Ganas, Indonēzijas, Peru un Papua-Jaungvinejas, bet pārtrauca importēt no Maurīcijas, Singapūras, Šrilankas, Ukrainas, Urugvajas un Filipīnām. Turklāt Latvija importēja zivju konservus no tādām valstīm kā ASV, Čīle, Islande, Ķīna, Norvēģija, Seišelu salas, Taizeme un Vjetnama, importa apjomam palielinoties no Čīles (par 116 t), Norvēģijas (par 70 t), Islandes (par 35 t) un Taizemes (par 8 t).

Kopumā sagatavoto un konservēto produkciju no zivīm, moluskiem un vēžveidīgajiem Latvija importēja no 38 valstīm.

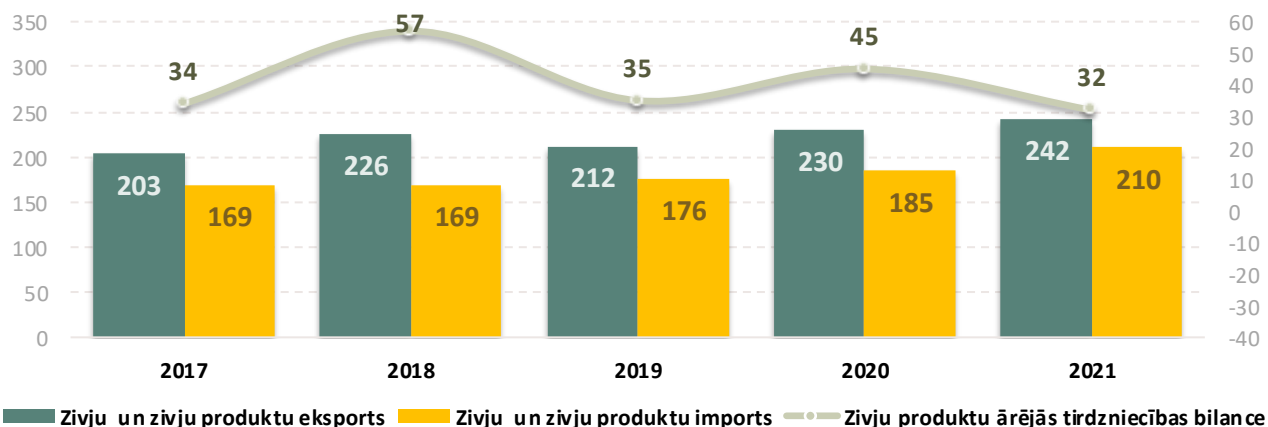

4.7. attēls. Latvijas galvenie partneri sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu importā 2021. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma, 7,7 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Ārējās tirdzniecības bilance

Tāpat kā visus iepriekšējos gadus, eksportēto zivju produktu vērtība Latvijā ievērojami pārsniedz zivju produktu importa vērtību un ārējās tirdzniecības bilance zivju produkcijai un sagatavotām un konservētām zivīm ir saglabājusies pozitīva, taču salīdzinājumā ar 2020. gadu tā samazinājās par 29,8%, naudas izteiksmē gan palielinoties par 31,7 milj. eiro.

4.8. attēls. Ārējās tirdzniecības bilances rādītāji, milj. EUR

Avots: ZM

5. Nacionālais atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai

5.1. Nacionālās subsīdijas

Valsts atbalstam lauksaimniecībā pilnībā ir jāatbilst ES pamatnostādņem par valsts atbalstu lauksaimniecības nozarē.

Lai veicinātu lauksaimniecības un lauku attīstību, kā arī paaugstinātu lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves līmeni valsts, papildus ES atbalstam tiek sniegts atbalsts nacionālo subsīdiju veidā. Atbalsts tiek piešķirts saskaņā ar Komisijas 2014. gada 25. jūnija Regulas (EK) Nr. 702/2014, ar kuru konkrētas atbalsta kategorijas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. pantu, (ES Oficiālais Vēstnesis, 2014. gada 1. jūlijs, Nr. L 193) 8. pantā noteiktajām prasībām.

2021. gadā, tāpat kā iepriekšējos divos gados, kopējais subsīdijās piešķirtais finansējums bija 8,72 milj. eiro atbilstoši Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumiem Nr. 1524 "Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai" (turpmāk šajā nodaļā – noteikumi Nr. 1524), kas izdoti, pamatojoties uz Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma 5. panta 3.¹ un ceturto daļu. Valsts atbalsta pasākumi ir noteikti, pamatojoties uz attīstības plānošanas dokumentiem, kuros paredzēti lauksaimniecības attīstības mērķi un virzieni, kā arī to sasniegšanas veids.

Ar valsts atbalstu atbilstoši noteikumiem Nr. 1524 tiek īstenoti seši atbalsta pasākumi (sk. 5.1. tab.).

5.1. tabula

Valsts atbalsta finansējuma izlietojums 2021. gadā

Atbalsta pasākums	Subsīdiju saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR	% no kopējā finansējuma
Atbalsts lopkopības attīstībai	–	4 386 468,61	63,5
Atbalsts augkopības attīstībai	5	671 604,33	10
Atbalsts starptautiskai un savstarpējai sadarbībai	24	537 533,97	8
Atbalsts tirgus veicināšanai	–	384 781,35	5,5
Atbalsts dalībai pārtikas kvalitātes shēmās un to veicināšanai	520	476 596,87	7
Atbalsts lauksaimniecības nozares profesionālās izglītības programmu pilnveidošanai	1	30 000	0,5
Iepriekšējā gadā uzsāktu pasākumu izpildes finansējums	16	410 372,1	5,5
Kopā:		6 897 357,23	100

Avots: LAD

Pēc sadalījuma struktūras vislielākais finansējums novirzīts pasākumiem, kas saistīti ar lopkopības attīstību (63,5 % no kopējā finansējuma), un augkopības attīstībai (10 %), tātad kopumā – 73,5 % no kopējā izmaksātā finansējuma.

Valsts atbalsts Covid-19 negatīvās ietekmes mazināšanai

Izmantojot Eiropas Komisijas 2020. gada 19. marta paziņojumā "Pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā" (C(2020)1863) paredzētās valsts atbalsta iespējas, Zemkopības ministrija 2020. un 2021. gadā sniedza plašu atbalstu lauksaimniecības un pārtikas nozaru ražotājiem Covid-19 negatīvās ietekmes mazināšanai.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2020. gada 14. aprīļa noteikumiem Nr. 219 "Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts atbalstu lauksaimniecībai, lai mazinātu Covid-19 izplatības negatīvo ietekmi" atbalsts 2020. gadā tika piešķirts šādiem pasākumiem:

- Atbalsts ienākumu stabilizēšanai noteiktām lopkopības (piena ražošanas, liellopu audzēšanas un cūkkopības) nozarēm – 27,741 milj. eiro (no tā izmaksāti 25,499 milj. eiro);

- Atbalsts skolu ēdinātājiem un dārzeņu ražotājiem par iznīcinātajiem vai ziedotajiem produktiem – 35 tūkst. eiro (no tā izmaksāti 33 tūkst. eiro);
- Atbalsts krājumu pieauguma un apgrozījuma samazinājuma radīto grūtību mazināšanai – 7,724 milj. eiro (no tā izmaksāti 3,327 milj. eiro).

Savukārt 2021. gadā valsts atbalsts Covid-19 negatīvās ietekmes mazināšanai tika sniegts saskaņā ar šādiem normatīvajiem aktiem:

- 1) Ministru kabineta 2021. gada 22. jūnija noteikumiem Nr. 421 "Noteikumi par valsts atbalstu Covid-19 izplatības negatīvās ietekmes mazināšanai mājputnu nozarē". Šajā pasākumā atbalsts mājputnu nozares uzņēmumiem bija pieejams par negūtajiem ieņēmumiem vai par nesegtajām pastāvīgajām izmaksām, un pasākuma kopējais budžets bija 9 350 000 eiro (no tā izmaksāti 1,800 milj. eiro);
- 2) Ministru kabineta 2021. gada 22. jūnija noteikumiem Nr. 422 "Valsts atbalsta Covid-19 izplatības negatīvās ietekmes mazināšanai cūkkopības nozarē piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība". Šajā pasākumā atbalsts cūku ganāmpulku īpašniekiem bija pieejams par negūtajiem ieņēmumiem vai par nesegtajām pastāvīgajām izmaksām, un pasākuma kopējais budžets bija 12 700 000 eiro (no tā izmaksāti 5,861 milj. eiro);
- 3) Ministru kabineta 2021. gada 6. jūlija noteikumiem Nr. 502 "Valsts atbalsta piešķiršanas kārtība Covid-19 izplatības negatīvās ietekmes mazināšanai mikrozaļumu ražošanas un zvejniecības un akvakultūras nozarē". Šajā pasākumā atbalsts mikrozaļumu audzētājiem un uzņēmumiem akvakultūras un zvejniecības nozarē bija pieejams par apgrozījuma samazinājumu, un pasākuma kopējais budžets bija 650 000 eiro (no tā izmaksāti 0,173 milj. eiro);
- 4) Ministru kabineta 2021. gada 5. oktobra noteikumiem Nr. 673 "Valsts atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība Covid-19 izplatības negatīvās ietekmes mazināšanai liellopu audzēšanas nozarē". Šajā pasākumā atbalsts liellopu audzētājiem īpašniekiem bija pieejams par negūtajiem ieņēmumiem, un pasākuma kopējais budžets bija 1 710 000 eiro (no tā izmaksāti 0,850 milj. eiro).

Atbalstu Covid-19 negatīvās ietekmes mazināšanai saņēma gan lauksaimnieki, gan pārtikas ražotāji un pārstrādātāji (atbilstoši attiecīgajiem atbalsta saņemšanas nosacījumiem), un tas bija nozīmīgs nozaru dzīvotspējai un apgrozāmo līdzekļu pieejamībai tirgus grūtību periodā.

5.2. Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai

Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai ir būtisks, lai uzlabotu lauksaimniecības produktu ražotāju, atbilstīgo lauksaimniecības un mežsaimniecības kooperatīvo sabiedrību, lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumu un zvejniecības un zvejas produktu apstrādē iesaistīto iespēju noteiktos termiņos pildīt kredītsaistības, īstenojot Latvijas Lauku attīstības programmā 2014.–2020. gadam uzsāktos investīciju projektus. Lai stiprinātu savu tirgus varu, saimniecības un uzņēmumi meklē kredītēšanas iespējas, lai ieviestu savā ražošanā jaunas tehnoloģijas.

Atbalstam kredītprocentu daļējai dzēšanai Lauku atbalsta dienestā 2021. gadā bija pieteikušies 1958 atbalsta pretendenti, piesakot kopējo summu 12,01 milj. eiro apmērā. Tas liecina par lielu kredītslogu lauksaimniecības produktu ražotājiem, atbilstīgo lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrībām un lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumiem.

Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai nepieciešams ekonomikas izaugsmes stiprināšanai, kā arī lauku saimniecību un kooperatīvo sabiedrību un pārtikas ražotāju konkurētspējas veicināšanai, lai saglabātu nodarbinātību lauku teritorijās.

Atbalstu kredītprocentu daļējai dzēšanai piešķir par iepriekšējos 12 mēnešos faktiski samaksātajām procentu likmēm. Atbalsta apmērs kredītprocentu daļējai dzēšanai nepārsniedz aizdevuma gada procentu likmi 4 % apmērā.

5.2. tabula

Izmaksātais valsts atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai 2021. gadā

Atbalsta pasākums	Atbalsta saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR	% no kopējā finansējuma
Atbalsts daļējai kredītprocentu dzēšanai primārajiem lauksaimniecības produktu ražotājiem	1701	7 369 758,04	93
Atbalsts daļējai kredītprocentu dzēšanai atbilstīgām lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām	13	378 320,23	5
Atbalsts daļējai kredītprocentu dzēšanai lauksaimniecības produktu pārstrādes komersantiem	21	134 077,51	2
Kopā:	1735	7 882 155,78	100

Avots: LAD

5.3. Aizdevumi un garantijas lauku uzņēmējiem

Aizdevumi apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai

Pārskata gadā turpinājās aizdevumu izsniegšana apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai saskaņā ar Ministru kabineta 2019. gada 3. decembra noteikumiem Nr. 582 "Kārtība, kādā īsteno valsts atbalsta programmu par aizdevumu piešķiršanu apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē".

Aizdevumus administrē akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija Altum" (turpmāk – sabiedrība "Altum").

Aizdevumi tiek piešķirti primārās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, zvejniecības vai akvakultūras produkcijas ražotājiem un pastrādātājiem, atzītām kooperatīvajām sabiedrībām un atzītām augļu un dārzeņu ražotāju organizācijām.

Pēc sabiedrības "Altum" sniegtās informācijas, 2021. gadā piešķirti 107 aizdevumi 8,41 milj. eiro apmērā (sk. 5.3. tab).

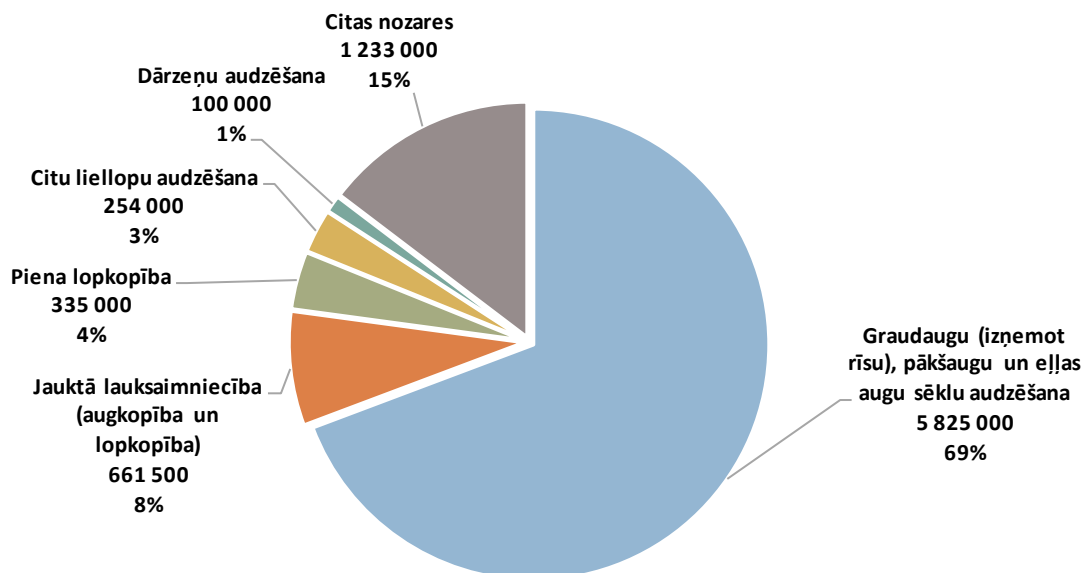
5.3. tabula

Apgrozāmo līdzekļu iegādei piešķirtie aizdevumi

Gads	Tūkst. EUR	Skaitis, gab.
2010.	10 618	201
2011.	13 374	300
2012.	10 903	253
2013.	9056	193
2014.	8188	171
2015.	7048	169
2016.	9825	157
2017.	5200	138
2018.	8167	165
2019.	5267	167
2020.	9073	116
2021.	8409	107
Kopā	105 128	2137

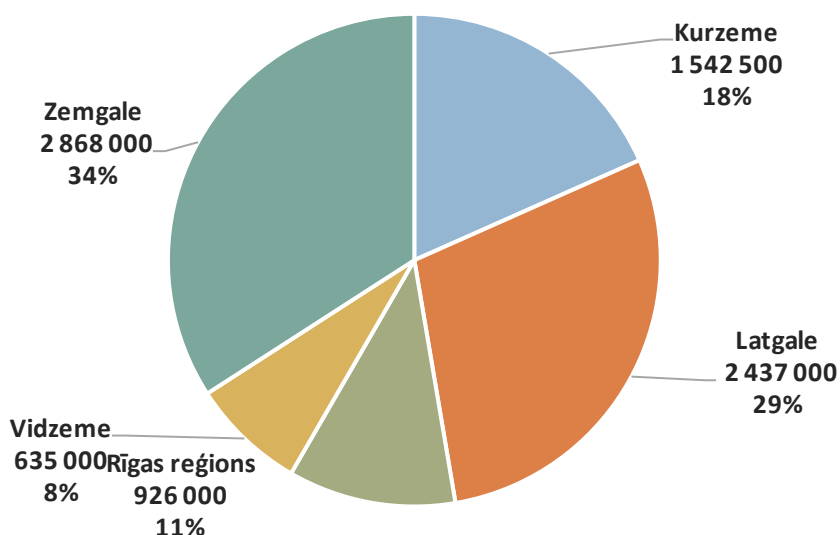
Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

Starp nozarēm visvairāk aizdevumu – aptuveni 69,0% no kopējās summas – ir piešķirti graudkopības saimniecībām (sk. 5.1. att.). Savukārt starp reģioniem vislielāko aizdevumu summu – aptuveni 34,0% – ir saņēmuši Latgales reģiona lauksaimnieki (sk. 5.2. att.).

5.1. attēls. Aproximāto līdzekļu aizdevumu sadalījums pa nozarēm 2021. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

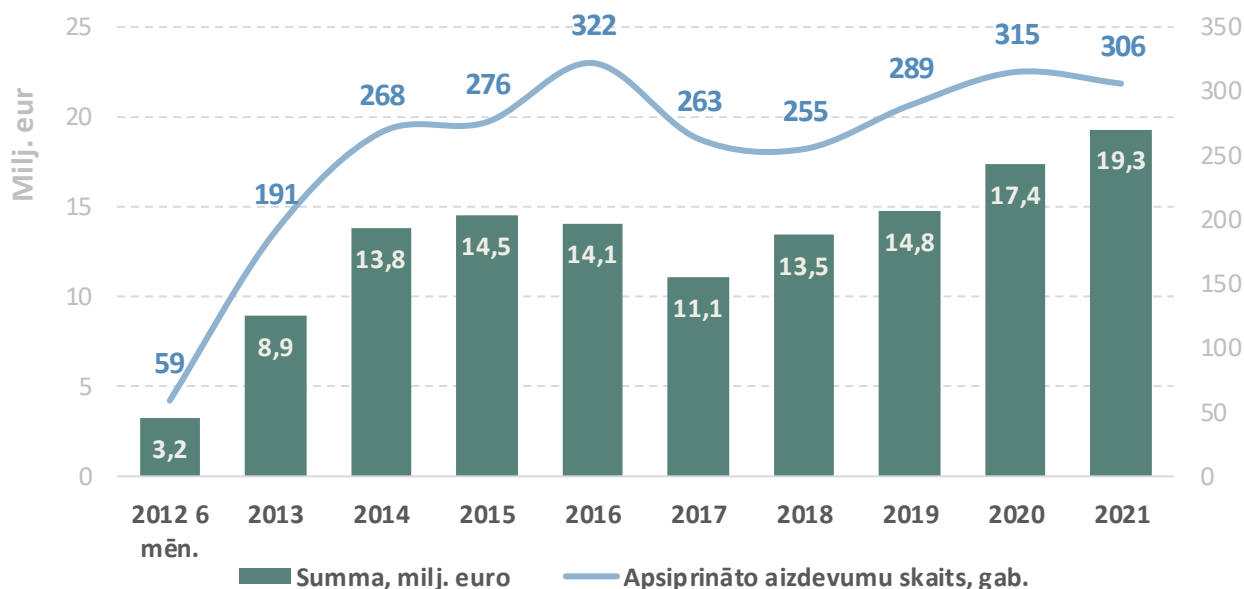
5.2. attēls. Aproximāto līdzekļu aizdevumu sadalījums pa reģioniem 2021. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

Vidējā aizdevuma summa ir 78 584 eiro. Vislielāko īpatsvaru veido aizdevumi (kopumā 35) par summu no 20 000 līdz 30 000 eiro. Diezgan daudz bija aizdevumu (kopumā 26) 100 000 eiro vai lielākā apmērā.

Aizdevumi lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai

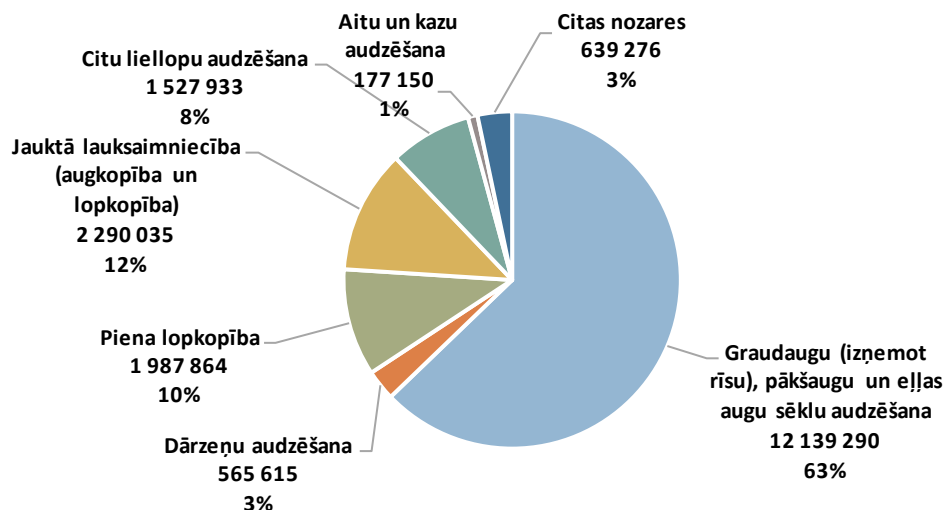
2020. gadā saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 22. maija noteikumiem Nr. 295 "Valsts atbalsta piešķiršanas kārtība lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai" tika turpināta valsts atbalsta programmas īstenošana lauksaimniecības produkcijas ražotājiem ilgtermiņa aizdevumu piešķiršanai lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei. Aizdevumu pieteikumus izvērtē un administrē sabiedrība "Altum". Pēc sabiedrības "Altum" sniegtās informācijas, 2021. gadā piešķirti 306 zemes iegādes aizdevumi par 19,33 milj. eiro (sk. 5.3. att.) 5540,3 ha zemes iegādei.

5.3. attēls. Sabiedrības "Altum" piešķirtie aizdevumi lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei

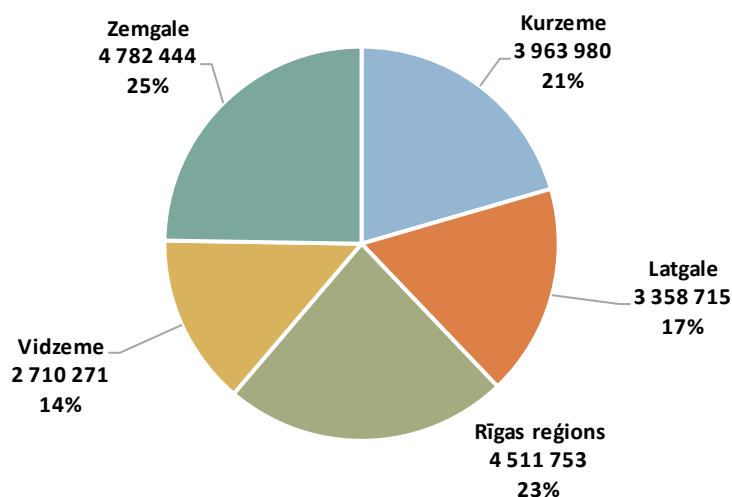
Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

Vidējā aizdevuma summa – 63 161 eiro. Lielākā grupa (kopumā 35) ir aizdevumi 20 001–25 000 eiro robežās. Nākamās divas lielākās grupas veido aizdevumi 15 001–20 000 eiro (33 aizdevumi) un 25 001–30 000 eiro (28 aizdevumi) robežās. Zemes iegādes cena bija no 1152,4 eiro par hektāru Vidzemes reģionā līdz 17 500 eiro par hektāru Zemgales reģionā.

5.4. attēls. Zemes iegādes aizdevumu sadalījums pa nozarēm 2021. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

5.5. attēls. Zemes iegādes aizdevumu reģionālais sadalījums 2021. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

Starp nozarēm visvairāk aizdevumu saņēmušas graudkopības saimniecības – 56 % no kopējās summas. Pēc reģionālā dalījuma vislielākā summa piešķirta Vidzemes reģiona lauksaimniekiem – 27 % no kopējās summas.

Kredītgarantijas lauku uzņēmējiem

Kredītgarantija ir viens no finanšu instrumentiem, ko ir iespēja izmantot sekmīgai to lauku attīstības pasākumu projektu īstenošanai, kuri tiek finansēti no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai. Sabiedrība "Altum" arī 2021. gadā turpināja izsniegt garantijas par banku izsniegtajiem kredītiem lauku uzņēmējiem, lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām un lauksaimniecības produktu pārstrādātājiem.

Kredītgarantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu pakalpojuma summas ne tikai aizdevumiem investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem, bet turpmāk arī finanšu līzīngam un finanšu līzīnga limitam, faktoringam, banku garantiju limitam un kredītvēstulei.

5.3. tabula

Valsts akciju sabiedrības "Lauku attīstības fonds" un AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" piešķirtās kredītgarantijas

Gads	Izsniegto garantiju skaits	Garantētā summa (tūkst. EUR)
2010.	141	14 989
2011.	207	23 164
2012.	164	23 371
2013.	148	15 885
2014.	63	6393
2015.	34	3283
2016.	20	2348
2017.	34	4415
2018.	19	4361
2019.	10	2426
2020.	18	7577
2021.	11	2008
Kopā	869	110 220

Avots: VAS "Lauku attīstības fonds" un sabiedrība "Altum"

2021. gada 31. decembrī garantiju programmā spēkā bija 76 kredītgarantijas par kopējo summu 12,697 milj. euro.

5.4. Nodokļi

Lauksaimniecības produkcijas ražotāji tiek atbalstīti arī nodokļu atvieglojumu un atbrīvojumu veidā.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Tiem iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) maksātājiem, kas gūst ienākumus no lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojuma sniegšanas, pirms nodokļa piemērošanas tiek atrēķināts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais ienākums 3000 eiro apmērā, kā arī ar IIN apliekamajā ienākumā netiek iekļautas summas, kas saņemtas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai.

Uzņēmumu ienākuma nodoklis

No 2018. gada Latvijā tika mainīts uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) maksāšanas režīms: nodokli piemēro nevis reinvestētai peļņai, bet gan sadalītai peļņai un ar saimniecisko darbību nesaistītiem izdevumiem. Turklāt lauksaimnieki ir tiesīgi ar nodokli apliekamo ienākumu samazināt par 50 % no saņemtā valsts un Eiropas Savienības atbalsta summām lauksaimniecībai un lauku attīstībai. Pēc VID sniegtās informācijas (pēc stāvokļa 2022. gada 3. jūnijā), 2021. gadā, izmantojot šo nodokļu atvieglojumu, ar UIN apliekamā bāze tika samazināta 1013 nodokļa maksātājiem, kuriem ar UIN neapliekamā ienākuma (50 % no summām, kas saņemtas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai) apmērs bija 13 999 tūkst. eiro.

Nekustamā īpašuma nodoklis

Nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN) likmi vai likmes 0,2–3 % apmērā no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības nosaka katra pašvaldība savos saistošajos noteikumos, kurus tā publicē līdz pirmstaksācijas gada 1. novembrim. NĪN likmi, kas pārsniedz 1,5 % no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības, pašvaldība nosaka tikai tad, ja nekustamais īpašums netiek uzturēts atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai. Ja pašvaldība saistošos noteikumus nav publicējusi līdz noteiktajam termiņam, NĪN likme zemei ir 1,5 % no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības.

Lauku zemei tiek ierobežots NĪN pieaugums, tām piemērojot speciālo vērtību. Speciālā vērtība ir noteikta, pamatojoties uz lauku zemes kadastrālo vērtību. Taksācijas gada lauku zemes speciālās vērtības pieaugums gadā nepārsniedz 10 % no iepriekšējam taksācijas gadam noteiktās lauku zemes speciālās vērtības.

Uz lauksaimnieciskajā ražošanā izmantotām ēkām un būvēm, tāpat kā uz zemi, ko aizņem atjaunotās vai ieaudzētās mežaudzes (jaunaudzes), attiecas atbrīvojums no NĪN maksāšanas.

Akcīzes nodoklis

Lauksaimniecības produkcijas ražotāji, izpildot noteiktus minimālo ieņēmumu kritērijus (350 EUR/ha konvencionālajām un 210 EUR/ha bioloģiskajām saimniecībām), ir tiesīgi iegādāties marķētu dīzeļdegvielu ar samazinātu akcīzes nodokļa likmi, kas ir 15 % apmērā no akcīzes nodokļa standartlikmes. Latvijā 2020./2021. saimnieciskajā gadā kopējā akcīzes nodokļa atvieglojuma vērtība bija 45,2 milj. eiro.

Pievienotās vērtības nodoklis

Lauksaimniekam, kas nav reģistrēts PVN maksātājs, nododot paša ražotu neapstrādātu lauksaimniecības produkciju lauksaimniecības produkcijas pārstrādātājam, kas ir reģistrēts PVN maksātājs, ir tiesības saņemt PVN kompensāciju 14 % apmērā no piegādātās lauksaimniecības produkcijas vērtības. Kompensācijas mērķis ir kompensēt PVN nodokli, ko lauksaimnieks samaksājis, iegādājoties preces un saņemot pakalpojumus, lai nodrošinātu nodošanai paredzētās lauksaimniecības produkcijas ražošanu. Lauksaimniecības produktu ražotājiem saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 135. pantu izmaksāto pievienotās vērtības nodokļa 14 % kompensāciju kopsumma 2021. gadā bija 8 908 tūkst. eiro. Latvijā PVN standartlikme ir 21 %. Samazinātā 5 % PVN

likme tiek piemērota noteiktiem svaigiem augļiem, ogām un dārzeņiem, tostarp mazgātiem, mizotiem, lobītiem, grieztiem un fasētiem, bet ne apstrādātiem termiski vai kā citādi (piemēram, saldētiem, sālītiem, kaltētiem).

2021. gadā 262 lauksaimniecības produktu ražošanas un pārtikas pārstrādes uzņēmumi (nodokļu maksātāju darbības veids atbilst NACE klasifikācijas 01., 03., 10. un 11. kodam) bija izvēlējušies piemērot Pievienotās vērtības nodokļa likuma 137. pantā noteikto īpašo nodokļa maksāšanas un priekšnodokļa atskaitīšanas kārtību.

Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodoklis

No 2014. gada 1. jūnija ir ieviests sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokļa režīms, kas būtiski samazina nodokļu slogu tiem lauksaimniekiem, kuri nodarbina strādniekus tādos sezonas rakstura darbos kā augļu koku, ogulāju un dārzeņu audzēšana vai stādīšana, sējumu un stādījumu kopšana, ražas novākšana, augļu, ogu un dārzeņu šķirošana.

Maksimālais termiņš, kurā laukstrādniekam var piemērot sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokļa režīmu, nedrīkst pārsniegt 65 nostrādātās dienas, bet saņemto ienākumu maksimālais apmērs – 3000 eiro. Šis nodokļa režīms attiecas tikai uz tiem laukstrādniekiem, kas ir nodarbināti tieši sezonas rakstura darbos no kārtējā gada 1. aprīļa līdz kārtējā gada 30. novembrim.

Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodoklis ir 15 procentu apmērā no laukstrādnieka nopelnītā atalgojuma, bet ne mazāks kā 0,70 eiro par katru nostrādāto dienu. Persona, kas maksā sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokli, kļūst sociāli apdrošināta pensijai, ja pie visiem darba devējiem nopelnītais ienākums mēnesī pārsniedz 70 eiro.

2021. gadā 279 lauksaimnieki nodarbināja 3530 sezonas laukstrādnieku.

Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis

Lauksaimniecības produkcijas ražotāji, dīķsaimniecības un atbilstīgas lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, ja tās atbilst noteiktiem kritērijiem, var saņemt transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojumu 75 % no kopējā nodokļa apmēra par kravas automobiļiem, piekabēm, puspiekabēm. CSDD sniegtā informācija liecina, ka 2021. gadā lauksaimniecības produkcijas ražotāji par 6620 kravas automobiļiem, 221 piekabei, 998 puspiekabēm un 6472 vieglajiem transportlīdzekļiem saskaņā ar Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likuma 7. panta ceturto daļu ir saņēmuši transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojumu, kurš kopā veidoja 1973 tūkst. eiro. Kopumā 2021. gadā lauksaimniecības produkcijas ražotāji samaksāja transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokli 658 tūkst. eiro apmērā.

Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis

Zemnieku saimniecības un komersanti, kas nodarbojas ar lauksaimniecības produkcijas ražošanu, ir tiesīgi saņemt atbrīvojumu no uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa maksāšanas, ja tie atbilst noteiktiem kritērijiem. Pēc CSDD sniegtās informācijas, 2021. gadā 2605 lauksaimniecības produkcijas ražotāji saskaņā ar Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likuma 14. panta pirmās daļas 6. punktu saņēma atbrīvojumu no uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa maksāšanas kopumā 1956 tūkst. eiro apmērā.

Autoceļu lietošanas nodeva

Atbrīvojums no autoceļu lietošanas nodevas tiek piemērots no kārtējā gada 10. jūlija līdz 30. septembrim par transportlīdzekļiem, kuru īpašnieks vai turētājs ir fiziska vai juridiska persona, kas iekļauta Lauku atbalsta dienesta maksājumu datubāzē un nodrošina noteiktus minimālos ieņēmumus no lauksaimniecības produkcijas ražošanas. Pēc CSDD sniegtās informācijas, 2021. gadā saskaņā ar Autoceļu lietošanas nodevas likuma 6. panta 11. punktu atbrīvojumu no autoceļu lietošanas nodevas maksāšanas saņēma 719 lauksaimniecības produkcijas ražotāju par 1320 transportlīdzekļiem.

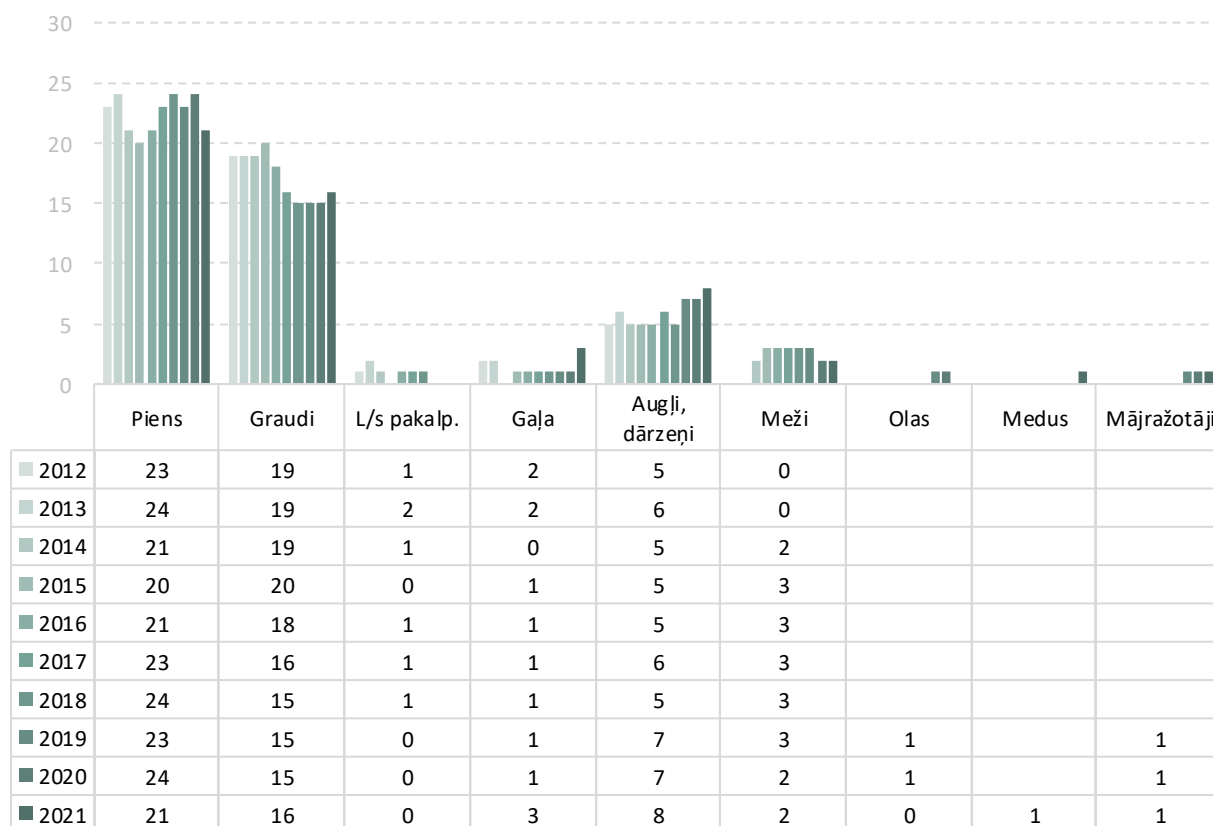

5.5. Atbalsts kooperatīviem un nevalstiskajām organizācijām

Kooperācijas veicināšana

Kooperācija lauksaimniecības sektorā ir ļoti nozīmīga. Apvienojoties kooperatīvos, mazie un vidējie lauksaimniecības produkcijas ražotāji iegūst augstāku pievienoto vērtību savai produkcijai. Kooperācija samazina tirgus riska faktoru ietekmi un darījumu izmaksas, kā arī veicina pieeju tirgiem, papildu resursiem un inovācijai.

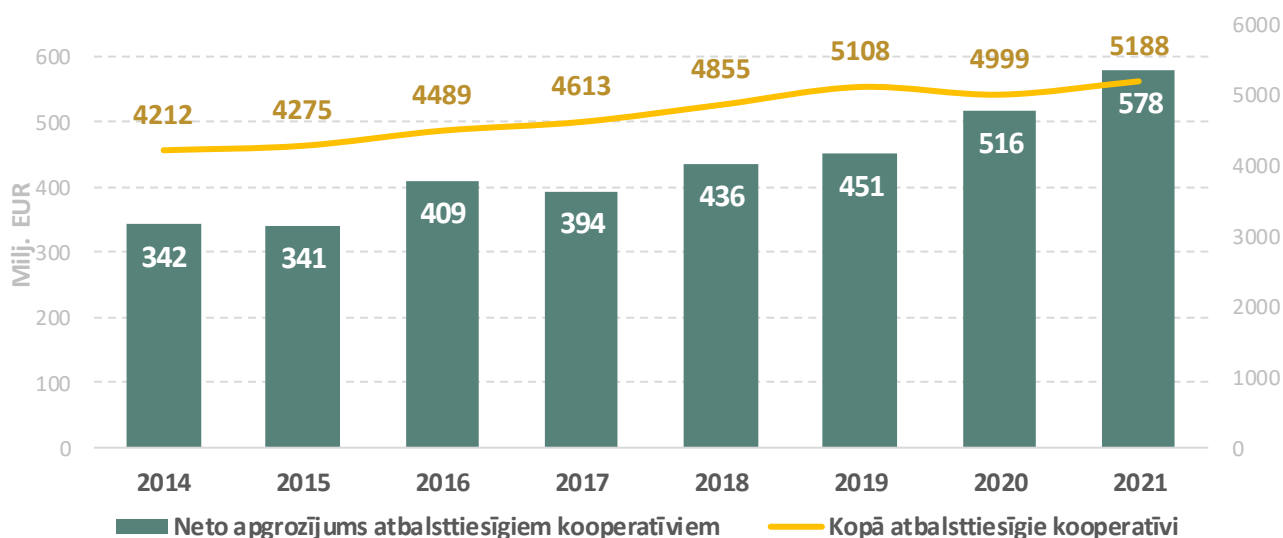
Saskaņā ar 2019. gada 10. oktobra deleģēšanas līgumu Nr. 2019/96 "Par ikgadējo kooperatīvo sabiedrību izvērtēšanu atbilstības statusa piešķiršanai" Latvijas lauksaimniecības kooperatīvu asociācija katru gadu izvērtē kooperatīvās sabiedrības atbilstības statusa piešķiršanai. Atbilstības statusa iegūšana apliecina to, ka konkrētā kooperatīvā sabiedrība nodrošina savu darbību lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas, dzērienu un amatniecības nozarē (turpmāk šajā nodaļā – mājrāžošanas nozare) atbilstoši kooperācijas pamatprincipiem. Atbilstības statuss sabiedrībai tiek piešķirts, ja tā atbilst kritērijiem par sabiedrības pārvaldi, peļņas sadali, biedru skaitu un to statusu, sabiedrības darbības tiesiskumu, nodokļu (nodevu) parāda pieļaujamo apmēru, maksātspējas vai likvidācijas procesa neesamību, sabiedrības darbības veidu un ilgumu, saražotās produkcijas izcelsmi, sabiedrības preču un pakalpojumu apgrozījuma veidu un apjomu, kā arī citiem sabiedrības saimnieciskās darbības kvantitatīvajiem kritērijiem. 2021. gadā atbilstības statusu ieguva 52 kooperatīvās sabiedrības. Atbilstīgo kooperatīvo sabiedrību skaits pēdējos gados ir noturīgi stabils. (Sk. 5.6. att.)

5.6. attēls. Atbilstīgās kooperatīvās sabiedrības skaits

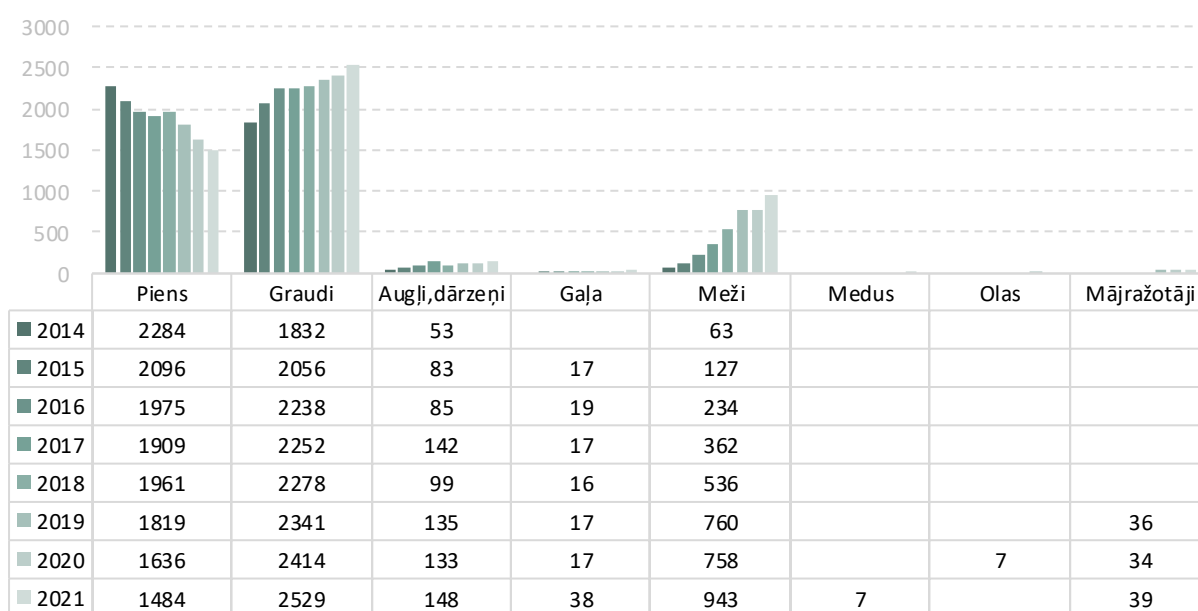
Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

2021. gadā atbilstīgajās kooperatīvajās sabiedrībās bija apvienojušies 5188 biedri. Biedru skaits salīdzinājumā ar 2020. gadu ir palielinājies par 189 biedriem, un turpina pieaugt arī kooperatīvu kopējais neto apgrozījums: 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu pieaugums ir par 61,78 milj. eiro jeb 12 %. (Sk. 5.7. att.)

5.7. attēls. Biedru skaits atbilstīgajās kooperatīvajās sabiedrībās un to neto apgrozījums

Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

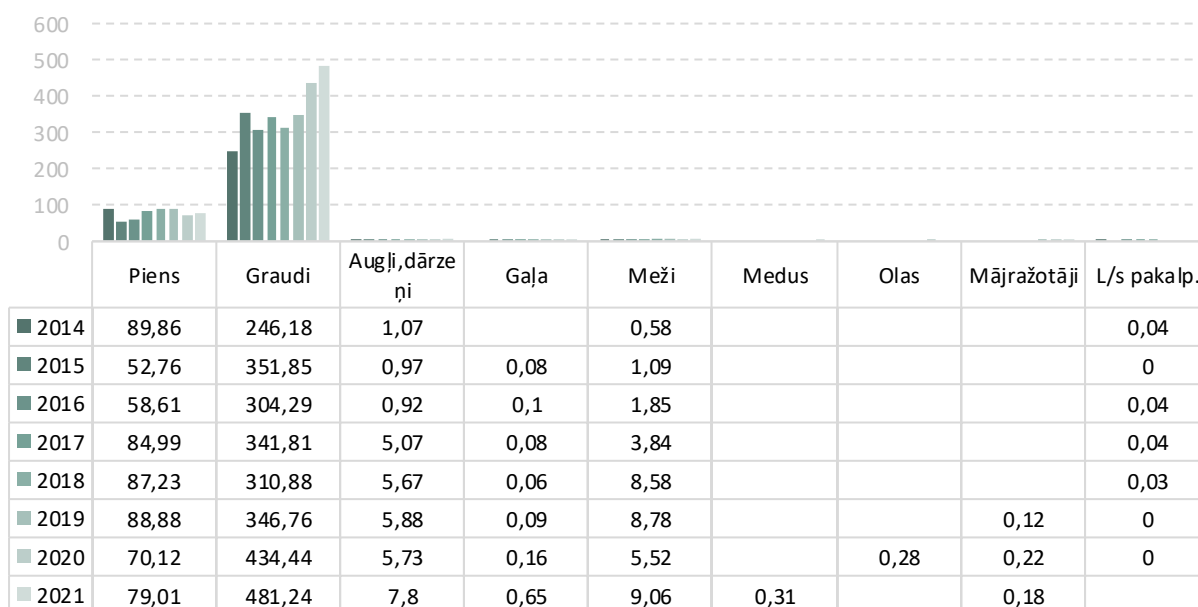
5.8. attēls. Atbilstīgo kooperatīvo sabiedrību biedru skaits pa nozarēm

Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

Salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā par 115 biedriem jeb 5 % palielinājās biedru skaits graudu nozares kooperatīvos, turpretī ievērojams biedru skaita samazinājums bija vērojams piena nozarē – par 152 jeb 9 % biedru. Šāda tendence piena nozarē novērojama jau vairākus gadus, un tas galvenokārt ir saistīts ar ganāmpulku īpašnieku novecošanos un ražošanas pārtraukšanu, kā arī faktu, ka šajā lauksaimniecības nozarē nenotiek paaudžu nomaiņa. Meža kooperatīvu biedru skaita rādītājs 2021. gadā ir pieaudzis par 185 biedriem jeb 24 %. Par 15 biedriem jeb 11 % ir palielinājies biedru skaits augļu un dārzeņu kooperatīvos un par pieciem biedriem – vienīgajā atbilstības statusu ieguvušajā mājražošanas nozares kooperatīvā. Tā kā atbilstības statusu ir ieguvuši divi jauni liellopu kooperatīvi, kopējais biedru skaits gaļas nozares kooperatīvos ir palielinājies par 124 % jeb 21 biedru. Vēl jāpiebilst, ka atbilstības statusu par 2021. gada rezultātiem pirmo reizi ir ieguvusi kooperatīvā sabiedrība medus ražošanas nozarē, kura apvieno septiņas medus ražošanas saimniecības. (Sk. 5.8. att.)

Nākamā attēla dati ļauj secināt, ka izteikti apgrozījuma līderi nemainīgi ir graudu nozares kooperatīvi, kas 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu savu apgrozījumu ir kāpinājuši par 46,8 milj.

eiro jeb gandrīz 11 %. Tas skaidrojams ar labu graudu ražu un lielo šīs produkcijas pieprasījumu pasaules tirgos. Salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā piena kooperatīvu apgrozījums ir audzis par 8,89 milj. eiro jeb gandrīz 13 %, jo tirgū ir arvien lielāks pieprasījums un kāpj piena iepirkuma cena. Minētajā periodā ievērojama pieauguma pieredzējis arī augļu un dārzeņu sektors – par 2,07 milj. eiro jeb 36 %. Tas saistīts ar to, ka palielinās ne vien 2020. gadā pirmo reizi atbilstību ieguvušo kooperatīvu apgrozījums, bet pakāpeniski arī tiek kāpināts ilggadējo atbilstīgo kooperatīvu realizācijas apjoms. 2021. gadā būtisks apgrozījuma pieaugums bijis arī meža nozares kooperatīviem, to apgrozījumam sasniedzot jau 9,06 milj. eiro – par 3,54 milj. eiro jeb 64 % vairāk nekā 2020. gadā. Šo kāpumu veicinājis ievērojami lielāks pieprasījums pēc koksnes un cenu paaugstināšanās pasaules tirgos. Turpretī vienīgā mājražošanas nozares kooperatīva 2021. gada apgrozījums salīdzinājumā ar 2020. gadu ir samazinājies – no 220 tūkst. eiro līdz 176 tūkst. eiro jeb par 20 %. Samazinājuma iemesls ir Covid-19 pandēmijas dēļ ieviestie ierobežojumi mazumtirdzniecībā. (Sk. 5.9. att.)

5.9. attēls. Atbilstīgo kooperatīvo sabiedrību neto apgrozījums pa nozarēm, milj. EUR

Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

Atbalsta saņemšanas kārtība pasākumā M09 noteikta Ministru kabineta 2015. gada 3. februāra noteikumos Nr. 60 "Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam "Ražotāju grupu un organizāciju izveidei"", un kopš perioda sākuma līdz 2021. gada otrajai pusei atbalstu šajā pasākumā saņēma trīs mežsaimniecības kooperatīvās sabiedrības. 2021. gadā noteikumos tika izdarīti grozījumi, lai varētu izsludināt jaunu pieteikšanās kārtu uz LAP pārejas perioda finansējumu 1 milj. eiro apmērā, kurš tika paredzēts ar LAP grozījumiem, kā arī tika precizēts, ka uz atbalstu varēs pretendēt tādas atbilstīgas kooperatīvās sabiedrības, kuras atbilstības statusu pirmo reizi ieguvušas pēc 2019. gada 1. janvāra, un ka kooperatīvu apvienībām izveides atbalstu var piešķirt, ja tās darbojas konvencionālā piena vai graudu nozarē.

Atbalsta pieteikšanās kārtā, kas tika izsludināta no 2022. gada 11. oktobra līdz 8. novembrim, piecu gadu biznesa plānus iesniedza piecas atbilstīgas kooperatīvās sabiedrības, taču apstiprināti tika trīs kooperatīvu biznesa plāni. Tos īstenojot, katra kooperatīvā sabiedrība apņemas sasniegt konkrētus mērķus un kāpināt apgrozījumu, biedru skaitu un kooperatīvās apvienības – palielināt to produkcijas apjomu, kuru katrs kooperatīvs, kas ir apvienības biedrs, realizē ar kooperatīvu apvienības starpniecību. Divas kooperatīvās sabiedrības pārstāv augļu un ogu nozari, bet viena ir kooperatīvu apvienība piensaimniecībā. Šajā kooperatīvu apvienībā ir apvienojušās deviņas kooperatīvās sabiedrības, kuras kopīgi realizē saražoto produkciju Latvijā, kā arī tuvākajās kaimiņvalstīs.

Kopš plānošanas perioda sākuma pasākumā izsludinātas četras projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas un diviem atbalsta pretendentiem tika rezervēts finansējums 26,4 tūkst. eiro apmērā (kopā pasākumā ar pārejas perioda finansējumu paredzēti 1,6 milj. eiro), lai tie varētu izpildīt saistības, ko uzņēmušies LAP 2007–2013. Kopumā ir izmaksāts 642,4 tūkst. eiro liels finansējums. Trim meža kooperatīviem biznesa plāna īstenošanai laikā no 2015. līdz 2021. gadam izmaksāti 518,6 tūkst. eiro, un meža kooperatīvam, kas vēl turpina biznesa plāna izpildi, 2021. gadā izmaksāti 9012 eiro, bet 2021. gada jaunajā atbalsta kārtā izmaksāti 123,8 tūkst. eiro.

Atbalsts nevalstiskajam sektoram

Pamatojoties uz Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumiem Nr. 1524 “Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai”, 2021. gadā lauku un lauksaimnieku biedrības un nodibinājumi atbalsta pasākumā “Atbalsts lauku un lauksaimnieku biedrību un nodibinājumu savstarpējās sadarbības veicināšanai un dalībai starptautiskajās organizācijās” kopumā saņēma 427 900 eiro, lai nodrošinātu informācijas apriti starp valsts pārvaldes iestādēm, ES institūcijām un lauksaimniekiem.

6.ES pasākumi lauksaimniecībai un lauku attīstībai

6.1. Tiešie maksājumi

Tiešie maksājumi lauksaimniekiem 2021

	LAUKSAIMNIEKI	JAUŅIE LAUKSAIMNIEKI LĪDZ 40 GADIEM	MAZIE LAUKSAIMNIEKI
VPM	96,58 €/HA	96,58 €/HA	×
ZALINĀŠANA	53,27 €/HA	53,27 €/HA	×
JAL	×	59,08 €/HA	×
MLS	×	×	500 €/GADĀ
BSA	✓	✓	×

Avots: ZM sagatavota infografika

Brīvprātīgs saistītais atbalsts 2021

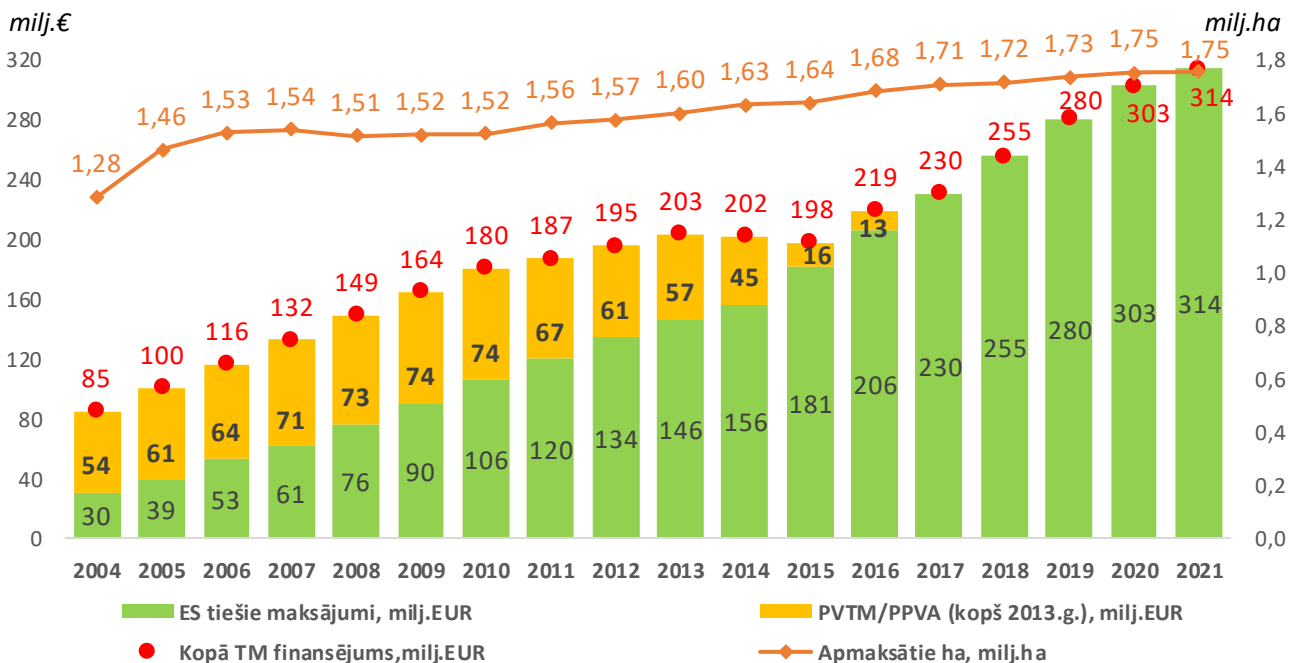
Avots: ZM sagatavota infografika

Lai stiprinātu Eiropas lauksaimniecības nozīmi nākotnē, ES kopējā lauksaimniecības politika (turpmāk – KLP) tiek pārskatīta un pielāgota mainīgajiem ekonomikas apstākļiem un iedzīvotāju

prasībām un vajadzībām. 2018. gada jūnijā Eiropas Komisija nāca klajā ar tiesību akta priekšlikumiem par jaunu KLP pēc 2020. gada, ietverot tajā arī Eiropas zaļā kursa mērķus attiecībā uz ilgtspēju.

Pēc ilgām sarunām tikai 2021. gada 2. decembrī tika oficiāli pieņemta jaunā KLP, paredzot to īstenot no 2023. gada 1. janvāra. Tādējādi 2021.–2022. gads tika noteikts par pārejas periodu, kurā turpinās no 2015. gada ieviesto ES tiešo maksājumu shēmu īstenošana.

6.1. attēlā ir atspoguļots pieejamais tiešo maksājumu finansējums no 2004. līdz 2021. gadam.

6.1. attēls. Tiešo maksājumu finansējums, milj. EUR

Avots: ZM

Latvijā tiešie maksājumi ir pieejami saskaņā ar šādiem normatīvajiem aktiem:

- Ministru kabineta 2015. gada 10. marta **noteikumiem Nr. 126** "Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 126);
- Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra **noteikumiem Nr. 599** "Noteikumi par Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fonda, kā arī valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauksaimniecībai un lauku un zivsaimniecības attīstībai finansējuma administrēšanu 2014.–2020. gada plānošanas periodā" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 599);
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra **Regulu (ES) Nr. 1307/2013**, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 637/2008 un Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009;
- Komisijas 2014. gada 11. marta Deleģēto **regulu Nr. 639/2014**, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar kuru groza minētās regulas X pielikumu;
- Komisijas 2014. gada 16. jūnija Īstenošanas **regulu (ES) Nr. 641/2014**, ar kuru paredz noteikumus par to, kā piemērot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra **Regulu (ES) Nr. 1306/2013** par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību un Padomes Regulu

(EEK) Nr. 352/78, (EK) Nr. 165/94, (EK) Nr. 2799/98, (EK) Nr. 814/2000, (EK) Nr. 1290/2005 un (EK) Nr. 485/2008 atcelšanu;

- Komisijas 2014. gada 11. marta Deleģēto **regulu (ES) Nr. 640/2014**, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz integrēto administrācijas un kontroles sistēmu, maksājumu atteikšanas vai atsaukšanas nosacījumiem un administratīvajiem sodiem, kas piemērojami tiešo maksājumu, lauku attīstības atbalsta un savstarpējās atbilstības kontekstā;
- Komisijas 2014. gada 17. jūlija Īstenošanas **regulu (ES) Nr. 809/2014**, ar ko paredz noteikumus par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 piemēro attiecībā uz integrēto administrācijas un kontroles sistēmu, lauku attīstības pasākumiem un savstarpējo atbilstību.

ES tiešo maksājumu shēmas

2021. gadā Latvijā tika īstenotas šādas ES tiešo maksājumu atbalsta shēmas:

- vienotais platību maksājums;
- maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi;
- maksājums gados jauniekiem lauksaimniekiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par slaucamām govīm;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par kazām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par liellopiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par aitām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par proteīnaugiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par cietes kartupeļiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētas sēklas kartupeļiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām labības sēklām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par miežiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par vasaras rapsi un vasaras ripsi;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par dārzeņiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par augļiem un ogām;
- mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas maksājums.

2021. gadā ES tiešo maksājumu pretendentiem ir noteikts:

- ja ES tiešie maksājumi pārsniedz 2000 eiro, ir jāpiemēro finanšu disciplīnas korekcijas likme;
- ja VPM pārsniedz 150 000 eiro, piemēro samazinājumu 5 % apmērā tai VPM summas daļai, kas pārsniedz 150 000 eiro;
- ka, pretendējot uz platību maksājumiem, ir jāizpilda atbalsttiesīgas lauksaimniecības zemes kritēriji.

6.1.tabula

ES TM izlietojums

Gads	Apmaksātā TM platība, ha	Saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR
2015.	1 635 331	59 526	177 777 793
2016.	1 682 122	59 169	203 819 976
2017.	1 706 866	58 153	228 478 005
2018.	1 715 023	57 337	252 961 190
2019.	1 734 815	56 468	277 403 659
2020.	1 751 062	56 049	298 399 625
2021.	1 753 309	54 190	309 586 489

Avots: LAD

Finanšu disciplīna

Finanšu disciplīnas korekcijas likme ir jāpiemēro:

- lai nodrošinātu, ka Eiropas lauksaimniecības garantiju fonda izdevumu finansēšanai izmantotās summas nepārsniedz gada maksimālo finanšu apmēru, un
- lai izveidotu krīzes rezervi, kas sniegtu atbalstu lauksaimniecības nozarei tādu nopietnu krīžu gadījumā, kuras ietekmē lauksaimniecisko ražošanu vai lauksaimniecības produktu izplatīšanu.

Korekcijas likmi piemēro tikai ES tiešajiem maksājumiem, kas pārsniedz 2000 eiro un kas jāpiešķir lauksaimniekiem attiecīgajā kalendārajā gadā. 2021. gadā nepilniem 32 % no ES tiešo maksājumu pretendentiem tika noteikta finanšu disciplīna, samazinot tikai 1,3 % no ES tiešo maksājumu kopsummas valsts līmenī.

Maksājuma samazinājums

Vienotā platības maksājuma summai, ko lauksaimniekam 2021. gadā bija paredzēts piešķirt un kas pārsniedz 150 000 eiro, tika piemērots samazinājums 5 % apmērā. Samazinājumu piemēro tai VPM summas daļai, kura pārsniedz 150 000 eiro un no kuras pirms tam atņemtas par lauksaimniecisko darbību samaksātās darba algas un saistītie nodokļi, ja lauksaimnieks to pieprasījis.

Ar darba algu saistītie nodokļi ir algas nodoklis, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un uzņēmējdarbības riska valsts nodeva.

2021. gadā 11 ES tiešo maksājumu pretendentiem tika piemērots maksājuma samazinājums 8,98 tūkst. eiro apmērā.

1. Atbalsttiesīgā lauksaimniecības zeme

ES tiešie maksājumi par platībām tiek piešķirti par katru lauksaimniecības zemes hektāru, ja tas atbilst atbalsttiesīgas lauksaimniecības zemes kritērijiem.

Lauksaimniecības zeme ir atbalsttiesīga, ja

- 1) tajā nav invazīvo latvāņu ģints sugas augu, kam izveidojušās ziedkopas;
- 2) tajā nav vairāk par 50 atsevišķi augoši koki uz vienu hektāru;
- 3) tā ir uzturēta **kultūraugu audzēšanai vai noganīšanai piemērotā stāvoklī**;
- 4) to pārsvarā izmanto lauksaimnieciskajai darbībai.
- 5) tā bijusi lauksaimnieka īpašumā vai valdījumā (lietošanā) kārtējā gada 15. jūnijā;

Aramzeme ir uzturēta **kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī**, ja

- ✓ augsnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimnieciskās apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmssējas apstrādei vai zālāja un citu augu nopļaušanai vai novākšanai, kā arī nav nepieciešams uzklāt augsni vai nolīdzināt augsnes virsmu, izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku;
- ✓ tajā nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu;
- ✓ izmantojot to kā papuvi, nezāles tiek apkarotas un augi, arī tie, kas audzēti zaļmēslojumam, ir iestrādāti augsnē līdz kārtējā gada 15. septembrim.

Ilggadīgo stādījumu platība ir **uzturēta kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī**, ja rindstarpas, kuru platums pārsniedz vienu metru, tiek izplautas vai mehāniski apstrādātas un nokaltušie ilggadīgo stādījumu koki vai krūmi novākti līdz kārtējā gada 15. septembrim.

Aramzemē sēti zālāji, tīrsējā sēti tauriņzieži un ilggadīgie zālāji ir **uzturēti ganīšanai piemērotā stāvoklī**, ja tie līdz kārtējā gada 15. augustam ir noganīti vai nopļauti un novākti, izņemot

- ✓ aramzemē sētos zālājus, tīrsējā sētus tauriņziežus un ilggadīgos zālājus, kas izmantojami biškopībā nektāra vākšanai vai ārstniecības augu vākšanai, ja tie ir nopļauti un novākti līdz kārtējā gada 15. septembrim;
- ✓ ilggadīgos zālājus, kas atzīti par bioloģiski vērtīgiem zālājiem vai no lauksaimnieciskās darbības atkarīgiem ES nozīmes zālāju biotopiem un putnu dzīvotnēm, ja tie ir noganīti vai nopļauti un

novākti, izvēloties augsnes mitruma apstākļiem piemērotu pļaušanas tehniku, līdz kārtējā gada 15. septembrim;

- ✓ zālājus un tīrsējā sētus tauriņziežus, kas tiek izmantoti zālāju sēklaudzēšanai un kārtējā gadā ir pieteikti lauku apskatei VAAD, ja tie ir nokulti līdz kārtējā gada 1. oktobrim;
- ✓ zālājus un tīrsējā sētus tauriņziežus, kas tiek izmantoti zālāju sēklaudzēšanai un iesēti kārtējā gadā bez virsauga, ja tie nākamajā gadā līdz 1. jūnijam ir pieteikti lauku apskatei VAAD;
- ✓ tīrsējā sētus tauriņziežus, kas pieteikti atbalstam aktivitātē "Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei".

Lauksaimniecības zemi neizmanto lauksaimnieciskajai darbībai un par to atbalstu nevar saņemt, ja

- ✓ to izmanto nelauksaimnieciskai darbībai, īpaši ceļubūvei, telšu novietošanai, auto un tehnikas stāvvietām, izstāžu, gadatirgu, sporta, atpūtas un citu sabiedrisku pasākumu rīkošanai laikposmā no 15. maija līdz 15. septembrim ilgāk nekā četras nedēļas pēc kārtas un tai nepieciešama augsnes virskārtas atjaunošana un izlīdzināšana vai zālāju zelmeņa atjaunošana;
- ✓ tā ir platība, ko pārsvarā izmanto nelauksaimnieciskai darbībai, uz tās atrodas lidlauks (izdota apliecība saskaņā ar normatīvajiem aktiem par civilās aviācijas lidlauku izveidošanu, sertifikāciju un ekspluatāciju), pastāvīgs sporta laukums, tostarp golfa laukums, lauki vai nogāzes, kurās ierīkotas slēpošanas un citu sporta veidu trases ar aprīkojumu, zirgu izjāžu laukums ar aprīkojumu, atpūtas un kempingu laukums, siltumnīcas ar grīdas segumu vai ceļi.

Vienotais platības maksājums (VPM)

VPM var saņemt par katru lauksaimniecības zemes hektāru, ja tas atbilst atbalsttiesīgas lauksaimniecības zemes kritērijiem.

Minimālā VPM platība ir vismaz viens hektārs, turklāt katra lauka (vienlaidu zemes gabala, kurā viens lauksaimnieks audzē vienu kultūraugu) platībai ir jābūt vismaz 0,3 hektāriem.

VPM var saņemt arī par ģircirtmeta atvasāju sugām – apsi (*Populus spp.*), kārklu (*Salix spp.*) vai baltalksni (*Alnus incana*), ja stāda un audzē viena vecuma iepriekšminētās ģircirtmeta atvasāju sugas ar piecu gadu maksimālo cirtes aprites laiku, un saskaņā ar meliorācijas kadastra datiem pēc stāvokļa 2011. gada 1. jūlijā nav reģistrētas meliorācijas sistēmas, kā arī pēc 2011. gada 1. jūlija atbalstam pieteiktajā platībā nav jauna izveidota meliorācijas sistēma. Lai pieteiktos VPM par šīm platībām, lauksaimniekam kopā ar Vienoto iesniegumu Lauku atbalsta dienestā jāiesniedz ģircirtmeta atvasāju sugu stādu izcelsmes apliecinājuma kopija.

VPM varēja saņemt arī par kaņepju platībām, ja kaņepju audzēšanai izmanto sertificētas kaņepju sēklas, kurās tetrahidrokanabinola (THC) saturs nepārsniedz 0,2 % un lauksaimnieks piedalās kaņepju THC monitoringā.

2020. gadā Latvijā VPM tika izmaksāts 155,1 milj. eiro, bet 2021. gadā – 165,5 milj. eiro apmērā. Salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā tika izmaksāts par 7 % lielāks VPM finansējums.

6.2. tabula

VPM izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātā VPM platība, ha	Saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR
2015.	55,34	1 597 144	44 464	88 356 632
2016.	62,47	1 647 113	45 277	102 896 470
2017.	69,84	1 673 703	44 960	116 832 942
2018.	76,8	1 683 856	44 821	129 355 894
2019.	83,73	1 706 342	44 854	142 635 310
2020.	89,95	1 724 920	45 216	155 081 441
2021.	95,74	1 730 046	44 365	165 499 958

Avots: LAD

Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi – zaļināšanas maksājums

Zaļināšanas maksājums tiek piešķirts lauksaimniekam, kurš ir tiesīgs saņemt VPM un ievēro šādas klimatam un videi labvēlīgas lauksaimniecības prakses, kas tam ir saistošas:

- 1) kultūraugu dažādošanu;
- 2) ilggadīgo zālāju saglabāšanu;
- 3) ekoloģiski nozīmīgas platības izveidošanu un uzturēšanu.

Zaļināšanas maksājumu automātiski saņem lauksaimnieks, kam izsniegts sertifikāts par bioloģiskās lauksaimniecības atbilstību vai par tām saimniecības platībām, par kurām izsniegta izziņa par pārejas periodu bioloģiskās lauksaimniecības uzsākšanai.

Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi (turpmāk – zaļināšanas maksājums) tika ieviests 2015. gadā pēc KLP reformas, lai risinātu problēmas saistībā ar mūsdienu lauksaimniecības ietekmi uz vidi, stiprinot augsnes un dabisko ekosistēmu spēju, un palīdzētu sasniegt galvenos ES mērķus tādās sfērās kā bioloģiskā daudzveidība un pielāgošanās klimata pārmaiņām, ņemot vērā arī to, ka tirgus nekompensē lauksaimnieku ieguldījumu videi un klimatam labvēlīga sabiedriskā labuma sniegšanu.

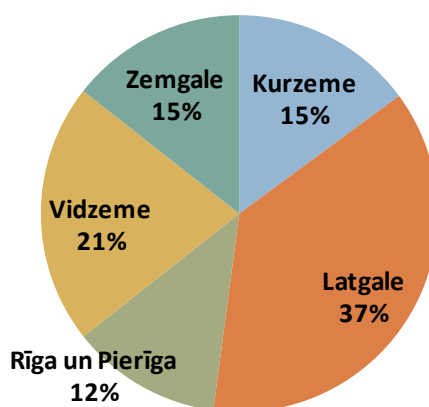
2021. gadā Latvijā vismaz vienas zaļināšanas prasības izpildi nodrošināja 36 444 lauksaimnieki (82% no kopējā VPM saņēmēju skaita 2021. gadā) uz 1 085 372 ha aramzemes ar kopējo lauksaimniecības zemes platību saimniecībās 1 409 920 ha (81% no kopējās VPM platības 2021. gadā).

6.3. tabula

To lauksaimnieku skaits, kuri nodrošināja vismaz vienas zaļināšanas prasības izpildi, un atbilstošās platības 2021. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Aramzemes platība, ha
Kurzeme	5 427	301 758	253 329
Latgale	13 557	313 710	209 761
Rīga un Pierīga	4 475	182 343	138 326
Vidzeme	7 737	261 825	172 679
Zemgale	5 248	350 284	311 277
Kopā:	36 444	1 409 920	1 085 372

Avots: LAD

6.2. attēls. To lauksaimnieku sadalījums pa novadiem, kuri nodrošināja vismaz vienas zaļināšanas prasības izpildi 2021. gadā

Avots: LAD

Kultūraugu dažādošanas prakse attiecas uz lauksaimniekiem, kuru aramzemes platība ir vismaz 10 ha liela. Ja tā ir

- no 10 līdz 30 ha, tad jāaudzē vismaz divi dažādi kultūraugi un galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75% no aramzemes platības;

- lielāka par 30 ha, tad jāaudzē vismaz divi dažādi kultūraugi un galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75 % no aramzemes platības, bet divu galveno kultūraugu platība – 95 % no aramzemes platības.

Lai saņemtu zaļināšanas maksājumu, lauksaimniekam ir jānodrošina kultūraugu dažādošana aramzemes platībā, sākot no 10 hektāriem.

Ja saimniecības aramzeme ir 10 līdz 30 hektāru platībā, šajā aramzemē

- jāaudzē vismaz divi dažādi kultūraugi;
- galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75 % šīs aramzemes;

Ja lauksaimnieka aramzemes platība ir lielāka par 30 hektāriem, tajā

- jāaudzē vismaz trīs dažādi kultūraugu veidi;
- galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75 % šīs aramzemes;
- divu galveno kultūraugu veidu platība nedrīkst pārsniegt 95 % šīs aramzemes.

Kultūraugu dažādošanas prasība ar diviem kultūraugiem (saimniecībās, kurās aramzemes platība ir no 10 līdz 30 ha) kopumā 2021. gadā bija jānodrošina 2 762 lauksaimniekiem jeb 6 % no kopējā VPM saņēmēju skaita Latvijā uz 48 190 ha aramzemes, kas veidoja 4 % no kopējās VPM platības.

6.4. tabula

Lauksaimnieku skaits un platības, kurās bija jānodrošina kultūraugu dažādošana ar diviem Kultūraugiem, Latvijā 2021. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Aramzemes platība, ha
Kurzeme	666	14 339	11 692
Latgale	898	21 151	15 469
Rīga un Pierīga	250	5 721	4 446
Vidzeme	378	8 925	6 632
Zemgale	570	11 835	9 951
Kopā:	2 762	61 971	48 190

Avots: LAD

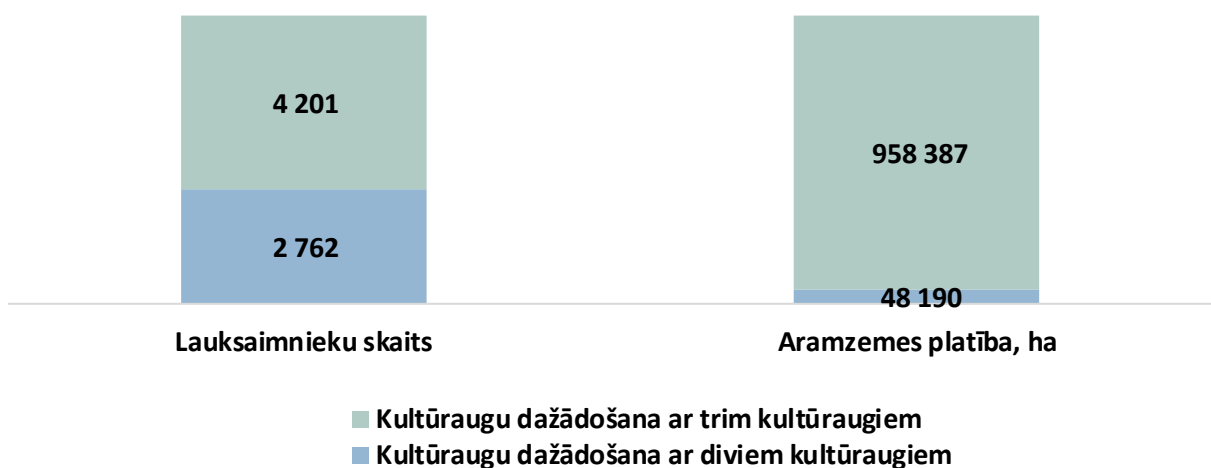
Kultūraugu dažādošanas prasība ar trim kultūraugiem (saimniecībās, kurās aramzeme aizņem vairāk par 30 ha) kopumā 2021. gadā bija jānodrošina 4 201 lauksaimniekam (9 % no kopējā VPM saņēmēju skaita Latvijā) uz 958 387 ha aramzemes, kas veidoja vairāk par pusi (58 %) no kopējās VPM platības.

6.5. tabula

Lauksaimnieku skaits un platības, kurās bija jānodrošina kultūraugu dažādošana ar trim Kultūraugiem, Latvijā 2021. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Aramzemes platība, ha
Kurzeme	986	236 694	226 994
Latgale	1010	181 043	168 760
Rīga un Pierīga	476	132 829	126 068
Vidzeme	667	157 447	145 609
Zemgale	1 062	296 960	290 956
Kopā:	4 201	1 004 973	958 387

Avots: LAD

6.3. attēls. Kultūraugu dažādošana 2021 gadā: lauksaimnieku skaits un aramzemes platība

Avots: LAD

Kultūraugu dažādošanas prasību uz saimniecību neattiecinā, ja

- tajā vairāk nekā 75 % aramzemes tiek izmantota zālāju (īslaicīgo) vai lopbarības zālaugu ražošanai vai papuvei, vai kombinēti un pārējā aramzeme, ko neizmanto minētajiem mērķiem, neaizņem vairāk par 30 ha;
- tajā vairāk nekā 75 % atbalsttiesīgās zemes aizņem ilggadīgie vai īslaicīgie zālāji vai to izmanto zālāju vai lopbarības zālaugu ražošanai vai kombinēti un pārējā aramzeme, ko neaizņem minētie izmantošanas veidi, nav lielāka par 30 ha;
- vairāk nekā 50 % tās deklarētās aramzemes nebija deklarēta iepriekšējā gadā un tajā aug cits kultūraugs nekā iepriekšējā gadā.

Lai tiktu uzskatīts, ka kultūraugu dažādošanas prakse ir ievērota, kultūraugiem vai to atliekām ir jābūt uz lauka laikposmā no 15. jūnija līdz 31. augustam.

Ilggadīgo zālāju saglabāšana jānodrošina valsts līmenī, lai ilggadīgo zālāju platības īpatsvars attiecībā pret kopējo lauksaimniecības zemi nesamazinātos par vairāk kā par 5 % salīdzinājumā ar atsauces vērtību, kas noteikta 2015. gadā.

2021. gadā Latvijā 33 414 lauksaimnieki (75 % no kopējā VPM saņēmēju skaita), īstenojot zaļināšanas prakses, deklarēja 323 692 ha ilggadīgo zālāju.

6.6. tabula

Ilggadīgo zālāju deklarēšana zaļināšanas vajadzībām Latvijā 2021. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Ilggadīgo zālāju platība, ha
Kurzeme	4 606	189 937	47 552
Latgale	12 918	254 780	104 472
Rīga un Pierīga	4 182	124 399	43 449
Vidzeme	7 404	221 256	89 784
Zemgale	4 304	194 419	38 435
Kopā	33 414	984 791	323 692

Avots: LAD

Ekoloģiski jutīgie ilggadīgie zālāji ir zālāji, kas atzīti par ES nozīmes zālāju biotopiem un putnu dzīvotnēm, un tos nedrīkst pārveidot vai apart. Informācija par aizsargājamiem ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju platībām tiek iekļauta LAD sagatavotajās lauku bloku kartēs un ir atrodama lauku reģistrā <http://karte.lad.gov.lv/>.

Lauksaimnieki nedrīkst pārveidot vai apart aizsargājamo ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju platības, kas ir kartogrāfiski identificētas LAD lauku bloku identifikācijas sistēmas lauku bloku kartē, izmantojot Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datus.

2021. gadā platības, kurās atradās 35 733 ha EJIZ, Latvijā atbalstam bija deklarējuši 5 144 lauksaimnieki.

6.7. tabula

EJIZ statistika pa reģioniem 2021. gadā			
Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	EJIZ platība, ha
Kurzeme	632	52 525	5 440
Latgale	1 824	85 319	10 247
Rīga un Pierīga	432	31 635	2 600
Vidzeme	1 604	93 640	13 255
Zemgale	652	49 114	4 191
Kopā	5 144	312 233	35 733

Avots: LAD

Ekoloģiski nozīmīgas platības (ENP) izveide un uzturēšana ir jānodrošina, ja saimniecības aramzemes platība ir lielāka par 15 ha, un tai ir jāaizņem vismaz 5 % saimniecības aramzemes.

Kopumā Latvijā vismaz viena veida ENP 2021. gadā deklarēja 5 199 lauksaimnieki jeb 12 % no kopējā VPM pretendentu skaita Latvijā uz 915 661 ha aramzemes (56 % no kopējās VPM platības), kā ENP deklarējot 7 957 ha.

6.8. tabula

Ekoloģiskas nozīmes platības 2021. gadā Latvijā pa reģioniem					
Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zeme, ha	Aramzeme, ha	ENP faktiskā platība, ha	ENP platība pēc koeficienta piemērošanas, ha
Kurzeme	1 212	219 110	210 506	18 046	17 403
Latgale	1 399	188 772	173 661	16 520	16 486
Rīga un Pierīga	518	119 290	113 120	10 358	10 270
Vidzeme	764	142 265	130 906	11 600	11 770
Zemgale	1 306	294 035	287 468	26 977	22 028
Kopā	5 199	963 472	915 661	83 501	77 957

Avots: LAD

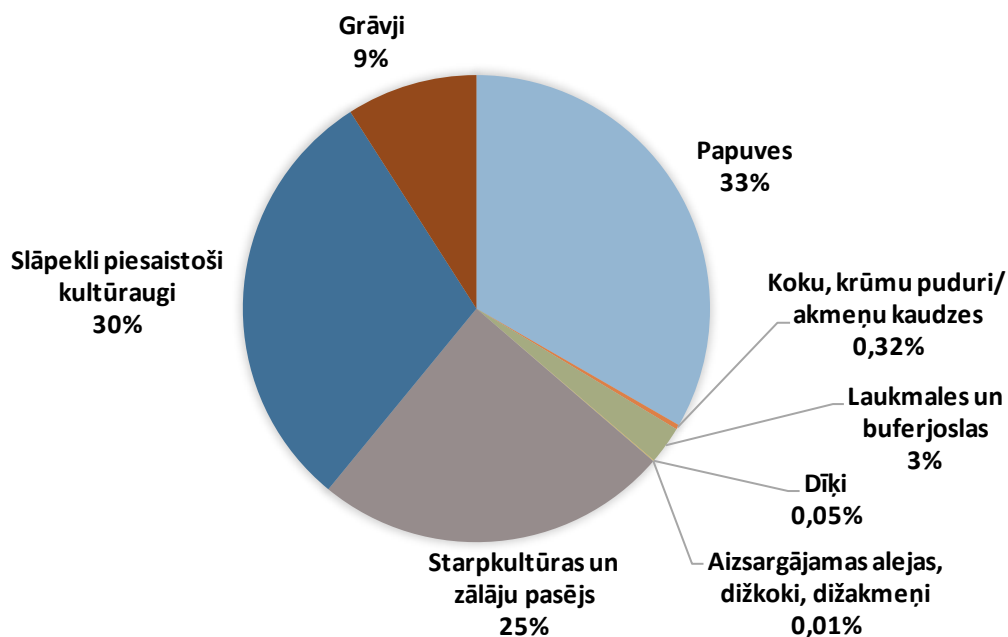
2021. gadā kā ENP lauksaimnieki varēja deklarēt papuvē esošu zemi, pasējā sētas stiebrzāles vai tauriņziežus, maisījumā sētas starpkultūras, slāpekli piesaistošus kultūraugus, aizsargājamas alejas, dižkokus, dižakmeņus, koku, krūmu pudurus vai akmeņu kaudzes, dīķus, laukmales vai buferjoslas, kurās nav koku un krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu, kā arī grāvjus.

6.9. tabula

Deklarētās ekoloģiskas nozīmes platības Latvijā 2021. gadā					
ENP	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zeme, ha	Aramzeme, ha	ENP faktiskā platība, ha	ENP platība pēc koeficienta piemērošanas, ha
Papuves	3 138	629 054	602 653	27 817	27 817
Koku, krūmu puduri/ akmeņu kaudzes	377	141 389	138 482	268	402
Laukmales un buferjoslas	950	203 541	197 316	2 196	3 293
Dīķi	181	78 826	77 695	45	67
Aizsargājamas alejas, dižkoki, dižakmeņi	76	41 986	41 081	12	18

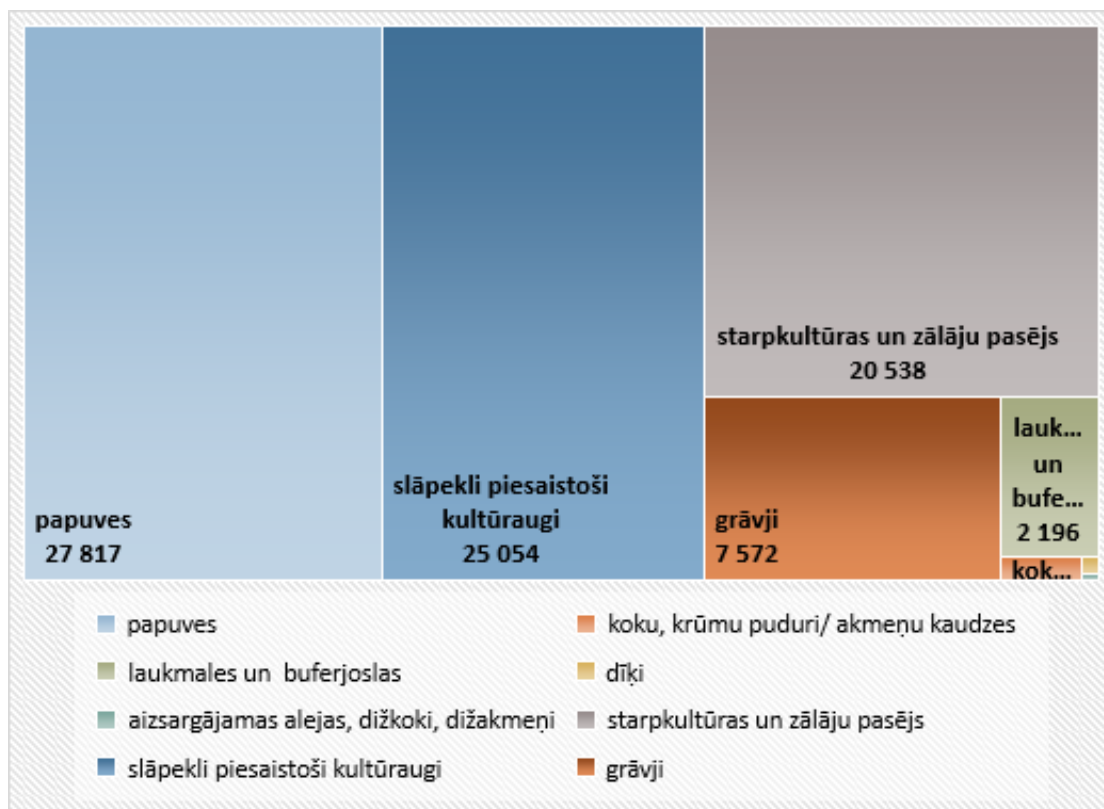
Starpkultūras un zālāju pasējs	766	223 471	214 032	20 538	6 162
Slāpekli piesaistoši kultūraugi	1 473	337 061	315 845	25 054	25 054

Avots: LAD

6.4.attēls. Deklarētās ENP 2021. gadā, %

Avots: LAD

6.5. attēls. Deklarētās ENP 2021. gadā, ha

Avots: LAD

Uz saimniecību ENP prasību neattiecinā, ja

- vairāk nekā 75 % tās aramzemes tiek izmantoti zālāju (īslaicīgo) vai lopbarības zālaugu ražošanai vai papuvei, vai pākšaugu audzēšanai, vai kombinēti un pārējā aramzeme, ko neizmanto minētajiem mērķiem, neaizņem vairāk par 30 ha;

- tajā vairāk nekā 75 % atbalsttiesīgās zemes aizņem ilggadīgie zālāji vai to izmanto īslaicīgo zālāju vai lopbarības zālaugu ražošanai un pārējā aramzeme neaizņem vairāk par 30 ha;
- vairāk nekā 50 % tās aramzemes atrodas tādos apgabalos (pagastos vai novados), kas ir ar dabas ierobežojumiem (ADI), to vairāk nekā 50 % platībā klāj meži un mežu un LIZ proporcija ir lielāka nekā 3 pret 1.

6.10. tabula

Zaļināšanas maksājuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātā platība, ha	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	32,72	1 613 699	45 028	54 313 000	52 627 883
2016.	36,56	1 646 485	45 258	61 729 000	60 176 060
2017.	40,43	1 669 260	44 956	69 129 000	67 448 893
2018.	44,38	1 680 383	44 899	76 588 000	74 544 500
2019.	48,12	1 703 568	44 874	84 046 200	81 977 839
2020.	51,48	1 719 746	45 217	90 826 200	88 527 830
2021.	53,27	1 724 968	44 426	94 217 000	91 853 996

Avots: LAD

Maksājums gados jauniejiem lauksaimniekiem

Lai gados jauniejiem lauksaimniekiem atvieglotu saimnieciskās darbības uzsākšanu un viņu saimniecību strukturālo pielāgošanu pēc to sākotnējās izveidošanas, no 2015. gada ir paredzēts ienākumu atbalsts gados jauniejiem lauksaimniekiem. Šā mērķa labad kopš 2015. gada daļa tiešo maksājumu maksimālā apmēra tiek novirzīta kā papildinošs maksājumu gados jauniejiem lauksaimniekiem – fiziskām un juridiskām personām – par **pirmās** izveidotās lauku saimniecības pirmajiem 90 VPM ha. Maksājums tiek piešķirts piecus gadus.

Maksājumu var saņemt arī par kontrolē esošu lauku saimniecību, ar kuru pārņemta pirmā dibinātā saimniecība, ja tā izveidota, mainot juridisko statusu, vai arī ir pilnībā izbeigta iepriekšējās personas (juridiskas vai fiziskas) darbība.

Gados jauns lauksaimnieks ir fiziska persona, kas

- pirmo reizi dibina lauku saimniecību kā saimniecības vadītājs vai kas izveidojusi šādu saimniecību piecu gadu laikā pirms pirmā iesnieguma iesniegšanas atbalstam;
- gadā, kad iesniedz pirmo iesniegumu atbalstam, nav vecāka par 40 gadiem.

2019. gada maksājuma nolūkos tika uzskatīts, ka **lauku saimniecība dibināta vai izveidota** (vai uzsākta fiksēta lauksaimnieciskā darbība) gadā, kad

- iesniegts iesniegums lauksaimniecības valsts vai ES atbalsta saņemšanai;
- Lauksaimniecības datu centrā reģistrēti lauksaimniecības dzīvnieki, kuru skaits atbilst vismaz trim nosacītajām liellopu vienībām;
- VID deklarēti ieņēmumi no lauksaimnieciskās darbības.

Saimniecības dibināšana vai izveide ietver arī gadījumus, kad gados jaunais lauksaimnieks pārņem saimniecību, kļūst par zemnieku saimniecības īpašnieku vai kad viens vai vairāki gados jauni lauksaimnieki iegādājas daļu saimniecības un iegūst tās kontroles tiesības un paraksta tiesības ar nosacījumu, ka pārņemto saimniecību iepriekš nav pārvaldījis cits gados jauns lauksaimnieks.

Nosacījumi juridiskām personām – kapitālsabiedrībām

Kapitālsabiedrība var saņemt atbalstu, ja

- vienam gados jaunam lauksaimniekam pieder vairāk nekā 50 % kapitāldaļu un paraksta tiesības **vai** vairākiem gados jauniejiem lauksaimniekiem kopā pieder vairāk nekā 50 % kapitāldaļu, katram vismaz 20 % kapitāldaļu un paraksta tiesības, **un**
- paraksta tiesības tie saglabā vismaz no kārtējā gada 22. maija līdz 31. decembrim.

Ja kapitālsabiedrību pārvalda cita juridiska persona, ikvienai fiziskajai personai, kas kontrolē šo otro juridisko personu, jāatbilst gados jauna lauksaimnieka definīcijai.

Nosacījumi zemnieku saimniecībām

Zemnieku saimniecība var saņemt maksājumu, ja viens vai vairāki gados jauni lauksaimnieki ir individuālā uzņēmuma vai zemnieku saimniecības vienīgie īpašnieki un tiem ir paraksta tiesības gadā, kad tie piesakās maksājumam, un šo statusu tie saglabā līdz kārtējā gada 31. decembrim.

Papildu nosacījumi

Ja gados jaunais lauksaimnieks ir dibinājis un maksājumam pieteicis vairākas savā kontrolē esošas saimniecības, maksājumu piešķir par tās pieteiktās saimniecības platību, kura ir dibināta pirmā.

Ja gados jaunais lauksaimnieks vienā dienā ir dibinājis vairākas savā kontrolē esošas saimniecības, maksājumu piešķir tikai par vienas saimniecības platību, ko norāda lauksaimnieks, vai nepiešķir nevienai no saimniecībām, ja tiek konstatēta mākslīgu nosacījumu radīšana.

Ja saimniecība maksājumu bija saņēmusi jau 2015. vai 2016. gadā, gados jauna lauksaimnieka nosacījumi šīm saimniecībām 2020. gadā tika piemēroti tāpat kā iepriekš, pieļaujot dalītu kontroli starp gados jauniem lauksaimniekiem un pārējiem, kas neatbilst nosacījumiem.

6.11. tabula

Maksājuma gados jaunajiem lauksaimniekiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātā platība, ha	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	42,20	55 788	1744	2 345 947	2 345 947
2016.	42,20	75 365	2448	3 178 773	3 178 773
2017.	42,20	79 105	2701	3 334 076	3 334 076
2018.	49,26	97 543	3208	4 792 399	4 792 399
2019.	49,45	109 827	3642	5 425 408	5 425 408
2020.	59,08	72 662	2882	4 291 970	4 291 970
2021.	59,08	58 872	2679	3 831 000	3 473 433

Avots: LAD

Mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas maksājums

Lai mazinātu ar tiešo maksājumu pārvaldību un kontroli saistītās administratīvās izmaksas, no 2015. gada Latvijā tika ieviesta vienkārša un īpaša shēma mazajiem lauksaimniekiem. Mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas (MLS) maksājums ir fiksēts maksājums – 500 eiro gadā saimniecībai. MLS aizstāj visus pārējos tiešos maksājumus, izņemot pārejas posma valsts atbalstu. Pievienoties shēmai bija iespējams tikai vienu reizi līdz 2015. gada 15. jūnijam, bet izstāties no shēmas var jebkurā gadā. MLS pretendentiem bija jāiesniedz LAD pierādījums par to, ka tie nav radījuši mākslīgus apstākļus, lai gūtu labumu no jaunās maksājuma shēmas.

MLS pretendentiem netika piešķirts, ja tika konstatēta mākslīgu apstākļu radīšana, lai iegūtu MLS maksājumu, piemēram, saimniecība sadalīta mazākās vai izveidota jauna saimniecība, bet tās zemi neapsaimnieko pats pretendents u.c.

Tiesības saņemt MLS maksājumu nav nododamas citai personai, ja vien saimniecību mantošanas ceļā nepārņem tikai viena persona, pārņemot arī visus saimniecības atbalsttiesīgos lauksaimniecības zemes hektārus.

6.12. tabula

Mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/gadā	Apmaksātā platība, ha	Saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR
2015.	500	38 187	15 062	7 531 000
2016.	500	35 008	13 892	6 940 030
2017.	500	33 163	13 193	6 583 730
2018.	500	31 168	12 516	6 232 060
2019.	500	28 473	11 614	5 802 200
2020.	500	26 142	10 833	5 415 995
2021.	500	23 262	9 825	4 907 710

Brīvprātīgs saistītais atbalsts (BSA)

Brīvprātīgu saistīto atbalstu var piešķirt tikai par darbību tādās nozarēs, kas saskaras ar noteiktām grūtībām un ir īpaši svarīgas ekonomisku, sociālu un (vai) ar vidi saistītu iemeslu dēļ. BSA var piešķirt tādā apmērā, cik konkrētajā nozarē nepieciešams, lai tajā radītu stimulu saglabāt ražošanu. Atbalsts nevar veicināt ražošanas apjoma palielināšanos.

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par slaucamām govīm

BSA par slaucamo govi 2021. gadā varēja saņemt, ja

- govīs ir turētas lauksaimnieka ganāmpulkā vairāk nekā trīs mēnešus pēc kārtas, sākot no kārtējā gada 15. maija;
- notiek to pārraudzība atbilstoši normatīvajiem aktiem par dzīvnieku pārraudzību;
- izslaukums no govīm pēdējā standarta laktācijā, kas noslēgta pārraudzības gadā, no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim ir vismaz 5500 kg vai govij bioloģiskajā saimniecībā vai Latvijas brūnās un zilās šķirnes govij, ko izmanto lauksaimniecības ģenētisko resursu saglabāšanai, – 4500 kg. Uz slaucamām govīm jeb pirmcipienēm, kuru pirmā standarta laktācija tiek uzsākta pārraudzības gadā no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim, izslaukuma prasība netiek attiecināta;
- govīs ir reģistrētas un apzīmētas un par tām ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā;
- lauksaimnieks nodrošina piena izslaukuma kontroli, datu sagatavošanu un uzglabāšanu saskaņā ar pārraudzības kārtību;
- lauksaimnieks izveido un uztur saimniecības piena izmantošanas, tostarp realizācijas, uzskaiti rakstiski, izmantojot elektroniskos datu uzglabāšanas līdzekļus vai iekārtojot uzskaites žurnālu, kurā informācija sakārtota hronoloģiskā secībā:
  - pēc kontroles datuma;
  - pēc piena piegādes datuma, norādot ziņas par piena pircēju un piegādāto piena daudzumu;
  - pēc piena pārstrādes datuma, ja piens tiek pārstrādāts saimniecībā.

6.13. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par slaucamām govīm finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/govi	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	125,36	99 025	4327	12 382 996	12 375 165
2016.	141,72	99 165	4445	14 095 178	14 033 938
2017.	168,65	101 672	4300	17 163 906	17 081 045
2018.	182,59	99 324	4135	18 133 308	18 082 365
2019.	210,24	95 775	3864	20 123 548	20 036 483
2020.	228,57	97 364	3708	22 262 340	22 192 618
2021.	235,87	97 659	3507	23 044 404	23 020 316

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par kazām

BSA par kazām 2021. gadā varēja saņemt par kazu māti, ja

- ganāmpulkā ir vismaz trīs atbalsttiesīgas kazu mātes laikposmā no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim un tās šajā laika posmā ir atnesušās;
- tā noturēta lauksaimnieka ganāmpulkā vairāk nekā trīs mēnešus pēc kārtas, sākot kārtējā gada 15. maija;
- tā ir reģistrēta un apzīmēta un par to ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā.

Brīvprātīga saistītā atbalsta par kazām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/kazu	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	65,66	1406	108	94 886	91 643
2016.	58,95	1780	133	108 006	103 814
2017.	57,13	2093	149	120 954	118 448
2018.	46,98	2550	178	121 697	117 666
2019.	47,05	2581	179	121 697	120 341
2020.	44,95	2701	175	121 697	120 462
2021.	28,17	2881	179	81 261	81 143

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par liellopiem

BSA par liellopiem 2021. gadā varēja saņemt par liellopu, ja

- tas pieder pie gaļas šķirnes (Šarolē, Herefordas, *Aberdinangus*, Limuzīnas, Hailandes, Galovejas, Beļģijas zilā, *Hekes*, *Aubrak*, blondais akvitānietis, Pjemontas, Deksteras, Saleras, *Shorthorn*, gaļas šķirņu krustojums) vai piena-gaļas šķirnes (stepju pelēkā, Simentāles, Tiroles pelēkā, Montbeljardas, Šveices brūnā) vai iegūts krustojumā ar šo šķirņu dzīvniekiem;
- tā ir tele vai tas ir bullis vai vērsis un ja liellops lauksaimnieka ganāmpulkā sasniedzis 16 mēnešu vecumu un ganāmpulkā noturēts vairāk nekā sešus mēnešus pēc kārtas pirms 16 mēnešu vecuma sasniegšanas dienas;
- tā ir zīdītājgovs, kura netiek slaukta, bet tiek izmantota teļu zīdīšanai, kura ir atnesusies divu gadu laikposmā, kas beidzas kārtējā gada 15. novembrī, un kura lauksaimnieka ganāmpulkā ir turēta sešus mēnešus pēc kārtas, sākot no kārtējā gada 15. maija;
- tas ir reģistrēts un apzīmēts un par to ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā.

Brīvprātīga saistītā atbalsta par liellopiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/liellopu	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	77,07	42 054	4051	3 314 350	3 228 941
2016.	76,68	48 302	4107	3 728 228	3 692 048
2017.	75,73	54 056	4254	4 136 679	4 075 837
2018.	102,2	56 978	4274	5 860 770	5 773 343
2019.	108,80	60 405	4139	6 645 170	6 545 623
2020.	109,01	64 180	4078	7 009 578	6 968 787
2021.	104,09	67 260	4008	7 009 578	6 979 944

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par aitām

BSA par aitām 2021. gadā varēja saņemt par aitu māti, ja

- ganāmpulkā ir vismaz trīs atbalsttiesīgas aitu mātes laikposmā no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim un tās šajā laika posmā ir atnesušās;
- tā pieder pie gaļas šķirnes (Dorperas, Dorseta, Igaunijas baltgalve, *Il de France*, *Swifter*, Sufolkas, Tekselas, Vācijas merino vietējā, Oksforddaunas, gaļas šķirņu krustojums) vai vilnas-gaļas šķirnes (Hempšīras, Igaunijas tumšgalve, Leisteres (Leicesters), Lietuvas melngalve, Latvijas tumšgalve, Vācijas melngalve) vai iegūta krustojumā ar šo šķirņu dzīvniekiem;
- tā noturēta lauksaimnieka ganāmpulkā vairāk nekā trīs mēnešus pēc kārtas, sākot no kārtējā gada 1. jūlija;
- tā ir reģistrēta un apzīmēta un par to ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā.

Brīvprātīga saistītā atbalsta par aitām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/aitu	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	13,49	18 116	627	249 239	243 623
2016.	17,75	21 664	704	402 437	383 657
2017.	23,43	23 506	758	554 510	548 532
2018.	27,63	22 965	769	634 794	633 195
2019.	28,09	22 452	722	634 794	626 709
2020.	29,54	21 489	680	634 794	632 667
2021.	34,09	20 957	638	714 455	713 930

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par proteīnaugiem

BSA par proteīnaugiem 2021. gadā varēja saņemt par proteīnaugu platību, ja

- to aizņem tīrsējā sētas lauka pupas, zirņi, vīķi, lupīna, lucerna, austrumu galega, soja, kaņepes, sarkanais āboliņš, bastarda āboliņš vai baltais āboliņš vai to maisījumi;
- to aizņem maisījumos ar graudaugiem sēti zirņi vai vīķi un ja zirņu vai vīķu sēklas masas, augu skaita vai to zaļmasas īpatsvars > 50 %;
- tā nav pieteikta citam BSA par platībām;
- tā ir atbalsttiesīga VPM saņemšanai, lauksaimniekam pretendējot uz BSA par proteīnaugiem par kaņepju platību;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- proteīnaugi netiek izmantoti enerģijas ieguvei (saimniecībai, kurā audzē proteīnaugus arī enerģijas ieguvei, jāiesniedz informācija par kultūraugu izmantošanas veidiem un jānodrošina uzskaitē par saimniecībā iegūto proteīnaugu ieguvu un izlietošanu).

6.17. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par proteīnaugiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	82,48	43 837	2119	3 620 880	3 615 569
2016.	72,39	56 789	2637	4 115 280	4 079 639
2017.	54,02	84 344	4243	4 608 620	4 552 876
2018.	63,2	80 425	3763	5 105 840	5 078 541
2019.	75,83	72 485	3716	5 603 080	5 497 040
2020.	77,59	77 200	3758	6 055 080	5 989 512
2021.	72,09	83 042	3974	6 055 080	5 984 681

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par cietes kartupeļiem

BSA par cietes kartupeļiem 2021. gadā varēja saņemt par cietes kartupeļiem, ja

- lauksaimnieks ir noslēdzis kartupeļu audzēšanas līgumu ar cietes ražotāju par noteiktu cietes kartupeļu stādījumu platību un noteikta kartupeļu daudzuma piegādi kārtējā gadā;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- no viena hektāra novākti un cietes ražotājam piegādātajiem cietes kartupeļiem ir iegūtas vismaz 3,5 tonnas kartupeļu cietes.

6.18. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par cietes kartupeļiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	342,96	519	45	207 146	177 817
2016.	366,77	520	67	207 146	190 386
2017.	298,22	658	84	207 146	196 057
2018.	248,94	820	118	207 146	202 047
2019.	315,22	634	97	207 146	199 687

2020.	260,91	786	127	207 146	205 101
2021.	275,30	748	117	207 146	205 702

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētas sēklas kartupeļiem

BSA par sertificētas sēklas kartupeļiem 2021. gadā varēja saņemt par kartupeļiem, ja

- attiecīgajā platībā ir iestādīti PB, B vai C1 kategorijas sēklas kartupeļi;
- tiek izpildītas sēklaudzēšanas prasības, tostarp iegūta PB, B un C kategorijas sēkla;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- lauksaimnieks VAAD piesaka sēklas kartupeļu platību lauku apskatei.

6.19. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par sertificētas sēklas kartupeļiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	502,1	317	23	160 218	159 100
2016.	409,86	391	19	160 218	160 214
2017.	407,38	392	22	160 218	159 726
2018.	417,65	384	18	160 218	160 215
2019.	385,13	416	24	160 218	160 218
2020.	465,38	344	19	160 218	133 159
2021.	428,98	373	23	160 218	158 605

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām

BSA par sertificētām stiebrzāļu un augu sēklām 2021. gadā varēja saņemt, ja

- attiecīgajā platībā tiek audzēts pļavas timotiņš, pļavas auzene, hibrīdā airene, daudziedu viengadīgā airene, sarkanā auzene, ganību airene, niedru auzene, pļavas skarene, kamolzāle, sarkanais āboliņš, baltais āboliņš, austrumu galega, lucerna, bastarda āboliņš, facēlija, ragainie vanagnadzīņi, zirņi, vīķi, lauka pupas vai lupīna (saldā jeb dzeltenā, baltā vai šaurlapu);
- tiek izpildītas sēklaudzēšanas prasības, tostarp iegūta PB, B un C kategorijas sēkla;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- attiecīgā platība nav pieteikta citam BSA par platībām;
- lauksaimnieks VAAD piesaka stiebrzāļu un lopbarības augu platību lauku apskatei.

6.20. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	90,37	3090	90	291 392	278 866
2016.	68,09	4146	97	291 392	282 294
2017.	65,60	4319	93	291 392	283 318
2018.	67,18	4323	102	291 392	288 222
2019.	93,96	2853	79	291 392	268 102
2020.	80,25	3593	86	291 392	288 362
2021.	44,89	6490	92	291 392	291 346

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām labības sēklām

BSA par sertificētām labības sēklām 2021. gadā varēja saņemt, ja

- attiecīgajā platībā tiek audzēti kvieši (*Triticum aestivum* L., *Triticum spelta* L.), rudzi (*Secale cereale* L.), tritikāle (*Triticosecale* Wittm), mieži (*Hordeum vulgare* L.), auzas (*Avena sativa* L., *Avena byzantina* K. Koch, *Avena nuda* L.) un griķi (*Fagopyrum esculentum* Moench);
- tiek izpildītas sēklaudzēšanas prasības, tostarp iegūta PB, B un C kategorijas sēkla;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- attiecīgā platība nav pieteikta citam BSA par platībām;
- lauksaimnieks VAAD piesaka labības sēklu platību lauku apskatei.

6.21. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par sertificētas labības sēklām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	90,27	7638	83	730 833	688 510
2016.	84,4	8548	85	730 833	721 266
2017.	77,43	9438	86	730 833	730 809
2018.	76,25	9566	90	730 833	713 423
2019.	74,74	9497	74	730 833	709 783
2020.	78,03	9263	77	730 833	722 793
2021.	80,34	8993	85	730 833	722 351

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par miežiem

BSA par miežiem 2021. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru un attiecīgā platība nav pieteikta citam BSA par platībām.

6.22. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par miežiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	32,8	86 885	6171	2 865 167	2 849 373
2016.	36,33	84 552	6254	3 073 967	3 071 925
2017.	42,76	76 231	6147	3 282 767	3 257 496
2018.	30,37	114 554	6478	3 491 567	3 467 553
2019.	45,56	80 835	5709	3 700 367	3 682 692
2020.	48,48	80 226	5264	3 909 167	3 889 266
2021.	41,95	72 190	4878	3 049 124	3 026 889

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par vasaras rapsi un vasaras ripsi

BSA par vasaras rapsi un vasaras ripsi 2021. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru.

6.23. tabula

BSA par vasaras rapsi un vasaras ripsi finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	74,47	19 139	564	1 431 801	1 424 835
2016.	80,54	23 393	617	1 894 275	1 883 960
2017.	36,67	27 250	754	1 003 315	998 584
2018.	20,13	49 656	1154	1 003 315	999 533
2019.	40,78	24 438	863	1 003 315	998 261
2020.	52,63	19 010	650	1 003 315	1 000 217
2021.	48,81	14 103	515	724 536	688 186

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par dārzeniem

BSA par dārzeniem 2021. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru un attiecīgajā platībā tiek audzēti tomāti, sīpoli, šalotes sīpoli, ķiploki, puravi, galviņkāposti,

ziedkāpostui, citi kāposti (izņemot lopbarības kāposti), galda kolrābji, burkāni, galda rāceņi, galda kāļi, galda bietes, mangolds (lapu bietes), selerijas, redīsi, melnie rutki, pētersīļi, pastinaki, gurķi, kornišoni, dārza ķirbji, cukīni, kabači, patisoni, vīglapu ķirbji, lielaugļu ķirbji, muskata ķirbji, skābenes, rabarberi, spināti, mārrotki, parastās dilles vai salāti.

6.24. tabula

BSA par dārzeniem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	501,85	2214	264	1 124 867	1 109 816
2016.	535,8	2370	302	1 280 401	1 266 410
2017.	496,41	2868	426	1 433 896	1 421 242
2018.	526,12	2990	415	1 588 598	1 570 883
2019.	502,40	3370	465	1 743 306	1 693 081
2020.	537,94	3384	532	1 883 938	1 820 452
2021.	607,43	3173	516	1 981 371	1 924 039

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par augļiem un ogām

BSA par augļiem un ogām 2020. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru un attiecīgajā platībā tika audzētas vīnogas, ābeles, bumbieres, krūmcidonijas, smiltsērķšķi, saldie un skābie ķirši, plūmes, dārza pīlādži, zemenes, krūmmellenes, lielogu dzērvenes, upenes, sarkanās un baltās jānogas, ērkšķogas, aronijas, avenes, kazenes, sausserži, irbenes un plūškoki, melones vai arbūzi.

6.25. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par augļiem un ogām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	157,59	4277	855	682 825	673 073
2016.	151,79	5004	992	777 239	759 092
2017.	134,95	6348	1331	870 414	854 393
2018.	135,51	7007	1448	964 322	949 352
2019.	141,41	7223	1539	1 058 234	1 024 883
2020.	145,12	7712	1610	1 143 602	1 118 992
2021.	135,79	8337	1 696	1 143 602	1 130 970

Avots: LAD

6.2. Savstarpējā atbilstība

Savstarpējā atbilstība nodrošina saikni starp atbalsta maksājumu saņemšanu un atbilstību normatīvajos aktos noteiktiem nosacījumiem. Savstarpējās atbilstības uzdevums ir veicināt lauksaimnieku motivāciju ievērot šo prasību izpildi sabiedrības interesēs, pretī saņemot atbalsta maksājumus. Pēc būtības savstarpējā atbilstība ir dažādu normu kopums, kas lauksaimniekam jāievēro, lai saņemtu atbalsta maksājumus.

Savstarpējā atbilstība ietver

- ✓ obligātās apsaimniekošanas prasības attiecībā uz
  - vides aizsardzību, klimata pārmaiņu mazināšanu, labiem lauksaimniecības apstākļiem,
  - dzīvnieku identifikāciju un reģistrāciju,
  - pārtikas nekaitīgumu,
  - dzīvnieku, augu un sabiedrības veselību,
  - dzīvnieku labturību;
- ✓ laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumus (LLVN).
Ja lauksaimnieks šos noteikumus neievēro, viņam tiek piemērots maksājuma samazinājums.

Savstarpējā atbilstība attiecas uz šādiem atbalsta maksājumiem:

- tiešajiem maksājumiem – VPM, zaļināšanas maksājumu, maksājumu gados jauniekiem lauksaimniekiem, BSA par slaucamām govīm, BSA par kazām, BSA par liellopiem, BSA par aitām, BSA par proteīnaugiem, BSA par cietes kartupeļiem, BSA par sertificētas sēklas kartupeļiem, BSA par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām, BSA par sertificētām labības sēklām, BSA par miežiem, BSA par vasaras rapsi un vasaras ripsi, BSA par dārzeņiem, BSA par augļiem un ogām;
- lauku attīstības platībmaksājumiem – bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos, vidi saudzējošu metožu lietošanu dārzkopībā, saudzējošas vides izveidi, audzējot augus nektāra ieguvei, rugāju lauku ziemas periodā, bioloģiskās lauksaimniecības maksājumiem, maksājumu apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi.

Savstarpējās atbilstības prasību izpildi kontrolē šādas kompetentās kontroles iestādes:

- LAD kontrolē LLVN un obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi vides jomā;
- PVD kontrolē obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi par dzīvnieku identifikāciju un reģistrāciju, pārtikas un barības apriti, dzīvnieku infekcijas slimību kontroli un labturību;
- VAAD kontrolē obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi par mēslošanas līdzekļu lietošanu un uzskaiti īpaši jutīgajās teritorijās un augu aizsardzību;
- Valsts meža dienests kontrolē obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi vides jomā meža platībās.

6.3. Kopējā tirgus atbalsta instrumenti

Atbalsts ražotāju organizācijām

➤ Ražotāju organizācijas un starpnozaru organizācijas piena nozarē

Latvijā no 2013. gada 5. februāra ir spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 80 “Piena un piena produktu ražotāju organizāciju atzīšanas un to darbības uzraudzības kārtība”, kas paredz nosacījumus piena ražotāju organizāciju un piena starpnozaru organizāciju atzīšanai un šo organizāciju darbības uzraudzības kārtību. Minēto organizāciju un to darbības uzraudzība Latvijā ir Lauku atbalsta dienesta pārziņā.

Kopš noteikumu stāšanās spēkā Lauku atbalsta dienestā nav iesniegts neviens pieteikums piena ražotāju organizācijas vai piena starpnozaru organizācijas atzīšanai, tāpēc arī neviena šāda organizācija nav tikusi atzīta.

➤ Ražotāju grupas un organizācijas augļu un dārzeņu sektorā

Latvijā 2020. gadā kopumā augļu un dārzeņu nozarē darbojās piecas atzītas ražotāju organizācijas, un tajās ir apvienojušies 53 profesionāli dārzeņkopji un augļkopji. Ražotāju organizācijas galvenais mērķis ir saistīts ar to produktu piedāvājumu koncentrēšanu un laišanu tirgū, kurus ražojuši tās biedri un par kuriem tai piešķirta atzīšana. Laikā no 2012. līdz 2020. gadam augļu un dārzeņu nozares ražotāju organizācijas ir kāpinājušas saražoto produkcijas apjomu, 2021. gadā sasniedzot 24,3 milj. eiro vērtību jeb 32 % no augļu un dārzeņu izlaides valstī (sk. 6.3. att.). Kooperatīvajās sabiedrības, kas pretendē uz RO statusu, ir apvienojušies vismaz pieci atzīto produktu ražotāji un minimālās pārdotās produkcijas vērtība sasniedz:

- 142 280 eiro – pretendētājam, kas nodarbojas tikai ar augļu un ogu ražošanu;
- 284 570 eiro – pretendētājam, kas nodarbojas gan ar augļu un ogu, gan dārzeņu ražošanu;
- 996 010 eiro – pretendētājam, kas nodarbojas ar dārzeņu ražošanu;

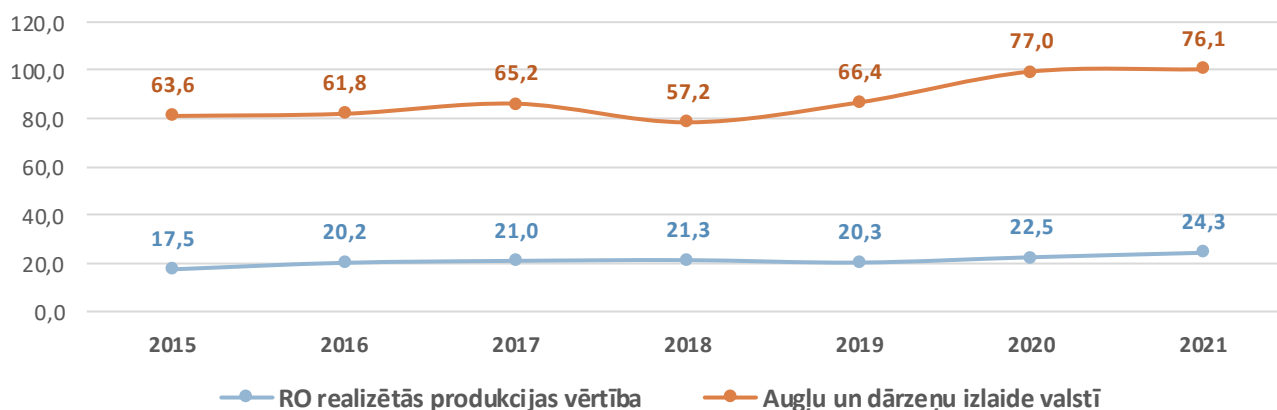
ES atbalsts nepārsniedz 50 % no reālajām programmas pasākumu izmaksām, bet tā maksimālais apmērs nedrīkst būt lielāks par 4,1 % no ražotāju organizācijas pārdotās produkcijas vērtības. Apmēru ir iespējams palielināt līdz 4,6 %, ja darbības programmās tiek paredzēti arī krīžu novēršanas un pārvarēšanas pasākumi.

2019. gadā augļu un dārzeņu nozares ražotāju organizāciju darbību Latvijā noteica šādi ES un nacionālie normatīvie akti:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007;
- Komisijas Īstenošanas regula (EK) 2017/892, ar ko nosaka noteikumus par Padomes Regulas (EK) Nr. 1308/2013 piemērošanai attiecībā uz augļu un dārzeņu, un pārstrādātu augļu un dārzeņu nozari;
- Komisijas Deleģētā regula (EK) 2017/891, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1308/2013 papildina attiecībā uz augļu un dārzeņu un pārstrādātu augļu un dārzeņu nozari un Eiropas Parlamenta un padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 papildina attiecībā uz sodiem, kas piemērojami minētajās nozarēs, un groza Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 543/2011;
- Ministru kabineta 2017. gada 10. oktobra noteikumi Nr. 621 "Noteikumi par augļu un dārzeņu ražotāju organizācijām";
- Stratēģija ilgtspējīgām augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju darbības programmām Latvijā 2017–2023;
- nosacījumi attiecībā uz pasākumiem vides jomā (vides programma ir neatņemama stratēģijas sastāvdaļa).

Pašlaik atzītās ražotāju organizācijas kalpo par labu paraugu tam, kā apvienojoties var piesaistīt ES finansējumu ražošanas modernizācijai un nostiprināt savas pozīcijas ne tikai Latvijas, bet arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu augļu un dārzeņu tirgos.

6.3. attēls. Augļu un dārzeņu RO pārdotās produkcijas vērtība, milj. EUR

Avots: ZM pēc LAD datiem

Programma skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu

Pārskata periodā turpinājās ES atbalsta programmas skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu īstenošana Latvijā. Programma vairāk pazīstama kā skolu apgādes programma vai programma "Piens un augļi skolai".

Programmas darbības laikā pirmsskolu un 1.–9. klases izglītojamiem ir iespēja trīs reizes nedēļā saņemt bezmaksas svaigu augļu, dārzeņu un piena porcijas. Tāpat programmas nosacījumi paredz, ka papildus produktu izdalīšanai atbalsta programmā liels uzsvars tiek likts uz bērnu un viņu ģimenes locekļu izglītošanu par lauksaimniecību un dažādām lauksaimniecības ražošanas metodēm, par reģionam raksturīgiem produktiem, par veselīgu uzturu, par cīņu pret pārtikas izšķērdēšanu u.tml. Šādiem papildu izglītojošiem pasākumiem dalībvalstij ik gadu jāatvēl noteikta daļa pieejamā finansējuma.

Atbalsta programmu 2021. gadā reglamentēja šādi ES normatīvie akti:

- Padomes 2013. gada 16. decembra Regula (ES) Nr. 1370/2013 par konkrēta atbalsta un kompensāciju noteikšanas pasākumiem saistībā ar lauksaimniecības produktu tirgu kopīgo organizāciju;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgo organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007;
- Komisijas 2016. gada 3. novembra Īstenošanas regula (ES) 2017/39 par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 1308/2013 piemērot attiecībā uz Savienības atbalstu izglītības iestāžu apgādei ar augļiem un dārzeņiem, banāniem un pienu;
- Komisijas 2016. gada 3. novembra Deleģētā regula (ES) 2017/40, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 1308/2013 papildina attiecībā uz Savienības atbalstu izglītības iestāžu apgādei ar augļiem un dārzeņiem, banāniem un pienu un groza Komisijas Deleģēto regulu (ES) Nr. 907/2014;
- Komisijas 2020. gada 25. marta Īstenošanas lēmums (ES) 2020/467, ar ko nosaka skolu apgādei ar augļiem un dārzeņiem un skolu apgādei ar pienu paredzētā Savienības atbalsta galīgo piešķirumu dalībvalstīm periodam no 2020. gada 1. augusta līdz 2021. gada 31. jūlijam.

Latvijā atbalsta programma “Piens un augļi skolai” ir ieviesta ar Ministru kabineta 2017. gada 16. augusta noteikumiem Nr. 485 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība augļu, dārzeņu un piena piegādei izglītības iestādēm” un tiek īstenota atbilstoši ZM 2017. gada 19. jūlijā apstiprinātajai stratēģijai sešu gadu laikposmam “Plāns programmas skolu apgādei ar augļiem un dārzeņiem un pienu īstenošanai Latvijā 2017./2018. 2022./2023. mācību gados”.

Visā pārskata periodā (2019./2020., 2020./2021., 2021./2022. mācību gadā) programmas īstenošanu negatīvi ietekmēja Covid-19 pandēmija un tās ierobežošanai ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi, jo mācības ilgstoši noritēja attālināti, un tas ievērojami mazināja iespēju izglītojamiem piegādāt produktus un īstenot papildu izglītojošos pasākumus. Turklāt, ievērojami palielinoties svaigpiena iepirkuma cenai 2021. gada otrajā pusgadā un arī vairāku ražošanas resursu (elektroenerģijas, degvielas) cenai, 2021./2022. mācību gada otrajam semestrī tika paaugstināta atbalsta likme piena izdalei programmā, lai atspoguļotu iepriekšminēto izmaksu kāpumu piena pārstrādes uzņēmumiem.

Programmu Latvijā administrē LAD.

6.26. tabula

Atbalsta skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu izlietošana Latvijā 2018./2019.–2020./2021. mācību gadā

Mācību gads	2019./2020.	2020./2021.	2021./2022.*
Iesaistītās izglītības iestādes, no tām:	1270	1302	1304
augļu un dārzeņu izdalē iesaistītas	1212	1235	1234
piena izdalē iesaistītās	1124	1170	1181
Augļu un dārzeņu izdalē iesaistīto izglītojamo skaits**	255 091	255 875	255 360
% no kopējā mērķauditorijas izglītojamo skaita valstī	92 %	92 %	92 %
Piena izdalē iesaistīto izglītojamo skaits**	243 038	246 302	246 733
% no kopējā mērķauditorijas izglītojamo skaita valstī	88 %	88 %	89 %
Izdalītie augļi un dārzeņi, tonnas	1133	1023	943
Izdalītais piens, tonnas	2625	2484	1612
Pretendenti, kas iesaistās programmā	132	138	130
Izmaksāta summa (ES un valsts atbalsts), milj EUR:	3,757	3,515	2,687

t.sk. ES atbalsts, milj. EUR	1,603	1,506	1,287
t.sk. valsts atbalsts, milj. EUR	2,154	2,009	1,400

* *Tabulā atspoguļotās atbalsta summas attiecas uz LAD izmaksāto atbalstu attiecīgajā periodā (mācību gadā no augusta līdz jūlijam), tāpēc informācija par 2021./2022. mācību gadu ziņojuma sagatavošanas brīdī nav pilnīga.*

** *Izglītojamo skaits atspoguļo programmā iesaistītajās izglītības iestādēs mācību gada sākumā reģistrēto izglītojamo skaitu mērķauditorijas grupā, t.i., pirmsskolas izglītībā un 1.–9. klasē.*

Avots: LAD

Tirdzniecība

Tirdzniecība ir TKO ietvarā paredzēta cenu atbalsta sistēma, kuras mērķis ir stabilizēt tirgu gadījumos, kad produktu cenas ir būtiski samazinājušās vai ir radusies pārprodukcija. Tā var tikt piemērota noteiktiem ES izcelsmes produktiem kā atbalsts par produktu uzglabāšanu privātās (ražotāja) noliktavās vai kā iepirkums valsts intervencē (sk. 6.27. tab.).

6.27. tabula

ES iespējamie tirdzniecības pasākumi un atbalstījamie produkti

	Iepirkums valsts intervencē	Atbalsts privātai uzglabāšanai
Atbalstījamie produkti	Labība, rīsi, vājpiena pulveris, sviests, liellopu gaļa, cukurs	Sviests, liellopu un teļa gaļa, cūkgaļa, aitas un kazas gaļa, cukurs, olīveļļa
Pasākumam tiesīgie produkti	Labība, rīsi, vājpiena pulveris, sviests, liellopu gaļa, cukurs	Sviests, liellopu un teļa gaļa, cūkgaļa, aitas un kazas gaļa, cukurs, olīveļļa

Avots: ZM

2021. gadā, īstenojot ES Kopējās Lauksaimniecības politikas reformu, tika mainīti valsts intervences laikposmi labībai, sviestam un vājpiena pulverim. Iepriekš labībai iepirkums valsts intervencē bija pieejams laikposmā no 1. oktobra līdz 31. maijam, bet, sākot no 2022. gada, parastajiem kviešiem iepirkums valsts intervencē būs pieejams jau sākot no oktobra un miežiem un cietajiem kviešiem – visu gadu. Arī sviestam un vājpiena pulverim valsts intervences periods tika pagarināts par vienu mēnesi, pārceļot sākuma datumu no 1. aprīļa uz 1. martu.

Pārskata periodā no 2019. līdz 2021. gadam Eiropas Savienībā no tirdzniecības pasākumiem bija pieejams intervences iepirkums vājpiena pulverim, sviestam un labībai. 2020. gadā kā ārkārtas tirdzniecības pasākumi saistībā ar Covid-19 ietekmi bija pieejams atbalsts sviesta, vājpiena pulvera, cūkgāļas, liellopu gaļas, kā arī aitas un kazas gaļas privātai uzglabāšanai.

Pārskata periodā, ievērojot labvēlīgo cenu situāciju tirgū, Latvijas uzņēmumi neizmantoja iespēju pārdot produktus valsts intervencē.

2020. gadā Latvijas uzņēmumi izmantoja atbalstu liellopu gaļas privātai uzglabāšanai, noslēdzot līgumus par privātu 50 tonnu gaļas uzglabāšanu. Par to izmaksāts atbalsts 50,29 tūkst. eiro.

2019. gadā konkursa procedūrā noritēja vājpiena pulvera realizācija no valsts intervences krājumiem, kas bija iepirkti 2017. gadā. Kopumā šajā procedūrā tika pārdotas 5145 tonnas vājpiena pulvera.

Pārskata periodā tirdzniecības pasākumus Latvijā reglamentēja šādi ES un nacionālie normatīvie akti:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007;
- Padomes 2013. gada 16. decembra Regula (ES) Nr. 1370/2013 par konkrēta atbalsta un kompensāciju noteikšanas pasākumiem saistībā ar lauksaimniecības produktu tirgu kopīgo organizāciju;
- Komisijas 2016. gada 18. maija Īstenošanas regula (ES) 2016/1240, ar ko paredz noteikumus par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1308/2013 piemēro attiecībā uz valsts intervenci un privātās uzglabāšanas atbalstu (dokuments attiecas uz EEZ);

- Komisijas 2016. gada 18. maija Deleģētā regula (ES) 2016/1238, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1308/2013 papildina attiecībā uz valsts intervenci un privātās uzglabāšanas atbalstu (dokuments attiecas uz EEZ);
- Komisijas 2014. gada 11. marta Deleģētā regula (ES) Nr. 907/2014, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām iestādēm, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, nodrošinājumu un EUR izmantošanu;
- Komisijas 2016. gada 25. novembra Īstenošanas regula (ES) 2016/2080, ar ko sāk vājpiena pulvera pārdošanu konkursa procedūrā;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/591, ar ko atver pagaidu ārkārtas atbalsta shēmu noteiktu sieru privātai uzglabāšanai un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/595, ar ko piešķir aitas un kazas gaļas privātās uzglabāšanas atbalstu un ar ko atbalsta apmēru nosaka iepriekš;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/596, ar ko piešķir atbalstu par svaigas un atdzesētas vismaz astoņus mēnešus vecu liellopu gaļas privātu uzglabāšanu un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/597, ar ko piešķir atbalstu privātai sviesta uzglabāšanai un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/598, ar ko piešķir atbalstu privātai vājpiena pulvera uzglabāšanai un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 9. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1006, ar ko aptur tādu pieteikumu iesniegšanu, kuri saskaņā ar Īstenošanas regulu (ES) 2020/596 attiecas uz atbalstu par privātu uzglabāšanu attiecībā uz svaigu vai atdzesētu tādu liellopu gaļu, kuru vecums ir astoņi mēneši vai vairāk;
- Komisijas 2020. gada 9. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1007, ar ko aptur tādu pieteikumu iesniegšanu, kuri saskaņā ar Īstenošanas regulu (ES) 2020/595 attiecas uz atbalstu par privātu uzglabāšanu attiecībā uz aitas un kazas gaļu;
- Komisijas 2020. gada 15. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1028, ar ko nosaka Īstenošanas regulā (ES) 2020/596 paredzētā svaigas vai atdzesētas vismaz astoņus mēnešus vecu liellopu gaļas privātas uzglabāšanas atbalsta pieteikumu iesniegšanas beigu datumu;
- Komisijas 2020. gada 15. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1029, ar ko nosaka Īstenošanas regulā (ES) 2020/595 paredzētā aitas un kazas gaļas privātas uzglabāšanas atbalsta pieteikumu iesniegšanas beigu datumu;
- Ministru kabineta 2017. gada 3. maija noteikumi Nr. 237 "Tirgus intervences pasākumu administrēšanas un uzraudzības kārtība augkopības un lopkopības produktu tirgū".

Informatīvie un veicināšanas pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības produktiem

Eiropas Savienības atbalsts paredzēts ražotāju un nozaru organizāciju izstrādātām lauksaimniecības un pārtikas produktu veicināšanas un informēšanas programmām, kuru ilgums ir 1–3 gadi. Atbalsta mērķis ir veicināt ES un trešo valstu patērētāju zināšanas par ES lauksaimniecības produktu labo kvalitāti un īpatnībām.

Lauksaimniecības produktu informatīvie un veicināšanas pasākumi ES tiek atbalstīti jau kopš 1980. gada. Latvijā pirmā programma uzsākta 2006. gadā. Kopš tā laika Latvijas organizācijas ir veiksmīgi īstenojušas astoņas programmas gan iekšējā tirgū, gan trešo valstu tirgos.

2021. gadā darbību turpināja Latvijas Piensaimnieku centrālās savienības programma par Eiropas Savienībā (ES) ražotu pārtikas produktu veicināšanu trešajās valstīs. Programmas mērķis ir īstenot

informācijas un veicināšanas pasākumus, lai uzlabotu ES piena produktu, olu un pārstrādātu labības produktu konkurētspēju un patēriņu, izceļot šo produktu īpašības, īpaši attiecībā uz to kvalitāti, garšu, daudzveidību, un palielinātu tirgus daļu četrās mērķa valstīs – Apvienotajos Arābu Emirātos, Izraēlā, Ukrainā un Saūda Arābijā.

Programmas darbība sākās 2020. gadā, taču 2020. un 2021. gadā to ievērojami apgrūtināja Covid-19 pandēmijas dēļ ieviestie ierobežojumi, it īpaši trešajās valstīs. Tādēļ pirmie programmas pasākumi – dalība izstādē Kijivā, degustāciju organizēšana Ukrainas lielveikalu ķēdēs, tirdzniecības misija Dubaijā EXPO 2020 laikā – tika īstenoti tikai 2021. gada novembrī. Paralēli šiem pasākumiem notika aktīvs organizatoriskais un plānošanas darbs, lai 2022. gadā atgūtu iekavēto un spētu veiksmīgi sasniegt programmā paredzētos mērķus.

6.4. Latvijas Lauku attīstības programma 2014.–2020. gadam

Lai sekmīgi sasniegtu KLP mērķus, Lauku attīstības programmai 2014.–2020. gadam (LAP) saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes regulu (EK) Nr. 1698/2005 (turpmāk – regula Nr. 1305/2013) 5. pantu ir noteiktas sešas šādas ES lauku attīstības prioritātes: P1 “Zināšanu pārnese un inovācijas” (horizontālā prioritāte, kurai netiek paredzēts konkrēts finansējums), P2 “Konkurētspēja”, P3 “Pārtikas ķēdes un risku pārvaldība”, P4 “Ekosistēmu pārvaldība”, P5 “Resursu efektivitāte un klimats” un P6 “Sociālā iekļautība un vietējā attīstība”. Katrs no LAP izvēlētajiem pasākumiem dod ieguldījumu vienā vai vairākās prioritātēs, savukārt katrai prioritātei ir paredzēti arī konkrēti tematiskie mērķi. Vislielākais publiskā finansējuma apmērs (LAP 7.0 redakcija) ir paredzēts divām prioritātēm – P4 “Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību” (581,0 milj. eiro) un P2 “Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu” (473,1 milj. eiro). 2020. gada beigās šajās prioritātēs bija arī visaugstākie izpildes rādītāji: vislielākais izlietotais publiskais finansējums 540,5 milj. eiro apmērā jeb 93 % no plānotā bija P4 prioritātē, bet prioritātē P2 bija iztērēti 390,4 milj. eiro jeb 83 % no prioritātei atvēlēta finansējuma. Arī pārējās prioritātēs virzība uz noteikto sasniedzamo publiskā finansējuma apmēru ir vērtējama kā sekmīga.

Latvija, īstenojot LAP, ir izvēlējusies ieviest 16 atbalsta pasākumu, kas, ievērojot atbalstāmās prioritātes un administrēšanas kapacitāti, ir pakāpeniski uzsākti 2014. gadā (galvenokārt platībatkarīgie maksājumi un pasākums M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos”), lielāko daļu projektveida pasākumu īstenošanu uzsākot 2015. un 2016. gadā. Vairāku pasākumu īstenošana tika uzsākta plānošanas perioda vidū – tikai 2017. un 2018. gadā (M16 “Sadarbība” un daži M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi” apakšpasākumi). 2020. gadā pēc grozījumiem LAP iekļauts vēl viens jauns apakšpasākums M2.2 “Atbalsts konsultantu apmācībai”, kura uzsākšanai 2020. gadā tika sagatavota normatīvā bāze.

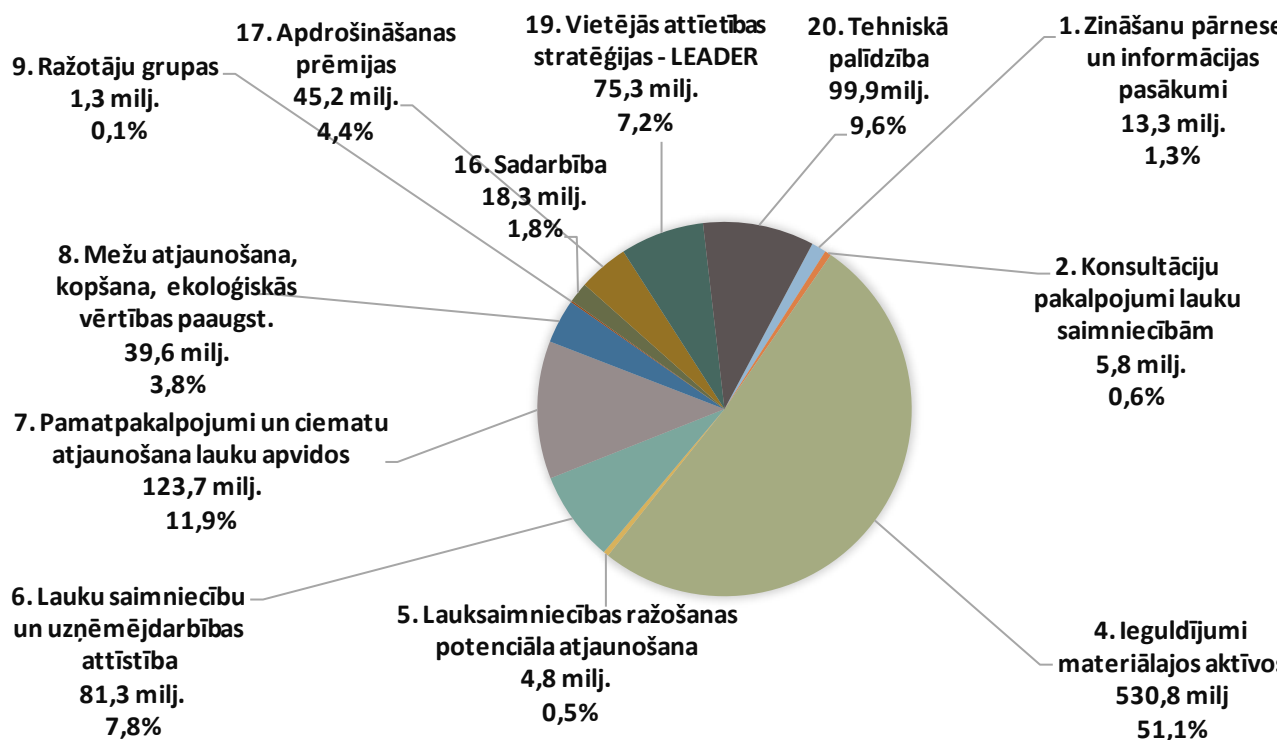
2021. gadā ar grozījumiem LAP ieviests jauns atbalsta veids – finanšu instrumenti lauksaimniecības un lauku attīstības jomā (kopumā 20,0 milj. eiro) pasākuma M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” apakšpasākumos M4.1. “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībām” un M4.2. “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādei”, kā arī apakšpasākumā M6.4. “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā”. Ziņojumā sniegtā informācija par LAP īstenošanas progresu vērtēta salīdzinājumā ar 2021. gadā spēkā esošo LAP 10.2. redakciju, kuru Eiropas Komisija (EK) apstiprināja 2021. gada 23. jūnijā un kurā iekļauts LAP pārejas perioda finansējums 2021.–2022. gadam (468,14 milj. eiro), tajā skaitā daļa no Eiropas Savienības Atvērto instrumenta (ESAI) finansējuma 84,09 milj. eiro apmērā.

Kopumā no LAP īstenošanas sākuma līdz 2021. gada beigām izsludinātas 103 projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas. 2021. gadā tika izsludinātas 15 kārtas un trīs publiskie iepirkumi pasākumā

M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi". Tādējādi 2021. gadā līgums par pakalpojuma izpildi ar uzvarētāju noslēgts vienā gadījumā, otrā tika izvēlēts uzvarētājs, bet līgums pārskata periodā vēl netika noslēgts, un trešajā gadījumā pakalpojuma sniedzējs netika izvēlēts. 2021. gada sākumā tika izsludināts viens publiskais iepirkums pasākumā M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" un ar tā uzvarētāju noslēgts līgums par pakalpojuma izpildi, kā arī tika noslēgts līgums ar iepirkuma uzvarētāju 2020. gadā izsludinātajā publiskajā iepirkumā par konsultāciju nodrošināšanu uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai.

No plānošanas perioda sākuma kopā iesniegti 71 046 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 1554,4 milj. eiro, un no tiem līdz 2021. gada beigām apstiprināts 56 251 projekts ar publisko finansējumu 1160,6 milj. eiro apmērā. 2021. gadā iesniegti 5622 pieteikumi par kopējo finansējumu 71,6 milj. eiro, no tiem apstiprinot 5165 par kopējo summu 64,0 milj. eiro.

No apstiprinātajiem projektiem līdz 2021. gada beigām atsaukti vai saistības pārtrauktas 3264 projekti ar kopējo publisko finansējumu 121,3 milj. eiro (ieskaitot korekcijas apstiprināto projektu pieteikumus). Tātad uz pārskata perioda beigām jau ir īstenoti un vēl tiek īstenoti kopumā 52 987 projekti ar kopējo publisko finansējumu 1039,3 milj. eiro jeb 78,6% no kopējā projektveidīgo pasākumu finansējuma. (Sk. 6.4. att.)

6.4. attēls. 2014.–2021. gadā apstiprinātais (īstenoto un īstenošanā esošo projektu) finansējums LAP sadalījumā pa projektveida pasākumiem

Avots: ZM pēc LAD datiem

Vislielākais apstiprinātais publiskais finansējums, kā arī visvairāk apstiprināto projektu ir atbalsta pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" apakšpasākumā 4.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" – 6395 projekti ar kopējo publisko finansējumu 405,0 milj. eiro. Nākamais lielākais apstiprinātais publiskais finansējums ir pasākumā M07 "Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos" ar atbalstītiem 364 projektiem un finansējumu 125,2 milj. eiro apmērā, par kuriem plānots sakārtot vai jau ir sakārtoti pašvaldību ceļi 1502 km garumā. Savukārt apakšpasākumā M4.3. "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" apstiprināti 864 projekti ar 89,8 milj. eiro lielu publisko finansējumu. Liela aktivitāte vērojama apakšpasākumā

M19.2 "Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju", kurā apstiprināti 3748 projekti, tiem atvēlot 68,4 milj. eiro.

2020. gadā turpināja palielināties (+ 34 %) saimniecību apdrošināto sējumu un stādījumu platības daļējai apdrošināšanas polišu iegādes izdevumu segšanai pasākumā M17 "Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija", veidojot 341,4 tūkst. ha salīdzinājumā ar 262,2 tūkst. ha 2019. gadā. Nedaudz – par 9 % jeb līdz 12,5 milj. eiro – palielinājies arī apstiprinātā publiskā finansējuma apmērs šajā pasākumā (2019. gadā – 11,5 milj. eiro), un uz pārskata perioda beigām 3958 saimniecībām bija izmaksāti 32,6 milj. eiro jeb 100 % no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma.

Tāpat pārskata periodā turpinājās atbalsta izmaksa tādos platībatkarīgos atbalsta pasākumos vides, klimata un lauku ainavas uzturēšanai un uzlabošanai kā M10 "Agrovide un klimats", M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība" un M12 "Kompensācijas maksājums par *Natura 2000* mežu teritorijām".

Lai gan 2020. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas netika organizētas, sekmīgi turpinājās apstiprinātie vietējo rīcības grupu (VRG) pasākumi starpvalstu un arī starpteritoriālās sadarbības veidošanā starp Latvijas un citu ES dalībvalstu VRG un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno LEADER pieejai līdzīgus pasākumus. Līdz 2020. gada beigām pilnībā vai daļēji bija īstenoti 47 sadarbības projekti: lielāka interese VRG bija par starpvalstu sadarbības projektu īstenošanu (29 projekti), bet 18 bija starpteritoriālās sadarbības projekti, un to kopējais publiskais finansējums bija 2,1 milj. eiro (51,7 % no kopējā apakšpasākumā M19.3 "Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība" pieejamā publiskā finansējuma). Tajos iesaistījās 30 no 35 VRG, un 29 no tām piedalās starpvalstu sadarbības projektos, bet 30 VRG – starpteritoriālās sadarbības projektos. Galvenie temati sadarbības projektos ir vienotas vietējās identitātes radīšana, tūrisms, mājražošana, bioekonomika, nacionālie parki, kultūras mantojums un tradīcijas, kā arī amatniecība.

2020. gadā LAP īstenošanu ietekmēja Covid-19 izplatība un ar vīrusa izplatības ierobežošanu saistītie pulcēšanās, tirdzniecības un citi ierobežojumi. Ierobežojumu dēļ nebija iespējams pilnībā īstenot zināšanu pārneses, informācijas un konsultāciju pasākumus, ne arī VRG sadarbības un Valsts lauku tīkla (VLT) pasākumus, taču pakalpojumu sniedzēji, VLT un VRG spēja pielāgoties un rast risinājumus pasākumu īstenošanai, izmantojot dažādus tiešsaistes un video rīkus. Vienlaikus citos LAP pasākumos daudzi atbalsta pretendenti nevarēja īstenot projektus plānotajos termiņos, jo tiem nebija brīvu finanšu līdzekļu, tāpēc tie nevarēja pierādīt projektu uzsākšanu, tāpat kavējās gan iekārtu piegāde, gan būvniecības darbi. Turklāt tika pārtrauktas projektu īstenošanas saistības, jo atbalsta saņēmēji, ievērojot nestabilo ekonomisko situāciju, baidījās uzņemties jaunas papildu saistības. Kopumā situācija ietekmēja ne tikai atbalsta saņēmējus, bet arī administrējošās iestādes, jo pārbaudes bija jānodrošina attālināti, kā arī jāvērtē situācija un jārod risinājumi arī saistībā ar novirzēm plānoto rādītāju izpildē. Tomēr, par spīti sarežģījumiem, kopumā LAP īstenošana ir sekmīga un progress plānoto mērķu izpildē labs.

2020. gadā LAP pasākumiem izmaksāts un EK deklarēts publiskais finansējums 226,69 milj. eiro apmērā jeb 14,8 % no kopējā LAP īstenošanai pieejamā publiskā finansējuma, bet visā plānošanas periodā (līdz 2020. gada beigām) – 1315,5 milj. eiro jeb 85,89 % no LAP pieejamā publiskā finansējuma. Izvērstu informāciju par izmaksāto un deklarēto publisko finansējumu 2020. gadā sk. 6.28. tabulā.

6.28. tabula

LAP 2014.–2020. izmaksātais un EK deklarētais finansējums līdz 2021. gada beigām, EUR

Pasākuma kods	Pasākuma nosaukums	Izmaksātais/deklarētais publiskais finansējums, tūkst. EUR
M01	Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi	9739,4
M02	Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanasveicināšanai	3424,8
M04	Ieguldījumi fiziskajos aktīvos	451 712,7

M05	Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana	4513,1
M06	Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība	71 084,9
M07	Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos	122 551,2
M08	Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā	32 200,9
M09	Ražotāju grupu un organizāciju izveide	545,0
M10	Agrovide un klimats	84 492,0
M11	Bioloģiskā lauksaimniecība	212 609,8
M12	<i>Natura 2000</i> un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi	25 330,1
M13	Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi	259 138,9
M16	Sadarbība	12 047,0
M17	Riska pārvaldība	38 610,9
M19	Atbalsts <i>LEADER</i> vietējai attīstībai (SVVA – sabiedrības virzīta vietējā attīstība)	68 009,0
M20	Tehniskā palīdzība	64 731,8
M113	Priekšlaicīga pensionēšanās	11 802,0
KOPĀ		1 472 543,2

Avots: LAD

M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M01 “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi”, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 8. decembra noteikumos Nr. 705 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi””.

2021. gadā normatīvajā aktā tika izdarīti grozījumi, lai precizētu atbalsta saņemšanas nosacījumus, jo laikus netika pabeigta Eiropas Savienības normatīvo aktu izstrāde Eiropas Komisijas sagatavotajiem tiesību aktu priekšlikumu ieviešanai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu laikposmam pēc 2020. gada, lai varētu sagatavot visus elementus, kas vajadzīgi, lai jauno programmēšanas periodu sāktu piemērot no 2021. gada 1. janvāra, un tika noteikti pārejas perioda noteikumi.

1.1. apakšpasākums “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi”

2021. gadā turpinājās 2018. gada beigās ar SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” (Latvijas Lauksaimniecības universitāte – apakšuzņēmējs) noslēgtā līguma izpilde par mācību īstenošanu (līgumcena 5,4 milj. eiro).

2021. gadā nozares nevalstiskajām organizācijām tika izsludināts jauns publiskais iepirkums profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumu nodrošināšanai un izvēlēts uzvarētājs. Līguma kopējā publiskā finansējuma summa ir 150 tūkst. eiro, bet 2021. gadā vēl netika noslēgts līgums ar pakalpojumu sniedzēju.

Turpinājās 2019. gadā ar nozares nevalstiskajām organizācijām noslēgto līgumu izpilde. 2021. gada sākumā tika noslēgti līgumi ar 2020. gada iepirkumā izvēlētajiem deviņiem pakalpojuma sniedzējiem (kopējā publiskā finansējuma summa ir 196 tūkst. eiro).

Kopumā 2021. gadā apakšpasākumā apmācītas 4007 personas; mācību dalībnieku skaitu sadalījumā pa mācību blokiem 2021. gadā skatīt 6.29. tabulā.

6.29. tabula

Mācību dalībnieku skaits pa mācību blokiem, 2021. gads

Mācību bloks	Mācību dalībnieku skaits
Lauksaimniecība	3385
Pārtikas produktu (izņemot zivsaimniecības produktu) ražošana	57
Mežsaimniecība	505
Kooperācija	60
KOPĀ	4007

Avots: LAD

No perioda sākuma pavisam apmācīti 20 086 mācību dalībnieki jeb 80,3 % no plānotā apmācāmo skaita (LAP tika prognozēti 25 000). Lielākoties – 66,9 % gadījumu – lauksaimniecības, pārtikas produktu (izņemot zivsaimniecības produktu) ražošanas un mežsaimniecības nozarē iesaistītās personas piedalījās mācībās par tēmām, kas attiecas uz mērķa virzienu 2A (konkurētspēja). Taču ir bijusi arī interese (33,1 %) par profesionālās izglītības un prasmju apguvi jomā, kas attiecas uz mērķa virzienu 4 (vides saglabāšanas pasākumi). Šajā jomā gandrīz 89,3 % dalībnieku ir apmācīti par lauksaimniecības tēmām jomā un 10,7 % – par mežsaimniecības tēmām.

Covid-19 dēļ valstī izsludinātā ārkārtējā stāvokļa laikā mācību teorētiskās nodarbības bija atļauts vadīt attālināti, ievērojot pasākuma nacionālajā regulējumā noteikto prasību, ka mācību kurss īstenojams viena gada laikā, sākot no pirmās apmācības dienas.

Covid-19 infekcijas izplatības dēļ ir samazinājies noorganizēto mācību kursu skaits, jo samazinājās mācību dalībnieku aktivitāte, kā arī valsts noteiktie epidemioloģiskās drošības pasākumi un prasības Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai ietekmēja pakalpojuma sniegšanu.

1.2. apakšpasākums “Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem”

Turpinājās 2018. gadā noslēgto līgumu izpilde ar piecām juridiskajām personām, kas reģistrētas Zinātnisko institūciju reģistrā vai Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) izglītības iestāžu reģistrā, – atvasinātu publisko personu (APP) “Agroresursu un ekonomikas institūts”, APP “Dārzkopības institūts”, SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”, Latvijas Lauksaimniecības universitāti un APP “Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs”. Šīs iestādes par iepirkuma uzvarētājiem tika atzītas 2017. gadā organizētajā publiskajā iepirkumā – sarunu procedūrā, kas tika organizēta divās kārtās. Kopējais publiskais finansējums līgumiem, kas noslēgti par 27 demonstrējumu īstenošanu augkopības nozarē, ir 1,65 milj. eiro, un tika nodrošināta demonstrējumu ierīkošana un īstenošana.

Tāpat turpinājās 2019. un 2020. gadā noslēgto līgumu izpilde par demonstrējumu nodrošināšanu lopkopības nozarē. Līgumu izpildītājs SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” par 16 demonstrējumu ierīkošanu un īstenošanu saskaņā ar noslēgto līgumu saņēma kopējo publisko finansējumu 675,75 tūkst. eiro apmērā.

Turpinājās 2019. gada pēc publiskā iepirkuma atklātā konkursā noslēgtais līgums par demonstrējuma nodrošināšanu augkopības nozarē 59,99 tūkst. eiro apmērā. Līguma izpildītājs ir SIA “Bulduru Dārzkopības vidusskola”, kas ir uzsācis demonstrējuma ierīkošanu un īstenošanu.

2021. gada sākumā izsludināts publisks iepirkums (atklāts konkurss) demonstrējuma nodrošināšanai augkopības nozarē. Ar izvēlēto uzvarētājs – SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” – noslēgts līgums par kopējo publisko finansējumu 26,18 tūkst. eiro. Līguma izpildītājs jau ir uzsācis demonstrējuma ierīkošanu un īstenošanu.

2021. gadā nogalē pakalpojumu sniedzēja izvēlei tika izsludināts publiskais iepirkums demonstrējumu nodrošināšanai augkopības nozarē 22 lotēs (atklāts konkurss), bet pakalpojuma sniedzējs vēl netika izvēlēts. Tā kā demonstrējumu īstenošanai ir prasība ne retāk kā reizi gadā organizēt lauka dienu rezultātu demonstrēšanai un zināšanu apmaiņai, bet šī lauka diena bija plānota Covid-19 dēļ valstī izsludinātā ārkārtējā stāvokļa laikā, to bija atļauts organizēt tiešsaistē, piemēram, izmantojot “Zoom” vai citu tiešsaistes rīku (e-lauka diena).

1.3. apakšpasākums “Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem”

2021. gadā turpinājās 2018. gadā noslēgtā līguma izpilde par pakalpojuma sniegšanu. Saimniecību un mežu apmeklējumu organizēšanu nodrošina SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” (apakšuzņēmējs ir Latvijas Lauksaimniecības universitāte). Līgumcena ir 2,0 milj. eiro.

Kopumā 2021. gadā apakšpasākumā apmeklējumos piedalījās 1394 dalībnieki.

Tā kā valstī bija noteikti epidemioloģiskās drošības pasākumi un prasības Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, apmeklējumu organizēšana un nodrošināšana bija ierobežota.

M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" apakšpasākumam "Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai", noteikta Ministru kabineta 2015. gada 8. decembra noteikumos Nr. 695 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma "Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" apakšpasākumā "Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai"".

2021. gadā normatīvajā aktā tika izdarīti grozījumi, lai precizētu atbalsta saņemšanas nosacījumus, jo laikus netika pabeigta Eiropas Savienības normatīvo aktu izstrāde Eiropas Komisijas sagatavotajiem tiesību aktu priekšlikumu ieviešanai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu laikposmam pēc 2020. gada, lai varētu sagatavot visus elementus, kas vajadzīgi, lai jauno programmēšanas periodu sāktu piemērot no 2021. gada 1. janvāra, un tika noteikti pārejas perioda noteikumi.

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" apakšpasākumam 2.1 "Atbalsts konsultantu apmācībai", noteikta Ministru kabineta 2020. gada 10. novembra noteikumos Nr. 672 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma "Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" apakšpasākumā "Atbalsts konsultantu apmācībai"".

2.1. apakšpasākums "Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai"

Turpinājās 2020. gadā ar SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" noslēgtā līguma izpilde par individuālu konsultāciju sniegšanu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē. Līgumcena ir 3,0 milj. eiro. Turpinājās arī 2018. gadā noslēgtā līguma izpilde par individuālu konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības nozarē. Līguma izpildītājs – personu apvienība, ko veido mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības "L.V.Mežs", "Mežsaimnieks" un "Mūsu mežs". Līgumcena ir 175 tūkst. eiro.

Kopumā 2021. gadā apakšpasākumā tika sniegtas 8958 konsultācijas, ko saņēmušas 2722 lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē iesaistītas personas (sk. 6.30. tab.). Tabulā atspoguļotie dati liecina, ka viena persona saņem vairākas konsultācijas.

6.30. tabula

Konsultāciju saņēmēju un sniegto konsultāciju skaits pa konsultāciju blokiem, 2021. gads

Konsultāciju bloks	Konsultāciju saņēmēju skaits	Konsultāciju skaits
Lauksaimniecība	2182	6743
Mežsaimniecība	540	2215
KOPĀ	2722	8958

Avots: LAD

No perioda sākuma konsultācijas kopumā saņēmušas 30 155 personas – šis skaits jau 2,9 reizes pārsniedz LAP prognozēto daudzumu 10 500. Dalījumā pa mērķa virzieniem lielākā daļa (62,0 %) konsultāciju saņēmēju ir pieprasījuši konsultācijas par jautājumiem, kas atbilst mērķa virzienam 4 (vides saglabāšanas pasākumi): no tiem 63,5 % personas – konsultācijas par lauksaimniecības jautājumiem un 36,4 % – par mežsaimniecības jautājumiem. Savukārt 38,0 % konsultāciju saņēmēju ir izmantojuši iespēju konsultēties par mērķa virziena 2A (konkurētspēja) jautājumiem.

2021. gada sākumā tika noslēgts līgums par konsultāciju sniegšanu uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai ("inkubācija") ar SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs", kas par iepirkuma uzvarētāju tika atzīta 2020. gadā izsludinātajā publiskajā iepirkumā. Līgumcena ir 1 milj. eiro. Noslēgti vairāku gadu sadarbības līgumi par konsultāciju pakalpojumu saņemšanu ar 104 gala labuma guvējiem, un uzsākta pakalpojuma sniegšana.

Izpildot daudzgadu līgumu, tika sniegtas 552 konsultācijas (sk. 6.31. tab.).

Sniegto konsultāciju skaits pa konsultāciju jomām saskaņā ar paredzēto vairāku gadu sadarbības līgumā, 2021. gads

Konsultāciju joma	Konsultāciju skaits
Augkopība	83
Lopkopība	50
Mežsaimniecība	7
Grāmatvedība, finanšu analīze	6
Ekonomika, vadībzinības	406
KOPĀ	552

Avots: LAD

2.2. apakšpasākums “Atbalsts konsultantu apmācībai”

2021. gada sākumā tika izsludināts publisks iepirkums, lai izvēlētu pakalpojuma sniedzēju konsultantu apmācībai. Ar uzvarētāju – SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” – tika noslēgts līgums par pakalpojuma izpildi. Līgumcena ir 250 tūkst. eiro. Uzsākts darbs, lai nodrošinātu pakalpojuma sniegšanu, bet 2021. gadā konsultanti vēl netika apmācīti.

M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos”, noteikta Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra noteikumos Nr. 600 “Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu konkursu veidā pasākumam “Ieguldījumi materiālajos aktīvos”” un Ministru kabineta 2021. gada 30. novembra noteikumos Nr. 776 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība atklātu projektu konkursa veidā pasākumā “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” 2014.–2020. gada plānošanas perioda pārejas laikā 2021. un 2022. gadā” (turpmāk – noteikumi Nr. 776).

Tā kā 2021. gadā tika pieņemti LAP 2014–2020 grozījumi un sākās pārejas periods, tika apstiprināta jauna kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumā M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” (noteikumi Nr. 776). Pasākuma M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” 4.1. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” un 4.2. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” projektu pieteikumu iesniegšanas kārtā tika izsludināta nevis 2021. gadā, bet gan 2022. gada sākumā (janvārī un februārī). Atbilstoši LAP 2014–2020 grozījumiem finansējums jaunas projektu pieteikumu iesniegšanas kārtas (2022. gadā) 4.1. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” tika piešķirts, ievērojot reģionalizācijas principu – starp Lauku atbalsta dienesta reģionālajām pārvaldēm, kā arī vienotajam platību maksājumam deklarētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību atbilstoši saimniecību grupu sadalījumam pēc to kopējā apgrozījuma: 4000–70 000 eiro – mazu saimniecību grupa, 70 001–350 000 eiro – vidēju saimniecību grupa, vairāk nekā 350 000 eiro – lielu saimniecību grupa. Turklāt atsevišķs publiskais finansējums 4.1. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” tika atvēlēts putnkopības un cūkkopības, kā arī siltumnīcu nozarei. Minētajā projektu pieteikumu iesniegšanas kārtā atsevišķs publiskais finansējums tika paredzēts lauksaimnieku pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām.

4.3. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā” 2014.–2020. gada plānošanas periodā un vēl arī 2021. gadā kopumā apstiprināti 864 projekti, kuros paredzēta gan meliorācijas sistēmu pārbūve, gan meliorācijas sistēmas atjaunošana, ar kopējo publisko finansējumu 89,8 milj. eiro. Projektu iesniegumu iesniegšana 4.3. apakšpasākumā “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā” izsludinātajā nepārtrauktajā kārtā beidzās 2021. gada 1. decembrī (tā ilga no 20.05.2021.). 2021. gadā tika iesniegti 44 projekti, bet apstiprināti 40 projekti ar publisko finansējumu 6,4 milj. eiro apmērā. Kopumā 2014.–2020. gada plānošanas periodā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” līdz 2022. gada 1. janvārim bija īstenojusi 203 projektus, atjaunojot un pārbūvējot valsts un valsts nozīmes ūdensnotekas 1811,69 km garumā par 33,9 milj. eiro publiskā finansējuma. Jau apstiprināto projektu īstenošana vēl turpinās 2022. gadā.

Pasākumā M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" no perioda sākuma līdz 2021. gada 31. decembrim kopumā ir iesniegti 22 219 projektu iesniegumi, tajā skaitā no valsts papildu finansējuma finansētie, ar kopējo publisko finansējumu 890,9 milj. eiro. No tiem apstiprināti 17 156 projekti (starp tiem ir multiprojekti, kuru pieteikumi ir iesniegti divos vai trijos apakšpasākumos vienlaikus, tāpēc apakšpasākumos šādi iesniegumi tiek uzskaitīti atsevišķi, un 9579 projektiem tika piešķirts atbalsts kredītprocenu daļējai dzēšanai) šādos apakšpasākumos:

- 4.1. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" apstiprināti 6395 projekti ar 405,0 milj. eiro lielu publisko finansējumu ;
- 4.2. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" apstiprināti 357 projekti ar 90,5 milj. eiro lielu publisko finansējumu;
- 4.3. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" apstiprināti 864 projekti ar 89,8 milj. eiro lielu publisko finansējumu.

Atbalsta pretendentiem šajā LAP pasākumā ir iespēja pretendēt arī uz valsts finansējumu atbalstam kredītprocenu daļējai dzēšanai, ja tie kvalificējas kā atbalsta saņēmēji pasākuma "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" 4.1. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" un 4.2. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē". Uz atbalstu kredītprocenu daļējai dzēšanai no plānošanas perioda sākuma ir iesniegts 11 051 iesniegums un apstiprināti 9579 iesniegumi:

- 10 864 iesniegumi iesniegti, apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" pretendējot uz 35,3 milj. eiro, un no tiem apstiprināti 9472 iesniegumi par 28,6 milj. eiro;
- 187 iesniegumi iesniegti, apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" pretendējot uz 2,8 milj. eiro, un no tiem apstiprināti 107 iesniegumi par 1,4 milj. eiro.

Izvērtējot no perioda sākuma līdz 2021. gada beigām īstenotos projektus, secināms, ka 4.1. un 4.3. apakšpasākumā ar ieguldījumu mērķa virzienā 2A (ekonomisko rādītāju palielinājums, lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošana, ieguldījumi infrastruktūras uzlabošanā) ir īstenoti vai daļēji īstenoti projekti, kuru kopējais publiskais finansējums ir 389,0 milj. eiro jeb 77,1% no plānotā un ietver arī valsts papildu finansējumu. Eiropas Atveseļošanās instrumenta (ESAI) finansējums apskatāmajā periodā netika piešķirts.

Mērķa virzienā 3A (papildu vērtības pievienošana lauksaimniecības produktiem) ieguldījumu dod 4.2. apakšpasākumā īstenotie vai daļēji īstenotie projekti ar publisko finansējumu 56,5 milj. eiro jeb 52,2% no plānotā, ietverot arī valsts papildu finansējumu, bet mērķa virzienā 5B (energoefektivitātes palielināšana) 4.1. un 4.2. apakšpasākumā īstenoti vai daļēji īstenoti projekti ar 11,4 milj. eiro lielu publisko finansējumu jeb 21,5% no paredzētā. Savukārt mērķa virzienā 5D (ieviestas tehnoloģijas SEG un (vai) amonjaka emisiju samazinājumam) ieguldījumu dod 4.1. un 4.2. apakšpasākumā īstenotie vai daļēji īstenotie projekti, kuru publiskais finansējums ir 25,7 milj. eiro jeb 34,1% no mērķa virzienā plānotā, bet mērķa virzienā 5C (sekmēt atjaunojamo energoresursu izmantošanu) ieguldījumu dod 4.1. apakšpasākums, kurā īstenots viens projekts par kopējo publisko finansējumu 258,0 tūkst. eiro jeb 1,6% no plānotā.

M05 "Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana"

Atbalsta saņemšanas nosacījumi pasākumā M05 noteikti Ministru kabineta 2015. gada 14. jūlija noteikumos Nr. 401 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumam "Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana"".

2021. gadā pasākumā tika izsludināta viena projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā par 5.1. apakšpasākumu "Atbalsts profilaktiskajiem pasākumiem, lai mazinātu epizootiju un epifitotiju iespējamās sekas" atbalstam putnkopības nozarē ar kopējo pieejamo finansējumu 369 tūkst. eiro.

Izvērtējot putnu gripas draudus 2021. gada pavasarī, atbalsts tika paredzēts putnkopības nozarei, lai tiktu ieviestas biodrošības prasības. Tā kā lielie putnkopības uzņēmumi jau ir izdarījuši ievērojamus ieguldījumus biodrošības pasākumu īstenošanā, atbalstu varēja saņemt Pārtikas un veterinārajā dienestā reģistrētie mazie un vidējie uzņēmumi, kuros tiek audzēts ne vairāk kā 80 000 mājputnu un kuri nodarbojas ar primārās lauksaimniecības produkcijas ražošanu tirgum un vismaz gadu realizē produkciju tirgū. 2021. gada kārtā tika apstiprināti 10 putnkopības nozares projekti un izmaksāti 232,7 tūkst. eiro. No perioda sākuma līdz 2021. gada beigām ir īstenoti 107 projekti par kopējo summu 4,5 milj. eiro, tajā skaitā 69 projekti cūkkopības nozarē par 2,9 milj. eiro un 38 – putnkopības nozarē par 1,6 milj. eiro. Unikālo klientu skaits ir 79, kas ir 79,0 % no LAP plānotajiem 100 atbalsta saņēmējiem.

M06 “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība”

6.1. apakšpasākums “Atbalsts jaunaļiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai”

Kārtībā, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu 6.1. apakšpasākumam “Atbalsts jaunaļiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai”, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 16. jūnija noteikumos Nr. 323 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšpasākumam “Atbalsts jaunaļiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai””.

2021. gadā no 9. augusta līdz 9. septembrim tika izsludināta ceturtā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā, atvēlot 4,4 milj. eiro lielu kopējo publisko finansējumu. Atbalsta pretendenti pieteicās ļoti aktīvi, šajā kārtā iesniedzot 116 projektu pieteikumu ar kopējo publisko finansējumu 4,6 milj. eiro, bet tika apstiprināti 73 projekti, piešķirot 2,92 milj. eiro lielu kopējo publisko finansējumu.

Projekti tiek veiksmīgi īstenoti, un kopumā visās četrās projektu iesniegšanas kārtās tika apstiprināti 437 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 17,5 milj. eiro (76,6 % no pasākumā pieejamā finansējuma -22,8 milj. eiro), bet daļēji vai pilnībā īstenoti ir 374 projekti (85,6 %) ar kopējo publisko finansējumu 13,9 milj. eiro jeb 61 % no apakšpasākumā pieejamā. Tātad var secināt, ka šī apakšpasākuma ieviešana līdz pārskata perioda beigām ir bijusi veiksmīga. Pasākuma ieviešanā tika piemērots reģionalizācijas princips, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību, kā arī paredzētu vienmērīgu finansējuma sadali Latvijas teritorijā. Visās pasākuma ieviešanas kārtās visvairāk projektu iesniegumu tika iesniegti Dienvidlatgales (113 projektu), Ziemeļvidzemes (98 projekti), Dienvidkurzemes (80 projektu) un Austrumlatgales (78 projekti) reģionālajās pārvaldēs.

6.3. apakšpasākums “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu 6.3. apakšpasākumā “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības”, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 9. jūnija noteikumos Nr. 292 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšpasākumam “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības””.

2021. gadā no 8. septembra līdz 8. oktobrim tika izsludināta piektā projektu pieņemšanas kārtā, paredzot 15 milj. eiro lielu kopējo publisko finansējumu. Šajā kārtā tika iesniegti 497 projekta iesniegumi, kopumā pretendējot uz 7,5 milj. eiro. Apstiprinājumu saņēma 326 projekti ar publisko finansējumu 4,9 milj. eiro apmērā.

Arī šī apakšpasākuma ieviešana noris veiksmīgi, jo atbalsta pretendenti bija ļoti aktīvi. Tādējādi no plānošanas perioda sākuma kopumā ir apstiprināts 3201 projekts, piešķirot 48,0 milj. eiro lielu publiskais finansējums, un līdz pārskata perioda beigām daļēji vai pilnībā īstenoti 2857 projekti par 38,6 milj. eiro, tajā skaitā 13 projektu par 126,5 tūkst. eiro no Eiropas Atveseļošanās instrumenta (ESAI).

Šajā apakšpasākumā, atbalsta saņēmējiem uzņemoties papildu pārejošās saistības, no iepriekšējā plānošanas perioda līdz 2020. gada beigām tika īstenoti 137 projekti, kuriem kopējais izmaksātais publiskais finansējums ir 327,0 tūkst. eiro.

Tātad kopumā līdz pārkata perioda beigām ir izmaksāts 67,3 % publiskā finansējuma jeb 38,9 milj. eiro no pieejamā finansējuma 57,8 milj. eiro.

Pasākuma ieviešanā tika piemērots reģionalizācijas princips, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību, kā arī paredzētu vienmērīgu finansējuma sadali Latvijas teritorijā. Pasākuma ieviešanas kārtā 2021. gadā visvairāk projektu iesniegumu tika iesniegti Ziemeļvidzemes reģionālajā pārvaldē – 84, bet vismazāk – Ziemeļaustrumu reģionālajā pārvaldē (34).

6.4. apakšpasākums “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstībā”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu 6.4. apakšpasākumā, noteikta Ministru kabineta 2016. gada 24. maija noteikumos Nr. 320 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā” atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā”.

Atbalsts izsludinātājās projektu pieteikumu kārtās tika paredzēts visām trim apakšpasākuma aktivitātēm – ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstībai, ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošanai, kā arī tūrisma aktivitāšu veicināšanai. Pasākuma īstenošanai visā LAP plānošanas periodā kopumā tika paredzēts publiskais finansējums 21,13 milj. eiro apmērā.

6.4. apakšpasākumā no 2016. līdz 2019. gadam tika izsludinātas četras projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas un pavisam saņemti 696 projektu iesniegumi par kopējo publisko finansējumu 38,5 milj. eiro. No tiem tika apstiprināti 443 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 26,9 milj. eiro, bet pabeigti vai daļēji īstenoti 350 projekti ar 18,8 milj. eiro lielu kopējo finansējumu jeb 60,3 % no plānotā. 2021. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas netika izsludinātas.

Galvenās projektos atbalstītās darbības nozares ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanā un attīstībā ir mežizstrāde, ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde, koksnes, koka izstrādājumu ražošana, gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana, nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana, automobiļu apkope un remonts, kā arī mēbeļu un gatavo metālizstrādājumu ražošana. Tūrisma pakalpojumu sniedzēji tūrisma aktivitāšu veicināšanas projektos paredzējuši attīstīt viesu izmitināšanu, sporta nodarbtības, kā arī izklaides un atpūtas darbības. Līdz 2021. gada beigām viens no apakšpasākumā noteiktajiem rādītājiem – atbalsta saņēmēju skaits, kas saņem atbalstu uzņēmējdarbības attīstīšanai, lai ieguldītu ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās lauku apgabalos, bija izpildīts par 61,5 % (apstiprināti 367 atbalsta saņēmēju projektu iesniegumi, bet pabeigti vai daļēji īstenoti 295 atbalsta saņēmēju projekti no plānotajiem 480), bet otrs rādītājs – pārpildīts 2,3 reizes, jo pabeigtajos vai daļēji īstenotajos projektos no jauna tika radīti 921 darbavieta (LAP bija plānots 400 jaunradītu darbavietu).

M07 “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumā M07, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 18. augusta noteikumos Nr. 475 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos” atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā”. 2020. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas nesākās, beidzās projektu vērtēšana un turpinājās apstiprināto projektu īstenošana.

2021. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas netika izsludinātas, bet turpinājās apstiprināto projektu īstenošana.

No perioda sākuma līdz 2021. gada 31. decembrim ir apstiprināti 364 projektu iesniegumi ar publisko finansējumu 125,2 milj. eiro apmērā. Pilnībā vai daļēji ir īstenots 361 projekts par 122,6 milj. eiro jeb 99,0 % no plānotā. Pilnībā vai daļēji īstenotajos projektos sakārtoti pašvaldību grants ceļi

1552 km garumā, šim rādītājam par 184,7% pārsniedzot LAP paredzētos 840 km, jo sākotnēji, plānojot pārbūvēto ceļu kilometrāžu, tika ņemtas vērā maksimālās vienu kilometru gara grants ceļa izmaksas, bet būvniecības pakalpojumu iepirkumos tiek piedāvātas mazākas reālās izmaksas, tāpēc pašvaldības var atļauties sakārtot vairāk ceļu kilometru.

Arī pasākuma rādītājs "Iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem" līdz pārskata perioda beigām ir izpildīts par 180,5% (36 530 iedzīvotāju) no paredzētā iznākuma rādītāja.

M08 "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā"

Kārtība, kādā tiek piešķirts Eiropas Savienības un valsts atbalsts pasākumā M08, ir noteikta Ministru kabineta 2015. gada 4. augusta noteikumos Nr. 455 "Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākuma "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā" īstenošanai".

8.1. apakšpasākums "Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un kopšana"

2021. gadā netika izsludinātas jaunas projektu pieņemšanas kārtas un turpinājās uzsākto projektu īstenošana, atbalsta saņēmējiem kopumā piešķirot 1,1 milj. eiro par meža ieaudzēšanu 4093 ha lielā platībā.

Kopumā periodā par projektiem izmaksāti 5,2 milj. eiro un mežs ieaudzēts 5391 ha platībā.

8.3./8.4. apakšpasākums "Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi" un "Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana"

8.3. apakšpasākuma "Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi" aktivitātē "Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana" 2021. gadā netika izsludinātas jaunas projektu pieņemšanas kārtas, turpinoties iesniegto projektu īstenošanai, un jau ir īstenots projekts "Attālinātas ugunsgrēku atklāšanas un novērošanas sistēmas izveide uz esošajiem uguns novērošanas torņiem" par 1,15 milj. eiro.

Kopumā 8.3. apakšpasākumā no plānošanas perioda sākuma ir apstiprināts 11 projektu par kopējo publisko finansējumu 5,2 milj. eiro, bet īstenoti vai daļēji īstenoti 10 projekti par 3,3 milj. eiro.

8.4. aktivitātē "Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana" 2021. gadā no 27. augusta līdz 27. septembrim tika izsludināta viena projektu pieņemšanas kārtā. Projektu iesniegumu kārtā pieejamais kopējais publiskais finansējums bija 50 tūkst. eiro, tika iesniegts un apstiprināts 21 pieteikums par 49,7 tūkst. eiro.

Kopumā periodā līdz 2021. gada beigām īstenoti mežaudžu atjaunošanas projekti 574,0 ha platībā.

No plānošanas perioda sākuma 8.4. apakšpasākumā pavisam ir apstiprināti 273 projekti par kopējo publisko finansējumu 1,2 milj. eiro.

Abās aktivitātēs plānošanas periodā īstenoti projekti 4,3 milj. eiro apmērā.

8.5. apakšpasākums "Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai"

2021. gadā no 27. augusta līdz 27. septembrim 8.5 apakšpasākumā tika izsludināta jauna projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā, paredzot 6,0 milj. eiro lielu kopējo publisko finansējumu un nosakot, ka atbalsts attiecināms tikai uz jaunaudžu retināšanu. Šajā kārtā tika apstiprināti 2778 pieteikumi ar publisko finansējumu 4,3 milj. eiro apmērā. Turpinājās iesniegto projektu īstenošana, un 2021. gadā par projektu īstenošanu izmaksāts 1,2 milj. eiro liels publiskais finansējums, atbalsta saņēmējiem kopjot jaunaudzes un nomainot mazvērtīgās mežaudzes 4699 ha platībā.

No perioda sākumā šajā apakšpasākumā izmaksāti 22,7 milj. eiro par mežaudzes retināšanu vai nomainītu kopumā 66 958 ha platībā (projektu skaits 9844).

M09 "Ražotāju grupu un organizāciju izveide"

Atbalsta saņemšanas kārtība pasākumā M09 ir noteikta Ministru kabineta 2015. gada 3. februāra noteikumos Nr. 60 "Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam "Ražotāju grupu un organizāciju izveide"', un kopš perioda sākuma līdz 2021. gada otrajai pusei atbalstu šajā pasākumā saņēma trīs mežsaimniecības kooperatīvās sabiedrības. 2021. gadā noteikumos tika izdarīti grozījumi, lai varētu izsludināt jaunu pieteikšanās kārtu uz LAP pārejas perioda finansējumu 1,0 milj. eiro, kas tika paredzēts ar LAP grozījumiem (10.2. redakciju), precizējot, ka uz atbalstu var pretendēt tādas atbilstīgas kooperatīvās sabiedrības, kas atbilstības statusu pirmoreiz ieguvušas pēc 2019. gada 1. janvāra, un ka kooperatīvu apvienībām izveides atbalstu var piešķirt, ja tās darbojas konvencionālā piena vai graudu nozarē.

Pieteikšanās kārtā no 2021. gada 11. oktobra līdz 8. novembrim piecu gadu biznesa plānus iesniedza piecas atbilstīgas kooperatīvās sabiedrības, bet apstiprināti tika trīs kooperatīvu biznesa plāni, kurus īstenojot katra kooperatīvā sabiedrība apņemas sasniegt konkrētus mērķus un kāpināt apgrozījumu, biedru skaitu, un kooperatīvās apvienības – palielināt to produkcijas apjomu, kuru katrs kooperatīvs, kas ir apvienības biedrs, realizē ar kooperatīvu apvienības starpniecību. Divas kooperatīvās sabiedrības pārstāv augļu un ogu nozari, bet viena ir kooperatīvu apvienība piensaimniecībā. Šajā kooperatīvu apvienībā ir apvienojušās deviņas kooperatīvās sabiedrības, kuras kopīgi realizē saražoto produkciju gan Latvijā, gan tuvējās kaimiņvalstīs.

Kopš plānošanas perioda sākuma pasākumā izsludinātas četras projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas, kā arī diviem atbalsta pretendentiem, lai tie varētu izpildīt saistības, ko uzņēmušies LAP 2007–2013, tika rezervēts finansējums 26,4 tūkst. eiro apmērā (kopā pasākumā ar pārejas perioda finansējumu paredzēti 1,6 milj. eiro), bet kopā izmaksāts finansējums 545,0 tūkst. eiro apmērā. Trīs meža kooperatīviem biznesa plāna īstenošanai laikposmā no 2015. līdz 2021. gadam izmaksāti 518,6 tūkst. eiro, tostarp meža kooperatīvam, kas vēl turpina biznesa plāna izpildi, 2021. gadā izmaksāti 9,0 tūkst. eiro, bet 2021. gada jaunajā atbalsta kārtā – 123,8 tūkst. eiro.

M16 "Sadarbība"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumā M16, noteikta 2017. gada 25. aprīļa Ministru kabineta noteikumos Nr. 222 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība 16. pasākuma "Sadarbība" 16.1. apakšpasākumam "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai" un 16.2. apakšpasākumam "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei" atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā".

16.1. apakšpasākums "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai"

Atbalsts šajā apakšpasākumā ir paredzēts Eiropas Inovāciju partnerības (EIP) darba grupām, kas apvieno lauksaimniekus, mežsaimniekus, lauksaimniecības produktu pārstrādātājus, lauksaimniecības, mežsaimniecības vai lauksaimniecības produktu pārstrādes nozares nevalstisko organizāciju vai kooperatīvu pārstāvjus, konsultantus, pētniekus, tostarp studentus, vai citas jaunradē ieinteresētās puses un kas izstrādā nacionāli nozīmīgu, uz jaunradi vērstu EIP projekta ideju, kura saistīta ar lauksaimniecību, mežsaimniecību vai lauksaimniecības produktu pārstrādi. EIP darba grupu projektu idejas ir inovatīvas, risina nozarē aktuālas nepieciešamības un paredz nozīmīgu ieguvumu nozarei.

Ieinteresētās puses ir izrādījušas lielu atsaucību, un, kopš 2016. gadā sāka apakšpasākuma īstenošana, iesniegto projektu pieteikumu kopsumma pārsniedz apakšpasākumā pieejamo finansējumu. Kopā periodā ir apstiprināts 30 projektu par 12,7 milj. eiro. Apstiprinātie projekti paredz izstrādāt jaunus risinājumus pārtikas ražošanas blakusproduktu izmantošanā, pārtikas produktu kvalitātes uzlabošanā un ārstnieciskās pārtikas ražošanā, jaunu tehnoloģiju un ekonomiski pamatotu

risinājumu ieviešanā vietējās lopbarības ražošanai, uz sapropeļa bāzes veidotu produktu izmantošanā un novatoriskus risinājumus lauksaimniecības dzīvnieku slimību profilaksei, agrīnai diagnostikai un ārstniecībai, kā arī augu slimību ierobežošanai.

2021. gadā no 9. augusta līdz 9. septembrim tika izsludināta ceturrtā projektu pieņemšanas kārtā, projektiem paredzot kopējo publisko finansējumu 6 milj. eiro apmērā. 1. posma vērtēšanas kārtā tika iesniegti 76 projekta iesniegumi, kopumā pretendējot uz 33,1 milj. eiro.

16.1. apakšpasākumā tika apstiprinātas un atbalstītas 30 EIP darba grupas, kas pašlaik arī īsteno projektus, un tas ir divas reizes vairāk, nekā sākotnēji plānots LAP (15 atbalstītas EIP darba grupas). EIP darba grupu ieinteresētība jaunrades izstrādei ir bijusi ļoti liela, tāpēc pieprasījums pēc atbalsta arī bija lielāks nekā pieejamais publiskais finansējums.

Kopumā apakšpasākumā līdz pārskata perioda beigām pabeigti seši projekti par 2,5 milj. eiro, bet pārējiem 24 ir uzsākta īstenošana un kopējais izmaksātais finansējums (ieskaitot pilnībā īstenotos projektus) ir 8,2 milj. eiro jeb 35,3 % no apakšpasākumā paredzētā.

2021. gadā tika īstenoti četri projekti – AS “Sistēmu inovācijas” projekts “Smiltsērķšķu sēkļu eļļas iegūšanas tehnoloģijas izstrāde, izmantojot superkritisko CO₂ ekstrakciju”, Latvijas Lauksaimniecības universitātes projekti “Robotizētas nezāļu ierobežošanas iekārtas izveide” un “Optimālu augšanas apstākļu noteikšana dārzeniem, izmantojot hidroponikas audzēšanas metodi ar mākslīgo un dabīgo apgaismojumu”, kā arī Agroresursu un ekonomikas institūta projekts “Jaunas tehnoloģijas un ekonomiski pamatoti risinājumi vietējās lopbarības ražošanai cūkkopībai: ģenētiski nemodificētas sojas un jaunu lopbarības miežu šķirņu audzēšana Latvijā”.

16.2. apakšpasākums "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei"

Plānošanas periodā 16.2. apakšpasākumā “Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei” pavisam tika izsludinātas četras projektu pieņemšanas kārtas un ir apstiprināti 68 projekti par kopējo publisko finansējumu 5,2 milj. eiro. Patlaban pabeigts vai daļēji īstenots ir 61 projekti, saņemot 3,4 milj. eiro lielu publisko finansējumu jeb 69,4 % no plānotā. 16.2. apakšpasākumā liela daļa projektu ir saistīti ar dažādu lauksaimniecības produktu audzēšanu un zemes ielabošanas veidiem un projektu iesniegumu temati attiecas uz augļkopības nozares attīstīšanu un lauksaimniecības produktu pārstrādi, turklāt ievērojamā daļā apstiprināto projektu paredzētas videi draudzīgas (bioloģiskas un integrētas) inovatīvas metodes un tehnoloģijas, kā arī lauksaimniecības un pārstrādes produktu ražošana.

Kopumā 16.2. apakšpasākumā tika apstiprinātas un atbalstītas 68 pretendentu darba grupas, no kurām projektus pašlaik īsteno 63 jeb 126 % no sākotnēji plānotā LAP grupu skaita, t.i., 50 citas sadarbības veidu grupas.

16.3. apakšpasākums "Atbalsts lauku tūrisma attīstības veicināšanai"

Plānošanas periodā 16.3. apakšpasākumā “Atbalsts lauku tūrisma attīstības veicināšanai” tika izsludinātas divas projektu pieņemšanas kārtas un ir apstiprināti 16 projekti par kopējo publisko finansējumu 1,2 milj. eiro. Projektu īstenošanas gaitā tika lauzi divi līgumi par summu 48,1 tūkst. eiro. Līdz pārskata perioda beigām tika pabeigti četri projekti, kas saņēma 159,6 tūkst. eiro lielu publisko finansējumu, bet daļēji īstenoti 10 projekti, kuriem izmaksāts publiskais finansējums 561,1 tūkst. eiro apmērā jeb 40,7 % no kopējā plānotā finansējuma. 16.3. apakšpasākumā lielākā daļa projektu ir saistīti ar lauku tūrisma pakalpojumu virzību un attīstīšanu tirgū (arī jaunu tirgu sasniedzamību), jaunu nacionālās identitātes un nacionāla mēroga kulinārā tūrisma produktu popularizēšanu, kā arī lauku tūrisma popularizēšanu ar mārketinga pasākumiem.

M17 "Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumā M17, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 25. augusta noteikumos Nr. 492 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības

atbalsta piešķiršanu ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā” (turpmāk šajā nodaļā – MK noteikumi Nr. 492).

Pārejas periodā 2021.–2022. gadā pasākumam M17 pieejamais finansējums ir 22,0 miljoni eiro. Lai pieejamais finansējums tiktu izmantots pēc iespējas efektīvāk, 2021. gadā tika pārskatīti atbalsta saņemšanas nosacījumi un 2021. gada 10. augustā apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 492, nosakot atlīdzības limita minimālo apmēru, nosacījumus attiecībā uz pašrisku, kā arī papildu nosacījumus par informācijas apmaiņu starp apdrošināšanas sabiedrībām un Lauku atbalsta dienestu. 2021. gadā tika izsludinātas divas iesniegumu iesniegšanas kārtas: no 2021. gada 19. aprīļa līdz 1. jūlijam ar publisko finansējumu 6,0 milj. eiro un no 2021. gada 1. septembra līdz 2022. gada 1. augustam ar publisko finansējumu 16,7 milj. eiro.

2021. gadā lauksaimnieki ļoti aktīvi pieteicās uz atbalstu apdrošināšanas polišu iegādes daļējai segšanai un turpināja paplašināties apdrošinātās platības. 2020. gadā atbalstītas polises, ar kurām apdrošināti 341,4 tūkst. ha, bet 2021. gadā – 391,5 tūkst. ha. Tādējādi apdrošinātās sējumu un stādījumu platības pēdējo divu gadu laikā palielinājušās gandrīz par 15 %.

2020. gadā apstiprinātā publiskā finansējuma apmērs bija 10,7 milj. eiro, 2021. gadā – 12,2 milj. eiro. Izmaksātais publiskais finansējums 2020. gadā bija 10,6 milj. eiro, 2021. gadā – 11,1 milj. eiro. 2021. gadā pasākumā tika apstiprināts atbalsts 2355 saimniecībām, un aptuveni šāds skaits saimniecību uz atbalstu šajā pasākumu piesakās katru gadu. Pārskata perioda septiņos gados (2015.–2021. gads) pasākumā izmaksāts finansējums 4405 saimniecībām (88,1 % no plānotā skaita) 43,7 milj. eiro apmērā jeb 80,1 % no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma.

M19 “Atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA – sabiedrības virzīta vietējā attīstība)”

Kārtība, kādā tiek administrēts valsts un Eiropas Savienības atbalsts pasākumā M19, noteikta

- Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumos Nr. 590 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība lauku attīstībai apakšpasākumā “Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju”” (turpmāk šajā nodaļā – MK noteikumi Nr. 590);
- Ministru kabineta 2015. gada 10. marta noteikumos Nr. 125 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai” (turpmāk šajā nodaļā – MK noteikumi Nr. 125);
- Ministru kabineta 2015. gada 22. decembra noteikumos Nr. 769 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējo rīcības grupu darbības nodrošināšanai un teritorijas aktivizēšanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā”;
- Ministru kabineta 2017. gada 3. maija noteikumos Nr. 238 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējām rīcības grupām starpteritoriālai un starpvalstu sadarbībai”.

19.2. apakšpasākums “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju”

2021. gada 24. septembrī tika apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 590, lai precizētu atbalsta saņemšanas nosacījumus un paplašinātu atbalsta pretendentu loku, nosakot, ka atbalstu var saņemt arī atbalsta pretendenti, kuru saimnieciskās darbības apgrozījums ir virs 70 tūkst. eiro līdz 150 tūkst. eiro noslēgtajā gadā pirms projekta iesniegšanas, attiecināmās izmaksas papildinot ar būves restaurācijas un atjaunošanas izmaksām kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai valsts aizsargājamās kultūras pieminekļos, kas ir tūrisma pakalpojuma sniegšanas vietas, un paredzot vienkāršoto izmaksu piemērošanu projekta sagatavošanas un vispārējās izmaksās, kā arī citus redakcionālus precizējumus, lai uzlabotu atbalsta saņemšanu pārejas laikā 2021. un 2022. gadā.

2021. gadā 25 no 35 VRG turpināja projektu iesniegumu pieņemšanu un kopumā tika izsludinātas 36 projektu pieņemšanas kārtas, tajā skaitā 21 no tām tika izsludināta gada beigās, kad VRG saņēma pārejas laika finansējumu. Tika apstiprināti projektu iesniegumi par 3,5 milj. eiro lielu kopējo publisko

finansējumu, kas ir 4,3 % no 19.2. apakšpasākumam “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju” plānotā publiskā finansējuma, savukārt izmaksāts publiskais finansējums 9,5 milj. eiro apmērā jeb 11,6% no šim apakšpasākumam atvēlētā publiskā finansējuma.

Tā kā 2021. gada pirmajā pusgadā VRG izsludināja projektu pieņemšanas kārtas uz finansējuma atlikumu un pārejas laika finansējums bija pieejams tikai gada beigās, uz to izsludinātajām kārtām beidzoties 2022. gada sākumā, iesniegto projektu skaits salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem nebija liels – 190 projektu. Savukārt apstiprināti tika 269 projekti, tostarp projekti no 19 projektu pieņemšanas kārtām, kas beidzās 2020. gada 4. ceturksnī.

Visā periodā līdz 2021. gada beigām ir apstiprināti projektu iesniegumi, kuru kopējais publiskais finansējums ir 71,9 milj. eiro, bet šajā apakšpasākumā izmaksāts 56,4 milj. eiro liels publiskais finansējums, tas ir, 68,8 % no plānotā.

19.2. apakšpasākumā “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju” kopumā ir apstiprināti 4025 projekti, no kuriem pilnībā vai daļēji realizēti 3465 projekti. Mērķa virzienā 1A (inovāciju atbalsts) – 318 projektu par kopējo publisko finansējumu 6,4 milj. eiro, 3A mērķa virzienā (lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības un tirdzniecības veicināšana) – 109 projekti par kopējo publisko finansējumu 1,7 milj. eiro, mērķa virzienā 6A (uzņēmējdarbības veicināšana lauku teritorijās) ieguldījumu devuši 1029 projekti ar 18,9 milj. eiro lielu kopējo publisko finansējumu, bet visvairāk – 2009 projekti ar kopējo publisko finansējumu 29,5 milj. eiro – mērķa virzienā 6B (vietējās attīstības sekmēšana lauku teritorijās).

No pilnībā vai daļēji īstenotajiem projektiem 1493 (43,1 %) ir mazo un vidējo uzņēmumu, 1063 – NVO (30,7 %), 906 (26,1 %) – valsts un pašvaldību iestāžu un 3 (0,1 %) – citu atbalsta pretendentu īstenoti projekti.

Mērķa virzienā 3A īstenoti projekti, kas ir saistīti ar lauksaimniecības produktu pārstrādi (tostarp bioloģisko lauksaimniecības produktu pārstrādi), izdarot ieguldījumus, piemēram, tādas saimnieciskās darbības uzsākšanai vai attīstībai kā maizes un konditorejas produktu ražošana, augļu un dārzeņu pārstrāde, gaļas pārstrāde, siera un saldējuma ražošana, vīna darītavas un alus ražotnes attīstība u.c.

Mērķa virzienā 6A projekti īstenoti tādās jomās kā tūrisms un tūrisma pakalpojumi, amatniecība, koku izstrādājumu ražošana, mēbeļu ražošana un restaurācija, ēdināšanas pakalpojumi, tirdzniecības vietas, sporta nodarbību, izklaides un atpūtas darbības, veterinārie pakalpojumi, autoservisa pakalpojumi, foto pakalpojumi, šūšanas pakalpojumi u.c., kā arī vietējo pašvaldību kopprojekti ar uzņēmējiem, kuros vietējā pašvaldība savā īpašumā ir izveidojusi infrastruktūru uzņēmēju saimnieciskajai darbībai.

Mērķa virzienā 6B īstenoti galvenokārt sabiedriskā labuma projekti, kuros tiek sakārtota teritorija pakalpojumu sniegšanai, tostarp dabas un kultūras objekti, un dažādoti sabiedriskie pasākumi. Projekti īstenoti tādās jomās kā sporta, izklaides un atpūtas darbības, sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšana, apdzīvotās vietās publiskās ārtelpas labiekārtošana un teritorijas funkciju uzlabošana (piemēram, ielu apgaismojums, autobusa pieturas, videonovērošana u.c.), kā arī kultūras (kultūras centru, muzeju, baznīcu, kultūrvēsturisko vietu) un dabas objektu sakārtošana u.c. No izveidotajiem vai uzlabotajiem pakalpojumiem un infrastruktūras labumu gūs 951 466 iedzīvotāji.

Projektā plānotās darbavietas ir jārada ne vēlāk kā trešajā noslēgtajā gadā pēc projekta īstenošanas. Līdz 2021. gada beigām bija radītas 234 darbavietas, kas ir 29,3 % no paredzētā mērķa rādītāja “T23 – atbalstīto projektu radītās darbavietas (LEADER) (6B)” vērtības. Rādītāja izpildes progresu ir ietekmējusi Covid-19 izraisītā ekonomiskā krīze un negatīvā ietekme uz darba tirgu, ņemot vērā valstī saslimstības ierobežošanai ieviestos ierobežojumus. Līdz pārskata perioda beigām apstiprinātajos projektos ir paredzēts radīt vairāk nekā 2087 jaunas darbavietas, kas 2,6 reizes pārsniedz LAP plānoto mērķa vērtību 800.

19.3. apakšpasākums "Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība"

2020. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas netika organizētas un turpinājās apstiprināto starpteritoriālo un starpvalstu sadarbības projektu īstenošana. Lai gan sadarbības projektu īstenošanu ietekmēja Covid-19 izplatība, VRG spēja veiksmīgi pielāgoties un atrast risinājumus sadarbības pasākumu organizēšanai, izmantojot tiešsaistes rīkus. Situācijai uzlabojoties, VRG atsāka organizēt klātienē pasākumus un devās izbraukumos pie sadarbības partneriem.

Līdz 2020. gada beigām pilnībā vai daļēji īstenoti 48 sadarbības projekti, no tiem 18 starpteritoriālās sadarbības projektu un 30 starpvalstu sadarbības projektu ar 2,6 milj. eiro lielu kopējo publisko finansējumu (68,3 % no visa 19.3. apakšpasākumam "Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība" pieejamā publiskā finansējuma). Tajos iesaistījušās visas 35 VRG: 29 VRG – starpvalstu sadarbības projektos, 33 VRG – starpteritoriālās sadarbības projektos.

VRG lielāka interese ir par starpvalstu sadarbības projektu īstenošanu. Galvenokārt sadarbība ir izveidojusies ar VRG no Igaunijas un Somijas, un šīs valstis tiek pārstāvētas gandrīz visos pilnībā vai daļēji īstenotajos starpvalstu sadarbības projektos. Sadarbības partneru statusā piedalās arī VRG no Lietuvas, Portugāles, Slovēnijas, Lielbritānijas, Zviedrijas, Īrijas, Grieķijas, Spānijas, Polijas, Vācijas, Horvātijas, Itālijas, Francijas, Rumānijas un pat no Moldovas, Gruzijas un Meksikas. 14 starpvalstu sadarbības projektos Latvijas VRG pilda projekta koordinators pienākumus.

Visi pilnībā vai daļēji īstenotie starpvalstu un starpteritoriālās sadarbības projekti dod ieguldījumu mērķa virzienā 6B un sekmē kāda no VRG SVVA stratēģijā noteiktā mērķa sasniegšanu. Galvenie sadarbības projektu temati ir vienotas vietējās identitātes radīšana, tūrisms, mājražošana, bioekonomika, dabas un kultūras mantojums, tradīciju iedzīvināšana mūsdienās, amatniecība un viedie ciemi.

Visas 35 VRG saņem atbalstu darbības nodrošināšanai un teritorijas aktivizēšanai **19.4. apakšpasākumā "Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana"**. Tā kā par vadošo fondu ir noteikts ELFLA, sešas VRG atbalstu no vairākiem fondu izmanto arī darbībām, kas saistītas ar Rīcības programmu zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gadam.

Visā periodā līdz 2021. gada beigām ir apstiprināti VRG projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 13,4 milj. eiro un apakšpasākumā izmaksāts publiskais finansējums 8,7 milj. eiro apmērā, kas ir 58,5 % no 19.4. apakšpasākumam "Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana" plānotā publiskā finansējuma.

Lielāko piešķirtā atbalsta daļu VRG ir novirzījušas darbības nodrošināšanai. Aktivitātei "VRG darbības nodrošināšana" izmaksāts 8,15 milj. eiro liels publiskais finansējums (94,0 % no kopējā izmaksātā publiskā finansējuma) un aktivitātei "Aktivizēšana" – 521,45 tūkst. eiro jeb 6,0 % no kopējā izmaksātā publiskā finansējuma. Perioda sākumā, VRG uzsākot darbību, lielāki ieguldījumi tika atvēlēti biroja aprīkojuma un tehnikas iegādei, bet galvenokārt atbalsts tiek novirzīts kārtējām izmaksām – darbības nodrošināšanai (birojam), darbinieku atalgojumam, projektu vērtēšanai, kā arī VRG pārstāvju dalībai dažādos sadarbības (tīklošanās) pasākumos. Savukārt informatīvie pasākumi bieži vien tiek organizēti, sadarbojoties ar vietējām pašvaldībām un plašsaziņas līdzekļiem, kā arī izmantojot VRG darbinieku kapacitāti. Visām VRG ir izveidotas un tiek uzturētas tīmekļvietnes, kurās ir pieejama aktuālā informācija par VRG padarīto, un aktivizēšanai VRG izmanto arī sociālo tīklu ("Facebook", "Twitter" u.c.) dotās iespējas.

Arī 2021. gadā VRG darbību ietekmēja Covid-19 izplatība, tāpēc valstī saslimstības ierobežošanai ieviesto ierobežojumu laikā VRG darbojās. lēmējinstīcijas darba nodrošināšanai, informatīvajiem pasākumiem un konsultācijām izmantojot tiešsaistes rīkus "Zoom", "MS Team", "Skype", "Facebook", "YouTube" u.c. Situācijai uzlabojoties, VRG atsāka organizēt klātienē pasākumus.

M20 "Tehniskā palīdzība"

Pasākuma mērķis ir atbalstīt efektīvu un atbilstošu LAP sagatavošanu, pārvaldību, uzraudzību, novērtēšanu, kā arī informācijas, saziņas, Valsts lauku tīkla uzturēšanas, sūdzību izskatīšanas, kontroles un revīzijas pasākumus, lai sasniegtu plānotos rezultātus.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 599/26. punktu tehniskās palīdzības atbalsta saņēmēji ir Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests.

No plānošanas perioda sākuma līdz 2021. gada beigām pasākumā "Tehniskā palīdzība" kopumā tika iesniegti un apstiprināti 35 ZM un LAD projektu iesniegumi par pasākumā paredzētajām darbībām, tajā skaitā 10 projektu pārejas periodam no 2021. līdz 2022. gadam, un 2021. gadā turpinājās šo projektu īstenošana.

Projektos tiek sniegts atbalsts par LAP ieviešanu un pasākumu administrēšanu atbildīgajām iestādēm, īstenoti VLT pasākumi, kā arī informācijas un publicitātes pasākumi atbalsta saņēmējiem un plašākai sabiedrībai par LAP sniegto ieguldījumu lauku attīstībā un atbalsta saņēmēju labo pieredzi un praksi, sniegti izvērtējumi LAP nepārtrauktās novērtēšanas sistēmā tās uzlabošanas nolūkā, kā arī nodrošināta LAP Uzraudzības komitejas darbība un citas ar LAP efektīvu ieviešanu un pārvaldību saistītas darbības.

Tā kā esošais plānošanas periods tuvojas beigām, pasākumā tiek nodrošināta situācijas analīze un izvērtējumi, kā arī atbalstīta tematisko darba grupu (veicinot plašu ieinteresēto personu un organizāciju pārstāvju piedalīšanos) norise Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) Stratēģiskā plāna sagatavošanai jaunajam 2023.–2027. gada plānošanas periodam.

Ar grozījumiem LAP 10.2. redakcijā pasākumā tika piešķirts papildu finansējums pārejas periodam 2021. līdz 2024. gadam 39,1 milj. eiro apmērā, tajā skaitā 4,2 milj. eiro no ESAI finansējuma.

Līdz 2021. gada beigām pasākumā kopumā ir izmaksāti 64,7 milj. eiro jeb 63,2 % no plānošanas perioda publiskā finansējuma, tajā skaitā 6,8 milj. eiro tieši 2021. gadā. Vislielākais finansējums no plānošanas perioda sākuma 60,2 % apmērā atvēlēts LAP ieviešanai un pasākumu administrēšanai, tostarp atalgojumam, telpu uzturēšanai, nodarbināto apmācībai, administrēšanā iesaistīto darbinieku tehniskajam nodrošinājumam, kā arī dažādu forumu un tematisko grupu organizatorisko izdevumu segšanai. Otra finansiāli apjomīgākā pozīcija ir atbalsts VLT darbības nodrošināšanai – 32,6 % no kopējiem pasākuma "Tehniskā palīdzība" izdevumiem, savukārt novērtēšanai tika atvēlēti 1,7 % izmaksātā finansējuma.

20.1. apakšpasākumā "Atbalsts tehniskajai palīdzībai (izņemot valstu lauku tīklus jeb VLT)" periodā no 2021. līdz 2024. gadam tika iesniegti un apstiprināti deviņi projektu iesniegumi, kā arī 2021. gadā tika pabeigti 2018. līdz 2021. gada perioda projekti un uzsākta pārejas perioda (2021.–2024. gads) projektu īstenošana. Kopā 2021. gadā izmaksāts atbalsts 4,1 milj. eiro apmērā. No plānošanas perioda sākuma līdz pārskata perioda beigām šajā apakšpasākumā ticis izmaksāts 43,3 milj. eiro liels finansējums jeb 60,7 % no plānošanas periodā noteiktās summas.

20.2. apakšpasākumā "Atbalsts valstu lauku tīklu jeb VLT izveidei un darbībai" periodā no 2021. līdz 2024. gadam tika iesniegts un apstiprināts viens projekta iesniegums par kopējo publisko finansējumu 10,3 milj. eiro un 2021. gadā uzsākta šī projekta īstenošana, kā arī pabeigta projekta 2018. līdz 2021. gadam īstenošana, kopumā izlietojot finansējumu 2,7 milj. eiro apmērā. No perioda sākuma pavisam izmaksāti 21,4 milj. eiro jeb 69,0 % no šim apakšpasākumam atvēlēta finansējuma. Apakšpasākumā atbalsts paredzēts VLT sekretariāta darbības nodrošināšanai un VLT darba plānā iecerēto pasākumu īstenošanai visā Latvijas teritorijā, organizējot arī informatīvus pasākumus pēc iespējas tuvāk interesentu dzīvesvietai. Lai gan 2021. gadā Covid-19 izplatība turpināja ietekmēt VLT īstenoto pasākumu norisi, bija jau uzkrāta pieredze, kā pielāgoties esošajai situācijai, plānotajiem pasākumiem plaši izmantojot dažādus tiešsaistes un video formāta risinājumus.

Informācija par finanšu instrumentu ieviešanu

2021.gadā Zemkopības ministrija uzsāka finanšu instrumentu ieviešanas procesu LAP apakšpasākumos M4.1 “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”, M4.2 “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” un M6.4 “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā”. Lauksaimniecības un lauku saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmas un Lauksaimniecības un lauku attīstības garantiju programmas īstenošanā ir paredzēts ieguldīt 20 milj. eiro, katras programmas finansēšanai atvēlot 10 milj. eiro. Atbalsts finanšu instrumentu veidā ir nepieciešams, lai nodrošinātu efektīvu lauku attīstības pasākumu ieviešanu un palīdzētu atrisināt izveidojušās tirgus nepilnības un finanšu resursu nepieejamību. Finanšu instrumentu īstenošanas veids ir ierobežota projektu iesniegumu atlase aizdevumu un garantiju izsniegšanai.

2021. gadā sekmīgi norisinājās finanšu instrumentu ieviešana – AS “Attīstības finanšu institūcija Altum” – atbilstības pārbaude.

Ar Ministru kabineta 2021. gada 23. novembra noteikumiem Nr. 769 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība lauku attīstībai finanšu instrumentu veidā” noteikta kārtība, kādā tiek administrēts valsts un Eiropas Savienības atbalsts finanšu instrumentu veidā apakšpasākumos M4.1 “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”, M4.2 “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” un M6.4 “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā”.

2022. gadā pirmajā ceturksnī ir plānots parakstīt finansēšanas nolīgumu starp Lauku atbalsta dienestu un AS “Attīstības finanšu institūcija Altum” par finanšu instrumentu īstenošanu un uzsākt faktisko aizdevumu izsniegšanu un garantiju piešķiršanu, izmantojot ELFLA finanšu līdzekļus.

Platībatkarīgie atbalsta pasākumi lauku attīstībai – vides un lauku ainavas uzlabošanai (M10, M11, M12, M13)

Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts platībatkarīgajiem LAP pasākumiem, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 7. aprīļa noteikumos Nr. 171 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā”.

Līdz ar jaunā plānošanas perioda uzsākšanu 2015. gadā visos platībatkarīgajos atbalsta pasākumos lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai – atbalsta saņēmēji juridiski uzņēmas jaunas saistības.

Tuvojoties plānošanas perioda beigām, no 2019. līdz 2020. gadam, kad lielākajā daļā pasākumu pieejamais LAP finansējums jau bija rezervēts visu saistību samaksai par periodu, jaunu juridisku saistību uzņemšanās turpinājās tikai vienā no pasākuma M10 “Agrovide un klimats” apakšpasākumiem – 10.1.1. “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”.

Tā kā pasākumā M13 “Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi” viss pieejamais finansējums tika intensīvi izmantots 2015.–2018. gadā, no 2019. gada pasākums tika pārtraukts.

Saskaņā ar Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem par LAP finansējuma piešķiršanu no 2021.gada tika noteikts divu gadu pārejas periods, kura laikā dalībvalstīm tika atļauts juridiski uzņemt jaunas daudzgadu saistības.

2021. gadā atbalsta pretendenti vēl varēja pieteikties saistībām šādos atbalsta pasākumos un to apakšpasākumos:

- M10 “Agrovide un klimats”:
  - 10.1.1. “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” (BDUZ);
  - 10.1.2. “Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” (VSMD);
  - 10.1.3. “Rugāju lauks ziemas periodā” (RLZP);
  - 10.1.4. “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei” (SVIN).
- M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” (BLA):

- 11.1. "Maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm" (BLA-1);
- 11.2. "Maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes" (BLA-2).
- M12 "Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi":
  - 12.2. "Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām" (NIM).

Informācija par LAP platībatkarīgo pasākumu iesniegumu skaitu un apstiprinātajām platībām 2020. un 2021. gadā ir atspoguļota 6.31. tabulā.

6.31. tabula

Informācija par LAP platībatkarīgo pasākumu iesniegumu skaitu un apstiprinātajām platībām 2020.–2021. gadā

Pasākuma kods		LAP pasākums	Iesniegumu skaits	Apmaksātie ha	Iesniegumu skaits	Deklarētie ha
			2020. gadā		2021. gadā*	
M10	10	Agrovide	7917	151 424	8034	144 794
	10.1.1.	Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	5882	42 677	6109	43 964
	10.1.2.	Vides saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā	407	6 155	431	6268
	10.1.3.	Rugāju lauks ziemas periodā	1823	101 512	1675	93 364
	10.1.4.	Saudzējoša vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei	151	1080	162	1198
M11	11	Bioloģiskā lauksaimniecība	3743	254 484	4034	292 519
	11.1.	Pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību	6	37	325	11 572
	11.2.	Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	3737	254 447	3709	280 947
M12	12.2.	Kompensācijas maksājums par NATURA 2000 mežu teritorijām	3176	47 975	3309	49 593
M13	13	Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi-	#N/A	#N/A	#N/A	#N/A
	13.2.	Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi	#N/A	#N/A	#N/A	#N/A
	13.3.	Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi	#N/A	#N/A	#N/A	#N/A

* Provisoriskie dati par 2021. gadu var mainīties, jo notiek pieteikumu administrēšana (pēc 01.07.2022.).

Avots: LAD

Pasākuma M10 "Agrovide un klimats" mērķis ir saglabāt bioloģisko daudzveidību, nepieļaut lauku ainavas degradāciju, nodrošināt vides resursu ilgtspējīgu izmantošanu, izmantojot vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes, vienlaikus samazinot piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos un gaisā, kā arī saglabājot augsnes augu barības vielas un samazinot erozijas procesus lauksaimniecībā izmantojamā zemē.

10.1.1. pasākuma "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" mērķteritorija ir tādi ilggadīgie zālāji, kas atzīti par bioloģiski vērtīgu zālāju (BVZ) vai ES nozīmes zālāju biotopu un atrodas gan Natura 2000 teritorijās, gan ārpus tām. Šajā pasākumā LAP noteiktā sasniedzamā atbalsta mērķplatība līdz perioda beigām ir 50 000 ha, un prognozes liecina, ka tā tiks sasniegta.

2021. gadā apakšpasākuma M10.1.1. "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" (BDUZ) īstenošanai savās saimniecībās pieteicās 6109 pretendenti, deklarējot atbalstam 43 964 ha dažāda veida bioloģiski vērtīgu zālāju.

ES nozīmes zālāju biotopu kartēšana tika uzsākta 2016. gadā, un, kā jau iepriekš tika prognozēts, ik gadu pakāpeniski palielinājās gan atbalsttiesīgās platības, gan BDUZ deklarētās platības. Pēc Dabas aizsardzības pārvaldes datiem, 2021. gadā par atbalsttiesīgu platību kopumā jau bija atzīts 61 896 ha ES nozīmes zālāju biotopu. Kopumā 2021. gadā BDUZ atbalstam tika deklarēta par 4 % lielāka platība nekā 2020. gadā, jo katru gadu palielinās gan atbalsta pretendenta aktivitāte, gan atbalsttiesīgā platība, kā arī vidējā svērtā atbalsta likme (tiek piemērotas piecas dažādas atbalsta likmes atkarībā no zālāja klases veida). Daļa pretendenta uzņēmas jaunas saistības vai paplašināja esošās.

10.1.2. apakšpasākumā “Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” (VSMD) dažādu atbalsttiesīgu kultūraugu – augļu koku, ogulāju un dārzenu – audzēšanai 2021. gadā pieteicās 431 pretendents, atbalstam deklarējot 6268 ha dārzu platības. Tādējādi salīdzinājumā ar 2020. gadu par 5 % kļuvis vairāk pretendenta un par 2 % palielinājušās saistību platības, jo daļa pretendenta uzņēmas jaunas saistības vai paplašināja esošās.

10.1.3. apakšpasākuma “Rugāju lauks ziemas periodā” (RLZP) atbalstam 2021. gadā pieteicās 1675 pretendenti, atbalstam piesakot 93 364 ha. Šajā pasākumā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās gan pretendenta skaits, gan saistību platība, jo daļa pretendenta savas aktuālās saistības 2021. gadā pabeidza un nevēlējās tās pagarināt vēl par gadu (n + 1).

10.1.4. apakšpasākumā “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei” (SVIN) 2021. gadā pieteicās 162 pretendenti, deklarējot atbalstam 1198 ha. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir vērojams neliels kāpums – par 7 % vairāk pretendenta un 11 % lielākas saistību platību ziņā, tāpēc ka daļa pretendenta uzņēmas jaunas saistības vai paplašināja esošās.

Pasākums M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība”

Šajā pasākumā LAP noteiktā sasniedzamā mērķplatība līdz perioda beigām ir 370 000 ha: 11.1. apakšpasākumā – 65 000 ha un 11.2. apakšpasākumā – 305 000 ha. Jau no pirmā daudzgadu saistību uzņemšanās gada (2015. gadā) M11 pasākumā bija neparedzēti liela pretendenta aktivitāte, un tā ik gadu strauji palielinājās, tā ka prognozētā mērķplatība tika ievērojami pārsniegta. Visvairāk to veicināja LAP iekļautā pamatprasība sertificēt visas saimniecības ražojošās vienības, lai netiktu īstenota paralēla ražošanas prakse. Šī LAP prasība nav attīstību kavējošs faktors, jo lauksaimniecībā ienāk jaunā paudze (tostarp pārņemot saimniecības no vecākiem), kurai nozīmīgs ir arī sabiedrības novērtējums un pieprasījums pēc augstas kvalitātes bioloģiski ražotiem produktiem. Daļu pretendenta saimniekot tieši bioloģiskās lauksaimniecības sistēmā ir motivējis arī kopējais uz saimniecību attīstību vērstais KLP atbalsts tieši šai sistēmai, gan īstenojot dažādus investīciju projektus ar palielinātām atbalsta intensitātes likmēm, gan tiešo maksājumu sniegtais no platības lieluma un dzīvnieku skaita atkarīgais atbalsts. Vislabākais vadmotīvs, lai ražotu bioloģisko produktu, ir iespēja to realizēt tiešajā tirdzniecībā, kā arī dažādiem pārstrādes uzņēmumiem, kuros, piesaistot LAP atbalstu, izveidotas bioloģiskā produkta pārstrādes līnijas.

2021. gadā Latvijā kā atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības praksei un metodēm kopumā ir sertificēti 1 032 975 ha, no kuriem LIZ ir 304 087 ha. Tos apsaimnieko 4121 dažādu jomu lauksaimniecības produktu ražotājs (PVD), un 96 % šīs LIZ 2021. gadā ir pieteikti pasākuma M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” (BLA) atbalstam.

No kopējās platības 11.1. apakšpasākumā “Maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm” atbalstam deklarēti 11 571 ha, ko apsaimnieko 325 pretendenti, bet 11.2. apakšpasākumā “Maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes” – 280 947 ha dažādu atbalsttiesīgu kultūraugu aizņemta platība, ko apsaimnieko 3709 pretendenti.

2021. gadā M11.1. apakšpasākuma aktuālo saistību apjoms izskaidrojams ar to, ka atbalsta pretendenti izmantoja iespēju uzņemties jaunas divu gadu saistības. Savukārt M11.2. apakšpasākumā atbalsta pretendenta skaits ir samazinājies, taču palielinājusies atbalstam deklarētā platība. Tas nozīmē, ka daļa lauksaimnieku 2020. gadā pabeidza savas daudzgadu saistības un

2021. gadā tās vairs neturpināja, toties daļa atlikušo atbalsta saņēmēju, kas turpināja pildīt saistības, izmantoja iespēju tās paplašināt.

Pasākums M12 "Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi" nodrošina kompensāciju par neiegūtajiem ieņēmumiem mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ teritorijās, kurās tiek veicināta direktīvu 92/43/EEK³ un 2009/147/EK⁴ prasību ievērošana, meža īpašnieku un apsaimniekotāju interese par dabas vērtību saglabāšanu, kā arī labvēlīgi nosacījumi īpaši aizsargājamo biotopu un sugu attīstībai.

12.2. apakšpasākumā "Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām" paredzēts maksāt kompensāciju ne tikai par atbalsttiesīgajām platībām *Natura 2000* tīklā, bet arī par citām norobežotām dabas aizsardzības teritorijām ar vides radītiem ierobežojumiem ārpus *Natura 2000* platībām saskaņā ar Regulas 1305/2013 30. panta 6. panta "b" apakšpunktu. Tādējādi, pēc Meža valsts reģistra datiem, līdz 2015. gadam par potenciāli atbalsttiesīgu platību tika noteikti 67 702 ha, kuros bija šādi mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi:

- aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte – 16 322 ha (tajā skaitā mikroliegumi 2360 ha);
- aizliegta galvenā cirte – 6597 ha;
- aizliegta kailcirte – 44 783 ha.

Pēc Meža valsts reģistra 2020. gada datiem, privāto īpašnieku mežos *Natura 2000* teritorijās un mikroliegumos mežsaimnieciskā darbība ir ierobežota 63 590 ha, no tiem:

- 24 260 ha aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
- 2055 ha aizliegta galvenā cirte;
- 37 275 ha aizliegta kailcirte.

2021. gadā 12.2. apakšpasākumā "Kompensācijas maksājums par *Natura 2000* meža teritorijām" atbalstam pieteicās 3309 pretendenti, deklarējot 49 593 ha lielu meža zemes platību, tas ir, par 3,4 % vairāk nekā 2020. gadā.

6.5. Valsts lauku tīkls

Ievērojot Regulas Nr. 1305/2013 54. panta 1. punkta prasību, MK Nr. 599 20. punktā noteikts, ka VLT sekretariāta pienākumus pilda LLKC, ar kuru ZM ik gadu slēdz līgumus. Ar tiem LLKC uzņemas pildīt VLT sekretariāta funkcijas un īstenot VLT darba plāna uzdevumus.

VLT mērķi ir palielināt ieinteresēto pušu līdzdalību lauku attīstības īstenošanā, uzlabot LAP īstenošanas kvalitāti, informēt plašāku sabiedrību un iespējamus atbalsta saņēmējus par lauku attīstības politiku un finansējuma iespējām, veicināt inovācijas lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā, mežsaimniecībā un lauku apvidos, kā arī lauku uzņēmējdarbības uzsākšanu un ekonomisko efektivitāti. Ievērojot ES tiesību aktos noteiktos VLT uzdevumus un pienākumus, VLT sekretariāts mērķu sasniegšanai un izpildei izstrādā daudzgadu rīcības programmu un ikgadējos darba plānus, kuros ietver informāciju par plānotajiem pasākumiem, finansējumu un sasniedzamajiem rezultativajiem rādītājiem.

2021. gadā saistībā ar VLT sekretariāta darbību VLT tīmekļvietnē www.laukutikls.lv tika ievietoti dažādi raksti un papildināta informācija par notikumiem un aktualitātēm lauku attīstības jomā. Tīmekļvietnē regulāri tiek papildināts notikumu kalendārs ar aktuālajiem notikumiem pašvaldībās un VRG, kā arī tiek ievietoti materiāli par notikumiem, kuri saistīti ar lauku attīstību.

³ Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra Direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību

Gada laikā VLT sekretariāts ir rīkojis vairākas diskusijas un izveidojis darba grupas par lauku attīstībai svarīgiem jautājumiem, nozares politiku, labajiem projektu paraugiem un kooperāciju, kā arī vietējiem iepirkumiem.

Tāpat VLT pārstāvji kā klātienē, tā arī tiešsaistē ir piedalījušies dažādos starptautiskos Lauku tīkla un tā darbību veicinošos pasākumos (Eiropas Tīkla lauku attīstībai (*ENRD*) rīkotajos pasākumos) un vairākos citu dalībvalstu rīkotos pasākumos – semināros un konferencēs – lauku attīstības jomā par lauku teritoriju ilgtspējīgu attīstību, uzņēmējdarbību laukos, inovācijām un zinātni, tostarp sociālajām inovācijām, jaunatni un darbu ar jauniešiem laukos u.c.

6.32. tabula

VLT sekretariāta darbībā sasniegtie rādītāji 2021. gadā

Rādītājs		Kopā	No tiem vērsti uz uzraudzības un novērtēšanas rezultātu apkopošanu un izplatīšanu	No tiem vērsti uz konsultācijām un (vai) inovāciju atbalsta punktu	No tiem vērsti uz VRG, tostarp starpteritoriālo un starptautisko sadarbību
VLT komunikācijas rīku skaits (pēc veida)	VLT rīkoto pasākumu (semināru, konferenču, pieredzes apmaiņas u.c.) skaits	275	6	8	4
	Publikāciju, reklāmlapu, laikrakstu, žurnālu, tostarp e-publikāciju, skaits	65	29	10	9
	Citi rīki, skaits (tīmekļvietne, sociālie mediji)	3	3	3	3
	Apkopotie un izplatītie projektu piemēri, skaits	214	2	40	14
VLT pasākumos īstenotā tematiskās un analītiskās informācijas apmaiņa, skaits	Tematiskās darba grupas	24	5	15	4
	Konsultācijas ar dalībniekiem	31	1	20	10
	Citi (izglītojošie semināri, apmācība jauniešiem un skolēniem, tiešsaistes forumi, tīmekļvietnē ievietotie interneta rīki (piemēram, ES atbalsta pieejamības noteikšanas programma u.c.), kapacitātes celšanas pasākumi VLT pasākumu īstenošanā iesaistītajiem u.tml.)	284	153	20	7
ENRD pasākumu skaits, kuros piedalījies VLT		15	5	4	6
no tām VLT aktīvi līdzdarbojies (prezentācija, darba grupas vadīšana, plakātu izgatavošana u.tml.)		6	4	1	1

Avots: ZM

Īstenojot VLT Rīcības programmas 2015.–2020. gadam darba plānu 2021. gadam, tika noorganizēti 228 informatīvie un 50 izglītojoši semināri. Pasākumi tika organizēti visās reģionālajās nodaļās, un galvenie semināru temati bija šādi:

- uzņēmējdarbības uzsākšana un ražošanas efektivitātes celšana;
- par ES un valsts normatīvo aktu grozījumiem, kas attiecas uz lauku un mežu apsaimniekošanu;
- par Lauku attīstības programmas aktualitātēm un pasākumiem;
- finansējuma piesaistes iespējas lauku iedzīvotājiem;
- par LEADER pieejas pasākumu īstenošanu.

VLT aktivitātes “Informatīvie pasākumi jauniešiem un skolēniem” mērķis ir skolēnu informētības un intereses veicināšana par dažādām uzņēmējdarbības attīstības iespējām lauku teritorijās, par lauksaimniecības izglītības piedāvājuma dažādību, par procesiem dabā, kā arī par lauksaimniecības dažādību un nākotnes perspektīvām. Pasākuma dalībnieki ir vispārīzglītojošo iestāžu 6.–12. klases skolēni. 2020. gadā, īstenojot pasākumu, LLKC konsultanti apmeklēja izglītības iestādes un iepazīstināja skolēnus ar uzņēmējdarbības iespējām laukos, tostarp lauksaimniecības nozarēm, informēja par izglītības iestādēm un to piedāvātajām ar lauksaimniecību saistītajām programmām. Kopumā tika noorganizēti 77 informatīvi izglītojoši pasākumi, kuros tika uzrunāti 1184 skolēni.

2021. gadā Lauku attīstības nodaļa sadarbībā ar Valsts zivsaimniecības sadarbības tīkla (ZST) sekretariātu un Meža konsultāciju pakalpojumu centru (MKPC) jau sesto gadu īstenoja interaktīvu akciju skolēniem “Šodien laukos” 2021. gada sezona”. Akcija norisinās sociālajos tīklos, “Šodien Laukos” oficiālajos “Facebook” un “Instagram” kontos, kā arī ar citu digitālo rīku – e-pasta mārketinga un LLC sociālo tīklu un mediju kanālu – starpniecību. Akcija ietver gan izglītojošo daļu, kurai tiek sagatavoti dažādi materiāli par ikmēneša tematiem, gan izklaidējošo daļu – iespēju pildīt uzdevumus un sacensties konkursā. 2021. gadā ir paplašināta konkursa mērķauditorija, kas ir bērni un skolēni vecumā no trim līdz 16 gadiem. Konkursā 2021. gadā tika piedāvāti pieci lieli uzdevumi un trīs papilduzdevumi par dažādiem tematiem. Tos pildot, skolēni cīnījās par balvām. Konkursa uzdevumi tiek veidoti tā, lai to izpilde būtu gan izzinoša (patstāvīga informācijas iegūšana un meklēšana), gan fiziska (došanās dabā, dažādi praktiski uzdevumi ārpus telpām), gan radoša (putnu barotavu veidošana), gan izglītojoša (putnu vērošana), kā arī tie attīstītu jauniešu tehnoloģiskās prasmes un datorprasmes (prezentāciju veidošanā, videoierakstu filmēšanā un montēšanā, infografiku izstrādē, fotografēšanā, darbā ar teksta apstrādes programmu “MS Word” u.tml.) un izklaidētu (ēst gatavošana, zīmēšana, krustvārdu mīklu risināšana). Kopējais dalībnieku skaits 2021. gadā bija 849 skolēni un 63 pedagogi.

Popularizējot mezsaimniecības nozari, notikušas 88 nodarbības un pasākumi skolēniem un jauniešiem – kopumā 1652 dalībniekiem (skolēniem). Visus izglītojošos pasākumus un nodarbības īstenoja MKPC nodaļu darbinieki – meža gidi dažādos Latvijas reģionos, pārsvarā lauku skolās. Pirms nodarbību uzsākšanas MKPC meža gidi tika apmācīti. Lai mudinātu jauniešus palikt lauku teritorijās un kavētu to pārceļšanos uz lielajām pilsētām, VLT 26 reģionālajās nodaļās tiek sniegts atbalsts lauku jauniešiem uzņēmējdarbības veicināšanai. Mācības 2021. gadā tika organizētas laikā no oktobra līdz decembrim. Pandēmijas ietekmē mācību process norisinājās gan klātienē, gan attālināti, gan ar individuāli pieejamu materiālu palīdzību mācību vielas patstāvīgai apgūšanai. Veiksmīgi aizstāvēt savu biznesa ideju, jaunieši saņēma sertifikātus, kas apliecina, ka tie ir apguvuši konkrētos tematus un pabeiguši mācības. Visiem, kas ir pabeiguši mācības un saņēmuši sertifikātu, ir iespēja startēt konkursā “Laukiem būt”. Kopumā mācības apmeklēja 232 dalībnieki, un no tiem 194 dalībnieki jeb 84 % ieguva sertifikātu.

Konkurss “Laukiem būt” tika organizēts 2021. gada 1. ceturksnī, un tajā varēja startēt 2020. gada mācību dalībnieki, kas saņēmuši sertifikātus, kā arī divu iepriekšējo gadu konkursanti un mācību dalībnieki, kas iepriekš konkursa finālā nav saņēmuši naudas balvas vai nav startējuši konkursā, bet ir nolēmuši attīstīt savu biznesa ideju. Kopumā konkursam iesniegti 59 biznesa plāni.

Sabiedrības informēšanas nolūkā VLT regulāri sagatavo ziņu lapas par aktualitātēm lauku attīstībā un lauksaimniecībā, kā arī informē lauku iedzīvotājus par jaunumiem normatīvajos aktos. 2020. gadā par aktualitātēm lauku attīstības jomā tika publicēti 12 informatīvā izdevuma “Lauku Lapa” izdevumi, kas pavairoti 56 660 eksemplāros un izplatīti visā Latvijā. Katru nedēļu tiek publicēta arī elektroniskā izdevuma versija “Lauku e-Lapa” (952 laidieni), kas tiek izsūtīta elektroniski vairāk nekā 20 000 “Lauku e-Lapas” abonentu – lauksaimniekiem, lauku uzņēmējiem, konsultantiem, komercuzņēmumu pārstāvjiem, valsts un pašvaldību darbiniekiem, kā arī dažādām citām iestādēm. 2021. gada laikā kopumā izsūtīta 51 “Lauku e-lapa”. “Lauku e-Lapa” pieejama arī VLT tīmekļvietnē. Sagatavoti un izplatīti četri informatīvie izdevumi meža īpašniekiem “Čiekurs” (katrs pa 5000 eksemplāru), kā arī “e-Čiekurs” informācija atsevišķā pielikumā pievienota izdevumam “Lauku e-Lapa”.

Visu 2021. gadu pasākumā “Vietējo lauksaimniecības produkcijas ražotāju un mājražotāju atbalsta programma” notika aktīvs darbs pie atbilstošo uzņēmumu noskaidrošanas, uzrunāšanas un iekļaušanas 2021. gada e-katalogā www.novadagarsa.lv, kas apvieno Latvijas produkcijas ražotājus, kuri ir bioloģiskās un integrētās audzēšanās, “Zaļās karotītes” un GLOBALG.A.P. shēmu dalībnieki. Katalogs pieejams ikvienam interesentam. Tajā apkopotī ražotāji, kuru produkcijā ir ne mazāk kā 70 % vietēji, t.i., Latvijā, saražotu izejvielu. Līdz 2021. gada beigām katalogā kopumā ievadīti

1077 uzņēmumi. No katalogā iekļautajiem uzņēmumiem 265 ir bioloģiskās saimniecības, 130 saimniecības izmanto integrētās audzēšanas metodi, 36 uzņēmumi ir ieguvuši “Zaļās karotītes” sertifikātu un trim uzņēmumiem ir GLOBALG.A.P. sertifikāts. 2021. gadā aktuāls bija attālinātās tirdzniecības jautājums, tāpēc katalogā iespējams atrast uzņēmumus, kas nodrošina produkcijas piegādi – līdz gada beigām tādu bija 697.

Noorganizēta arī konference Rīgā “Vietējie produkti – nākotnes virzītājspēks”, pulcinot 226 apmeklētājus klātienē un attālināti.

Īstenojot informatīvos un publicitātes pasākumus, 2021. gadā organizētas 10 starptautiska un nacionāla līmeņa konferences. VLT tiešsaistē noorganizēja VI Starptautisko Latgales biškopju konferenci “Par lāčiem dravās”, kurā piedalījās 495 dalībnieki. Konferencē uzstājās gan nozares pārstāvji no Latvijas, gan viesi no Eiropas, apspriežot aktuālos jautājumus biškopības nozarē un daloties ar pieredzi. Starptautisku pasākumu organizēšana Latvijā dod iespēju kolēģiem no citām valstīm uzzināt par Latvijā īstenotajām norisēm, kā arī plašākam skaitam Latvijas pārstāvju iepazīties ar starptautisko pieredzi.

Tāpat noorganizēta konkursa “Sējējs 2020” laureātu apbalvošanas ceremonija, lai gan pretendentu vērtēšana notika attālināti, ievērojot ārkārtējo situāciju valstī Covid-19 pandēmijas dēļ. 2021. gada tika saņemti 36 konkursa dalībnieku pieteikumi uz 10 nominācijām. Žūrija lielo “Sējēja” balvu piešķīra 10 laureātiem.

7. Ārējā tirdzniecība

7.1. Starptautiskās tirdzniecības līgumi

ES (tostarp Latvijas) tirdzniecības attiecības ar citām valstīm un valstu grupām nosaka daudzpusējie līgumi, kas noslēgti saistībā ar Pasaules Tirdzniecības organizāciju (PTO), divpusējie tirdzniecības līgumi un vienpusēji ES piemērojami tirdzniecības pasākumi.

2021. gadā darbs ir noritējis visos ES starptautiskās tirdzniecības attiecību jautājumos – gan par daudzpusējās starptautiskās tirdzniecības un ES divpusējās tirdzniecības jomu, gan par vienpusēji ES piemērojamiem tirdzniecības pasākumiem.

Daudzpusējā tirdzniecības politika

Daudzpusējā starptautiskā tirdzniecības politika tiek veidota PTO. PTO galvenās darbības ir vērstas uz daudzpusējās tirdzniecības tiesiskās bāzes noteikšanu dažādu līgumu veidā, daudzpusējās tirdzniecības sarunu liberalizāciju, organizācijas biedru tirdzniecības politikas pārraudzību un tirdzniecības strīdu risināšanu starp dalībvalstīm.

2021. gadā PTO dalībvalstis aktīvi strādāja pie daudzpusējās tirdzniecības sistēmas reformēšanas un modernizācijas jautājumiem, lai sagatavotos 12. PTO ministru konferencē (*MC12*). Reformu galvenais mērķis ir, kopīgi meklējot risinājumus mūsdienu starptautiskās tirdzniecības problēmām, stiprināt daudzpusējās tirdzniecības sistēmu, lai sekmētu pēc iespējas vienmērīgākas, labāk paredzamas un brīvākas tirdzniecības plūsmas. Kaut arī dalībvalstis akcentē daudzpusējās tirdzniecības sistēmas nozīmīgumu, diskusijas par reformu procesa iespējamiem virzieniem ir sarežģītas un viedokļi par dažādiem tematiem un risinājumiem – krasi atšķirīgi.

Sākotnēji 2018. gada jūlijā PTO Ģenerālpadome nolēma 12. PTO ministru konferenci (*MC12*) rīkot Nursultānā (Kazahstānā) 2020. gada 8. un 11. jūnijā, taču 2020. gada pavasarī Covid-19 pandēmijas dēļ *MC12* tika pārcelta uz 2021. gadu. Savukārt 2021. gada 15. februārī tika nolemts, ka *MC12* notiks no 2021. gada 30. novembra līdz 3. decembrim Ženēvā, Šveicē. Diemžēl Covid-19 pandēmijas dēļ *MC12* vēlreiz tika pārcelta uz 2022. gada 12.–15. jūniju. *MC12* apspriežamo jautājumu lokā ir visas lauksaimniecības sarunu jomas, tostarp iekšzemes atbalsts, piekļuve tirgum, eksporta konkurence, eksporta ierobežojumi un kokvilna.

Aktīvi noritēja arī PTO sarunas par zivsaimniecības subsīdijām, lai atbilstoši ANO Ilgtspējīgas attīstības 14.6. mērķim panāktu tādu subsīdiju ierobežošanu, kas veicina pārmērīgu zvejas kapacitāti, zivju resursu pārzveju, kā arī nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju, tomēr 2021. gada 15. jūlijā PTO ministru sanāksmē neizdevās rast risinājumu un šis jautājums tika atlikts uz 2022. gada *MC12*.

Divpusējā tirdzniecības politika

Divpusējie tirdzniecības līgumi ir paredzēti tam, lai radītu labākas savstarpējās tirdzniecības iespējas, likvidējot vai mazinot muitas nodokļus, palielinot investīciju iespējas un to aizsardzību, nosakot kopīgus noteikumus par tehniskiem standartiem un sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem, kā arī paredzot prasības citām ar tirdzniecību saistītām jomām.

ES lielu uzmanību pievērš divpusējo attiecību stiprināšanai ar dažādiem tirdzniecības partneriem, un divpusējo tirdzniecības līgumu sarunu ambīcijas ir atkarīgas no tirdzniecības partnera attīstības pakāpes un tā vajadzībām un iespējām. Piemēram, ar jaunattīstības un vismazāk attīstītajām valstīm noslēgti tirdzniecības līgumu mērķis līdz ar citiem ir arī atbalstīt šo valstu (reģionu) attīstību.

2021. gadā ES turpināja vairākas līdzšinējās sarunas par divpusējiem tirdzniecības līgumiem ar vairākām pasaules valstīm un reģioniem.

ES un **Indija** vienojās atsākt 2007. gadā uzsāktās sarunas par visaptverošu tirdzniecības nolīgumu, kā arī sākt atsevišķas sarunas par nolīgumu par ieguldījumu aizsardzību un nolīgumu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm. 2021. gadā noritēja sagatavošanās darbi, lai uzsāktu divpusējās sarunas.

2018. gada 18. jūnijā ES uzsāka sarunas par Visaptverošu tirdzniecības nolīgumu ar **Austrāliju**, bet 2018. gada 21. jūnijā – ar **Jaunzēlandi**. Līdz 2021. gada decembrim ir norisinājušās vienpadsmit sarunu kārtas ar abām valstīm. Šie nolīgumi būs jaunās paaudzes līgumi, kas aptvers ne tikai ievadmitas tarifu atcelšanu, bet arī netarifu barjeras, pakalpojumus, investīciju un intelektuālā īpašuma aizsardzību, ilgtspējīgu vides politiku, dzīvnieku labturību, sanitārās un fitosanitārās (*SPS*) jomas prasības un citas jomas. Turklāt viens no nolīguma mērķiem ir veicināt tiešsaistes tirdzniecību, nodrošinot to, ka ar preču tirdzniecību saistītās administratīvās procedūras tiek pilnībā pārvaldītas tiešsaistē, un tā sekmējot ģeogrāfiski tālu esošu tirgotāju savstarpējo tirdzniecību.

Sarunas par Brīvo tirdzniecības nolīgumu ar **Indonēziju** bija uzsāktas 2016. gadā, un līdz 2021. gada decembrim ir norisinājušās vienpadsmit sarunu kārtas. Nolīguma mērķis ir atvieglot tirdzniecību un investīcijas, kā arī atrisināt jautājumus par importa tarifiem, tirdzniecības šķēršļiem, tirdzniecību ar pakalpojumiem, publisko iepirkumu, konkurences noteikumiem, intelektuālā īpašuma tiesībām un ilgtspējīgu attīstību.

2020. gada 30. decembrī **ES un Ķīna** pabeidza sarunas par Visaptverošu investīciju nolīgumu. Nolīguma mērķis ir nodrošināt ES investoriem lielāku piekļuvi Ķīnas tirgum. 2021. gadā abas puses strādāja pie tā, lai galīgā redakcijā pabeigtu nolīguma tekstu pirms iesniegšanas apstiprināšanai ES Padomē un Eiropas Parlamentā.

2021. gada oktobrī tehniski tika pabeigtas **ES un Čīles** sarunas par pašlaik spēkā esošā abpusējo tirdzniecības attiecību regulējuma modernizēšanu saistībā ar ES un Čīles Asociācijas nolīgumu. Modernizēšanas sarunu mērķis ir paaugstināt tirdzniecības liberalizācijas pakāpi, tomēr politiskā vienošanās šajās sarunās joprojām nav panākta, un abas puses juridiski izskata līguma nosacījumus.

Pārskata periodā turpinājās darbs pie tā, lai sagatavotu parakstīšanai un dalībvalstu ratificēšanai ES un **Meksikas** vienošanos par divpusējā Globālā nolīguma modernizāciju. Šīs sarunas, kas ritēja kopš 2015. gada nogales, tika pabeigtas 2018. gada 28. aprīlī. Sarunu gaitā tika pārskatīts esošais divpusējo attiecību regulējums tirdzniecības, netarifu barjeru, pakalpojumu, intelektuālā īpašuma aizsardzības, dzīvnieku labturības, *SPS* prasību u.c. jomās.

2017. gada 21. septembrī provizoriski stājās spēkā ES un **Kanādas** Visaptverošais ekonomikas un tirdzniecības nolīgums (*CETA*). ES un Kanāda sāka sarunas par Visaptverošo ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu 2009. gada maijā. Lai *CETA* stātos spēkā pilnībā un galīgi, visām ES dalībvalstīm nolīgums ir jāratificē atbilstoši katras valsts procedūrai. 2021. gadā šis process joprojām turpinājās.

Lai gan **ASV** ir ES lielākais tirdzniecības partneris, starp ES un ASV nav īpaša brīvās tirdzniecības nolīguma. Transatlantiskās tirdzniecības un investīciju partnerības (*TTIP*) sarunas tika uzsāktas 2013. gadā, bet beidzās bez rezultāta 2016. gada beigās. Oficiāli tās tika pārtrauktas 2019. gadā, jo tika uzskatītas par novecojušām. 2021. gadā noritēja ES un ASV samits, pēc kura puses nāca klajā ar kopīgu paziņojumu par atjaunotu transatlantisko partnerību. Plānotā darba kārtība ir vērsta uz globālām veselības problēmām, zaļo izaugsmi, tirdzniecības attiecību stiprināšanu un demokrātisko vērtību veicināšanu drošākai pasaulei.

ES un **Klusā okeāna reģiona valstis** regulāri tiekas, lai apspriestu jautājumus un labāko praksi un pārraudzītu Ekonomisko partnerattiecību nolīguma darbību. ES un Klusā okeāna reģiona valstu Ekonomisko partnerattiecību nolīguma tirdzniecības komitejas astotajā sanāksmē 2021. gada 7.–8. oktobrī tika izskatīti jaunākie grozījumi pušu muitas tiesību aktos un procedūrās, tostarp ar Covid-19 saistītajos muitas pasākumos.

2019. gada 28. jūnijā starp **ES un Merkosūras valstīm** (Argentīnu, Brazīliju, Paragvaju un Urugvaju) tika pabeigtas sarunas un panākta politiskā vienošanās par visaptverošu brīvās tirdzniecības

nolīgumu. Visaptverošā nolīguma mērķis ir ne tikai liberalizēt savstarpējo tirdzniecību, bet arī izveidot tirdzniecības nosacījumu ietvaru tādās jomās kā valsts iepirkumi, tirdzniecības tehnisks barjeras, intelektuālā īpašuma tiesības, tirdzniecības veicināšana u.c. Īstenojot nolīgumu, tūlītēji vai pakāpeniski tiks atcelti tarifi lielākai daļai savstarpēji tirgoto lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas produktu, kā arī virknei īpašu produktu tiks noteiktas kvotas ar zemākiem ievadmitas tarifiem. Pašlaik notiek darbs pie nolīguma teksta juridiskās izskatīšanas un nolīguma sagatavošanas parakstīšanai un ratifikācijai. Vienlaikus, kaut arī vienošanās pēc būtības ir panākta, ES ir paudusi bažas par noteiktu vides aspektu ievērošanu no Merkosūras bloka puses, īpaši attiecībā uz lietusmežu izciršanu, un patlaban no EK puses notiek aktīvs darbs, lai rastu risinājumus šo bažu novēršanai.

2020. gada 24. decembrī **ES un Apvienotā Karaliste (AK)** panāca vienošanos par ES–AK nākotnes attiecībām pēc pārejas perioda beigām 2021. gada 31. decembrī. ES un Apvienotās Karalistes Tirdzniecības un sadarbības nolīgums stājās spēkā 2021. gada 1. maijā pēc apstiprināšanas Eiropas Parlamentā un pieņemšanas Padomē. Līgums nosaka nulles tarifus un nulles kvotas visām precēm, tostarp lauksaimniecības un zivsaimniecības produktiem. Tirdzniecības attiecības no preču un pakalpojumu tirgus piekļuves piekļuves ir bezprecedenta un nodrošina ievērojami labākus tirdzniecības nosacījumus abām pusēm – gan salīdzinājumā ar Pasaules Tirdzniecības organizācijas noteikumiem, gan ar jebkuru citu līdz šim ES noslēgto brīvās tirdzniecības nolīgumu. Vienlaikus savstarpējā tirdzniecība ir kļuvusi sarežģītāka, jo imports un eksports ir pakļauts muitas formalitātēm un uz robežas ir jāveic pārbaudes, tā radot lielāku slogu. 2021. gada 22. un 23. septembrī pirmo reizi sapulcējās sanitāro un fitosanitāro jautājumu komiteja par pārtikas drošības, dzīvnieku un augu veselības jautājumiem starp ES un Apvienoto Karalisti.

Vienpusējie ES tirdzniecības pasākumi

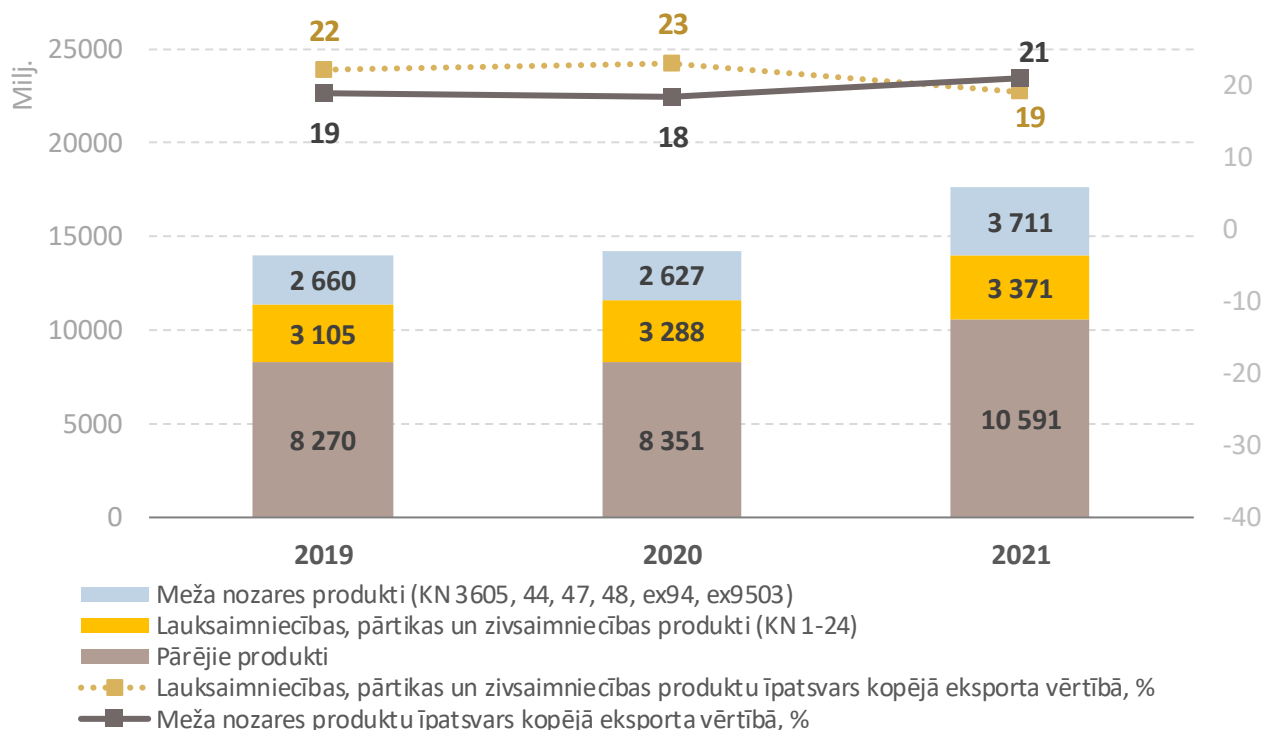
Vienpusējie ES piemērotie tirdzniecības pasākumi tiek īstenoti, izmantojot vispārējo preferenču sistēmu (turpmāk – VPS), kas ES paredz tirdzniecības atvieglojumus 67 jaunattīstības valstīm un teritorijai, neprasot līdzvērtīgu tirdzniecības atvieglojumu piemērošanu ES produktu eksportam uz šīm valstīm. VPS juridiskais pamats ir Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 31. oktobra Regula (ES) Nr. 978/2012 par vispārējo tarifa preferenču sistēmas piemērošanu.

VPS ir viens no galvenajiem ES instrumentiem, lai mazinātu nabadzību un veicinātu ilgtspējīgu attīstību jaunattīstības valstīs, palīdzot tām iekļauties globālajā tirgū un gūt ieņēmumus starptautiskajā tirdzniecībā. Vispārējo preferenču sistēma ES paredz trīs priekšrocību režīmus: vispārējo VPS režīmu (izmanto 11 valstis), īpašo veicināšanas režīmu ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai (turpmāk – VPS+), kuru ir tiesīgas izmantot deviņas valstis, un īpašo režīmu vismazāk attīstītajām valstīm (“Everything But Arms” jeb *EBA*) – šo režīmu izmanto 47 valstis.

2021. gada 22. septembrī EK pieņēma tiesību akta priekšlikumu par ES vispārējo preferenču sistēmu 2024.–2034. gadam, tā kā pašreizējās VPS regulas termiņš beigsies 2023. gada beigās. Uzlabojot dažas sistēmas galvenās iezīmes, mērķis ir reaģēt uz VPS valstu mainīgajām vajadzībām un problēmām un stiprināt shēmas sociālos, vides un klimata aspektus.

7.1. Ārējās tirdzniecības analīze

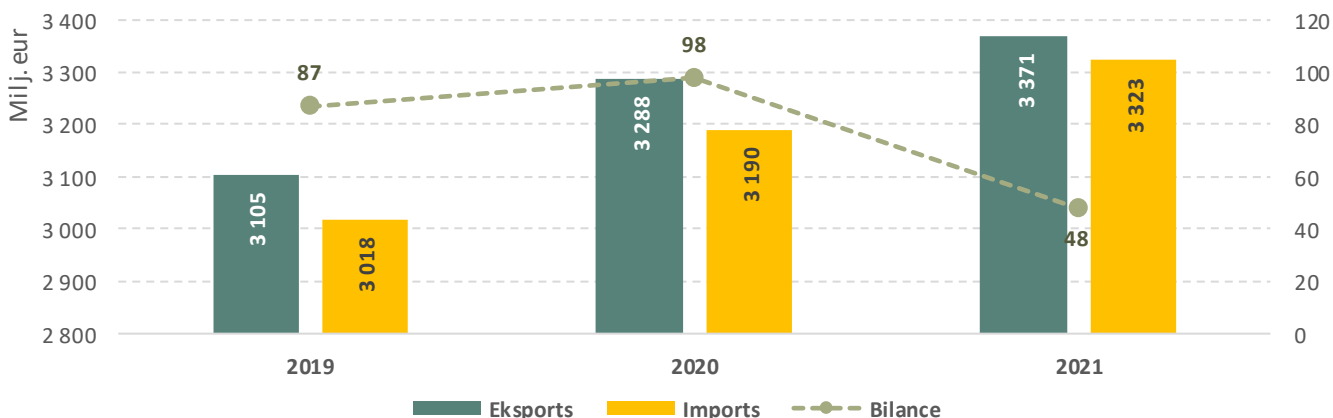
2021. gadā turpinājās tendence, ka lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtība palielinās. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtība 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir palielinājusies par 82,7 miljoniem eiro jeb 2,5 %, veidojot 19 % no kopējās Latvijas eksporta vērtības. Savukārt meža nozares produktu eksporta vērtība 2021. gadā palielinājās par 1,1 miljardu eiro jeb 41,2 % un veidoja 21 % no kopējās Latvijas eksporta vērtības. (Sk. 7.1. att.)

7.1. attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu un meža nozares produktu eksporta īpatsvars kopējā Latvijas eksportā, milj. eiro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu ir palielinājies gan lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports, gan to imports, tomēr importa vērtība palielinājās straujāk nekā eksporta vērtība: eksporta kāpums bija par 82,7 milj. eiro jeb 2,5 %, bet importa kāpums – par 132,7 milj. eiro jeb 4,2 %. (Sk. 7.2. att.)

7.2. attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu ārējās tirdzniecības bilance, milj. EUR

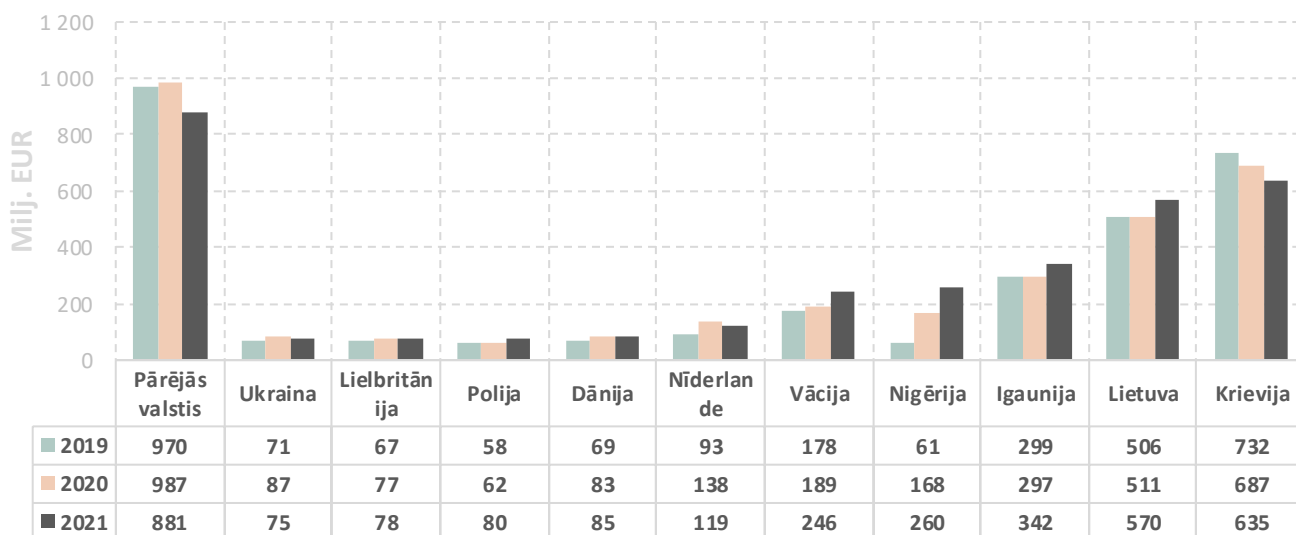
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Pārtikas un lauksaimniecības produktu eksports

Kopumā Latvija 2021. gadā lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktus eksportēja uz 152 valstīm.

2021. gadā palielinājās Latvijas tirdzniecības apjoms ar ES valstīm un ES valstu daļa Latvijas produkcijas eksporta kopējā vērtībā, kopumā pakāpjoties par 267 milj. eiro jeb 17 % salīdzinājumā ar 2020. gadu. Savukārt eksports uz trešajām valstīm samazinājās par 210 milj. eiro jeb 12 % salīdzinājumā ar 2020. gadu.

Lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta strukturā eksports uz ES valstīm 2021. gadā veidoja 54 %, bett uz trešajām valstīm – 46 %.

7.3. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta galamērķa valstis, milj. EUR

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Nozīmīgākās Latvijas pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta galamērķa valstis ir Krievija, Lietuva un Igaunija. Eksports uz šīm valstīm kopumā veidoja gandrīz pusi (46 %) no Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības 2021. gadā: uz Krieviju – 19 %, uz Lietuvu – 17 % un Igauniju – 10 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības. (Sk. 7.3. att.)

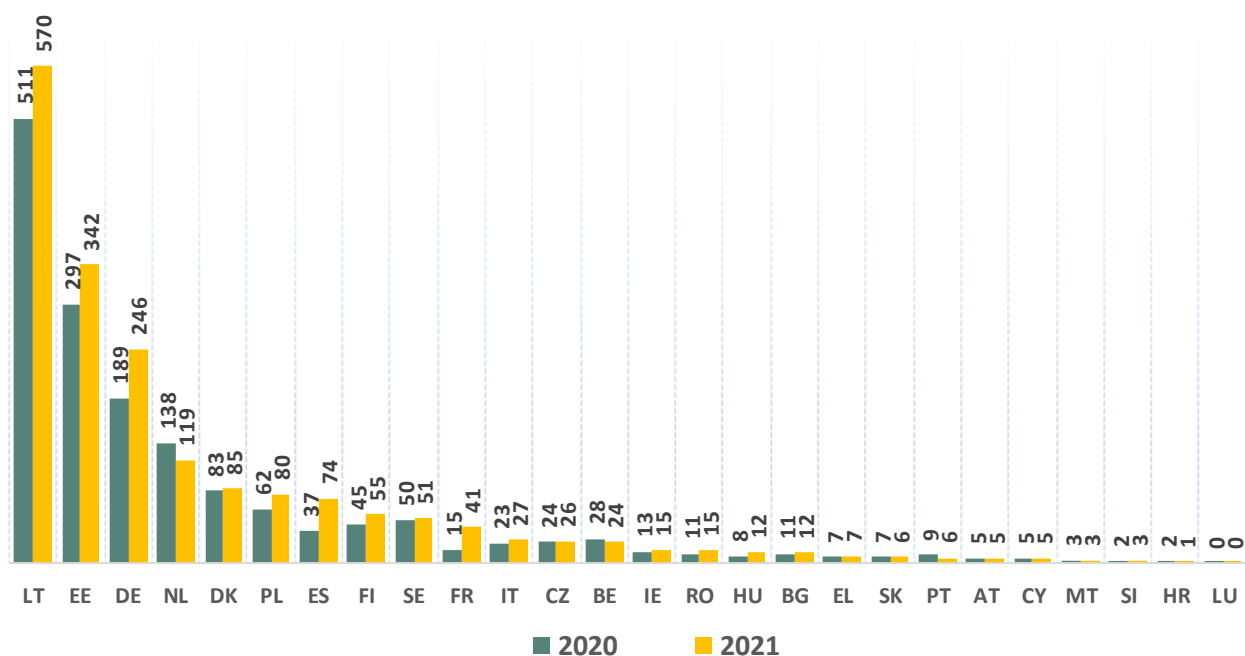
Vērtējot Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksportu uz ES valstīm, 63 % eksporta produkcijas 2021. gadā tika realizētas trīs ES valstīs – Lietuvā, Igaunijā un Vācijā. Starp ES valstīm nozīmīgākā eksporta galamērķa valsts bija Lietuva: 2021. gadā eksporta īpatsvars uz to veidoja 31 % no kopējās eksporta vērtības uz ES valstīm, un salīdzinājumā ar 2020. gadu tā ir palielinājusies par 59 milj. eiro jeb 12 %. (Sk. 7.4. att.)

Nozīmīgākās eksporta produktu grupas no Latvijas uz Lietuvu bija piens, piena produkti, olas (KN 04) ar 28 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības uz šo valsti, labības, miltu, miltu konditorejas izstrādājumi (KN 19) ar 8 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības uz Lietuvu, kā arī bezalkoholiskie, alkoholiskie dzērieni (KN 22) ar 7 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības uz Lietuvu.

Arī uz pārējām divām nozīmīgākajām eksporta valstīm ES valstu starpā – Igauniju un Vāciju – 2021. gadā eksports palielinājās: uz Igauniju par – 45 milj. eiro jeb 15 % un uz Vāciju – par 57 milj. eiro jeb 30 %.

Ievērojams eksporta vērtības kāpums 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu tika pieredzēts uz Franciju (par 164 %) un Spāniju (par 103 %). Savukārt lielākais eksporta vērtības samazinājums starp ES valstīm 2021. gadā bija uz Nīderlandi – par 19 milj. eiro jeb 14 %.

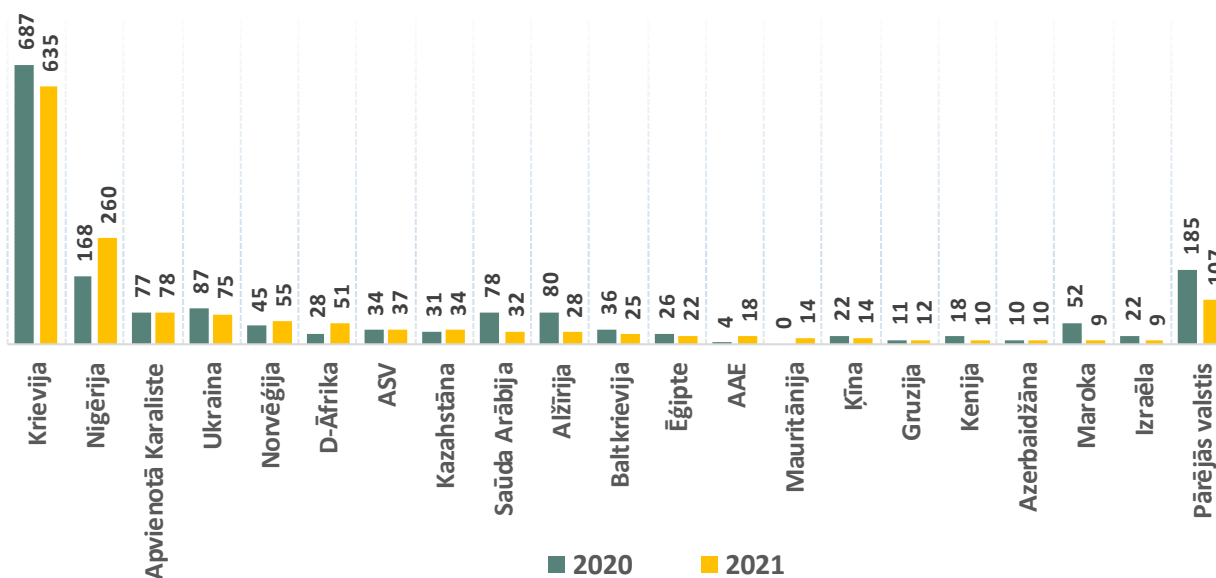

7.4. attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta galamērķa valstis ES, milj. eiro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Krievija ir tradicionāli nozīmīgākā eksporta partnervalsts starp trešajām valstīm. Uz pārējām trešajām valstīm tiek eksportēts ievērojami mazāks apjoms lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu. 2021. gadā eksports uz Krieviju veidoja 41 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības uz trešajām valstīm, tai gan samazinoties par 53 milj. eiro jeb 8 %. (Sk. 7.5. att.)

7.5. attēls. Nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta galamērķa valstis starp trešajām valstīm, milj. eiro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Nozīmīgākā eksporta produktu grupa no Latvijas uz Krieviju bija bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni (KN 22), kas veidoja 85 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības uz Krieviju.

Latvijas eksports uz Nigēriju, kas ir otra nozīmīgākā eksporta valsts starp trešajām valstīm, ir 2,4 reizes mazāks nekā uz Krieviju. 2021. gadā uz Nigēriju eksportēto produktu vērtība palielinājās par 92 milj. eiro jeb 55 %, sasniedzot lielāko vērtības kāpumu eksportā uz trešajām valstīm.

Nozīmīgākā eksporta produktu grupa no Latvijas uz Nigēriju bija kvieši (KN 10), kas veidoja 99 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības uz šo valsti.

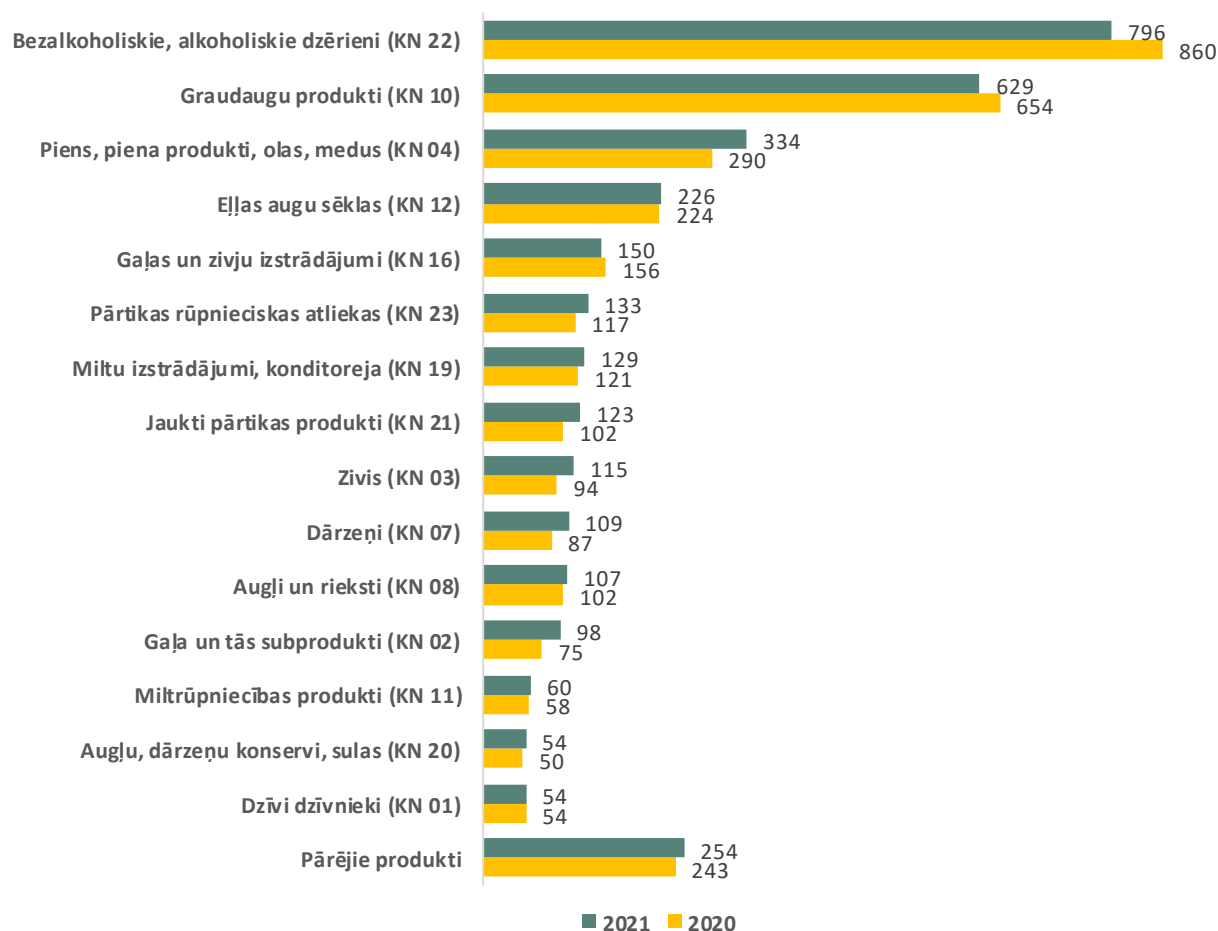
Arī uz Apvienoto Karalisti eksportētās produkcijas vērtība 2021. gadā palielinājās – par 0,9 milj. eiro. Nozīmīgākā eksporta produktu grupa no Latvijas uz Apvienoto Karalisti bija eļļas augu (rapša) sēklas (KN 12) ar 58 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības uz šo valsti.

2021. gadā trīs nozīmīgākās Latvijas eksporta produktu grupas tradicionāli bija

- bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni ar 24 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības, kas 2021. gadā samazinājās par 63 milj. eiro;
- graudaugi ar 19 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības, kas 2021. gadā samazinājās par 25 milj. eiro;
- piens un tā produkti, olas un medus ar 10 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksporta vērtības, kas 2021. gadā palielinājās par 43 milj. eiro. (Sk. 7.6. att.)

2021. gadā eksporta vērtība palielinājās pienam un tā produktiem (par 14,7 % jeb 43 milj. eiro), gaļai un tās subproduktiem (par 30,1 % jeb 22 milj. eiro), dārzeņiem (par 25,1 % jeb 22 milj. eiro) un zivju produktiem (par 21,8 % jeb 21 milj. eiro).

2021. gadā eksporta vērtība samazinājās bezalkoholiskajiem un alkoholiskajiem dzērieniem (par 7,4 % jeb 63 milj. eiro), graudaugiem (par 4,6 % jeb 25 milj. eiro), kā arī gaļas un zivju izstrādājumiem (par 3,8 % jeb 7 milj. eiro).

7.6. attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports sadalījumā pa produktu grupām, milj. eiro

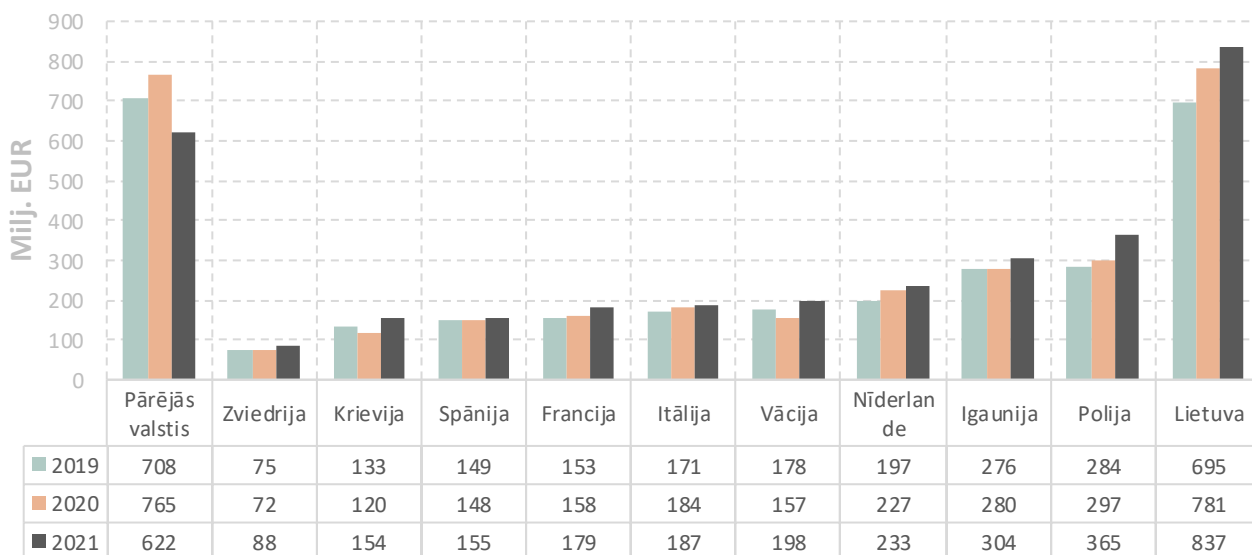
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Pārtikas un lauksaimniecības produktu imports

Kopumā Latvija 2021. gadā lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktus importēja no 123 valstīm.

Minēto produktu importa struktūrā imports no ES valstīm 2021. gadā veidoja lielāko daļu – no tām tika ievesti 88 % lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu. Latvijas imports no ES valstīm 2021. gadā kopumā palielinājās par 220 milj. eiro jeb 8 % salīdzinājumā ar 2020. gadu, par 136 milj. eiro jeb 25 % samazinājās no trešajām valstīm.

Nozīmīgākā importa tirdzniecības partnervalsts ir Lietuva, no kuras 2021. gadā Latvijā tika importēti 25 % no kopējā lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu apjoma vērtības izteiksmē. (Sk. 7.7. att.)

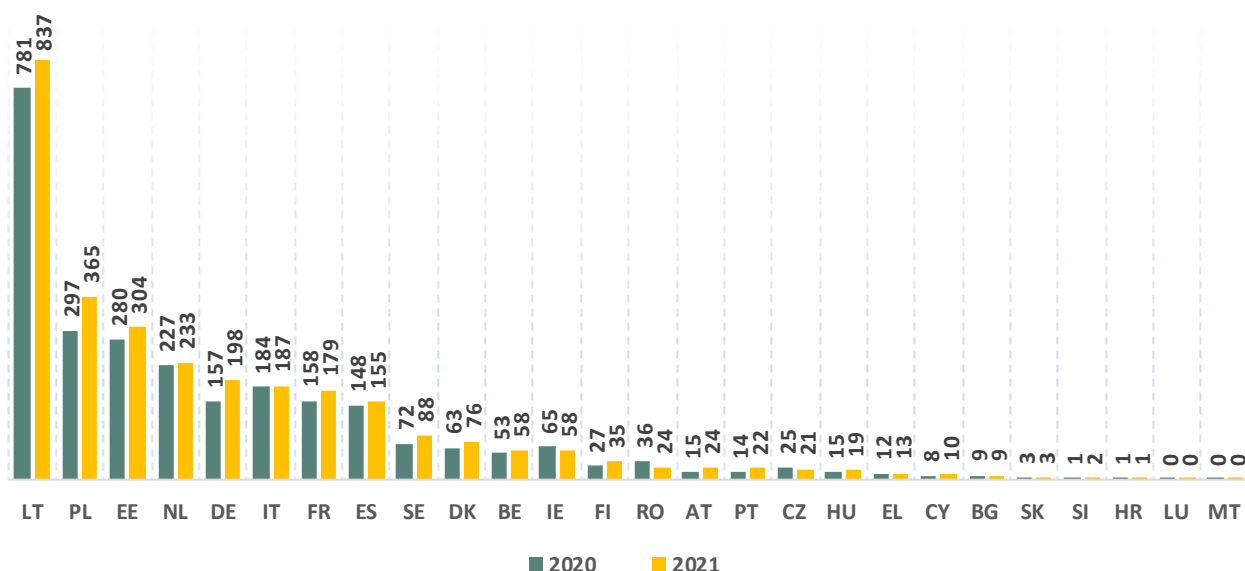

7.7. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa valstis, milj. EUR

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Arī no ES valstīm nozīmīgākā importa valsts ir Lietuva ar 29 % no kopējās importa vērtības starp ES valstīm (sk. 7.8. att.). Nozīmīgākās importa produktu grupas no Lietuvas bija graudaugi (kvieši) (KN 10) ar 17 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības no šīs valsts, pārtikas rūpniecības atliekas un lopbarība (KN 23) ar 10 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības no Lietuvas, kā arī un eļļas augu (rapša) sēklas (KN 12) ar 7 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības no Lietuvas.

Otra nozīmīgākā importa valsts ir Polija (13 % no kopējās importa vērtības) un trešā – Igaunija (10 %). Importam no Polijas 2021. gadā bija visstraujākais kāpums starp visām ES valstīm – importētās produkcijas vērtība palielinājās par 68 milj. eiro jeb 23 %.

7.8. attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa valstis starp ES valstīm, milj. EUR

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

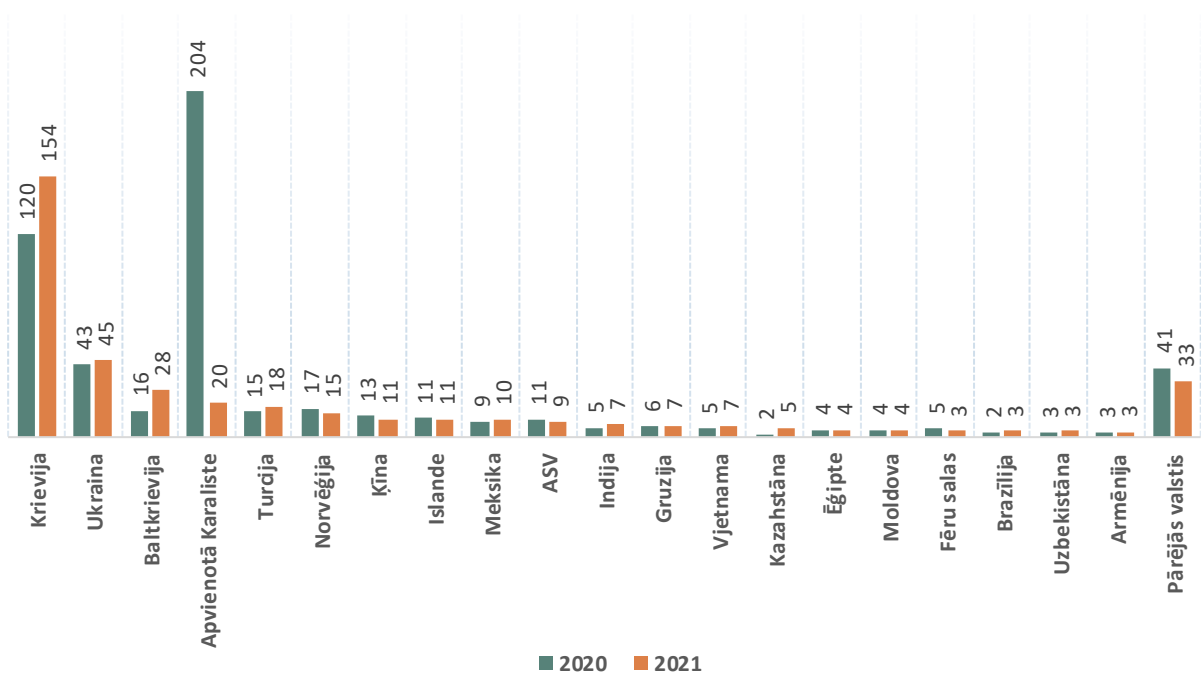
Visvairāk imports 2021. gadā samazinājies no Rumānijas (par 12 milj. eiro jeb 34 %) un Īrijas (par 7 milj. eiro jeb 11 %).

56 % lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu 2021. gadā tika importēti no trim trešajām valstīm – Krievijas (38 %), Ukrainas un Baltkrievijas.

Importa vērtība no Krievijas 2021. gadā palielinājās par 34,6 milj. eiro jeb 29 %. Nozīmīgākās importa produktu grupas bija dzīvnieku un augu (rapšu) eļļa (KN 15) ar 27 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības no Krievijas un alkoholiskie dzērieni (KN 22) ar 20 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības no šīs valsts.

Arī imports no Ukrainas un Baltkrievijas 2021. gadā palielinājās: no Ukrainas importētās produkcijas vērtība pakāpās par 2 milj. eiro jeb 4 %, bet no Baltkrievijas – par 12 milj. eiro jeb 77 %. Nozīmīgākā importa produktu grupa no Ukrainas bija labība, milti un miltu konditorejas izstrādājumi (KN 19) ar 19 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības no šīs valsts, bet no Baltkrievijas – pārtikas rūpniecības atliekas un lopbarība (KN 23) ar 27 % no lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības no šīs valsts.

2021. gadā ievērojami – par 184 milj. eiro jeb 90 % – samazinājās imports no tādas nozīmīgas trešās valsts kā Apvienotā Karaliste.

7.9. attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa valstis starp trešajām valstīm, milj. EUR

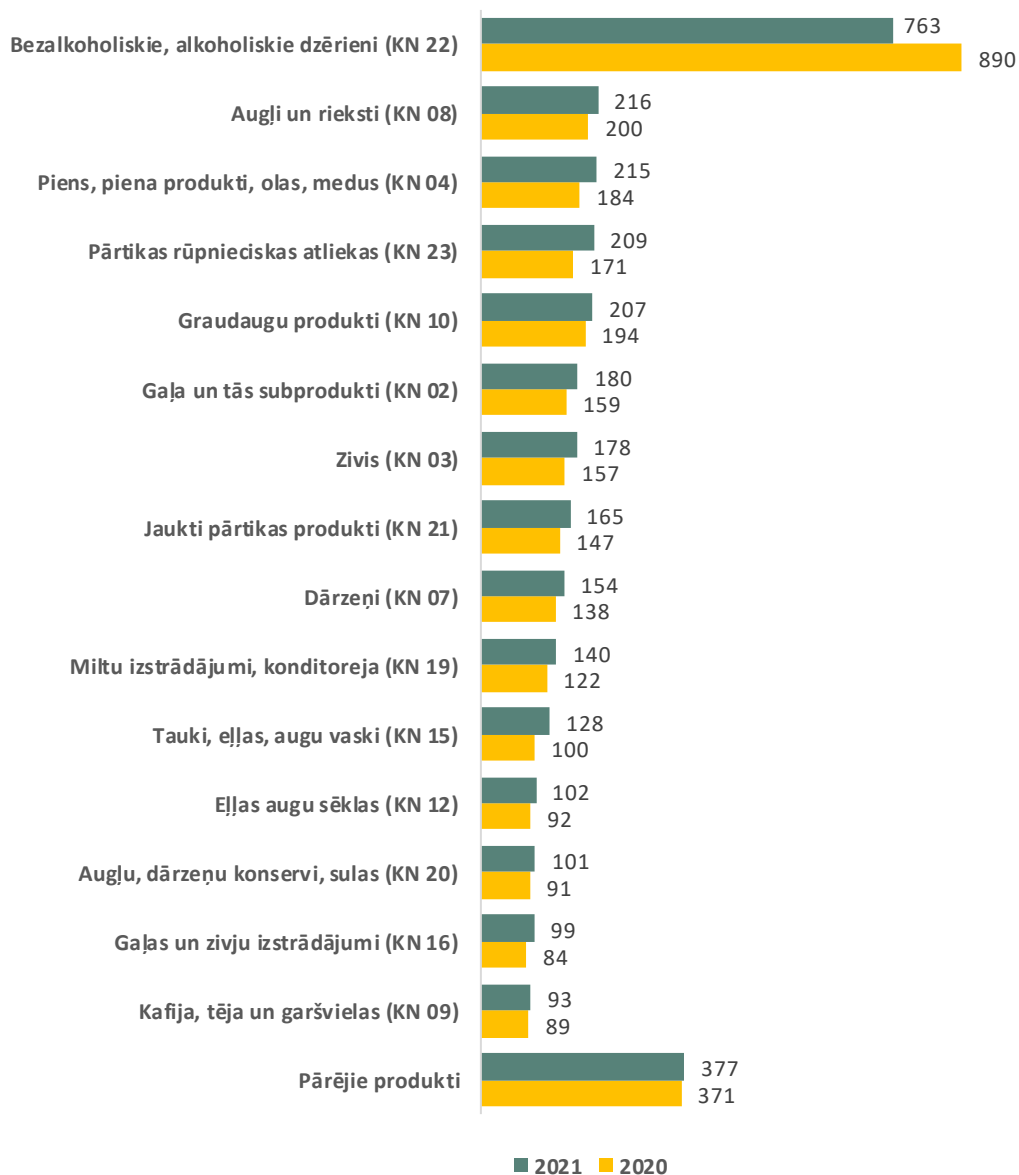
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2021. gadā Latvijas nozīmīgākie importa produkti bija

- bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni ar 23 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības, kas saruka par 14,3 % jeb 127 milj. eiro;
- augļi un rieksti ar 7 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības, kas palielinājās par 8,2 % jeb 16 milj. eiro;
- piens un tā produkti, olas un medus ar 7 % no kopējās lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu importa vērtības, kas pieauga par 16,5 % jeb 30 milj. eiro.

2021. gadā palielinājās visu nozīmīgāko importēto produktu grupu importa vērtība. Izņēmums bija bezalkoholiskie un alkoholiskos dzērieni.

Importa vērtība visvairāk pakāpās pārtikas rūpniecības atliekām un lopbarībai (par 21,8 % jeb 37 milj. eiro), pienam un tā produktiem (par 16,5 % jeb 30 milj. eiro), un taukiem, eļļām un augu vaskiem (par 27,7 % jeb 28 milj. eiro).

7.10. attēls. Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu imports sadalījumā pa produktu grupām, milj. eiro
 Avots: ZM pēc Eurostat datiem

8. Izglītība, zinātne, konsultācijas

8.1. Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Studiju programmas

LLU ir viena no lielākajām valsts augstākās izglītības iestādēm Latvijā, kas īsteno pamatstudiju, maģistra un doktora studijas, kā arī pētniecību dažādām tautsaimniecības nozarēm. Universitāte piedāvā 61 studiju programmu vienā no trijiem īstenotajiem virzieniem – biozinātnēs, inženierzinātnēs un sociālajās zinātnēs. Universitātes spēks sakņojas šo trīs virzienu sadarbībā un mijiedarbībā.

2021./2022. studiju gadā LLU īstenoja 61 studiju programmu 14 studiju virzienos:

- 31 pamatstudiju programmu (tostarp vienu e-studiju formā);
- 18 augstākā līmeņa programmu;
- 12 doktora studiju programmu.

Studējošie

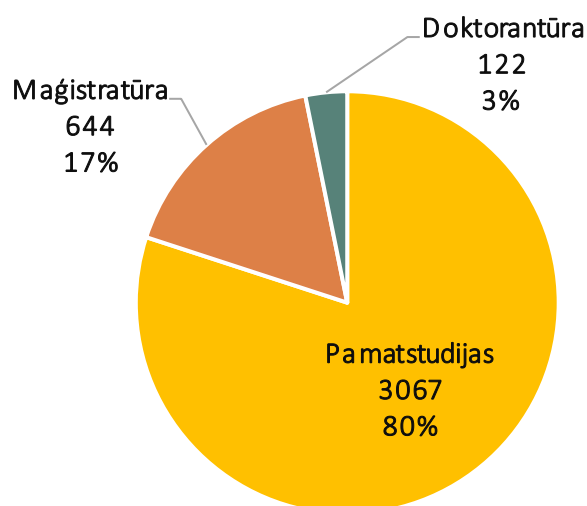
2021. gadā 1. oktobrī LLU studēja 3833 studenti: pamatstudijās – 3067, augstākā līmeņa studijās – 644, doktora studijās – 122.

8.1. tabula

Studējošo skaits LLU 01.10.2021.

Studējošie	Skaits	Struktūra, %	t.sk. jaunuzņēmtie
1. Studenti	3067		
pilna laika	2303		815
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	1850	75	656
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	453	80	159
nepilna laika	764	20	209
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	764	25	209
2. Maģistranti	644		
pilna laika	592		318
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	481	92	256
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	111	81	62
nepilna laika	52	19	19
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	52	8	19
3. Doktoranti	122		
pilna laika	122		25
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	122	100	25
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	0	100	0
nepilna laika	0	0	0
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>		0	0
PAVISAM	3833		1386
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	2453		937
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	1380		449

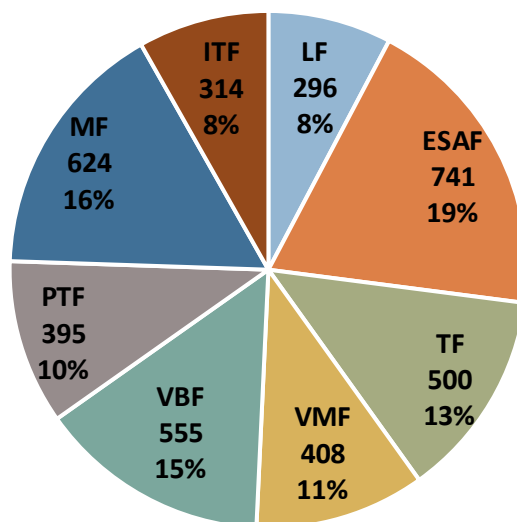
Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

8.1. attēls. Studējošo skaits LLU 01.10.2021.

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Studējošo skaita sadalījums pa fakultātēm ir šāds: lielākais studējošo skaits ir Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātē – 741, Tehniskajā fakultātē – 500, Meža fakultātē – 624, Vides un būvzinātņu fakultātē – 555, Pārtikas tehnoloģijas fakultātē 395, Veterinārmedicīnas fakultātē – 408, Lauksaimniecības fakultātē – 296, Informācijas tehnoloģiju fakultātē – 314 studējošo. (Sk. 8.2. att.)

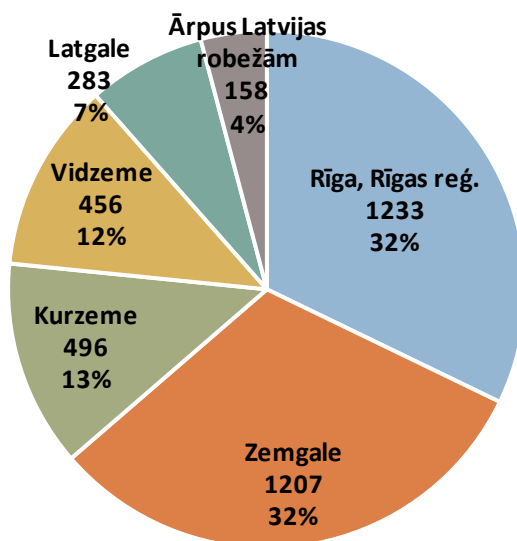

8.2. attēls. Studējošo skaita sadalījums pa fakultātēm 01.10.2021.

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Tradicionāli lielākā daļa LLU studentu nāk no Zemgales, Rīgas un tās reģiona. (Sk. 8.3. att.)

8.3. attēls. Studējošo sadalījums pēc dzīvesvietas (bez doktorantiem) 01.10.2021.

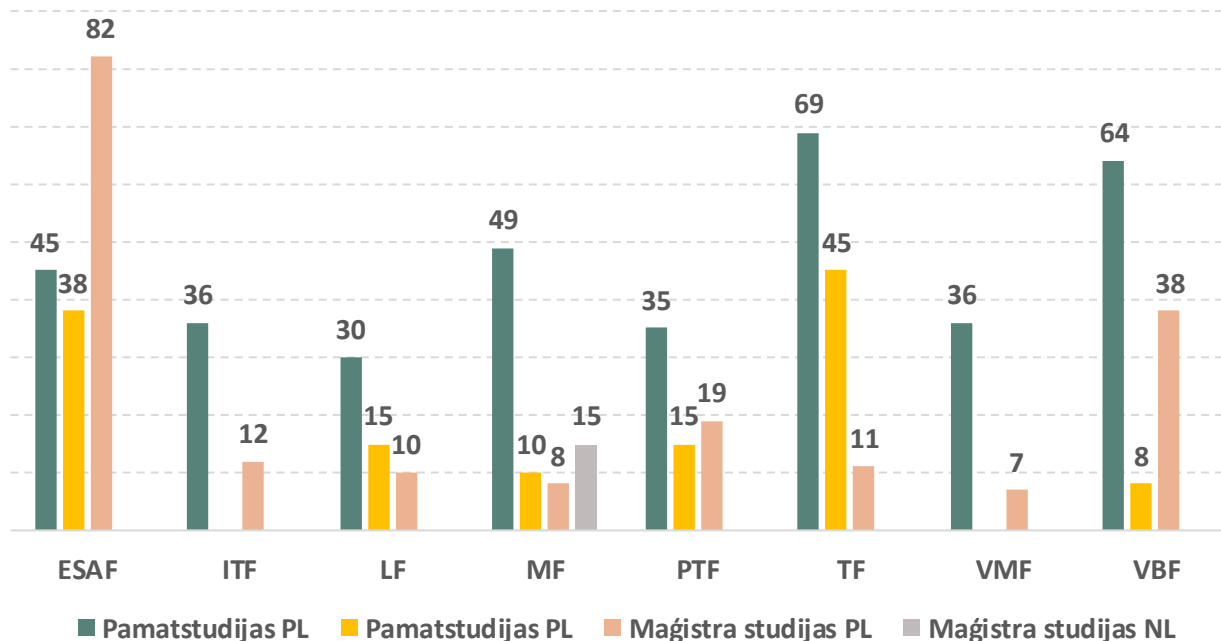
Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Absolventi

2021. gadā LLU diplomu saņēma 697 absolventi, tajā skaitā 22 ārvalstu studenti (Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātē, Informācijas tehnoloģiju fakultātē, Veterinārmedicīnas fakultātē, Vides un būvzinātņu fakultātē un Pārtikas tehnoloģijas fakultātē):

- 495 pamatstudijās (364 pilna laika un 131 nepilna laika studijās);
- 202 maģistra studijās (187 pilna laika un 15 nepilna laika studijās).

Ar izcilību studijas absolvēja un “sarkano diplomu” saņēma četras absolventes studiju programmās “Lauksaimniecība”, “Komerccdarbība un uzņēmuma vadība”, “Dizains un amatniecība” un “Ainavu arhitektūra un plānošana”.

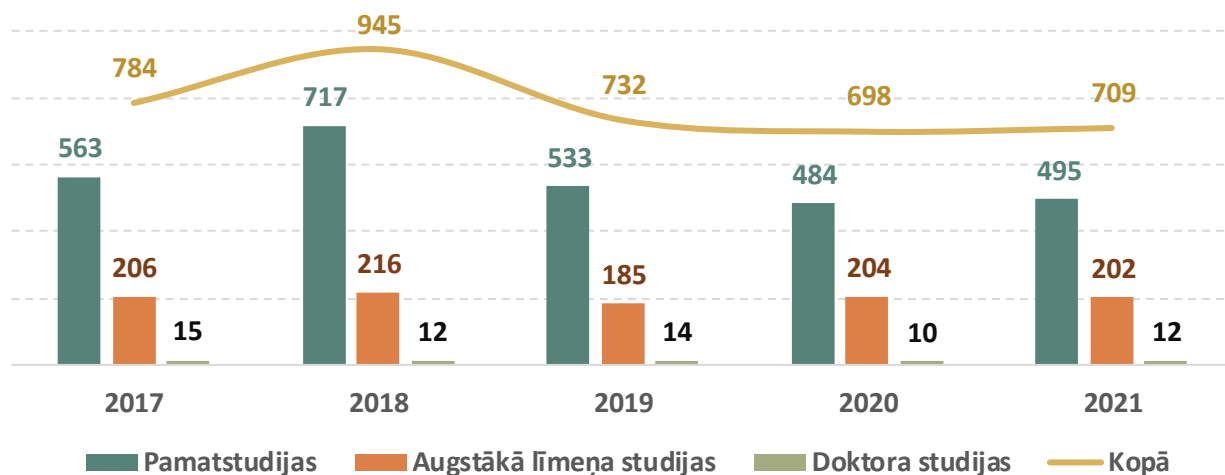

8.5. attēls. LLU absolventu skaita dinamika

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Uzņemšana

2021. gadā LLU tika uzņemti 1386 jauni studenti, no tiem 1024 pamatstudijās, 337 augstākā līmeņa studijās un 25 doktoranti. Salīdzinājumam 8.6. attēlā ir parādīti Uzņemšanas rezultāti 2016.–2021. gadā.

8.6. attēls. LLU uzņemto studentu skaita dinamika

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Tālākizglītība

2021. gadā LLU Mūžizglītības centrs saņēma Izglītības un zinātnes ministrijas Pieaugušo neformālās izglītības balvu "Saules laiva".

Īstenotie projekti:

- "Pedagogu karjeras konsultantu papildizglītība un atbalsta materiāla izstrāde darbam ar izglītojamo vecākiem izglītības iestādē" (līguma Nr. 4.- 8.3.1/49, uzsākts 2021. gadā) (finansējums – 29 040 eiro).
- Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam pasākuma "Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi" apakšpasākums "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi" (Nr. LAD 131118/P44 Mācību organizēšana un īstenošana) (2021. gada finansējums – 338 040 eiro).
- "Meistarklases pedagogiem karjeras konsultantiem "Karjeras kāre" lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas nozarēs".

Stipendijas

2021. gadā LLU Attīstības fondā organizēti 13 stipendiju konkursi un no fonda pavisam izmaksātas 26 stipendijas, no kurām piešķirtas 14 jaunas stipendijas, bet trīs stipendijas turpināja saņemt jau esošie stipendiāti. Viens stipendiāts janvārī saņēma atlikušo stipendijas summu, kā arī ieguva jaunu stipendiju visu pavasara semestri. Vēl astoņi stipendiāti turpināja saņemt stipendiju visu pavasara semestri.

2021. gadā dibināta viena jauna stipendija – SIA "East Metal", rīkojot arī pirmo stipendijas konkursu un izmaksājot pirmo stipendiju.

Pa vienam stipendiju konkursam tika organizēti Jāņa Čakstes, Jāņa Rūvalda, Alfrēda Seržāna, Latvi Dan Agro, Latvijas Agronomu biedrības, Artūra un Ērikas Gerhardu, Vagneru ģimenes, Mirdzas Oškalnes, SIA "Peri", profesora Kazimira Špoģa un profesores Baibas Rivžas jubilejas stipendijām. Divi konkursi organizēti LLU Studējošo pašpārvaldes stipendijai.

8.2. tabula

Jaunie stipendiāti 2021. gadā

Fakultāte	Jaunie stipendiāti
Lauksaimniecības	8
Tehniskā	3

Pārtikas tehnoloģijas	3
Ekonomikas un sabiedrības attīstības	5
Veterinārmedicīnas	4
Informācijas tehnoloģiju	0
Vides un būvzinātņu	2
Meža	1

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Pasniegta viena Kārļa Ulmaņa stipendija. 2021. gada rudens semestrī to saņēma trīs studenti no Meža, Tehniskās un Vides un būvzinātņu fakultātes, bet pavasara semestrī stipendiju turpināja saņemt viena studente no Lauksaimniecības fakultātes.

Pasniegta viena Senāta stipendija, ko 2021. gada rudens semestrī saņēma Tehniskās fakultātes students. Pavasara semestrī šo stipendiju vēl turpināja saņemt divi studenti no Vides un būvzinātņu fakultātes.

Savukārt fakultāšu vārdiskās stipendijas no 2021. gada rudens semestra ieguva deviņi studējošie, un 2021. gada pavasara semestrī tās turpināja saņemt desmit studējošie no Vides un būvzinātņu, Lauksaimniecības, Ekonomikas un sabiedrības attīstības, Informācijas tehnoloģiju, Pārtikas tehnoloģijas, Tehniskās un Veterinārmedicīnas fakultātes.

Studiju vides uzlabošana

2021. gadā pabeigti vairāki būvdarbi studiju vides uzlabošanai – Veterinārmedicīnas fakultātes A korpusa un Meža fakultātes mācību korpusa energoefektivitātes palielināšanas būvdarbi, Veterinārmedicīnas fakultātes A korpusa vides pieejamības nodrošināšanas un auditoriju vienkāršotas atjaunošanas darbi, Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātes ēkas fasādes vienkāršotas atjaunošanas pirmā posma būvdarbi, kā arī nomainīti Vides un būvzinātņu fakultātes piekārtie griesti. Pārskata periodā veikts arī kosmētiskais remonts Veterinārmedicīnas fakultātes A korpusā, Meža fakultātes mācību korpusa telpās, Tehniskās fakultātes trešā stāva gaitenī un 410. auditorijā, kā arī Informācijas tehnoloģiju fakultātes Virtuālās realitātes laboratorijā un papildus tam – otrās dienesta viesnīcas telpu vienkāršota atjaunošana.

2021. gadā izstrādāta būvniecības ieceres dokumentācija.

Fundamentālā bibliotēka

LLU Fundamentālā bibliotēka (turpmāk šajā nodaļā – FB) nodrošina lietotājus ar informācijas resursiem atbilstoši studiju profilam, pētniecības virzieniem un LLU Attīstības stratēģijā izvirzītajiem mērķiem. Ar Latvijas Bibliotēku padomes 2021. gada 7. decembra sēdes lēmumu LLU FB atkārtoti ir akreditēta valsts nozīmes bibliotēkas statusā.

Bibliotēkā ir pieejamas nozīmīgas LLU FB darbinieku veidotās datubāzes, vērtīgi abonētie elektroniskie resursi – tiešsaistes datubāzes, tostarp pilnteksta. Bibliotēkas krājumā 2021. gada beigās bija 410 174 eksemplāri 125 731 nosaukuma izdevumu. 2021. gadā ir saņemti 1754 eksemplāri. Bibliotēkas virtuālais apmeklējums – 94 753, fiziskais apmeklējums – 31 553, izsniegums – 75 492.

Informāciju varēja meklēt arī 14 abonētajās pilnteksta un bibliogrāfiskās informācijas tiešsaistes datubāzēs, kā arī vairākās datubāzēs, kas tika piedāvātas uz izmēģinājuma laiku. Tika nodrošināta nepārtraukta pieeja tiešsaistes datubāzēm LLU tīklā un LLU zinātniskajos institūtos, kā arī ārpus LLU tīkla, izmantojot LLU IS lietotājkontu. 2021. gadā šīs iespējas izmantoja 14 170 unikālo apmeklētāju – par 481 vairāk nekā 2020. gadā. Apmeklējumu skaits – 39 596 (par 1101 vairāk nekā 2020. gadā), t. i., 2,79 apmeklējumi uz vienu unikālo apmeklētāju. Gadu no gada paaugstinās “EZproxy” izmantošanas rādītāji. LLU FB piedāvāja lietotājiem izmantot arī vienoto informācijas meklētāju PRIMO.

Bibliotēka piedalās starptautiskās lauksaimniecības zinātņu un tehnoloģiju informācijas sistēmas AGRIS veidošanā, kā arī veido vairākas datubāzes bibliotēku informācijas sistēmā ALEPH500. Uz AGRIS

centru Romā kopā ir nosūtīts 17 760 dokumentu aprakstu. Ierakstu skaits LLU mācībspēku un pētnieku publikāciju datubāzē gada beigās ir 39 841.

LLU FB nodrošina arī iespēju saņemt informācijas avotus, izmantojot dalību starptautiskajā lauksaimniecības bibliotēku tīklā *AGLINET*. Nozīmīgu vietu bibliotēkas darbā ieņem uzziņu un konsultāciju sniegšana, kā arī lietotāju apmācība. Bibliotēka piedāvā atbalstu un padomus pētniekiem par pētniecības datu pārvaldību un atklātu publicēšanu.

LLU FB operatīvi un kvalitatīvi lietotājiem sniedz bibliotēkas pakalpojumus, tostarp attālināti, piemēram, e-pakalpojumu "Jautā bibliotēkaram". Informācija par bibliotēkas pieejamību un tās sniegtajiem pakalpojumiem ir publicēta tīmekļvietnē, kurā atrodams plašs metodisko materiālu klāsts, kas regulāri tiek atjaunots, kā arī informācija par datubāzēm, meklēšanas rīkiem un jauniegūtajām grāmatām, žurnāliem un citiem izdevumiem. Tīmekļvietnē ir sadaļa "Darbs ar zinātniskajām publikācijām", kurā atrodami bibliogrāfiskā apraksta piemēri un pamācība, kā izmantot "Mendeley", kā reģistrēties pētnieku unikālo identifikatoru reģistrā *ORCID* un izdarīt tajā izmaiņas. Vietnē ir pieejama arī platforma "Publons", kas pētniekiem ļauj saglabāt vienuviet savas publikācijas un citus zinātniskos darbus, redzēt uzticamus citējamības rādītājus, kas automātiski importēti no "Web of Science Core Collection", precizēt ziņas par autoru un pievienot publikācijas no "Web of Science" automātiski, izmantojot zinātnieka unikālo ID, kā arī apkopot savu kā autora, redaktora, recenzenta zinātnisko ietekmi un noskaidrot Hirša indeksu. Tīmekļvietnē tiek izvietotas arī tematiskas virtuālās izstādes.

Bibliotēkas darbinieki aktīvi darbojas sociālajā tīklā "Facebook", popularizējot bibliotēkas pakalpojumus. Aktuālā informācija tiek sniegta arī interaktīvajā izkārtnē Uzziņu un informācijas centrā. LLU FB sadarbojas ar citām LLU struktūrvienībām. Tā 2021. gadā bibliotēka sniedza palīdzību Jelgavas pils muzejam, sagatavojot pavārgrāmatu izstādi 1796. gadā Jelgavā Štefenhāgena izdevniecībā latviešu valodā iespīestās pavārgrāmatas "Latviskā pavāru grāmata muižu pavāriem par mācību visādus kungu ēdienus gārdi vārīt un sataisīt" 225. jubilejai. Izstādi varēja apskatīt arī Jelgavas iedzīvotāji un viesi.

Zinātne un invoācijas

LLU Zinātnes un projektu attīstības centrs (ZPAC) koordinē akadēmiskā personāla un studējošo zinātnisko darbību, nacionālo un starptautisko zinātnisko sadarbību, administrē dažādu projektu, valsts un uzņēmējdarbības pasūtījumu izpildi, nodrošina informācijas izplatīšanu un finansējuma piesaistīšanu.

Ar Ministru kabineta 2021. gada 17. septembrī rīkojumu Nr. 655 "Par valsts augstskolu tipiem", kas tika izdots saskaņā ar Augstskolu likuma 3. panta pirmo daļu, noteikts, ka zinātnes universitātes ir LLU, Latvijas Universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte un Rīgas Tehniskā universitāte.

2021. gadā LLU ir iekļuvusi vairākos pasaules universitāšu reitingos:

- *Times Higher Education* Universitāšu ietekmes reitingā LLU ieņem vietu grupā no 601. līdz 800., bet mērķa "Dzīvība uz Zemes" sarakstā – 201.–300. vietu;
- *Times Higher Education Pasaules universitāšu reitingā* LLU ierindojas grupā 1200+ - Dzīvības zinātnes 800+, Inženierzinātnes un tehnoloģijas 1000+ un Sociālās zinātnes 600+ ;
- *Quacquarelli Symonds (QS) universitāšu reitingā "Labākās Eiropas jaunattīstības un Centrālās valsts augstskolas"* LLU ierindojas 241.–250. vietā, kur augstākie rādītāji sasniegti tādos indikatoros kā universitātes reputācija darba devēju skatījumā (141. vieta), akadēmiskā reputācija (144. vieta), starptautiskais pētniecības tīkls (160. vieta) un publikāciju skaits uz vienu akadēmiskā personāla pārstāvi (188. vieta);
- *U-multirank* reitingā – paaugstināts vērtējums (A un B līmenis iegūts vairāk nekā pusē kritēriju).

Latvijas Zinātņu akadēmijas konkursā par nozīmīgākajiem sasniegumiem zinātnē 2021. gadā izvirzīti un apbalvoti četri pētījumi, kuru īstenošanā iesaistīti LLU zinātnieki.

- Jaunas tehnoloģijas un ekonomiski pamatoti risinājumi vietējās lopbarības ražošanai cūkkopībai (*Dr. agr. Sanita Zute, Dr. sc. ing. Vita Šterna, Dr. agr. Imants Jansons, Dr. agr. Inga Jansone, Dr. agr. Māra Bleidere (Agroresursu un ekonomikas institūts), Dr. agr. Lilija Degola (LLU), Dr. oec. Andris Miglavs, Dr. oec. Alberts Auziņš, Dr. oec. Agnese Krieviņa, Mg. sc. soc. Ieva Leimane (SIA "EDO Consult")*)).

- "Latvijas tautsaimniecība pandēmijas ēnā un pēckrīzes izrāviena iespējas" (*Latvian Economy in the Shadow of Pandemic and Opportunities of the Post-Crisis Recovery*). (Inna Šteinbuka (zin. red.), autoru kolektīvs. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 2021, 360 lpp.) Pētījums sniedz padziļinātu daudznozaru ekspertīzi un prognozes Latvijas tautsaimniecības konkurētspējas saglabāšanai pandēmijas ēnā un pēckrīzes apstākļos.

- Pētījums Latvijas lauksaimniecības un pārtikas uzņēmumu pārstrukturēšanai pēckrīzes pārtikas sistēmas krīzes laikā un pēc tās. (Monogrāfija "Vietējo pārtikas ķēžu pārstrukturizēšana un noturības stiprināšana krīzes un pēckrīzes laikā Latvijā", Irina Pilvere (galv. red.), autoru kolektīvs. Jelgava, Drukātava, 2021, 465 lpp.)

- Pirmais latviešu autora darbs par koksnes makrouzbūvi, mikrouzbūvi un ķīmisko uzbūvi, par koku sugu koksnes vizuālo atpazīšanu, fizikālo un mehānisko rādītāju novērtēšanu un koku sugu raksturošanu (Leonards Līpiņš. *Koksnes mācība*. Latgales druka, 2021, 168 lpp.).

2021. gadā Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācija pasniedza Aizsardzības industrijas gada balvu izglītībā un pētniecībā. To saņēma LLU Pārtikas tehnoloģijas fakultātes pētnieki Sandra Muižniece-Brasava, Ēvalds Raits un Iveta Rutka par sausās uzturdevas izstrādi Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem.

2021. gada 25. novembrī norisinājās Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) 2021. gada locekļu vēlēšanas. Tajās par LZA īsteno locekli tika ievēlēta Pārtikas tehnoloģijas fakultātes profesore, *Dr. sc. ing. Inga Ciproviča* un par LZA korespondētājlocekli – Pārtikas tehnoloģijas fakultātes asociētais profesors, *Dr. sc. ing. Mārtiņš Šabovics*.

LLU vadošais pētnieks, Veterinārmedicīnas fakultātes Klīniskā institūta docents, *Dr. med. vet. Armands Vekšins* ir nominēts Latvijas izcilāko zinātnieku sarakstā un iekļauts zinātnes kalendārā *#ZinātneLatvijai 2021*.

2021. gadā LLU vēlētos amatos strādāja 167 vadošie pētnieki, 75 pētnieki un 33 zinātniskie asistenti. Sagatavotas 1040 dažāda veida publikācijas, tajā skaitā 269 starptautiski citētās "Web of Science" un "Scopus" datubāzēs. 2021. gadā bāzes finansējums bija 1 044 855 eiro, bet snieguma finansējums – 468 798 eiro par 2020. gadā sasniegtajiem rādītājiem zinātnē. Ņemot vērā zinātniskās darbības rādītājus 2020. gadā, zinātniskā snieguma finansējums 2021. gadā aprēķināts 222 vadošiem pētniekiem un pētniekiem par kopējo summu 330 000 eiro.

2021. gada 16. un 17. decembrī norisinājās LLU Starptautisko ekspertu konsultatīvās padomes (*The International Advisory Board*) darba grupa, kurā piedalījās Kalevs Jegiste un Haldja Vīnalass no Igaunijas Dzīvības zinātņu universitātes, Frederiks Lotrops Stodards no Helsinku Universitātes, Jirži Mašeks no Čehijas Dzīvības zinātņu universitātes Prāgā, Rogīrs Šulte no Vāgeninga Universitātes un Henriks Bārts no Halmstades Universitātes. Tikšanās laikā tika pārrunāti LLU starptautiskā izvērtējuma (2013–2018) rezultāti lauksaimniecības, meža un veterinārās zinātnēs, inženierzinātnēs, tehnoloģijās un sociālajās zinātnēs, LLU attīstības stratēģijas izstrāde 2022.–2027. gadam, kā arī LLU vieta Latvijas viedās specializācijas stratēģijas kontekstā.

Projekti

Pārskata periodā īstenoti 270 zinātnes projekti un pētījumi, piesaistot 4 033 290,17 eiro. No tiem 14 % ir starptautisko projektu finansējums, 26 % – nacionālo projektu finansējums, 37 % –

Zemkopības ministrijas subsīdijas, 11 % – valsts pētījumu programmu, fundamentālo un lietišķo pētījumu finansējums un 12% – finansējums līgumpētījumiem ar nozarēm un pašvaldības iestādēm.

LLU finansētie projekti

Lai atbalstītu promocijas darbu izstrādei nepieciešamās infrastruktūras nodrošināšanu, 2021. gadā tika turpināts iekšējais projektu konkurss “Zinātniskās kapacitātes stiprināšana LLU”. Sestajā kārtā līdzekļi tika piešķirti septiņu projektu īstenošanai par kopējo summu 69 900 eiro.

Lai nodrošinātu LLU stratēģijā apstiprināto pētniecības virzienu īstenošanu, kā arī veicinātu LLU stratēģijā noteikto prioritāro pētniecības virzienos noteikto rezultatīvo indikatoru izpildi un maģistrantu, doktorantu un jauno zinātnieku iesaistīšanos zinātniskajā darbībā, turpināta LLU atbalsta programma “LLU pētniecības programmas īstenošana”. 2021. gadā atbalstīti seši projektu iesniegumi par kopējo summu 60 000 eiro.

2021. gadā turpinājās arī trešā kārtā LLU atbalsta programmā “Fundamentālo pētījumu veikšana LLU”, lai nodrošinātu fundamentālus pētījumus LLU, tā radot jaunas zināšanas un tehnoloģiskās atziņas LLU attīstības stratēģijā noteiktajos pētniecības virzienos, kā arī atbalstītu doktorantu un jauno zinātnieku iesaistīšanos zinātniskajā darbībā. Atbalstīti četri projekti, un kopējais tiem piešķirtais finansējums ir 39 997,71 eiro.

Visu 2021. gadā apstiprināto projektu īstenošana tika sākta no 2022. gada 3. janvāra.

Latvijas valsts budžeta finansētie zinātniskie projekti

Turpināti pieci Fundamentālo un lietišķo pētījumu (FLP) projekti un veiksmīgi īstenoti divi no tiem – “Zoonozes Q-drudža ietekme uz slaucamo govju reprodukciju un risinājumi slimības sastopamības samazināšanai un dzīvnieku ilgtspējīgai izmantošanai” (sadarbībā ar Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātnisko institūtu “Bior”) un “Notikumos sakņota datorredze lauksaimniecības robotiem” (sadarbībā ar Rīgas Tehnisko universitāti).

Sekmīgi īstenoti divi ar saimniecisko darbību saistīti praktiskas ievirzes pētījumi. Projekts “Sabiedriskā elektrotransporta apsildes risinājumi” tika pabeigts 2021. gada 30. novembrī.

Īstenoti vairāki lauksaimniecībā izmantojamie pētījumi, tostarp pētījumi, kas nodrošina datus valsts monitoringa programmām. Kopējie piesaistītie finanšu līdzekļi ar valsts un ES atbalstu ir 660 818 eiro.

Turpināts darbs pie valsts augkopības programmas attīstības – kultūraugu genofonda saglabāšanas un šķirnes identitātes pārbaudes, izlietojot 144 199 eiro.

Īstenoti divi Latvijas Zinātnes padomes fundamentālo un lietišķo pētījumu individuālie zinātnieku pētniecības projekti, kas sagatavoti garantētās nodarbinātības jeb tenūras sistēmas ieviešanai Latvijā, – “Latvijas bioekonomikas stratēģijas 2030. gadam ieviešanas novērtējums un iespējamie risinājumi definēto mērķu sasniegšanai (LIBRA-LV)” un “Dzīvotspējīgas un ilgtspējīgas lauku kopienas: vietējās pārtikas sistēmu multiplikatīvais efekts”.

Papildus jau īstenotiem 42 pasākuma “Sadarbība” projektiem, kuros tiek veicināta sadarbība lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauksaimniecības produktu (izņemot zivsaimniecības produktu) pārstrādē, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības, dodot iespēju izveidot jaunus produktus, apzinot un izstrādājot procesus, tehnoloģijas un metodes, kā arī ieviešot tās praksē, 2021. gadā klāt nācis vēl viens šī pasākuma projekts (kopā 43 projekti).

2021. gadā LLU zinātnieki strādāja sešos valsts pētījumu programmas projektos.

Valsts pētījumu programmas “Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai” projektā “Latvijas valsts un sabiedrības izaicinājumi un risinājumi starptautiskā kontekstā (INTERFRAME-LV)” tiek novērtētas globālās ģeopolitiskās un starptautiskās norises un to ietekme uz Latvijas tautsaimniecības un sabiedrības modeli, kas vērsts uz ilgtspējību. Savukārt pētījuma “Ilgtspējīgas un saliedētas Latvijas sabiedrības attīstība: risinājumi demogrāfijas un migrācijas

izaicinājumiem (*DomoMig*)” fokuss vērsts uz kultūrvides pasākumu izpēti Latvijas reģionos kā vienu no demogrāfijas un migrācijas problēmu risinājumiem Latvijā.

Valsts pētījumu programmas “Energētika” projekts “Energētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti” nodrošinās mūsdienu prasībām atbilstošu modelēšanas instrumentu un rīku kopumu, ņemot vērā gan tehniski ekonomiskos, gan sociāli tehniskos aspektus.

Beidzamie darbi īstenoti valsts pētījumu programmas “Covid-19 seku mazināšanai” projektos “Multidisciplināra pieeja Covid-19 un citu nākotnes epidēmiju monitorēšanai, kontrolei un ierobežošanai Latvijā (COV-MITIGATE)” un “Ekonomiskais, politiskais un juridiskais ietvars Latvijas tautsaimniecības potenciāla saglabāšanai un konkurētspējas pieauguma veicināšanai pēc pandēmijas izraisītas krīzes (reCOVery-LV)”.

Valsts pētījums programmā “Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana” tiek īstenots projekts “Ilgtspējīga zemes resursu un ainavu pārvaldība: izaicinājumu novērtējums, metodoloģiskie risinājumi un priekšlikumi (*LandLat4Pol*)”.

2021. gadā LLU turpinājās divu 1.1.1.2. pasākuma “Pēcdoktorantūras pētniecības atbalsts” pētniecības pieteikumu “Sūkalu pārstrāde pievienotās vērtības produktos pārtikas rūpniecībai un lauksaimniecībai” un “Īsšķiedru cementa kompozītu izmantošanas efektivitāte nesošo sienu konstrukcijās” īstenošana. Pēcdoktorantūras programma ir vērsta uz jauno zinātnieku (pēcdoktorantu) pētniecības kapacitātes un karjeras attīstību. Atbalsts paredzēts pētījumiem Viedās specializācijas stratēģijas mērķu sasniegšanā, izaugsmes prioritāšu īstenošanā vai specializācijas jomu attīstībā. LLU īsteno pēcdoktorantūras pētniecības projektus Pārtikas tehnoloģijas un Vides un būvzinātņu fakultātēs zināšanu ietilpīgas bioekonomikas un viedo materiālu, tehnoloģiju un inženiersistēmu RIS3 jomās.

Starptautiskie projekti

Uzsākts darbs pie projekta “Ēdamais apvalks no (skābo) sūkalu proteīna un bioloģiski aktīviem savienojumiem un dabai draudzīgs vai biodegradējams iepakojums probiotiskā siera uzglabāšanai” ar vadošo partneri no Lietuvas Veselības zinātņu universitātes, iesaistot partnerus no Igaunijas un Norvēģijas. Projekts tiek īstenots par Eiropas Ekonomiskās zonas (EEZ) un Norvēģijas finanšu instrumenta līdzekļiem (LLU budžets trīs gadu periodam – 145 000 eiro).

Apstiprināts viens EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta projekts programmas “Pētniecība un izglītība” aktivitātē “Stipendijas” – “Govs un kazas piena antimikrobiālo īpašību izpēte Latvijā un Norvēģijā”. Projekts uzsākts 2021. gada 1. septembrī.

EK LIFE programmā “Climate Change Mitigation” (klimata pārmaiņu samazināšana) tiek īstenots projekts “Klimata pārmaiņu samazināšanas pasākumu demonstrēšana auglīgu meliorētu organisko augšņu apsaimniekošanā Baltijas valstīs un Somijā (*LIFE OrgBalt*)”.

Norisinās divi integrētie LIFE projekti – “Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānu ieviešana laba virszemes ūdens stāvokļa sasniegšanai (*GOODWATER IP*)” un “*Natura 2000* aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija (*LIFE-IP LatViaNature*)”.

Starptautiskās teritoriālās sadarbības programmā īstenoti trīs projekti – Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas projekts “Signāls biznesa uzsākšanai (*BeLL*)”, Centrālās Baltijas jūras reģiona programmas projekts “*Girl Power* – pielāgota uzņēmējdarbības izglītība meitenēm vecumā no 15 līdz 18 gadiem Latvijā un Igaunijā” un Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas projekts “Jaunu ilgtspējīgu risinājumu integrācija kultūras mantojumā (*NovelForHeritage*)”.

2021. gadā līdztekus septiņiem LLU īstenošanā esošajiem pētniecības un inovāciju atbalsta programmas “Apvārsnis 2020” projektiem (*BioMonitor, DISARM, HIVEOPOLIS, RustWatch, IDESoWa, DiBiCoo, BIOEASTsUP*) tika uzsākta divu jaunu šīs programmas projektu *SOILGUARD* un *NIGHTLV2021* īstenošana. 2021. gada nogalē LLU tika sagatavoti un iesniegti vērtēšanai arī deviņi pieteikumi

“Apvārsnis Eiropa” programmā, kas ir Eiropas Savienības pētniecības un inovāciju programma 2021.–2027. gada periodam un turpina līdzšinējo programmu “Apvārsnis 2020”.

2021. gadā LLU turpināja īstenot septiņus teritoriālās sadarbības projektus.

Turpinās starptautiskās programmas *ERA-NET Cofund* projekta “Klimatu saudzējošas lopkopības sistēmas (*CCCfarming*)” īstenošana, ir uzsākta no šīs programmas finansējumu saņēmušā projekta “Individuālie mobilitātes budžeti kā sociālais un ētiskais pamats oglekļa emisiju samazināšanai (*MyFairShare*)” īstenošana, kā arī atbalstu ir saņēmis *ERA-NET Cofund* projekts “Jauna tehnoloģija udeņraža ražošanai no atjaunojamās enerģijas avotiem, balstoties uz mākslīgo intelektu un izmaksu optimizēšanu vides lietojumiem (*HydroG(re)Energy-Env*)”, ko plānots uzsākt 2022. gada sākumā.

Erasmus+ projekti

Ir pabeigts projekts “Profesionālu izglītību un apmācību kompetenču pilnveide Baltijas kokrūpniecības nozarē atbilstoši Eiropas kvalitātes ietvarstruktūrai” (*Skills for Baltic WoodIndustry – European Quality in Vocational Education and Training*).

Turpinās projekti “Dalies ar savām augsnēm” (*Share your Soils*), “Profesionālās svešvalodas nodarbinātības veicināšanai” (*LSP for employability*), “Bezatkritumu pieejas veicināšana pārtikas sektorā” (*Go Zero-Zero Waste Management In Food Sector*), “Kopīgās maģistra studiju programmas lauku kopienu attīstībā izstrāde” (*Joint Master’s Curriculum in Rural Community Development*) un “Viedā skola restaurācijā un būvniecībā” (*Smart School in Restoration and Construction Industry*).

1.1.1.5. pasākumā “Atbalsts starptautiskās sadarbības projektiem pētniecībā un inovācijās” 2021. gadā turpinājās projekta Nr. 1.1.1.5/18/I/004 “LLU un tās pārraudzībā esošo zinātnisko institūciju starptautiskās sadarbības projektu pētniecībā un inovācijās veicināšana” un projekta Nr. 23-11.17e/20/173 “Ilgtspējīga lauksaimniecības atlikumu pārstrāde: modulāra kaskādes atkritumu pārveidošanas sistēma (*UpWaste*)” īstenošana, veicinot Eiropas Pētniecības telpas sadarbības projektu izstrādi un dalību starptautiskos pētniecības, tīklošanās un sadraudzības pasākumos.

2021. gada 30. aprīlī, ievērojot valstī noteiktos ierobežojumus, kas saistīti ar Covid-19 izplatību, tika organizēts projekta 1.1.1.5/20/A/002 “Eiropas Zinātnieku Nakts 2020” pasākums. Projekta īstenošanā līdzdarbojās visas fakultātes, kā arī Dārzkopības institūts un Agroresursu un ekonomikas institūts. Pasākuma laikā notika tiešsaistes lekcijas un semināri, kurās tiešsaistes platformas apmeklētāji guva plašāku informāciju par novatoriskām metodēm un tehnoloģiskajiem risinājumiem lauksaimniecībā, par lauksaimniecības dažādību, kiberbitēm un kiberstropiem, kā arī par citām lauksaimniecībā aktuālām tēmām.

Studiju projekti

Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu” projekts “LLU studiju programmu konsolidācija un jaunu programmu izstrāde”.

Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” pirmās kārtas projekts “LLU akadēmiskā personāla pilnveidošana”.

Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” trešās kārtas projekts “LLU pāreja uz jauno doktorantūras finansēšanas modeli”.

Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.3. specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt labāku pārvaldību augstākās izglītības institūcijās” projekts “Latvijas Lauksaimniecības universitātes pārvaldības pilnveide”.

2021. gada nogalē iesniegts un apstiprināts 1.1.1.3. specifiskā atbalsta mērķa “Inovāciju granti studentiem” otrās kārtas projekts “LLU studentu inovāciju prasmes un uzņēmējspējas veicināšana”.

2021. gada 30. septembrī veiksmīgi ir beigusies projekta "LLU STEM studiju programmu modernizācija" ieviešana, sasniedzot izvirzīto mērķi – modernizēt dažādas studiju programmas. Papildināts un modernizēts LLU Fundamentālās bibliotēkas fonds, veikti remontdarbi auditorijās un koplietošanas telpās Jelgavas pilī, Meža fakultātē (Akadēmijas ielā 11) un Vides un būvzinātņu fakultātē (Akadēmijas ielā 19). Projektaam kopumā izlietoti līdzekļi 3 550 524,87 eiro apmērā, tajā skaitā ERAF finansējums 3 017 946,14 eiro un valsts budžeta finansējums 532 578,73 eiro.

Infrastruktūras projekti

Īstenoti energoefektivitātes palielināšanas projekti Meža fakultātes un Veterinārmedicīnas fakultātes ēkām.

Priekuļu pētniecības centrā pārbūvētas laboratoriju ēkas, ekspluatācijā nodots Eksperimenta dzīvnieku centrs Jelgavā un siltumnīcu komplekss ar palīgtelpām Dārzkopības institūtā, uzstādīti plēves tuneļi, kā arī nobeigumam tuvojas Starpnozaru zinātniskās laboratorijas ēkas būvniecība Jelgavā, Dobeles ielā 41.

Vairākos pētniecības virzienos LLU struktūrvienības cieši sadarbojas ar LLU pārraudzībā esošajām institūcijām – Agroresursu un ekonomikas institūtu, Dārzkopības institūtu un SIA "Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs". Mērķsadarbības galvenie mehānismi ir kopīgi pētījumi un publikācijas, kopīgas zinātniskās darba grupas un datu apmaiņa.

Zinātniskās konferences un rakstu krājumi

2021. gadā organizētas vairākas augsti novērtētas starptautiskas konferences: 16. starptautiskā zinātniskā konference "Studenti ceļā uz zinātņi 2021" (23.04.2021.), 14. starptautiskā zinātniskā konference "Lauku vide. Izglītība. Personība 2021" (7.–8.05.2021.), 22. starptautiskā zinātniskā konference "Ekonomikas zinātne lauku attīstībai 2021" (11.–14.05.2021.), 27. ikgadējā starptautiskā zinātniskā konference "Zinātne lauku attīstībai 2021" (12.–14.05.2021.), 20. starptautiskā zinātniskā konference "Inženierzinātne lauku attīstībai 2021" (26.–28.05.2021.) un starptautiskā zinātniskā konference "Zināšanu balstīta bioekonomika" (16.12.2021.).

LLU ZPAC nodrošina zinātniskā žurnāla "Rural Sustainability Research" izdošanu. 2021. gadā publicēti šī zinātniskā žurnāla 45. (indeksēts "Scopus" datubāzē) un 46. krājums. Izveidota e-žurnālu platforma <https://www.llu.lv/lv/ezurnali>.

Katru gadu LLU iznāk vairāki fakultāšu organizēti zinātnisko rakstu krājumi: 20. starptautiskās zinātniskās konferences "Inženierzinātne lauku attīstībai" rakstu krājums (indeksēts "Elsevier Scopus", "Web of Science" un citās datubāzēs), 21. starptautiskās zinātniskās konferences "Ekonomikas zinātne lauku attīstībai" rakstu krājums (indeksēts "Web of Science", "Clarivate Analytics", AGRIS un citās datubāzēs), 14. starptautiskās zinātniskās konferences "Lauku vide. Izglītība. Personība." rakstu krājums (indeksēts "Thomson Reuters", "Web of Science", "Scopus", EBSCO, CABI un AGRIS datubāzēs), 27. ikgadējās starptautiskās zinātniskās konferences "Zinātne lauku attīstībai 2021" rakstu krājums (indeksēts "Scopus", "Web of Science", AGRIS, "CAB Abstracts", "CABI Full text", "EBSCO Academic Search Complete" un citās datubāzēs), kā arī zinātniski praktiskās konferences "Līdzsvarota lauksaimniecība" raksti "Eiropas zaļais kurss" (indeksēts AGRIS un "CAB Abstracts" datubāzēs) un zinātniskā semināra rakstu krājums – Ražas svētki "Vecauce – 2021. Raža ekstremālos apstākļos" (indeksēts AGRIS un "CAB Abstracts" datubāzēs).

Doktorantūras skola

Doktorantūras skola sāka īstenot Eiropas Sociālā fonda projektu Nr. 8.2.2.0/20/l/001 "LLU pāreja uz jauno doktorantūras finansēšanas modeli" ar kopējo finansējumu 1 032 439 eiro. Projekta mērķis ir palielināt doktora zinātniskā grāda ieguvēju skaitu un to nodarbinātību akadēmiskajā un zinātniskajā darbā LLU stratēģiskās specializācijas jomās, paaugstinot doktora studiju kvalitāti un konkurētspēju Latvijas un Eiropas zinātniskajā vidē, iesaistot ārvalstu mācībspēkus doktora studiju nodrošināšanā un sniedzot finansiālo atbalstu 30 doktorantiem vai zinātniskā grāda pretendentiem.

Projektā 2021. gadā norisinājās divas konkursa kārtas. Pirmajā kārtā atbalstu saņēma 15 doktorantu, no kuriem deviņi ir nodarbināti LLU, trīs – Dārzkopības institūtā, divi – Agroresursu un ekonomikas institūtā un viens – Latvijas Valsts mežzinātnes institūtā “Silava”. Otrajā kārtā atbalstu saņēma 11 doktorantu, no kuriem astoņi ir nodarbināti LLU, viens – Dārzkopības institūtā un divi – Latvijas Valsts mežzinātnes institūtā “Silava”.

Zinātnieku un komercsabiedrību sadarbība

Lai veicinātu zinātnieku un komercsabiedrību sadarbību, intelektuālā īpašuma aizsardzību un pētniecības rezultātu komercializāciju, kā arī sistemātiski apzinātu esošo un mērķtiecīgi attīstītu nepieciešamo pētniecības kompetenci universitātē, 2021. gadā darbu sekmīgi turpina Tehnoloģiju un zināšanu pārneses nodaļa (TEPEK). Sadarbībā ar TEPEK 2021. gadā organizēta LLU dalība un zinātnieku izstrādņu popularizēšana starptautiskajās izstādēs, semināros, kontaktbiržās un forumos, piemēram, “Rīga Food 2021”, “Lauksaimniecības un meža tehnika 2021”, “MINOX Zemgale 2021”, “Ideju spogulis – 2021”. Turpinās cieša sadarbība ar Latvijas Investīciju attīstības aģentūru (LIAA), Jelgavas biznesa inkubatoru, Zemgales plānošanas reģionu, Jelgavas pilsētas domi, Jelgavas novada domi un Zemgales reģiona Kompetenču attīstības centru, piedaloties uzņēmējdarbību veicinošos pasākumos. 2021. gadā ievērojamu piensumu devusi LLU zinātnieku iesaistīšanās LIAA vaučeru programmā, ko administrē TEPEK. 2021. gadā ir noslēgti 40 sadarbības līgumi par kopējo summu 632 234,96 eiro un sagatavoti trīs komercializācijas piedāvājumi, kas izplatīti attiecīgo nozaru uzņēmējiem.

Patenti, šķirnes un licences līgumi

2021. gadā LLU turpināja uzturēt 20 patentu: no tiem 16 ir nacionālie Latvijas Republikas patenti un četri – ārvalstu patenti. LLU Zemkopības institūtā 2021. gadā noslēgti 20 licences līgumi, kā arī nacionālajā un ES kopējā augu šķirņu katalogā iekļautas 20 jaunas selekcionētās kultūraugu šķirnes. Kopumā 2021. gadā spēkā bija 140 licences līgumi, no tiem astoņi starptautiskie.

Konsultācijas

Individuālas konsultācijas par savstarpējās atbilstības prasībām, vides aizsardzību, higiēnu, dzīvnieku labturību un labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem, videi draudzīgām saimniekošanas metodēm, meža apsaimniekošanu, klimata pārmaiņu ietekmi, par saimniecības, uzņēmuma vai ieguldījuma ekonomisko un ekoloģisko rādītāju uzlabošanu, kā arī nekaitīgumu klimatam un noturību pret klimata pārmaiņām nodrošina LAP 2014.–2020. M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” 2.1. apakšpasākums “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai”.

2021. gada sākumā tika noslēgts līgums par konsultāciju nodrošināšanu uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai (“inkubācija”) ar SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”, kas par iepirkuma uzvarētāju tika atzīta 2020. gadā izsludinātajā publiskajā iepirkumā. Līgumcena ir viens milj. eiro. Noslēgti arī vairāku gadu sadarbības līgumi par konsultāciju pakalpojumu saņemšanu ar 104 gala labuma guvējiem, un jau sāka pakalpojuma sniegšana. Tāpat turpinājās 2018. gadā noslēgtā līguma izpilde par individuālu konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības nozarē. Līguma izpildītājs – personu apvienība, ko veido mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “L.V.Mežs”, “Mežsaimnieks” un “Mūsu mežs”. Līgumcena ir 175 tūkst. eiro.

2021. gada sākumā tika izsludināts publiskais iepirkums, lai izvēlētu pakalpojuma sniedzēju konsultantu apmācībai. Ar uzvarētāju – SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” – tika noslēgts līgums par pakalpojuma izpildi. Līgumcena ir 250 tūkst. eiro. Uzsākts darbs, lai nodrošinātu pakalpojuma sniegšanu, bet 2021. gadā konsultanti vēl netika apmācīti.

Pēc LAD datiem, LAP M02 pasākuma “Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” 2.1. apakšpasākumā “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu

izmantošanas veicināšanai” 2020. gadā kopumā tika sniegtas 8046 konsultācijas 3265 personām, kas iesaistītas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē (Sk. 8.3. tab.).

8.3. tabula

Konsultāciju saņēmēju un sniegto konsultāciju skaits pa konsultāciju blokiem 2021. gadā

Konsultāciju bloks	Konsultāciju saņēmēju skaits	Konsultāciju skaits
Lauksaimniecība	2184	6743
Mežsaimniecība	540	2215
KOPĀ	2722	8958

Avots: LAD

8.2. Bulduru Dārzkopības vidusskola

Bulduru Dārzkopības vidusskola īsteno profesionālo izglītību lauksaimniecības nozarē un citās jomās valsts budžeta finansētas profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmās, kā arī ir profesionālās tālākizglītības metodiskais centrs dārzkopības jomā.

Bulduru Dārzkopības vidusskola ir Latvijas Lauksaimniecības universitātes struktūrvienība, skolas absolventiem dodot priekšrocības turpmākām studijām izvēlētajā profesijā, kurā pirmās iemaņas ir gūtas Bulduros. Skolas absolventiem pabeidzot mācības Bulduru Dārzkopības vidusskolā ar vidējo atzīmi, kas nav zemāka par septiņām ballēm, ir iespēja uzsākt mācības Latvijas Lauksaimniecības Universitātē valsts finansētās studijās ārpuskonkursa kārtībā.

Izglītības iestādes vide

Bulduru Dārzkopības vidusskola lepojas ar ainavisko skolas apkārtni – unikālo dendroloģisko taksonu kolekciju parkā, ūdensrožu dīķi, viedo jeb “I-Dārzu”, moderno siltumnīcu kompleksu, renovētām mācību telpām un sporta kompleksu. Izglītības iestādei ir dienesta viesnīca, kurā līdz ja unā mācību gada sākumam aktīvi norisinās atjaunošanas darbi un remonts.

Mērķis

Bulduru Dārzkopības vidusskola kā kompetences centrs nodrošina zināšanas, kā arī inovāciju un jaunāko tehnoloģiju nodošanu dārzniekiem, augkopjiem, ainavu veidotājiem, kokkopjiem, Latvijas dabas bagātību apsaimniekotājiem, pavāriem un viesmīlības un tūrisma objektu apkalpojošajam personālam.

Pamatuzdevumi

Sagatavot Eiropas līmenī konkurētspējīgus speciālistus tautsaimniecības nozarēs, kas gādā par vietējās dārzkopības produkcijas nodrošināšanu Latvijā ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm un ainaviskas vides veidošanu un saglabāšanu, izmantojot inovācijas.

Izglītības iestādes vērtības

- **Inovatīva un zinātnē balstīta pieeja mācību procesam:** ar jaunākajām tehnoloģijām aprīkotas mācību laboratorijas, ilgtspējīga un radoša sadarbība ar dārzkopības nozares uzņēmumiem, dalība vietēja mēroga un starptautiskos projektos.
- **Sabiedrības labklājība:** Bulduru Dārzkopības vidusskola atbalsta dabu izprotošas un saudzējošas personības veidošanos, nodrošinot ilgtspējīgas sabiedrības un saimniekošanas attīstību.
- **Gadsimtiem koptās skolas tradīcijas:** pilnveidojot vairāk nekā gadsimtu uzkrāto pieredzi, atbilstoši tehnoloģiskajam laikmetam nodot to nākamajām absolventu paaudzēm, kas spētu pārvarētu izaicinājumus mūsu pastāvīgi mainīgajā sabiedrībā.
- **Lokācijas vietas un ainaviskās vides unikalitāte:** izglītības iestāde atrodas Latvijas populārākajā kūrortpilsētā Jūrmalā, Lielupes krastā, vien 20 minūšu gājienā no Baltijas

jūras, Rīgas jūras līča. Skola lepojas ar sakopto teritoriju, apstādījumiem, dendroloģisko parku ar unikāliem koku taksoniem un viedo I-dārzu. Skolas parku un dārzu var apmeklēt ikviens interesents.

Akreditācija

2021. gadā saņemts Izglītības kvalitātes valsts dienesta akreditācijas komisijas ziņojums, ar kuru Bulduru Dārzkopības vidusskolai piešķirta izglītības iestādes akreditācija uz sešiem gadiem.

Metodiskais darbs

Bulduru Dārzkopības vidusskolai ar 2021. gada IZM rīkojumu 1-2e/21/119 ir noteiktas trīs metodiskās virsvadības jomas.

Lauksaimniecība:

- **622 Dārzkopība** – dārzkopības tehniķis, dārzkopis
- 622 00 Dārzkopība – dārzkopības tehniķis ar specializācijām:
- 622 01 Puķkopība;
- 622 02 Stādu audzēšana

Arhitektūra un būvniecība:

- 582020 **Būvniecība** – ainavu būvtehniķis 4LKI, ainavu strādnieks 3LKI;
- 622 Dārzkopība/622 04 **Dārzu un parku kopšana** – koku kopšanas tehniķis 4LKI, kokkapis (arborists) 3LKI.

Izglītības iestādē norisinājās diskusija par modulāro izglītības programmu “Būvniecība” ar iegūstamo kvalifikāciju “Ainavu būvtehniķis” un modulāro izglītības programmu “Dārzu un parku kopšana” ar iegūstamo kvalifikāciju “Kokkapis – arborists” aprobāciju ar metodiski līdzatbildīgajām profesionālās izglītības iestādēm un dārzu un parku plānošanas, ierīkošanas un apsaimniekošanas nozares uzņēmumiem par sadarbības iespējām darba vidē balstītās mācībās.

Izglītojamo skaits profesionālās izglītības programmās

2021./2022. mācību gadā Bulduru Dārzkopības vidusskolā par valsts budžeta līdzekļiem klātienē profesionālās vidējās izglītības programmās mācījās 205 izglītojamie kopumā 17 grupās. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu izglītojamo skaits ir palielinājies par 22 %. (Sk. 8.4. tab.)

Kopš 2017. gada izglītības iestādei ir piešķirtas 176 valsts finansētas budžeta vietas, un, lai gan pieprasījums ir lielāks, papildu vietas netiek piešķirtas. Tā kā izglītības iestāde ir arī uzņēmums, kas nodarbojas ar saimniecisko darbību un tai ir SIA statuss, 2021./2022. mācību gadā sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Bulduru Dārzkopības vidusskola” nodrošināja mācību iespējas vēl 29 izglītojamiem profesionālās vidējās izglītības programmās.

8.4. tabula

Bulduru Dārzkopības vidusskolas audzēkņu skaits klātienē 2021./2022. mācību gadā

Programma	Grupu skaits	Skaits 2020./2021.gadā
Dārzkopība	4	49
Dārzu un parku kopšana	1	12
Floristikas pakalpojumi	1	17
Būvniecība	3	26
Ēdināšanas pakalpojumi	4	59
Viesnīcu pakalpojumi	4	42
Kopā	17	205

Avots: Bulduru Dārzkopības vidusskola

Savukārt pieaugušo un profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides grupās mācījās 67 izglītojamie (sk. 8.5. tab.).

Bulduru Dārzkopības vidusskolas audzēkņu skaits neklātienē 2021./2022. mācību gadā

Programma	2021.	2022.
Floristikas pamati (profesionālā pilnveide)	11	22
Koku kopšanas darbu pamati (profesionālā pilnveide)	31	0
Stādu audzēšana (dārzkopis-stādu audzētājs)	6	0
Dārzu un parku kopšana (kokkopis jeb arborists)	26	4
Dārzkopība (dārzkopības tehniķis)	17	21
Būvniecība (ainavu būvtehniķis)	10	20
Kopā	101	67

Avots: Bulduru Dārzkopības vidusskola

 Sagatavoto speciālistu skaits

Bulduru Dārzkopības vidusskolā 2021./2022. mācību gadā profesiju ieguva 115 absolventu (sk. 8.6. tab.).

Bulduru Dārzkopības vidusskolas audzēkņu skaits neklātienē 2021./2022. mācību gadā

Programma	Kvalifikācija	2020.	2021.	2022.
Valsts budžeta				
	Dārzkopības tehniķis	10	10	23*
	Florists		10	13*
	Kokkopis	3	6	8*
	Ainavu būvtehniķis	8	8	7*
	Ēdināšanas pak. speciālists	18	7	10
	Viesnīcu pakalpojumi			8*
	Kopā	39	41	69
Maksas programmās				
	Stādu audzētāji	5	5	6
	Parka dārznieki	6	11	0
	Kokkopis	8	10	11
	Dārzkopības tehniķis		10	15*
	Ainavu būvtehniķis		8	14*
	Kopā	19	44	46
Kopā pavisam		58	85	115

* Plānotais absolventu skaits programmās, kurās valsts noslēguma pārbaudījumi būs 2022. gada nogalē.

Avots: Bulduru Dārzkopības vidusskola

 Uzņemšana

2021. gadā Bulduru Dārzkopības vidusskolā valsts budžeta finansētās programmās tika uzņemti 129 jaunieši un 57 pieaugušie profesionālās tālākizglītības programmās.

No 2022. gada 15. jūnija izglītības iestādē darbojas uzņemšana un plānots, ka mācībām **pirmajā kursā tiks** uzņemti **134** izglītojamie valsts budžeta finansētās programmās un **45** izglītojamie pieaugušie un profesionālās tālākizglītības (maksas) programmās.

 Papildu iespējas

Izglītības iestāde izglītojamiem nodrošina dienesta viesnīcu, kā arī sporta un treniņu zāles. Skolā darbojas izglītojamo pašpārvalde, interešu izglītība, bibliotēka un ēdnīca.

Sekmīgākajiem un aktīvākajiem jauniešiem katru gadu ir iespēja saņemt skolas attīstības biedrības "Par Bulduriem" ikgadējo stipendiju, kā arī ik mēnesi – valsts budžeta stipendiju par labām sekmēm un aktīvu līdzdalību pasākumos.

 Pieaugušo tālākizglītība

Bulduru Dārzkopības vidusskolā tiek īstenotas profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides un neformālās izglītības programmas par dārzkopības, dārzeņu audzēšanas, dārzu un parku kopšanas un citām tēmām kursu, meistarklašu un semināru formā gan klātienē, gan tiešsaistē. Populārākie un klientu visvairāk pieprasītākie temati ir

dārzkopība:

- profesionālās tālākizglītības programma “Dārzkopība” (dārzkopības tehniķa kvalifikācija);
- Ārstniecības augi, garšaugi – biznesa vai jauna hobija iespējas;
- Augļaugu veģetatīvā pavairošana;
- Rožu potēšana;
- Zemeņu audzēšana;
- Krūmmeleņu audzēšana;
- Tomātu audzēšana;
- Augļu koku vainagu veidošana;
- Vīna darīšanas meistarklase;
- Ķiploku audzēšana;

būvniecība:

- profesionālās tālākizglītības programma “Būvniecība” (ainavu būvtehniķa kvalifikācija);
- Dārza dizains un plānošana;
- 3D dārza dizaina izveide ar *SketchUp*;
- Atpūtas zonas plānošana;
- Augu atlase veiksmīgai dārza kompozīcijai;

dārzu un parku kopšana:

- profesionālās tālākizglītības programma “Dārzu un parku kopšana” (kokkopja jeb arborista kvalifikācija);
- Droši darba paņēmieni ar motorzāģi;
- Darba drošība, instrumenti un zaru griešanas tehnika priežu sēklu plantācijā;
- Darba pozīcijas sasniegšana kokā, izmantojot virvju sistēmas (Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem);

floristika:

- profesionālās pilnveides izglītības programma “Floristikas pakalpojumi”;
- tematiski floristikas meistarklašu kursi (kāzu pušķi, Ziemassvētku dekori, Līgo rotājumi u.c.)

Programmu materiāltechniskais nodrošinājums

Bulduru Dārzkopības vidusskola lepojas ar savu dendroloģisko parku, kas ik gadu tiek atjaunots un kalpo par materiāltechnisko bāzi programmai “**Dārzu un parku kopšana**”. 2021./2022. mācību gadā parka augu sortiments papildināts ar diviem Japānas ķiršiem sakurām un magnoliju.

Dārzkopības programmu kvalitatīvai īstenošanai ir papildināts izglītības iestādes materiāltechniskais nodrošinājums ar atklāta lauka smidzināšanas demonstrāciju stendu, kam ir dažādi sprauslu veidi, ar augu un kaitīgo organismu attīstības un kaitīguma stadijas uzsiešanas sistēmu modeļiem un paraugiem siltumnīcām un atklātam laukam.

2021. gadā materiāli tehniskā bāze papildināta ar

- lauksaimniecības tehnikas laboratorijas darbu aprīkojumu – instrumentiem;
- siltumnīcu āra lauku laistīšanas sistēmām un siltumnīcu zemeņu audzēšanas plauktu sistēmām;

- augu audu kultūru laboratorijas audzēšanas un aklimatizācijas plauktu sistēmām ar atbilstošu gaismas intensitāti un fotoperiodu;
- izejvielām un materiāliem, tostarp mazvērtīgo inventāru, mācību siltumnīcai;
- papildaprīkojumu – traktortehnikas agregātiem (augšnes apstrādes diskiem) – traktortehnikas vadītāja apmācībai;
- dārza un parka kopšanas mazo tehniku – A kategorijas traktoru *Avant* ar dažāda veida aprīkojumu;
- zāliena pļaušanas raideru *Husqvarna*.

Tāpat katru gadu pēc jaunākajiem katalogiem tiek iegādāti stādi, augu sēklas, mātesaugi, potcelmi un jaunstādi un skolas teritorijā tiek iesētas atklāta lauka dārzeņu platības, iekopta platība augļu dārzam, kā arī iekārtota pavairošanas lauka platība (atklātā laukā un zem seguma).

Programmai “**Būvniecība**” izglītības iestādes teritorijā iekārtots atklāts poligons ar grants, šķembu un bruģa paraugiem. Bruģa sortiments papildināts ar dažādu veidu un dažādu krāsu izstrādājumiem no sadarbības partnera – uzņēmuma “Brikers”. Izglītības iestādē radīts inovatīvs dārzs sadarbībā ar LU, RTU un LLU zinātniekiem un dārzkopības nozares vadošajiem uzņēmumiem SIA “Blīdene”, SIA “Galantus” un Stādu audzētāju biedrību, kā arī tiek īstenots Lauku atbalsta dienesta projekts “Autonoma robotizēta platforma Latvijas iDārzs – ilgtspējīgai stādaudzēšanas nozares attīstībai”. Projektā radīts viedais iDārzs, kurš ir lielākais šāda veida ziemciešu dārzs Ziemeļeiropā un kurā ir ierīkota automātiska laistīšanas sistēma, katram augam tiks piešķirta IP adrese un tā augšanas apstākļus un attīstību monitorēs no drona palaista multispektrālā kamera.

Katru gadu izglītības iestādē tiek iegādāta jaunākā profesionālā literatūra skolas bibliotēkai latviešu, angļu un vācu valodā.

Sadarbība ar NVO

Bulduru Dārzkopības vidusskola aktīvi sadarbojas ar Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padomi, Latvijas Lauku konsultāciju centru, LLU Dārzkopības institūtu, Latvijas ainavu arhitektu asociāciju, kā arī ir būvniecības nozares ekspertu padomē pieaicināto personu sastāvā un aktīvi piedalās organizētajās sapulcēs. Bulduru Dārzkopības vidusskola sadarbojas vēl ar citām nevalstiskajām organizācijām, piemēram, Valsts augu aizsardzības dienestu, biedrību “Latvijas Dārznieks”, Stādu audzētāju biedrību, Latvijas Augļkopju asociāciju, Latvijas Valsts augļkopības institūtu, Latvijas Kokkopju-Arboristu biedrību, LU Botānisko dārzu, Salaspils Nacionālo botānisko dārzu, Latvijas Amatniecības kameru, Latvijas Floristu apvienību, Latvijas Viesnīcu un restorānu asociāciju, asociāciju “Lauku Ceļotājs”, biedrību “Pavāru klubs” un Latvijas Restorānu biedrību. Kopā ar vēl piecām Latvijas profesionālās izglītības iestādēm vidusskola ir iestājusies starptautiskajā profesionālo skolu asociācijā “Europea International”, kas apvieno vairāk nekā 1000 Eiropas zaļā virziena skolas un prakšu (darba vidē balstītu mācību) uzņēmumus.

Darba vidē balstītas mācības

2021./2022. mācību gadā 17 % no kopējā izglītojamo skaita (34 topošie speciālisti) tika iesaistīti Latvijas darba devēju konfederācijas īstenojamajā ESF projektā “Profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu dalība darba vidē balstītās mācībās un mācību praksēs uzņēmumos” (Nr. 8.5.1.0/16/I/001).

Sadarbība ar nozaru uzņēmumiem

Izglītības iestāde ir noslēgusi sadarbības vienošanos par darba vidē balstītām mācībām ar vairākiem uzņēmumiem – SIA “Rīgas meži”, SIA “Labie koki”, SIA “Hortus 5a”, SIA “Koku eksperts”, SIA “Galantus”, SIA “Alejas projekti”, SIA “JLD” kokaudzētava “Bulduri”, SIA “Arborists”, SIA “Semerah Hotel management”, SIA “Hotel Jurmala Spa”, SIA “Apetite 36”, SIA “BBH Investments” viesnīcu “Baltic Beach”, SIA “I Future Investments” viesnīcu “Hilton bei Hempton” lidostā “Rīga” un SIA “Elizabetes Centrs” viesnīcu “Radisson”.

Veiksmīgākie sadarbības partneri prakšu īstenošanā ir SIA "Sabiedrība "Mārupe", SIA "Gartens", SIA "Stādaudzētava Blīdene", ZS "Bērziņi", ZS "Kligēni", SIA "Skaisto dārzu darbnīca", AS "Pūres dārzkopības izmēģinājumu stacija", SIA "Getliņi EKO", ZS "Liepas", SIA "Tranzīts L" un SIA "Hagberg".

Pedagogu profesionālā darbība

Bulduru Dārzkopības vidusskolas pedagogi 2021./2022. mācību gadā piedalījās trīs Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) 4. un 5. kvalifikācijas līmeņa profesiju standartu izstrādes grupās Latvijas darba devēju konfederācijas projektā projektā "SAM 8.5.2."

Karjeras pasākumi

Pedagogi kopā ar izglītojamiem ir piedalījušies Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKC) profesionālās izglītības iestāžu e-konferencē "Turīgs un veiksmīgs nākotnes laukos". Skolas mērogā tika organizēts virtuālais Atvērto durvju dienu pasākums, kā arī klātienē 2021. gada 7. maijā norisinājās Pavasara dārza un stādu svētki Bulduros.

Izglītības iestādē notika uzņēmuma "JLD" pārstāvja vieslekcija topošajiem ainavu būvtehniķiem par sporta un rotaļu laukumu ierīkošanu un dokumentācijas sagatavošanu publisko iepirkumu piedāvājumiem, kā arī Latvijas Jumiķu biedrības vieslekcija par "Jumta dārziem". Programmas izglītojamie mācību ekskursijās apmeklēja Lestenes piemiņas vietas apstādījumus, Ķemeru sanatorijas labiekārtoto parku, Rundāles pili, Abgunstes muižu, Annas koku skolu. Dārzkopības programmas izglītojamie mācību ekskursijās apmeklēja Dārzkopības institūtu Dobelē, SIA "Siltumnīcu kombināts Mārupe", SIA "Getliņi", Nacionālo botānisko dārzu Salaspilī, LU botānisko dārzu un rododendru dārzu.

Ēdināšanas pakalpojumu programmas izglītojamie apmeklēja Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģiju fakultāti, lai pētītu pārtikas produktu kvalitātes prasības. Viesnīcu pakalpojumu programmas izglītojamie devās mācību ekskursijās uz četrām lielākajām Jūrmalas viesnīcām – "Baltic Beach hotel", "Hotel Jurmala SPA", kā arī "Semarah hotel" "Lielupe" un "Daina".

Kultūras ministrijas projektā "Skolas soma" bija iespēja klātienē uzzināt par Latvijas vērtībām un sasniegumiem, iepazīstot Latvijas vēsturi, kultūru, dabu un inovācijas. Bulduru Dārzkopības vidusskolas izglītojamie un pedagogi apmeklēja "Maizes māju" Liepas pagastā Cēsu novadā, lai iepazītu maizes cepšanas tradīcijas no sendienām līdz mūsdienām, un "Pavāru māju" Līgatnē.

Pedagogi kopā ar izglītojamiem ir piedalījušies vairākos republikas nozīmes pasākumos un konkursos:

- izstādē "Skola 2022" Ķīpsalā;
- lauksaimniecības tehnikas izstādē "Pavasaris 2022" izstāžu centrā "Rāmava";
- Latvijas Lauksaimniecības universitātes pasākumā "Mežs ienāk Jelgavā";
- AS "Latvijas Valsts meži" pasākumā "Mežu dienas Tērvetē";
- konkursā "Lauku saimnieks 2022" Priekuļos;
- konkursā "Skills Latvija" (piedalījās viesnīcu programmas izglītojamais).

Publicitāte

Izglītības iestādes tīmekļvietnē www.bulduri.lv izveidota uzņēmšanas sadaļa ar iespēju tiešsaistē pieteikties mācībām.

Bulduru Dārzkopības vidusskolas siltumnīcu produkciju ērti iespējams apskatīt un pasūtīt vietnē www.buldurusiltumnicas.lv.

Izglītības iestādei ir konts sociālajos tīklos "Facebook" un "Instagram".

Informācija tiek izplatīta internetā izglītojoša rakstura un informatīvos portālos www.eklase.lv, www.llu.lv, www.jurmala.lv, www.delfi.lv, www.saimnieks.lv u. c.

Izglītības projekti

Īstenojot darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.1. specifiskā atbalsta mērķi "Palielināt kvalificētu profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā", darba vidē balstītās mācībās un praksēs 2021./2022. mācību gadā bija iesaistīti 34 izglītojamie kopumā 14 uzņēmumos.

Projektā "Partnerība: koku vērtētāju apmācības standartu izstrādei Centrālajā un Austrumeiropā" paredzēta divu līmeņa mācību satura un materiālu izstrāde koku vērtēšanā (audzēkņiem un pedagogiem). Radītais materiāls tiks izmantots specialitātes "Koku kopšanas tehnikas" apguves programmā, kas nodrošinās pēctecību kokkopja jeb arborista specialitātei, kurā izglītošanu Bulduru Dārzkopības vidusskola plāno uzsākt 2022./2023. mācību gadā.

- Starptautiskajā projektā "Nordplus Adult project" paredzēts izstrādāt jaunu neformālās izglītības programmu "Urbānie dārzi" un mācību metodiskos materiālus tālmācības videi četrās valodās. Projekta vadošais partneris ir Bulduru Dārzkopības vidusskola un pārējie partneri – CLIL mācību centrs (Latvija), *Vsl Center for Social Innovation* (Lietuva), *B-Creative Association* (SE-BC) (Zviedrija), Rīgas Tehniskā universitāte (Latvija).

INTERREG Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas projekta Nr. CB917 "Kļūsti konkurētspējīgāks" ainavu dārzniecībā vadošais partneris ir Bulduru Dārzkopības vidusskola un otrs partneris – Repinas Dārzkopības skola (Igaunija). Projekta galvenie uzdevumi:

- ainavu būvtehnika profesijas (4.LPI) standarta un programmas salīdzinājums Zviedrijā, Somijā, Igaunijā un Latvijā sadarbībā ar Latvijas Ainavu arhitektu asociāciju;
- Centrālā Baltijas jūras reģionā konkurētspējīgas ainavu būvtehnika tālmācības programmas izstrāde;
- ainavu būvtehnika programmas moduļu mācību materiālu izstrāde kopā ar Repinas Dārzkopības skolu;
- kokapstrādes darbnīcas iekārtošana, specializētā aprīkojuma iegāde un mācību moduļa izstrāde.

Erasmus stratēģiskās partnerības projektā profesionālās izglītības sektorā Nr. 2020-1-LV01-KA202-077586 koku kopšanā (arboristikā) "Eiropas koku tehnika kvalifikācijas prasību pielīdzināšana Eiropas valstīs" izvirzīti šādi uzdevumi:

- atbilstoši nozares un tirgus prasībām papildināt Eiropas koku tehnika kvalifikācijas kompetences un aktualizēt Eiropas koku tehnika programmu "ETT curriculum" ;
- harmonizēt Eiropas koku tehnika starptautiskā kvalifikācijas eksāmena saturu un kārtību;
- izstrādāt programmas metodiskos materiālus Eiropas mācību centriem "ETT Manual";
- izstrādāt mācību materiālus skolotājiem un studentiem "ETT Study Guide".

Vadošais partneris ir Bulduru Dārzkopības vidusskola, pārējie partneri – septiņas Eiropas valstu (Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes, Dānijas, Polijas, Zviedrijas un Igaunijas) vadošās arboristu organizācijas, tostarp Eiropas Arboristu padome (*European Arboricultural Council*) Vācijā.

Starptautiskie Erasmus+ projekti (mobilitātes projekti)

Erasmus+ mobilitāšu projektā K2 "Bien-être" (Labsajūta) norisinās divas aktivitātes "Biokonstrukcijas" un "Mediatīvie dārzi".

Partneri – četras Eiropas dārzkopības skolas no Beļģijas, Francijas, Spānijas un Latvijas.

Uzdevums – izziņāt dažādas ekoloģiskās vides aspektus un darba tehnoloģijas, darbojoties ar augiem, lai veidotu cilvēkam labvēlīgu dzīves un darba vidi.

Erasmus+ mobilitātes projekts K1 "Eiropas garša un smarža 2"

Partneri – 12 partnerorganizācijas no deviņām valstīm (Francijas, Spānijas, Dānijas, Vācijas, Luksemburgas, Austrijas, Nīderlandes, Beļģijas un Ungārijas).

Uzdevumi:

- 1) profesionālā prakse Eiropas uzņēmumos;

2) gūt starptautisku pieredzi izglītojamajiem un pedagogiem.

Erasmus+ partnerības projekts K229 “Naturschätze (Eiropas dabas bagātības pagātnē un nākotnē)”

Projekta partneri – Langenloisas dārzkopības skola Austrijā un vēl sešas partnerorganizācijas (Eiropas dārzkopības skolas, kas īsteno profesionālo vidējo izglītību, no Austrijas, Francijas, Beļģijas (divas skolas), Latvijas un Čehijas.

Uzdevums – izziņāt dažādu valstu dārzkopības kultūru un dabas mantojumu sasaisti.

Projekta partneri:

- 1) *Ecole d’Horticulture d’Orleans la Moulliere* no Francijas, Orleānas ar tēmu “Dabas un vides aizsardzība pilsētā”;
- 2) Rajhradas skola no Čehijas ar tēmu “Dienvidmorāvijas dabas un kultūras atmiņa”;
- 3) *École Dārzkopības skola no Beļģijas ar tēmām “Beļģijas zilie akmeņi un Lieges pilsētas reģionā audzētie augļi”.*

Erasmus + KA226 partnerības projekts “Sustainable Gardening for a Shared Future” – Ilgtspējīga dārzkopība kopīgai nākotnei

Mērķis – veicināt ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību dārzkopībā izglītībā un apmācībā un vienlaikus izziņāt un rast risinājumus dažādās dārzkopības nozarēs klimata pārmaiņu ietekmē.

Partneri – sešas Eiropas dārzkopības skolas no Beļģijas, Vācijas, Horvātijas, Nīderlandes, Francijas un Austrijas.

Īstenotie pasākumi:

- 1) “Ziemcietes” – Hamburgā, Vācijā,;
- 2) “Skolas infrastruktūras pielāgošanas iespējas” – “Arboretum Opeka” Vinicā, Horvātijā.

Erasmus + KA226 partnerības projekts DER Horti “Digital Education Readiness in Horticulture” – Digitālās izglītības vides sagatavošana dārzkopībā.

Projekta partneri – piecas Eiropas dārzkopības skolas no Luksemburgas, Šveices, Polijas, Austrijas un Beļģijas.

Mērķis – kopīgi apgūt un veidot digitālos mācību materiālus, kas būs izmantojami Eiropas dārzkopības skolu mācību procesā.

Īstenotie pasākumi:

- 1) “Digitālā augu skenēšana” – Profesionālās izglītības centrā, Mutencē, Šveicē;
- 2) skolotāju sanāksme un 16. ikgadējais Eiropas dārzkopības skolotāju seminārs – Ernsta Benāra skolā Erfurtē, Vācijā.

Zinātniskie projekti

Bulduru Dārzkopības vidusskolā pavisam tiek īstenoti četri projekti, kas tiek līdzfinansēti no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) finanšu līdzekļiem. Projektus atbalsta ZM un LAD. Visu projektu kopējais budžets ir 746 304,95 eiro, tajā skaitā 706 302,29 eiro jeb 94,64 % – LAD, ELFLA un projektu partneru finansējums un 40 002,66 eiro jeb 5,36 % – Bulduru Dārzkopības vidusskolas budžeta līdzekļi.

- “Biotehnoloģiju kompetences attīstība augstvērtīgu dārzkopības produktu ieguvei”
- Demonstrējums “Dažādu augu aizsardzības metožu ietekme uz sīpolaugu un zemeņu augšanu un ražu Latvijas apstākļos”
- “Ziemciešu genciānas un sudrabsveces mikropavairošanas tehnoloģiju izstrāde un iegūto jaunstādu pārbaude dažādos augšanas apstākļos Latvijā”
- “Bioloģiski audzēto kultūraugu ražības un kvalitātes paaugstināšana, izmantojot jaunus minerālorganiskos mēslošanas līdzekļus”

Inovāciju projekti

“Autonoma robotizēta platforma Latvijas iDārzs – ilgtspējīgai stādaudzēšanas nozares attīstībai”

Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam pasākuma “Sadarbība” 16.1. apakšpasākumā “Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projekta īstenošanai”.

Vadošais partneris – Bulduru Dārzkopības vidusskola.

Sadarbības partneri – LLU, LU, RTU, SIA “Stādaudzētava Blīdene”, SIA “Galantus”, SIA “LLDC”.

Uzdevumi:

- 1) izstrādāt un praktiski ieviest robotizētu, autonomu platformu “Latvijas iDārzs”, kas nodrošinās augu monitoringa un kopšanas funkciju, kā arī ražošanas procesu automatizāciju un digitalizāciju;
- 2) nodrošināt, lai, īstenojot projektu, tika izveidota Latvijas klimatam un videi raksturīgāko augu informācijas sistēma, ietverot informāciju par to augšanu dažādās attīstības stadijās, raksturīgajām pazīmēm un īpatnībām, slimībām u.c. un tā veidojot būtisku informācijas sistēmas daļu.

Inovatīvas izglītojošas digitālās aplikācijas izveide “Vai pazīsti augus Jūrmalā?”

Projekta mērķis – radošā formā, balstoties uz Bulduru Dārzkopības vidusskolas kompetenci par augiem un to pielietošanu, tostarp ainavu dārzkopībā, izmantojot plašai auditorijai viegli pieejamus un pielietojamus IT rīkus un kvadrātkodus pie augiem, radīt Baltijas mērogā unikālu jaunu inovatīvu pakalpojumu – mobilo lietotni.

Uzdevumi:

- 1) iepazīstināt ar Bulduru Dārzkopības vidusskolā uzkrātām zināšanām par augiem, to atpazīšanu un pielietošanu, tostarp ainavu dārzkopībā, un popularizēt tās;
- 2) radīt inovatīvu interaktīvu mācību līdzekli Bulduru Dārzkopības vidusskolas audzēkņiem, augstskolu, tostarp LLU, studentiem un mācībspēkiem, kā arī vispārizglītojošo skolu skolēniem;
- 3) sniegt noderīgu informāciju esošajiem un topošajiem nozares speciālistiem, kā arī izglītot ikvienu interesentu, tostarp skolniekus, ģimenes ar bērniem, jauniešus un seniorus;
- 4) radīt jaunu izglītojošu brīvā laika pavadīšanas veidu un vietu ārpus telpām svaigā gaisā, veicinot veselīgu aktīvu dzīvesveidu;
- 5) radīt jaunu tūristu piesaistes dabas objektu un akcentēt Latvijas augu valsts daudzveidību.

“Bulduru zinību taka”

Eiropas jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) pasākuma 43.02 „Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju īstenošana” EJZF 2. rīcībā “Atbalsts vides resursu vairošanai vai izmantošanai, ietekmes uz vidi, kā arī klimata pārmaiņu mazināšanai”

Uzdevumi – Bulduru zinību takas izveidošana un labiekārtošanas pasākumi Lielupes rekreācijas potenciāla vairošanai un izmantošanai, bioloģiskās daudzveidības veicināšanai un vides izglītībai, mazinot ietekmi uz vidi un sekmējot vides resursu aizsardzību un vairošanu:

- 1) dabas taka un brīvdabas “zaļā klase” nīdrājā;
- 2) demonstrācijas parauglauciņi Latvijas reto un aizsargājamo augu sugu reintrodukcijai to dabiskajā vidē;
- 3) dabisko zālāju augu sugu stādījumi.

Projekta mērķi:

- 1) aizsargāt dabas liegumu “Lielupes grīvas pļavas” un tam piegulošo teritoriju, novirzot (ierobežojot) cilvēku plūsmu;
- 2) radīt jaunu brīvā laika pavadīšanas vietu vietējiem iedzīvotājiem, tā sekmējot Lielupes rekreācijas potenciāla izmantošanu, tostarp sakopjot teritoriju un padarot to labāk pieejamu;
- 3) attīstīt dabas tūrisma infrastruktūru, tostarp pilsētas viesiem.

"Bulduru Dārzkopības vidusskolas kultūrvēsturiskā mantojuma izvērtēšana un koncepcijas izstrāde tā publicitātes nodrošināšanai I", Nr. 2020-1-KMA-M88022

"Bulduru Dārzkopības vidusskolas kultūrvēsturiskā mantojuma izvērtēšana un koncepcijas izstrāde tā publicitātes nodrošināšanai II", Nr. 2021-1-KMA072

Kopējais budžets: 3700 eiro

Uzdevumi:

- 1) apzināt Bulduru dārzkopības vidusskolas muzeja krājuma saturu, apjomu un saglabātību;
- 2) izvērtēt un sistematizēt muzeja krājumu, nošķirot pamatkrājumam atbilstošās vērtības pēc apakštēmām;
- 3) Izstrādāt koncepciju Bulduru Dārzkopības vidusskolas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai un tālākai nodošanai plašākai sabiedrībai, kā arī skolas un nozares vēstures muzeja (ekspozīcijas) izveidošanai.

"Zaļā dizaina mācību siena - solis pretī Latvijas ainavas dizaina un arhitektūras izglītības kvalitātei un konkurētspējai", Nr. 2022-1-DIA-M04006

Kopējais budžets: 4512 eiro

Uzdevumi – uzstādīt skolas telpās zaļo augu sienu, kas mācību procesā palīdzētu

- 1) apgūt "zaļā materiāla" krāsu mācību un attīstīt iemaņas un stila izjūtu, veidojot vertikālas augu kompozīcijas;
- 2) praktiski iepazīstināt ar jaunākām tehnoloģijām vertikālajā apzaļumošanā, tostarp ar ūdens recirkulācijas funkciju un tās nozīmīgumu resursu saglabāšanā;
- 3) dot iespēju pieredzēt "zaļās sienas" ietekmi un nozīmi telpu mikroklimata veidošanā, kā arī sajūtu līmenī – tās pozitīvo ietekmi uz cilvēka psihoemocionālo labsajūtu.

Infrastrukturā projekti un ieguldījumi mācību vides uzlabošanā

Izglītojamo izmitināšanai skolas teritorijā atrodas divas dienesta viesnīcas ēkas. 2021. gadā turpinājās projekts "Energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu īstenošana Bulduru Dārzkopības vidusskolas ēku kompleksā Viestura iela 6, Jūrmalā". Šajā projektā tiks īstenots energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu kopums dienesta viesnīcā un mācību korpusā. 2021. gadā, īstenojot šo projektu, izlietoti 126 967,80 eiro.

Dienesta viesnīcas (6. korpusa) 2. un 3. stāvā ir pabeigts kosmētiskais remonts, kā arī 4. un 5. stāvā veikti demontāžas darbi. 2021. gadā tika izveidoti inženiertehniskie komunikāciju tīkli. 2021. gadā dienesta viesnīcas remontam kopumā iztērēti 159 821,86 eiro.